

หนังสือ ชุด

เก็บมาฝากจากสนามหลวง

---

๖ ทศวรรษ

ตัวอย่างการตอบปัญหาบาลีไวยากรณ์

สอบในสนามหลวง

สำหรับนักเรียนบาลีและบาลีศึกษา

ชั้นประโยค ๑-๒ และ บ.ศ. ๑-๒

รวบรวมและเรียบเรียงโดย

คณาจารย์และนักเรียนบาลี ชั้นประโยค ๑-๒

หมู่กุฎิสามเณรเปรียญธรรม วัดพระธรรมกาย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ทศวรรษที่ ๑	1
สอบ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑	2
สอบ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒	6
สอบ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๓	10
สอบ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔	14
สอบ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕	17
สอบ วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖	21
สอบ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗	25
สอบ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘	30
สอบ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙	34
สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐	38
ทศวรรษที่ ๒	43
สอบ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๒๑	44
สอบ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒	49
สอบ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓	53
สอบ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๒๔	57
สอบ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕	60
สอบ วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖	63
สอบ วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๗	66
สอบ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘	70
สอบ วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๒๙	74
สอบ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๓๐	78
ทศวรรษที่ ๓	83
สอบ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑	84
สอบ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๓๒	88
สอบ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓	91

สอบ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔	96
สอบ วันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕	99
สอบ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖	103
สอบ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๗	107
สอบ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘	110
สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙	112
สอบ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๔๐	114
ทศวรรษที่ ๔.....	117
สอบ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑	118
สอบ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒	121
สอบ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๓	124
สอบ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔	127
สอบ วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕	129
สอบ วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖	132
สอบ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗	135
สอบ วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๘	138
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๘	141
สอบ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙	144
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๙	147
สอบ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐	149
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๐	151
ทศวรรษที่ ๕.....	155
สอบ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๑	156
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑	159
สอบ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒	161
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๒	163
สอบ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓	166
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๓	168
สอบ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๔	170

สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๔	173
สอบ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕	175
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๕๕	177
สอบ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖	179
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๖	181
สอบ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗	184
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๗	186
สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘	189
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๘	192
สอบ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๙	194
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๙	196
สอบ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐	199
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๐	202
ทศวรรษที่ ๖	205
สอบ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑	206
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๑	209
สอบ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๒	212
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๒	216
สอบ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓	219
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๓	222
สอบ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๔	225
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๔	229
สอบ วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕	232
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๕	235
สอบ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖	238
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๖	241
สอบ วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๖๗	244
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๗	248
สอบ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘	251
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๘	254

ศัพท์วิเคราะห์และแบบแจก ที่เคยออกข้อสอบแล้ว	- 1 -
๑. สันธิ	- 1 -
๒. แจกนามศัพท์	- 3 -
๓. วิภัติอาขยาต	- 3 -
๔. วิเคราะห์นามกิตก์	- 4 -
๕. วิเคราะห์กริยากิตก์	- 6 -
๖. วิเคราะห์สมาส	- 7 -
๗. วิเคราะห์ทัทธิต	- 10 -

ทศวรรษที่ ๑

พ.ศ. ๒๕๑๑ – ๒๕๒๐

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑

-----

๑. อักขระที่ใช้ในบาลีภาษา มีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ พวกไหนได้ชื่อว่าสระ ที่มะ และรัสสะ ๑

- ✎ อักขระที่ใช้ในภาษาบาลี มี ๔๑ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อุ เอ โอ, ก ข ค ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห พ อ ๑
- ✎ อ อา อิ อี อุ อุ เอ โอ ๘ ตัวนี้ ชื่อสระ ๑
- ✎ อา อิ อุ เอ โอ ๕ ตัวนี้ ชื่อที่มะ ๑
- ✎ อ อิ อุ ๓ ตัวนี้ ชื่อรัสสะ ๑

๒. การต่ออักขระด้วยอักขระที่ดี สนธิกริโยปกรณก็ดี มีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑
สมตายุสมา, อิจฺเจว เป็นสนธิอะไร ๑ ตัดและต่ออย่างไร ๑

- ✎ การต่ออักขระด้วยอักขระ ซึ่งเรียกว่า “สนธิ” มี ๓ อย่าง คือ
  - สระสนธิ ต่อสระ ๑
  - พยัญชนะสนธิ ต่อพยัญชนะ ๑
  - นิคคหิตสนธิ ต่อนิคคหิต ๑ ๑
- ✎ สนธิกริโยปกรณ มี ๘ อย่าง คือ
  - โลโป ลบ ๑
  - อาเทโส แปลง ๑
  - อาคโม ลงอักษรตัวใหม่ ๑
  - วิกาโร ทำให้ผิดจากของเดิม ๑
  - ปรกติ ปรกติ ๑
  - ทีโฆ ทำให้ยาว ๑
  - รสส์ ทำให้สั้น ๑
  - สญฺโฆโค ช้อนตัวอักษร ๑ ๑
- ✎ สมตายุสมา เป็นสระสนธิ ๑ ตัดบทเป็น สมตฺ+อายุสมา ลบสระหน้า คือ อุ ที่สุดแห่งสมตฺ เสีย สนธิเป็น สมตายุสมา ๑
- ✎ อิจฺเจว เป็นพยัญชนะสนธิ ๑ ตัดบทเป็น อิตฺ+เอว สระอยู่หลัง แปลง ติ ที่ท่านทำเป็นตุย แล้วให้เป็น จุ สนธิเป็น อิจฺเจว ๑

๓. แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ก. นามศัพท์ ฯ

ข. ลิงค์ ฯ

ค. วจนะ ฯ

ฅ. วิภัติ ฯ

ง. การันต์ ฯ

แบ่งได้ ดังต่อไปนี้

✕ ก. นามศัพท์แบ่งเป็น ๓ อย่าง คือ นามนาม ๑ คุณนาม ๑ สัพพนาม ๑ ฯ

✕ ข. ลิงค์แบ่งเป็น ๓ อย่าง คือ ปุลิงค์ เพศชาย ๑ อิตถิลิงค์ เพศหญิง ๑ นปุสกลิงค์ มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง ๑ ฯ

✕ ค. วจนะแบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ เอกวจน์ คำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว ๑ พหุวจน์ คำพูดสำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียว คือตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป ๑ ฯ

✕ ฅ. วิภัติ แบ่งเป็น เอกวจนะ ๗ พหุวจนะ ๗ รวมเป็น ๑๔ ตัว คือ

	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปจมา ที่ ๑	ลิ	โย
ทุติยา ที่ ๒	อ	โย
ตติยา ที่ ๓	หา	หิ
จตุตถิ ที่ ๔	ส	น
ปณจมี ที่ ๕	สุมา	หิ
ฉฎฐิ ที่ ๖	ส	น
สตุตถมี ที่ ๗	สมิ	สุ

✕ ง. การันต์ แบ่งเป็น ๓ พวก ตามลิงค์สาม คือ

ปุลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อ อิ อี อุ ฅ

อิตถิลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี ฅ ฅ

นปุสกลิงค์ มีการันต์ ๓ คือ อ อิ ฅ ฯ

๔. คำว่า “อาขยาต” ได้แก่อะไร ฯ ประกอบด้วยอะไรบ้าง ฯ

จงเขียนวิภัติหมวด วตุตมานา, อหุขตุตนิ, กาลาติปตติ เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดู ฯ

✕ อาขยาต ได้แก่ ศัพท์กล่าวกริยา คือความทำ เป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด ฯ

✕ (อาขยาตนั้น) ประกอบด้วยวิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ วาจก และปัจจัย ฯ

๔. ได้เขียนวิภัติภูมิพจน์ วตฺตมานา, อชฺชตฺตนี, กาลาติปฺตติ เฉพาะฝ่ายปรัสนบพ มาดังนี้
- วตฺตมานา (ปรัสนบพ)

	เอก.	พหู.
ป.	ติ	อนฺติ
ม.	สิ	ถ
อุ.	มิ	ม

อชฺชตฺตนี (ปรัสนบพ)

	เอก.	พหู.
ป.	อี	อุ
ม.	โอ	ตุถ
อุ.	อี	มฺหา

กาลาติปฺตติ (ปรัสนบพ)

	เอก.	พหู.
ป.	สุสา	สุสํสุ
ม.	สุเส	สุสถ
อุ.	สุสํ	สุสามฺหา

๕. ศัพท์ที่ท่านให้เสร็จมาแต่รูปวิเคราะห์ เรียกว่าอะไร ๆ มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
- สยมฺภู (ชโน), ฐมฺมาที (ปุคฺคโล) ลงปัจจัยอะไร ๆ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๆ

๔. ศัพท์ที่ท่านให้เสร็จมาแต่รูปวิเคราะห์ เรียกว่า สาธนะ ๆ
๔. (สาธนะนั้น) มี ๗ อย่าง คือ กัตตฺสาธนะ, กัมมสาธนะ, ภาวสาธนะ, กรณสาธนะ, สัมปทานสาธนะ, อปาทานสาธนะ, อธิกรณสาธนะ ๆ
๔. สยมฺภู ลง ภูวิ ปัจจัย, วิเคราะห์ว่า
สยํ ภาวตีติ สยมฺภู (ชโน) ๆ
๔. ฐมฺมาที ลง ธี ปัจจัย, วิเคราะห์ว่า
ฐมํ วทตี สีเลนาตี ฐมฺมาที,
ฐมํ วตฺตํ สีลมฺสุชาติ วา ฐมฺมาที (ปุคฺคโล) ๆ

๖. คำว่า “สมาส” นั้น ว่าโดยกิจและโดยชื่อ มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
- สปรุโร, คนฺธมาลาทีหตุธา (มนุสฺสา) เป็นสมาสอะไร ๆ จงตั้งวิเคราะห์มาโดยลำดับ ๆ

- ✎ **สมาสว่าโดยกิจ** มี ๒ อย่าง คือ
 สมาสที่ทํานลบวิภัติเสียแล้ว เรียกว่า “**ลุตตสมาส**”,
 สมาสที่ทํานยังมิได้ลบวิภัติ เรียกว่า “**อลุตตสมาส**” ๕
- ✎ **สมาสว่าโดยชื่อ** มี ๖ อย่าง คือ **กัมมธารโย, ทิคุ, ตปฺปฺริโส, ทวนฺทโว, อพฺยयीภาโว, พหุพฺพิทฺธิ** ๕
- ✎ **สปปฺริโส** เป็นวิเศษนบุพพท กัมมธารยสมาส ๕ วิเคราะห์ว่า
สนฺโต ปฺริโส สปปฺริโส ๕
- ✎ **คณฺฐมาลาทิตฺถา** เป็นฉฺฉฐีภินนาธิกรณพหุพพิทฺธิสมาส มีอสมการทวันทวสมาส และฉฺฉฐีพหุพพิทฺธิสมาส เป็นท้อง ๕ มีวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้
 อ. ทวันทว.   **คณฺโธ จ มาลา จ คณฺฐมาลา** ๕
 ฉฺฉฐี. ตฺล. พหุพ.   **ตา อาทโย เยสํ ตานิ คณฺฐมาลาทีนํ (วตฺถุณิ)** ๕
 ฉฺฉฐี. ภินน. พหุพ.   **คณฺฐมาลาทีนํ หตฺถेषฺ เยสํ เต คณฺฐมาลาทิตฺถา (มณฺสุสา)** ๕

๗. คำว่า “**ตัทฺธิต**” นั้น โดยสังเขปแบ่งเป็นเท่าไร ๕ อะไรบ้าง ๕ เฉพาะข้อต้นแบ่งออกไปอีกเป็นอย่างไร ๕ **ปญฺญา, ปจฺฉิโม** ลงปัจจัยอะไร ๕ ในตัทฺธิตไหน ๕ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๕

- ✎ **ตัทฺธิต** โดยสังเขปแบ่งเป็น ๓ คือ **สามญฺยตฺถิตํ, ภาวตฺถิตํ, อพฺยยตฺถิตํ** ๕
- ✎ เฉพาะ **สามญฺยตฺถิตํ** ข้อต้นนั้นแบ่งออกไปอีกเป็น ๑๓ อย่าง คือ **โคตฺตตฺถิตํ, ตรตฺยาทิตฺถิตํ, ราคาทิตฺถิตํ, ซาตาทิตฺถิตํ, สมฺหตฺถิตํ, จานตฺถิตํ, พหุลตฺถิตํ, เสฏฺฐตฺถิตํ, ตทสฺสตฺถิตฺถิตํ, ปกิตฺถิตํ, สงฺขยาตฺถิตํ, ปฺรณตฺถิตํ, วิภาคตฺถิตํ** ๕
- ✎ **ปญฺญา** ลง **วณฺตุ** ปัจจัย, ในตัทฺสสํตฺถิตตฺถิต ๕ วิเคราะห์ว่า
ปญฺญา อสฺส อตฺถิตฺติ ปญฺญา ๕
- ✎ **ปจฺฉิโม** ลง **อิม** ปัจจัย, ในซาตาทิตตฺถิต ๕ วิเคราะห์ว่า
ปจฺฉา ซาโต ปจฺฉิโม ๕

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

-----

๑. สระต่างจากพยัญชนะอย่างไร ฯ สระไหนบ้างชื่อรัสสะ ที่มะ ครุ และลหุ ฯ

- ✎ สระต่างจากพยัญชนะอย่างไร คือ
สระ ออกเสียงได้ตามลำพังตนเองและทำพยัญชนะให้ออกเสียงได้,
ส่วนพยัญชนะ ต้องอาศัยสระจึงออกเสียงได้ ฯ
- ✎ สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อรัสสะ มีเสียงสั้น เหมือนคำว่า **อติ ครุ** เป็นต้น ฯ
- ✎ สระอีก ๕ ตัวอื่นจากรัสสะ คือ อา อี ฌ เอ โอ ชื่อที่มะ มีเสียงยาว เหมือนคำว่า **ภาติ วรรณ**
เสโท เป็นต้น, แต่ เอ โอ ที่มีพยัญชนะสังโยค คือซ้อนกันอยู่เบื้องหลังท่านกล่าวว่า
รัสสะ เหมือนคำว่า **เสโย โสตุติ** เป็นต้น ฯ
- ✎ สระที่เป็นที่มะล้วน และสระที่เป็นรัสสะมีพยัญชนะสังโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง ชื่อครุ
มีเสียงหนัก เหมือนคำว่า **ภูปาโล เอสิ มนุสฺสนุโท** เป็นต้น ฯ
- ✎ สระที่เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะสังโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง ชื่อลหุ มีเสียงเบา
เหมือนคำว่า **ปติ มุนิ** เป็นต้น ฯ

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกิริยوپกรณ์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ โลโป-ลบ นั้น มีกี่อย่าง ฯ อะไรบ้าง ฯ
จตุหปาเยหิ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

- ✎ ในสระสนธิ ได้สนธิกิริยوپกรณ์เบื้องต้นครบทั้ง ๘ ขาดแต่ **สญฺโฆโค** อย่างเดียว คือ **โลโป**
๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ วิกาโร ๑ ปกติ ๑ ที่โฆ ๑ รสฺส ๑ ฯ
- ✎ **โลโป-ลบ** ในสระสนธินั้น มี ๒ อย่าง คือ ลบสระหน้า ๑ ลบสระหลัง ๑ ฯ
- ✎ **จตุหปาเยหิ** ตัดบทเป็น **จตุหิ+อปาเยหิ** สระทั้ง ๒ คือ สระหน้าและสระหลังเป็นรัสสะ แต่
มีรูปไม่เสมอกัน เมื่อลบสระหน้าแล้ว ไม่ต้องที่มะสระที่ไม่ได้ลบ สนธิเป็น **จตุหปาเยหิ** ฯ

๓. สัพพนามคืออะไร ฯ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ย, อณฺณ, ตุมฺห จัตเป็นสัพพนามชนิดไหน ฯ

จงแจก ย ศัพท์ เฉพาะอิติถิลิงค์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ฯ

- ✎ สัพพนาม คือนามที่เป็นชื่อสำหรับใช้แทนนามนามที่ออกชื่อมาแล้ว เพื่อจะไม่ให้ซ้ำ ๆ
ซ้ำ ๆ ซึ่งไม่เพราะหุ ฯ
- ✎ (สัพพนามนั้น) แบ่งเป็น ๒ คือ ปุริสสัพพนาม ๑ วิเสสนสัพพนาม ๑ ฯ

- ✎ ย, อยุญ จัดเป็นอนิยม วิเสสนศัพท์นาม ฯ
- ✎ ตุมห จัดเป็นปริสศัพท์นาม ฯ
- ✎ ได้แจก ย ศัพท์ (เฉพาะอิติลึงค์) ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	เอก.	พหู.
ป.	ยา	ยา
ท.	ยํ	ยา
ต.	ยาย	ยาหิ
จ.	ยสุสา	ยาสํ ยาสานํ
ปญ.	ยาย	ยาหิ
ฉ.	ยสุสา	ยาสํ ยาสานํ
ส.	ยสุสํ	ยาสู

๔. ในอาขยาตแบ่งกาลที่เป็นประธานไว้เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

จะรู้จักกาลได้ต้องหมายรู้ด้วยอะไร ฯ

จงเขียนวิภัติหมวด ปโรกษา, หียตฺตนี เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดู ฯ

- ✎ ในอาขยาตนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๓ กาล คือ
- กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะข้างหน้า เรียกว่า ปัจจุบันกาล ๑
- กาลที่ล่วงแล้ว เรียกว่า อดีตกาล ๑
- กาลที่ยังไม่มาถึง เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ฯ
- ✎ กาลทั้ง ๓ นั้น จะรู้ได้ต้องอาศัยวิภัติทั้ง ๘ หมวด มี **วตฺตมานา** เป็นต้น ฯ
- ✎ ได้เขียนวิภัติหมวด **ปโรกษา, หียตฺตนี** เฉพาะฝ่ายปรัสสบท มาดังนี้

ปโรกษา (ปรัสสปท)

	เอก.	พหู.
ป.	อ	อุ
ม.	เอ	ตุถ
อุ.	อํ	มุห

หียตฺตนี (ปรัสสปท)

	เอก.	พหู.
ป.	อา	อุ
ม.	โอ	ตุถ
อุ.	อํ	มุห

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับนามกิตก์และกริยากิตก์ แบ่งเป็นกี่หมวด ๑ และมีปัจจัยอะไรบ้าง ๑ อรุโค, ทุกกร, โกรโน ลงปัจจัยอะไร ๑ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๑

✎ ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับนามกิตก์ แบ่งเป็น ๓ พวก คือ

กิตปัจจัย อย่างนี้ กุ วิ ณี ญ ฑ ฐ

กิจปัจจัย อย่างนี้ ข ญ

กิตกิจปัจจัย อย่างนี้ อ อิ ณ เตว ตี ตุ ฤ ๑

✎ ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกริยากิตก์ แบ่งเป็น ๓ พวก คือ

กิตปัจจัย อย่างนี้ อนุต ตวนตุ ตาวิ

กิจปัจจัย อย่างนี้ อนิย ตพพ

กิตกิจปัจจัย อย่างนี้ มาน ต ตุน ตวา ตวาน ๑

✎ อรุโค ลง กุ วิ ปัจจัย, วิเคราะห์ว่า อูเรน คจณตติ อรุโค ๑

✎ ทุกกร ลง ข ปัจจัย, วิเคราะห์ว่า ทุกฺเขน กรียตติ ทุกกร ๑

✎ โกรโน ลง ฤ ปัจจัย, วิเคราะห์ว่า กุชฺฌติ สีเลนาติ โกรโน ๑

๖. เรียกว่าสมาสอะไร

ก. สมาสที่มีอุปสรรคหรือนิบาตอยู่หน้า ๑

ข. นามนามตั้งแต่สองศัพท์ขึ้นไป ทานย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ๑

ค. กัมมธารยสมาสมีสังขยาอยู่หน้า ๑

ฅ. ปณฺญาปโชโต, วิตราค (จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย) ๑

เป็นชื่อสมาส ดังต่อไปนี้ คือ

✎ ก. สมาสที่มีอุปสรรคหรือนิบาตอยู่หน้า เรียกว่าอัพยयीทสมาส ๑

✎ ข. นามนามตั้งแต่สองศัพท์ขึ้นไป ทานย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน เรียกว่าวันทสมาส ๑

✎ ค. กัมมธารยสมาสมีสังขยาอยู่หน้า เรียกว่าทิสสมาส ๑

✎ ฅ. ปณฺญาปโชโต เป็นอวธารณูปพบท กัมมธารยสมาส ๑ วิเคราะห์ว่า

ปณฺญา เอว ปโชโต ปณฺญาปโชโต ๑

วิตราค เป็นปัญจมีพหุพพิทสมาส ๑ วิเคราะห์ว่า

วโร ราโค ยสุมา โส วิตราค (ภิกขุ) ๑

๗. โคตตัตถิตี สมุหัตถิตี และภาวัตถิตี มีปัจจัยเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

นาวิโก, จกฺขุมา เป็นัตถิตีไหน ๑ ลงปัจจัยอะไร ๑ จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย ๑

- ✕ โคตตัตถิต มีปัจจัย ๘ ตัว คือ ฌ ฌายน ฌาน ฌเญย ฌิ ฌิก ฌว ฌेर ฯ
- ✕ สมุหัตถิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ กณ ฌ ตา ฯ
- ✕ ภาวัตถิต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตต ฌย ตตน ตา ฌ กณ ฯ
- ✕ นาวิโก เป็นตรตยาทิตถิต ลง ฌิก ปัจจัย ฯ วิเคราะห์ว่า
นาวาย ตรตีติ นาวิโก ฯ
- ✕ จกขุมา เป็นตทสสัตถิตถิต ลง มนตุ ปัจจัย ฯ วิเคราะห์ว่า
จกขุ อสส อตถิติ จกขุมา ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๓
-----

๑. ฐานกรณ์คืออะไร ๑ มีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

- ✎ ฐาน คือที่ตั้งที่เกิดของอักขระ มี ๖ คือ กณฺโฐ คอ ๑ ตาลุ เพดาน ๑ มุทุธา ศีรษะก็ว่า ปุ่มเหงือกก็ว่า ๑ ทนฺโต ฟัน ๑ โธฏฺฐ ริมฝีปาก ๑ นาสิกา จมูก ๑ ๑
- ✎ กรณ คือที่ทำอักขระ มี ๔ คือ ชิวฺหามฺชฺฌํ ท้ามกลางลิ้น ๑ ชิวฺโหปฺคฺคํ ถัดปลายลิ้นเข้ามา ๑ ชิวฺหคฺคํ ปลายลิ้น ๑ สกฺกฺจฺจํ ฐานของตน ๑ ๑

๒. นิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

โลโป-ลบนิคคหิตนั้น จะลบได้ในที่เช่นไร ๑

วิทฺถุนคฺคํ, อริยสจฺจจฺจํ ทสฺสนํ ตัดและต่ออย่างไร ๑

- ✎ นิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ ๑
- ✎ โลโป-ลบ นิคคหิตนั้น เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง ลบนิคคหิตซึ่งอยู่หน้าได้บ้าง เช่น ตาสํ+อหํ เป็น ตาสาหํ เป็นต้น ๑
- ✎ วิทฺถุนคฺคํ ตัดบทเป็น วิทฺถุนํ+อคฺคํ สระอยู่หลัง ลบนิคคหิตซึ่งอยู่หน้า สนธิเป็น วิทฺถุนคฺคํ ๑
- ✎ อริยสจฺจจฺจํ ตัดบทเป็น อริยสจฺจจฺจํ+ทสฺสนํ พยัญชนะอยู่หลัง ลบนิคคหิตซึ่งอยู่หน้า สนธิเป็น อริยสจฺจจฺจํ ๑

๓. ศัพท์ที่มีวิธีแจกอย่างหนึ่งต่างหาก ซึ่งเรียกว่ากติปยศัพท์นั้น ได้แก่ศัพท์อะไรบ้าง ๑

ศัพท์ไหนเป็นได้ลิงค์เดียว ทวิลิงค์ และเอกวจนะอย่างเดียว ๑

จงแจก ภควนฺตุ ด้วยวิภัตติทั้ง ๗ มาดู ๑

- ✎ ศัพท์ที่มีวิธีแจกอย่างหนึ่งต่างหาก ซึ่งเรียกว่ากติปยศัพท์นั้น ได้แก่ศัพท์ต่อไปนี้ คือ อตฺต พุรฺหม ราช ภควนฺตุ อรฺหฺนฺต ภวฺนฺต สตฺถุ ปิตฺ มาตุ มน กมฺม โค ๑
- ✎ (กติปยศัพท์ต่อไปนี้ คือ) อตฺต พุรฺหม ภควนฺตุ สตฺถุ ปิตฺ มาตุ กมฺม เป็นลิงค์เดียว, โค สามัญ ไม่นิยมว่าผู้เมีย ในปุงลิงค์เป็น โคณ, ในอิติลิงค์เป็น คาวี ๑
- ✎ (กติปยศัพท์ต่อไปนี้ คือ) ราช อรฺหฺนฺต ภวฺนฺต มน เป็นทวิลิงค์ ๑
- ✎ (กติปยศัพท์ต่อไปนี้ คือ) อตฺต มน เป็นเอกวจนะอย่างเดียว ๑
- ✎ ได้แจก ภควนฺตุ (พระผู้มีพระภาค) เป็นปุงลิงค์ ด้วยวิภัตติทั้ง ๗ มาดังนี้

	เอก.	พหุ.
--	------	------

ป.	ภควา	ภควนุตา	ภควนุโต
ท.	ภควนุต	ภควนุเต	ภควนุโต
ด.	ภควตา	ภควนุเตหิ	ภควนุเตภิ
จ.	ภควโต	ภควต	ภควนุตาน
ปญ.	ภควตา	ภควนุเตหิ	ภควนุเตภิ
ฉ.	ภควโต	ภควต	ภควนุตาน
ส.	ภควติ	ภควนุเต	ภควนุเตสุ
อา.	ภคว	ภควา	ภควนุตา

๔. บุรุษในอาชยาด มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ จะทราบบุรุษได้ต้องอาศัยอะไร ฯ
จงเขียนวิภัตติหมวดปัญจมีและสัตตมี เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดู ฯ

- ✎ บุรุษในอาชยาด มี ๓ คือ ปฐมบุรุษ ๑ มัธยมบุรุษ ๑ อุตตมบุรุษ ๑ ฯ
- ✎ บุรุษทั้ง ๓ นั้น จะทราบได้ต้องอาศัยวิภัตติ ฯ
- ✎ ได้เขียนวิภัตติหมวดปัญจมีและสัตตมี เฉพาะฝ่ายปรัสสบท มาดังนี้

ปัญจมี (ปรัสสบท)

	เอก.	พหู.
ป.	ตุ	อนตุ
ม.	หิ	ถ
อุ.	มิ	ม

สัตตมี (ปรัสสบท)

	เอก.	พหู.
ป.	เอยฺย	เอยฺยํ
ม.	เอยฺยาสิ	เอยฺยถ
อุ.	เอยฺยามิ	เอยฺยาม

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อกัตตุสาธนะ กัมมสาธนะ ภาวสาธนะ กรณสาธนะ และสัมปทานสาธนะ ฯ
สาธนะเหล่านี้ ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ฯ

- ✎ ศัพท์ใด เป็นชื่อของผู้ทำคือผู้ประกอบกิจานั้น ศัพท์นั้น ชื่อกัตตุสาธนะ ฯ
- ✎ (กัตตุสาธนะนั้น) ท่านบัญญัติให้แปลว่า “ผู้-” ถ้างลงในอรรถแห่งดัสสีละ แปลว่า “ผู้-โดยปกติ” ฯ

- ✕ ผู้ทำ ทำสิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้น ชื่อกัมมสาธนะ ฯ
- ✕ (กัมมสาธนะนั้น) ท่านบัญญัติให้เปลอย่างนี้ คือ ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นที่-”, ที่ เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา-” ฯ
- ✕ ศัพท์บอกกิริยา คือความทำของผู้ทำ ชื่อภาวสาธนะ ฯ
- ✕ (ภาวสาธนะนั้น) ท่านบัญญัติให้แปลว่า “ความ-” ก็ได้ “การ-” ก็ได้ ฯ
- ✕ ผู้ทำ ทำด้วยสิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้น ชื่อกรณสาธนะ ฯ
- ✕ (กรณสาธนะนั้น) ท่านบัญญัติให้เปลอย่างนี้ คือ ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นเครื่อง-” ก็ได้ “เป็นเหตุ-” ก็ได้, ที่ เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นเครื่องอันเขา-” ก็ได้ “เป็นเหตุอันเขา-” ก็ได้ ฯ
- ✕ ผู้ทำ ให้แก่ผู้ใดหรือแก่สิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของผู้นั้นหรือของสิ่งนั้น ชื่อสัมปทานสาธนะ ฯ
- ✕ (สัมปทานสาธนะนั้น) ท่านบัญญัติให้เปลอย่างนี้ คือ ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นที่-”, ที่ เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา-” ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสต่อไปนี้

- ก. นามศัพท์มี อ วิภัตติเป็นต้นในที่สุด ท่านย่อเข้าด้วยบทเบื่องปลาย ฯ
- ข. สมาสอย่างหนึ่งมีบทอื่นเป็นประธาน ฯ
- ค. พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ ฯ
- ฅ. สมโณ จ วิปัสสนา จ สมณวิปัสสนํ ฯ
- ง. ภตฺตสฺส ปจฺจมา ปจฺจมาภตฺตํ ฯ

ได้บอกชื่อสมาส ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. นามศัพท์มี อ วิภัตติเป็นต้นในที่สุด ท่านย่อเข้าด้วยบทเบื่องปลาย ชื่อตปฺปปริสสมาส ฯ
- ✕ ข. สมาสอย่างหนึ่งมีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อพหุพพิหิสมาส ฯ
- ✕ ค. พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ เป็นอวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ฯ
- ✕ ฅ. สมโณ จ วิปัสสนา จ สมณวิปัสสนํ เป็นสมาหาร ทวันทวสมาส ฯ
- ✕ ง. ภตฺตสฺส ปจฺจมา ปจฺจมาภตฺตํ เป็นนิปาตบุพพกะ อัပ္พยียาวสมาส ฯ

๗. ตรตยาทิตฺตทิตฺต ชาตาทิตฺตทิตฺต ตทสฺสํตถิตฺตทิตฺต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

มาคโร, โกสลุํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในคทิตฺตทิตฺตทิตฺต ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย ฯ

- ✕ ตรตยาทิตฺตทิตฺต มีปัจจัย ๑ ตัว คือ ฅก ฯ
- ✕ ชาตาทิตฺตทิตฺต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ ฅม ฅย กย ฯ

✎ ตั้สสัถถิตั้ทฐิต มีป้จจัย ๙ ตัว คือ วี ส สี อิก อี ร วนตุ มนตุ ณ ๕

✎ มาคโร   ลง ณ ป้จจัย, ในราคาถิตั้ทฐิต ๕ วิเคราะห์ว่า
มคเช ชาโต มาคโร ๕

✎ โกสลลั   ลง ณุย ป้จจัย, ในภาวถั้ทฐิต ๕ วิเคราะห์ว่า
กุสลสส ภาโว โกสลลั ๕

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

-----

๑. อะไรชื่อว่าอักษร ๖ และอักษรนั้น แปลว่าอย่างไรได้บ้าง ๖

- ✎ เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ชื่อว่าอักษร ๖
- ✎ อักษรนั้น แปลว่า ไม่รู้จักสั้นอย่าง ๑ ไม่เป็นของแข็งอย่าง ๑ ๖

๒. พยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกครองเท่าไร ๖ อะไรบ้าง ๖
เวิส เป็นสนธิอะไร ๖ ตัดและต่ออย่างไร ๖

- ✎ พยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกครอง ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ สยโยโค ๑ ๖
- ✎ เวิส เป็นโลปพยัญชนะสนธิ ๖ ตัดบทเป็น เวิ+อสฺส เมื่อลบสระเบื้องต้นปลายที่มีนิคหิตอยู่หน้าแล้ว ถ้าพยัญชนะเรียงกัน ๒ ตัว ลบเสียตัวหนึ่ง สนธิเป็น เวิส ๖

๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่าอัพยาศัพท์ ๖ และใช้อย่างไร ๖

จงแจก ทิ ศัพท์ (สังขยา) เฉพาะอิติถิลิงค์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ๖

- ✎ ศัพท์จำพวกหนึ่งซึ่งจะแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้คงรูปอยู่เป็นอย่างเดียว เรียกว่าอัพยาศัพท์ ๖
- ✎ (อัพยาศัพท์นี้ เป็นอุปสัคบ้าง นิบาตบ้าง ปัจจัยบ้าง) ซึ่งมีวิธีใช้อย่างนี้ คือ
อุปสัค สำหรับใช้นำหน้านามและกริยาให้วิเศษขึ้น เมื่อนำหน้านาม มีอาการคล้ายคุณศัพท์ เมื่อนำหน้ากริยา มีอาการคล้ายกริยาวิเศษนะ
นิบาต สำหรับลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง บอกอาลปนะ กาล ที่ปริจเฉท อุปไมย ปฏิเสธ ความไต่ยนเล่าลือ เป็นต้น
ปัจจัย ลงท้ายนามศัพท์ เป็นเครื่องหมายวิภัติบ้าง ลงท้ายธาตุ เป็นเครื่องหมายกริยาบ้าง ๖
- ✎ ได้แจก ทิ ศัพท์ (สังขยา) เฉพาะอิติถิลิงค์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	พหู.
ป.	ติสฺโส
ทุ.	ติสฺโส
ต.	ติหิ
จ.	ติสฺสนนํ

ปญ.	ดีหิ
ฉ.	ดีสุสนฺ
ส.	ดีสุ

๔. อะไรจัดเป็นวาทก ๖ มีเท่าไร ๖ อะไรบ้าง ๖

จงเขียนวิภัติในหมวด วตฺตมานา, กาลาติปตฺติ เฉพาะฝ่ายอรรถโนบพมาดู ๖

- ✎ กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วณะ บุรุษ ชาติ ปัจจัย จัดเป็นวาทก กล่าวบทที่เป็นประธานของกิริยา ๖
- ✎ (วาทกนั้น) มี ๕ อย่าง คือ กัตตุวาทก ๑ กัมมวาทก ๑ ภาววาทก ๑ เหตุกัตตุวาทก ๑ เหตุกัมมวาทก ๑ ๖
- ✎ ได้เขียนวิภัติหมวด **วตฺตมานา, กาลาติปตฺติ** เฉพาะฝ่ายอรรถโนบพ มาดังนี้

วตฺตมานา (อตฺตโนปท)

	เอก.	พหู.
ป.	เต	อนฺเต
ม.	เส	วฺเห
อุ.	เอ	มฺเห

กาลาติปตฺติ (อตฺตโนปท)

	เอก.	พหู.
ป.	สุสถ	สุสฺสีสุ
ม.	สุสเส	สุสวฺเห
อุ.	สุสํ	สุสามฺหเส

๕. กิตก์เป็นชื่อของอะไร ๖ แบ่งเป็นเท่าไร ๖ อะไรบ้าง ๖

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูปและสาธนะอะไร ๖

- ก. อวสนฺติ เอตฺถาติ อวาโส ๖
- ข. คจฺฉิยเตติ คมนํ ๖

- ✎ กิตก์ เป็นชื่อของศัพท์ที่ทวนประกอบด้วยปัจจัยหมู่หนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องหมายของความของนามศัพท์และกิริยาศัพท์ที่ต่าง ๆ กัน ๖
  - ✎ (กิตก์นั้น) แบ่งเป็น ๒ คือ เป็นนามศัพท์อย่าง ๑ เป็นกิริยาศัพท์อย่าง ๑ ๖
- รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูป และสาธนะ ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. อวสหนฺติ เอตุถาติ อวาโส เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ฯ
- ✕ ข. คจฺฉิยเตติ คมนํ เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสต่อไปนี้

- ก. รณฺโณ ปุตุโต ราชปุตุโต ฯ
- ข. จนฺทิมมา จ สุริโย จ จนฺทิมสุริโย ฯ
- ค. จิตา สิริ ยสฺมึ โส จิตสิริ ฯ
- ฌ. ปพฺพตสฺส ติโร ติโรปพฺพตํ ฯ
- ง. สงฺขํ อิว ปณฺฑรํ สงฺขปณฺฑรํ ฯ

ได้บอกชื่อสมาสดังต่อไปนี้

- ✕ ก. รณฺโณ ปุตุโต ราชปุตุโต เป็นฉนฺนฐิตปุริสสมาส ฯ
- ✕ ข. จนฺทิมมา จ สุริโย จ จนฺทิมสุริโย เป็นอสมหาร ทวันทวสมาส ฯ
- ✕ ค. จิตา สิริ ยสฺมึ โส จิตสิริ เป็นสัดตมีพหุพพิทสมาส ฯ
- ✕ ฌ. ปพฺพตสฺส ติโร ติโรปพฺพตํ เป็นนิปาตปุพฺพกะ อัပ္ยयीภาวสมาส ฯ
- ✕ ง. สงฺขํ อิว ปณฺฑรํ สงฺขปณฺฑรํ เป็นอุปมาปุพฺพท-วิเสสโนปมบท กัมมธารยสมาส

๗. รากาติตํทิต ฐานตํทิต และเสฏฐตํทิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
กาสาวิ, เมธาวิ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตํทิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

- ✕ รากาติตํทิต มีปัจจัย ๑ ตัว คือ ฌ ฯ
- ✕ ฐานตํทิต มีปัจจัย ๑ ตัว คือ อีย ฯ
- ✕ เสฏฐตํทิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อยิสฺส ก อีย อิกฺข ฯ
- ✕ กาสาวิ   ลง ฌ ปัจจัย, ในรากาติตํทิต ฯ วิเคราะห์ว่า
                          กสาเวน รตฺตํ วตฺถํ กาสาวิ ฯ
- ✕ เมธาวิ   ลง วิ ปัจจัย, ในตํทิตเสฏฐตํทิต ฯ วิเคราะห์ว่า
                          เมธา อสฺส อตฺถิถิ เมธาวิ ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

-----

๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ จัดเป็นพวกได้เท่าไร ฯ
พยัญชนะไหนจัดเป็นโหมสะและอโหมสะ ฯ

- ✎ พยัญชนะในบาลีภาษามี ๓๓ ตัว คือ ก ข ค ฌ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฎ ฐ ฑ ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ ฝ ภ ม, ย ร ล ว ส ห พ อ ฯ
- ✎ (พยัญชนะในบาลีภาษานั้น) จัดเป็น ๒ พวก คือ วรรค ๑ อวรรค ๑ ฯ
- ✎ พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ และ ส ๑๑ ตัวนี้เป็นอโหมสะ ฯ
- ✎ พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ฌ ง, ช ฌ ญ, ฑ ฒ ณ, ท ธ น, ฝ ภ ม และ ย ร ล ว ห พ ๒๑ ตัวนี้เป็นโหมสะ ฯ
- ✎ นิคคหิต นักปราชญ์ผู้รู้ศัพทศาสตร์ ประสงค์เป็นโหมสะ ส่วนนักปราชญ์ฝ่ายศาสนาประสงค์เป็นโหมสาโหมสุมิตี พ้นจากโหมสะและอโหมสะ ฯ

๒. อาเทสสนธิกิริโยปกรณ มีในสนธิไหนบ้าง ฯ อคฺยาการ์ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

- ✎ อาเทสสนธิกิริโยปกรณ มีในสนธิทั้ง ๓ คือ สระสนธิ, พยัญชนะสนธิ, นิคคหิตสนธิ ฯ
- ✎ อคฺยาการ์ ตัดบทเป็น อคฺ+การ์ อี แห่ง อคฺ อยู่หน้า มีสระอยู่เบื้องหลัง แปลง อี ตัวหน้า เป็น ย พยัญชนะซ้อนกัน ๓ ตัว ลบพยัญชนะที่มีรูปเสมอกันเสียตัวหนึ่ง สนธิเป็น อคฺยาการ์ ฯ

๓. ศัพท์เช่นไรชื่อว่าสังขยา ฯ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

จตุ ศัพท์ เป็นได้กี่ลิงค์ ฯ จงแจก จตุ ศัพท์ เฉพาะในอิตถीलิงค์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ฯ

- ✎ ศัพท์ที่เป็นเครื่องหมายกำหนดนับนามนาม ชื่อว่าสังขยา ฯ
- ✎ (สังขยานั้น) แบ่งเป็น ๒ คือ ปกติสังขยาอย่าง ๑ ปุรณสังขยาอย่าง ๑ ฯ
- ✎ จตุ ศัพท์ เป็นได้ ๓ ลิงค์ ฯ
- ✎ ได้แจก จตุ ศัพท์ (เฉพาะอิตถीलิงค์) ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	พหู.
ป.	จตสุโส
ทุ.	จตสุโส

ต.	จตุหิ
จ.	จตสฺสนฺหิ
ปญ.	จตุหิ
ฉ.	จตสฺสนฺหิ
ส.	จตุสฺ

๔. วิภัตติอาขยาตจัดเป็นกี่หมวด ๆ หมวดนั้น ๆ บอกกาลอะไร ๆ ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ๆ จงเขียนวิภัตติหมวดปัญจมีและสัตตมี เฉพาะฝ่ายอัตตโนบทมาดู ๆ

✎ วิภัตติอาขยาต จัดเป็น ๘ หมวด ๆ

✎ (วิภัตติอาขยาต) ในหมวดนั้น ๆ บอกกาลดังต่อไปนี้ และท่านบัญญัติให้แปลอย่างนี้ คือ

วตฺตมานา บอกปัจจุบันกาล ๆ

ปัจจุบันแท้ แปลว่า “อยู่”,

ปัจจุบันใกล้เคียง แปลว่า “ยอม”,

ปัจจุบันไกลอนาคต แปลว่า “จะ” ๆ

ปญฺจมี บอกความบังคับ ความหวัง และความอ่อนน้อม ๆ

บอกความบังคับ แปลว่า “จง”,

บอกความหวัง แปลว่า “เถิด”,

บอกความอ่อนน้อม แปลว่า “ขอจง” ๆ

สตุตฺมี บอกความยอมตาม ความกำหนด ความรำพึง ๆ

บอกความยอมตาม แปลว่า “ควร”,

บอกความกำหนด แปลว่า “พึง”,

บอกความรำพึง แปลว่า “พึง” ๆ

ปโรฺกษา บอกอดีตกาลไม่มีกำหนด ๆ แปลว่า “แล้ว” ๆ

หิยตุตฺถิ บอกอดีตกาลตั้งแต่วานนี้ ๆ

แปลว่า “แล้ว”, ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “ได้..แล้ว” ๆ

อชฺชตุตฺถิ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้ ๆ

แปลว่า “แล้ว”, ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “ได้...แล้ว” ๆ

ภวิสฺสนฺติ บอกอนาคตกาลแห่งปัจจุบัน ๆ แปลว่า “จัก” ๆ

กาลาติปตฺติ บอกอนาคตกาลแห่งอดีต ๆ

แปลว่า “จัก...แล้ว”, ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “จักได้...แล้ว” ๆ

✎ ได้เขียนวิภัตติหมวด **ปญฺจมี, สตุตฺมี** เฉพาะฝ่ายอัตตโนบท มาดังนี้

ปณจมี (อตฺตโนปทํ)

	เอก.	พหุ.
ป.	ตํ	อนฺตํ
ม.	สฺส	วฺโห
อุ.	เอ	อามฺหเส

สตฺตมี (อตฺตโนปทํ)

	เอก.	พหุ.
ป.	เอถ	เอริ
ม.	เอโถ	เอยฺยวฺโห
อุ.	เอยฺยํ	เอยฺยามฺहे

๕. กิตก์แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็นรูป สาธนะ และปัจจัยอะไร

ก. ทุกฺเขน กรียตฺติ ทุกฺกรํ ฯ

ข. สยฺนติ เอตฺถาติ สยฺนํ ฯ

ค. วิเนติ เตนาคิ วินโย ฯ

✗ กิตก์แบ่งเป็น ๒ คือ เป็นนามศัพท์อย่าง ๑ เป็นกริยาศัพท์อย่าง ๑ ฯ

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็นรูป สาธนะ และปัจจัย ดังต่อไปนี้

✗ ก. ทุกฺเขน กรียตฺติ ทุกฺกรํ เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, ข ปัจจัย ฯ

✗ ข. สยฺนติ เอตฺถาติ สยฺนํ เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ, ยฺ ปัจจัย ฯ

✗ ค. วิเนติ เตนาคิ วินโย เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ, อ ปัจจัย ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. จตฺสฺสํ ทิสฺสา จตฺตฺทิสฺสํ ฯ

ข. วุฑฺฒานํ ปณฺธิปาณฺธิ ยถาวุฑฺฒํ ฯ

ค. สงฺขํ อิว ปณฺฑิตํ สงฺขปณฺฑิตํ ฯ

ฌ. วิโต ราโค ยสฺมา โส วิตราคิ ฯ

ง. สงฺโฆ จ ปณฺโฆ จ สงฺขปณฺวํ ฯ

ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. จตสุโส ทิสา จตุททิสํ เป็นสมาหาร ทิคุสมาส ฯ
- ✕ ข. วุฑฒานํ ปฏิปภาณิ ยถาวุฑฒํ เป็นนิปาตปุพพกะ อัพยยิภาวสมาส ฯ
- ✕ ค. สงฺขํ อิว ปณฺหารํ สงฺขปณฺหารํ เป็นวิเสสโนปมบท กัมมธารยสมาส ฯ
- ✕ ฉ. วิโต ราโค ยสุมา โส วิตราคो เป็นปัญจมีพหูพพิหสมาส ฯ
- ✕ ง. สงฺโข จ ปณฺโว จ สงฺขปณฺวํ เป็นสมาหาร ทวันทวสมาส ฯ

๗. พหุลัตถิตี สันขยัตถิตี และปุรณัตถิตี มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
 ราชคหิโก, ปณฺทิจจํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในัตถิตีไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

- ✕ พหุลัตถิตี มีปัจจัย ๑ ตัว คือ อาลु ฯ
- ✕ สันขยัตถิตี มีปัจจัย ๑ ตัว คือ ก ฯ
- ✕ ปุรณัตถิตี มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตยิ ถ จ ม อี ฯ
- ✕ ราชคหิโก ลง ฦก ปัจจัย, ในตรตยาทิตถิตี ฯ วิเคราะห์ว่า
 ราชคเห ชาโต ราชคหิโก ฯ
- ✕ ปณฺทิจจํ ลง ฦย ปัจจัย, ในภาวตถิตี ฯ วิเคราะห์ว่า
 ปณฺทิตสฺส ภาโว ปณฺทิจจํ ฯ

 ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

-----

๑. พยัญชนะอวรรคมีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

นิคคหิตและอนุสารแปลว่าอย่างไร ฯ ใช้ต่างจากพยัญชนะอื่นอย่างไร ฯ

- ✎ พยัญชนะอวรรค มี ๘ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห พ อ ฯ
- ✎ นิคคหิต แปลว่า กดสระหรือกรณ์ คืออวัยวะที่ทำเสียง เวลาเมื่อจะว่าไม่ต้องอ้าปากเกินกว่าปกติเหมือนว่าทิมสระ ฯ
- ✎ อนุสาร แปลว่า ไปตามสระ ฯ
- ✎ นิคคหิตหรืออนุสารนี้ ไม่อาศัยสระอื่นออกเสียง ใช้เฉพาะตามหลังสระ อ อิ อุ เท่านั้น เหมือนคำว่า **อหิ อกาสิ เสตุ** เป็นต้น ฯ

๒. พยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ เอวฺสา ตัดและต่ออย่างไร ฯ

- ✎ พยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ สยฺโยโค ๑ ฯ
- ✎ **เอวฺสา** ตัดบทเป็น **เอวฺ+อสฺสา** เมื่อลบสระเบื้องต้นปลายที่มีนิคคหิตอยู่หน้าแล้ว ถ้าพยัญชนะซ้อนเรียงกัน ๒ ตัว ลบเสียตัวหนึ่ง สนธิเป็น **เอวฺสา** ฯ

๓. มโนคณะคืออะไร ฯ ได้แก่ศัพท์อะไรบ้าง ฯ มีวิธีแจกอย่างไร ฯ เมื่อเข้าสมาสแล้วนิยมทำอย่างไร ฯ จงแจก มาตุ ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ฯ

- ✎ มโนคณะ คือ หมู่ศัพท์ ๑๒ ศัพท์ มี **มน** ศัพท์เป็นต้น ฯ
- ✎ (มโนคณะ) ได้แก่ศัพท์เหล่านี้ คือ **มน อย อฺร เจต ตป ตม เตช ปย ยส วจ วย สิริ** ฯ
- ✎ (มโนคณะ) มีวิธีแจกเหมือน **มน** ศัพท์ แต่วิธีแจกนั้นก็ไม่ได้ติดกับแบบ **อ** การันต์ในปุงลิงค์ และนปุงสกลิงค์นัก แปลกอยู่ ๕ วิภัติ คือ **นา** กับ **สฺมา** เป็น **อา, ส** ทั้ง ๒ เป็น **โอ, สฺมิ** เป็น **อิ** แล้วลง **ส** อาคม เป็น **สา** เป็น **โส** เป็น **สิ** และเอา **อ** เป็น **โอ** ได้บ้าง ฯ
- ✎ (มโนคณะ) เมื่อเข้าสมาสแล้วนิยมเอาสระที่สุดของตนเป็น **โอ** ได้ เหมือนคำว่า **มโนโค โยมย** เป็นต้น ฯ
- ✎ ได้แจก **มาตุ** ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	เอก.	พหู.
ป.	มาตา	มาตโร

ท.	มาตร	มาตร
ด.	มาตรา มาตุยา	มาตราหิ มาตราภิ มาตุหิ มาตุภิ
จ.	มาตุ มาตุยา	มาตราหิ มาตุหิ
ปญ.	มาตรา	มาตราหิ มาตราภิ มาตุหิ มาตุภิ
ฉ.	มาตุ มาตุยา	มาตราหิ มาตุหิ
ส.	มาตริ	มาตราสุ มาตุสุ
อา.	มาตา	มาตร

๔. ธาตุคืออะไร ฯ ท่านรวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด ฯ อะไรบ้าง ฯ และธาตุนั้นแบ่งเป็นกี่ชนิด ฯ อะไรบ้าง ฯ จงเขียนวิภัติหมวดหิยตฺตฺนึ เฉพาะฝ่ายอิตฺตโนบทมาดู ฯ

✎ ธาตุ คือ กิริยาศัพท์ที่เป็นมูลราก ฯ

✎ (ธาตุนั้น) ท่านรวบรวมจัดไว้เป็น ๘ หมวด คือ

๑. หมวด ฏ ธาตุ, ๒. หมวด ฐ ธาตุ, ๓. หมวด ฑ ธาตุ,
๔. หมวด ส ธาตุ, ๕. หมวด กิ ธาตุ, ๖. หมวด คห ธาตุ,
๗. หมวด ตน ธาตุ, ๘. หมวด จรุ ธาตุ ฯ

✎ ธาตุนั้น แบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ

สกัมมธาตุ ธาตุเรียกหากรรม ๑

อสกัมมธาตุ ธาตุไม่เรียกหากรรม ๑ ฯ

✎ ได้เขียนวิภัติหมวดหิยตฺตฺนึ เฉพาะฝ่ายอิตฺตโนบท มาดังนี้

หิยตฺตฺนึ (อิตฺตโนบท)

	เอก.	พหู.
ป.	ตถ	ตถุ
ม.	เส	วห
อุ.	อ	มฺหเส

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. เป็นรูป สถานะ และปัจจัยอะไร

๑. ฌมมํ วทติ สีเลนาคิ ฌมฺมวาที ฯ
๒. สุเขน ภริยตีติ สุภโร ฯ
๓. ลิกฺขณํ ลิกฺขา ฯ
๔. ทุสฺสตี เตนาคิ โทโส ฯ

๕. อวสนฺติ เอตฺถาติ อวาโส ฯ
๖. เป็นธาตุ ปัจจัย และวางกอะไร
๑. กริยาโน ฯ
  ๒. สุนฺหติ ฯ
  ๓. กรณียํ ฯ
  ๔. ฤตฺโต ฯ
  ๕. สุตวา ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ก. เป็นรูป สำนะ และปัจจัย ดังนี้
๑. ฌมฺมํ วทติ สีเลนาติ ฌมฺมวาที เป็นกัตตุรูป กัตตุสำนนะ ลงในอรรถแห่ง ตัสสึละ, ฌี ปัจจัย ฯ
  ๒. สุขฺเขน ภริยตีติ สุขโร เป็นกัมมรูป กัมมสำนนะ, ข ปัจจัย ฯ
  ๓. ลิกฺขन्हํ ลิกฺขชา เป็นภาวรูป ภาวสำนนะ, อ ปัจจัย ฯ
  ๔. ทุสฺสติ เตนาติ โทโส เป็นกัตตุรูป กรณสำนนะ, ฌ ปัจจัย ฯ
  ๕. อวสนฺติ เอตฺถาติ อวาโส เป็นกัตตุรูป อธิกรณสำนนะ, ฌ ปัจจัย ฯ
- ข. เป็นธาตุ ปัจจัย และวางก ดังนี้
๑. กริยาโน กรฺ ชาติ, ย ปัจจัย อิ อาคมหน้า ย, มาน ปัจจัย เป็นกัมมวางก ฯ
  ๒. สุนฺหติ สุ ชาติ, ณา ปัจจัย อนฺต ปัจจัย, เป็นกัตตุวางก (อิตถิลิงค์ ลง อิ เป็น สุนฺหติ) ฯ
  ๓. กรณียํ กรฺ ชาติ, อนีย ปัจจัย, เป็นกัมมวางก ฯ
  ๔. ฤตฺโต ฤชฺ ชาติ, ต ปัจจัย, เป็นกัมมวางก ฯ
  ๕. สุตวา สุ ชาติ, ตวนฺตฺ ปัจจัย, เป็นกัตตุวางก ฯ

๖. ศัพท์ต่อไปนี้เป็นสมาสอะไร ฯ ตั้งวิเคราะห์อย่างไร ฯ

อสิหฺตฺโต (โยโธ), ขตฺติยมาโน, เอกปฺคฺคโล, อาคนฺตฺกภตฺตํ, อุปนฺครํ ฯ

- อสิหฺตฺโต (โยโธ) เป็นนญฺฐีภินนาธิกรณพหุพพิหิสมาส ฯ
วิเคราะห์ว่า อสิ หตฺเต ยสฺส โส อสิหฺตฺโต (โยโธ) ฯ
- ขตฺติยมาโน เป็นสัมภาวนบุพพท กัมมธารยสมาส ฯ
วิเคราะห์ว่า ขตฺติโย (อหํ) อิติ มาโน ขตฺติยมาโน ฯ

- ✎ **เอกปคุคโล** เป็นอสมหาร ทิคุสมาส ฯ
วิเคราะห์ว่า **เอโก ปคุคโล เอกปคุคโล** ฯ
- ✎ **อาคนตุกภตฺตํ** เป็นนัฏฐิตปฺปริสสมาส ฯ
วิเคราะห์ว่า **อาคนตุกสฺส ภตฺตํ อาคนตุกภตฺตํ** ฯ
- ✎ **อุปนครํ** เป็นอุปสัคคปฺพพะกะ อัปยยิภาวสมาส ฯ
วิเคราะห์ว่า **นฺครสฺส สมิปฺ อุปนครํ** ฯ

๗. ปกตัตถิต วิภาคัตถิต และอัปยยัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
อโยมยํ, ปทโส ลงปัจจัยอะไร ฯ ในัตถิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย ฯ

- ✎ ปกตัตถิต มีปัจจัย ๑ ตัว คือ **มย** ฯ
- ✎ วิภาคัตถิต มีปัจจัย ๒ ตัว คือ **ธา โส** ฯ
- ✎ อัปยยัตถิต มีปัจจัย ๒ ตัว คือ **ถา ถํ** ฯ
- ✎ **อโยมยํ** ลง **มย** ปัจจัย, ในปกตัตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
อยสา ปกตํ อโยมยํ ฯ
- ✎ **ปทโส** ลง **ณฺย** ปัจจัย, ในวิภาคัตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
ปเทน วิภาเคน ปทโส ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

-----

๑. อะไรชื่อว่าพยัญชนะ ฯ พยัญชนะวรรค มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะซ้อนกันได้ (เฉพาะพยัญชนะวรรค) มีหลักอย่างไร ฯ

✎ อักษรที่เหลือจากสระ ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อว่าพยัญชนะ ฯ

✎ พยัญชนะวรรค มี ๒๕ ตัว คือ

ก ข ค ฌ ง เรียกว่า ก วรรค

จ ฉ ช ฌ ญ เรียกว่า จ วรรค

ฎ ฐ ฑ ฒ ณ เรียกว่า ฎ วรรค

ด ถ ท ธ น เรียกว่า ด วรรค

ป ผ พ ภ ม เรียกว่า ป วรรค ฯ

✎ ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะซ้อนกันได้ (เฉพาะพยัญชนะวรรคนั้น) มีหลักดังนี้ คือ

พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้,

พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้,

พยัญชนะที่ ๕ สุตวรรค ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเสียแต่ตัว

ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว มิได้มีสำเนียงในภาษาบาลี ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้ ฯ

๒. อะไรเรียกว่าสนธิ ฯ มีการต่อเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
ตุยหํ, อิธปฺปโมทติ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

✎ วิธีต่อศัพท์และอักษรให้เนื่องกันด้วยอักษร เพื่อย่นอักษรให้น้อยลง เป็นอุปการะในการ
แต่งฉันท และให้คำพูดสละสลวย เรียกว่าสนธิ ฯ

✎ (สนธินั้น) มีการต่อ ๒ อย่าง คือ ต่อศัพท์ที่มีวิภัติให้เนื่องด้วยศัพท์ที่มีวิภัติ เช่น
จตุตฺตารโ+อิเม ต่อเป็น จตุตฺตารโ+อิเม เป็นต้น อย่าง ๑ ต่อบทสมาส ย่นอักษรให้น้อยลง เช่น
กต+อุปกาโร ต่อเป็น กโตปกาโร เป็นต้น อย่าง ๑ ฯ

✎ ตุยหํ ตัดบทเป็น เต+อหํ เอ อยู่หน้า มีสระอยู่หลัง แปลง เอ เป็น ย เป็น ตฺย+อหํ
สระหน้าและสระหลังมีรูปเสมอกัน คือ เป็น อ ทั้ง ๒ ลบสระหน้าแล้ว ที่มะสระหลังที่ไม่ได้
ลบเป็น อา สนธิเป็น ตุยหํ ฯ

✎ อิธปฺปโมทติ ตัดบทเป็น อิธ+ปโมทติ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน คือ ปฺ สนิธิเป็น
อิธปฺปโมทติ ฯ

๓. ปัจจัยในอักษยศัพท์เฉพาะที่ลงท้ายนามมีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ เป็นเครื่องหมายวิภัติอะไร ๑ เอต ศัพท์ เป็นได้กี่ลิงค์ ๑ จงแจก เอต ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ๑

✎ ปัจจัยในอักษยศัพท์เฉพาะที่ลงท้ายนาม มี ๑๗ ตัว คือ

โต ปัจจัย เป็นเครื่องหมายตติยวิภัติและปัญจมีวิภัติ,

ตฺร ตฺถ ห ฐ ธิ หี หํ หิณฺจํ ฆ เป็นเครื่องหมายสัตตมีวิภัติ,

ทา ทานิ รหิ รุหา ทาจนํ ชฺช ชฺชํ เป็นเครื่องหมายสัตตมีวิภัติลงในกาล ๑

✎ เอต ศัพท์ เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์ ๑

✎ ได้แจก เอต ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	เอก.	พหู.
ป.	เอสา	เอตา
ท.	เอตํ เอन्ह	เอตา
ต.	เอตาย	เอตาหิ
จ.	เอตสฺสา เอติสฺสา เอติสฺสาย	เอตาสํ เอตาสานํ
ปญ.	เอตาย	เอตาหิ
ฉ.	เอตสฺสา เอติสฺสา เอติสฺสาย	เอตาสํ เอตาสานํ
ส.	เอตสฺสํ เอติสฺสํ	เอตาสู

๔. บทและวจนะในอาขยาด มีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

จงเขียนวิภัติหมวดปโรกษา อชฺชตฺตนิ ภาวิสฺสนฺติ เฉพาะฝ่ายอิตฺตโนบทมาดู ๑

✎ บท ในอาขยาด มี ๒ คือ ปรัสสบท ๑ อิตฺตโนบท ๑ ๑

✎ วจนะ ในอาขยาด มี ๒ คือ เอกวจนะ ๑ พหุวจนะ ๑ ๑

✎ ได้เขียนวิภัติหมวด ปโรกษา อชฺชตฺตนิ และภาวิสฺสนฺติ เฉพาะฝ่ายอิตฺตโนบท มาดังนี้

ปโรกษา (อิตฺตโนบท)

	เอก.	พหู.
ป.	ตฺถ	เร
ม.	ตฺโถ	วฺโห
อุ.	อึ	มฺเห

อชฺชตฺตนิ (อิตฺตโนบท)

	เอก.	พหู.
ป.	อา	อุ
ม.	เส	วุหิ
อุ.	อ	มุเห

ภวิสฺสหนฺติ (อตฺตโนปทํ)

	เอก.	พหู.
ป.	สฺสเต	สฺสหนฺเต
ม.	สฺสเส	สฺสวุเห
อุ.	สฺสํ	สฺสามุเห

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. รุปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็น รูป สาธนะ และปัจจัยอะไร

๑. ภูณฺชิตพฺพนฺติ โภชนํ ฯ
๒. สรติ เอตายาติ สติ ฯ
๓. ปจฺมํ ภวติ เอตสฺมาติ ปภโว ฯ
๔. หิตํ กโรตฺติติ หิตกฺกโร ฯ
๕. คจฺจนฺติ เอตฺถาติ คติ ฯ

ข. กิริยาต่อไปนี้ เป็น ธาตุ ปัจจัย และกาลอะไร

๑. ภูตฺตาวินิ ฯ
๒. วุจฺจมาโน ฯ
๓. นิภฺษมฺม ฯ
๔. กเถนฺตี ฯ
๕. อารุญฺห ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

ก. รุปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูป สาธนะ และปัจจัย ดังต่อไปนี้

๑. ภูณฺชิตพฺพนฺติ โภชนํ	เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, ยฺ ปัจจัย ฯ
๒. สรติ เอตายาติ สติ	เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ, ติ ปัจจัย ฯ
๓. ปจฺมํ ภวติ เอตสฺมาติ ปภโว	เป็นกัตตุรูป อปาทานสาธนะ, อ ปัจจัย ฯ
๔. หิตํ กโรตฺติติ หิตกฺกโร	เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ, อ ปัจจัย ฯ

๕. **คจฺจนฺติ เอตฺถาติ คติ** เป็นกัตตุรูป อธิกรณสารณะ, **ติ** ปัจจัย

๖. กิริยาต่อไปนี้เป็น ธาตุ ปัจจัย และกาล ดังต่อไปนี้

๑. **ภุจฺตาวิณี ภุชฺ+ตาวิ** เป็นอดีตกาล ๗

๒. **วุจฺจมาโน วุจฺ+ย+มาน** เป็นปัจจุบันกาล ๗

๓. **นิภุขมฺม นิ+ขมฺ+ตฺวา** เป็นอดีตกาล ๗

๔. **กเถนฺตี กถฺ+อนฺต** เป็นปัจจุบันกาล ๗

๕. **อารุหฺ อารฺหฺ+ตฺวา** เป็นอดีตกาล ๗

๖. **สราชิกา (ปริสา), นรสีโห, เอกเรตฺติวาโส (ชโน), อปฺตฺตโก, สพฺพเรตฺติโสภโณ (จฺนฺโท)** เป็นสมาสอะไร ๗ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๗

๖. **สราชิกา (ปริสา)** เป็นสหบุพพบท พหุพพิหสมาส ๗ วิเคราะห์ว่า
สห รณฺญา ยา วตฺตตฺติ สราชิกา (ปริสา) ๗

๖. **นรสีโห** เป็นอุปมานุตตรบท-วิเสสโนปมบท กัมมธารยสมาส ๗ วิเคราะห์ว่า
นโร สีโห อิว นรสีโห ๗

๖. **เอกเรตฺติวาโส (ชโน)** เป็นฉัญฐีภินนาธิกรณพหุพพิหสมาส ๗ วิเคราะห์ว่า
เอกรตฺติ วาโส อสฺสาติ เอกเรตฺติวาโส ๗

๖. **อปฺตฺตโก** เป็นสหบุพพบท พหุพพิหสมาส ๗ วิเคราะห์ว่า
นตฺถิ ตสฺส ปฺตฺตาติ อปฺตฺตโก ๗

๖. **สพฺพเรตฺติโสภโณ (จฺนฺโท)** เป็นหุติยาตปฺปริสสมาส ๗ วิเคราะห์ว่า
สพฺพเรตฺติ โสภโณ สพฺพเรตฺติโสภโณ (จฺนฺโท) ๗

๗. อะไรเรียกว่าตัทธิต ๗

สามณฺณํ, อายสฺมา, มายฺโร, กายิกํ ลงปัจจัยอะไร ๗ ในตัทธิตไหน ๗ มีวิเคราะห์อย่างไร ๗

๖. ปัจจัยหมู่หนึ่งเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่เนื้อความย่อ สำหรับใช้แทนศัพท์ ย่อคำพูดให้สั้นลง เรียกว่า ตัทธิต ๗

๖. **สามณฺณํ** ลง ญฺย ปัจจัย, ในภาวตัทธิต ๗ วิเคราะห์ว่า
สมณฺนสฺส กาโว สามณฺณํ ๗

๖. **อายสฺมา** ลง มนฺตฺ ปัจจัย, ในตัทธิตตัทธิต ๗ วิเคราะห์ว่า
อายฺ อสฺส อตฺถิติ อายสฺมา ๗

✍ มายุโร

ลง ณ ปักจัย, ในสมุหัตถิต ๒ วิเคราะห์ว่า
มยุราน์ สมุโห มายุโร ๒

✍ กายิก

ลง ณ ปักจัย, ในตรรยาทิตถิต ๒ วิเคราะห์ว่า
กาเยน กต กมม กายิก ๒

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

-----

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร ฯ พยัญชนะไหนจัดเป็น อโฆส โฆส ลิกล และธนิธ ฯ

- ✎ พยัญชนะในบาลีภาษามี ๓๓ ตัว ฯ
- ✎ พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ และ ส ๑๑ ตัวนี้ เป็นอโฆส ฯ
- ✎ พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ฆ ง, ช ฌ ญ, ท ฒ ณ, ฑ ฒ ฬ, พ ภา ม และ ย ร ล ว ห ฬ ๒๑ ตัวนี้ เป็นโฆส ฯ
- ✎ นิคคหิต นักปราชญ์ผู้รู้ศัพทศาสตร์ ประสงค์เป็นโฆส ส่วนนักปราชญ์ฝ่ายศาสนาประสงค์เป็นโฆสาโฆสวิมุต พ้นจากโฆสและอโฆส ฯ
- ✎ พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๓ ในวรรคทั้ง ๕ เป็นลิกล ฯ
- ✎ พยัญชนะที่ ๒ ที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ เป็นธนิธ ฯ
- ✎ ในคัมภีร์กัจจายนเภทแสดงไว้ว่า พยัญชนะที่สุตวรรค ๕ ตัว ก็เป็นลิกล แต่ในคัมภีร์ทั้งหลายอื่นท่านมิได้กล่าว ฯ

๒. ทิฆะสนธิกิริโยปกรณ ในสระสนธิ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

กีสฺส, สทฺธิธ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

- ✎ ทิฆะสนธิกิริโยปกรณ ในสระสนธิ แบ่งเป็น ๒ คือ ทิฆะสระหน้าอย่าง ๑ ทิฆะสระหลังอย่าง ๑ ฯ
- ✎ กีสฺส ตัดบทเป็น กีสฺ+ธฺ สระหน้าและหลังเป็นรัสสะมีรูปไม่เสมอกัน ลบได้ตัวหนึ่ง ในที่นี้ลบสระหลัง คือ อิ แล้วทิฆะสระหน้า คือ อุ เป็น ู สนธิเป็น กีสฺส ฯ
- ✎ สทฺธิธ ตัดบทเป็น สทฺธ+ธฺ สระหน้าเป็นทิฆะ สระหลังเป็นรัสสะ ลบสระหน้า คือ อา แล้วทิฆะสระหลัง คือ อิ เป็น ี สนธิเป็น สทฺธิธ ฯ

๓. คุณนามคืออะไร ฯ แบ่งเป็นกี่ชั้น ฯ อะไรบ้าง ฯ เป็นลึงค์อะไร ฯ

จงแจก ราช ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ฯ

- ✎ คุณนาม คือ นามที่แสดงลักษณะของนามนาม สำหรับหมายให้รู้ว่า นามนามนั้นดีหรือชั่ว เป็นต้น ฯ
- ✎ (คุณนามนั้น) แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเสส ๑ อติวิเสส ๑ ฯ

๘ (คุณนามนั้น) เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์ ฯ

๘ ได้แจก ราช ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	เอก.	พหู.
ป.	ราชา	ราชาโน
ท.	ราชานํ	ราชานो
ต.	รณฺหา	ราชูหิ ราชูภิ
จ.	รณฺโณ ราชิโน	รณฺณํ ราชูหนํ
ปญ.	รณฺหา	ราชูหิ ราชูภิ
ฉ.	รณฺโณ ราชิโน	รณฺณํ ราชูหนํ
ส.	รณฺเณ ราชินิ	ราชูสุ
อา.	ราช	ราชาโน

๔. ปัจจัยในอาชยาตจัดเป็น ๕ หมวดตามวาก วากไหนลงปัจจัยอะไรบ้าง ฯ

๘ ในวากทั้ง ๕ นั้น ลงปัจจัยดังนี้

กัตตุวาก	ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ญ ณา นา ญหา โอ เณ ญย
กัมมวาก	ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อาคมหน้า ย ด้วย
ภาววาก	ลง ย ปัจจัย
เหตุกัตตุวาก	ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ เณ ญย ณาเป ณาปย
เหตุกัมมวาก	ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย ลงเหตุปัจจัย คือ ณาเป ด้วย ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อาคมหน้า ย ด้วย ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จงเขียนคำแปลพร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

๑. กโรติ เتناติ กรณํ ฯ

๒. ธมฺมํ วทติ สีเลนาติ ธมฺมวาที ฯ

๓. คจฺจนฺติ เอตฺถาติ คติ ฯ

ข. รุฬโห, อุปปชฺช สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

๘ ก. ได้เขียนคำแปลพร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

๑. กโรติ เتناติ กรณํ

(เขา) ย่อมทำ ด้วยสิ่งใด เหตุนั้น (สิ่งนั้น) ชื่อว่า เป็นเครื่องทำแห่งเขา,
เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ, ญ ปัจจัย ฯ

๒. **ธมฺมํ วทติ สีเลนาติ ธมฺมวาที**

(ผู้ใด) ย่อมกล่าว ซึ่งธรรม โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้กล่าวซึ่งธรรม โดยปกติ, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ, **ณิ** ปัจจัย ฯ

๓. **คจฺจนฺติ เอตฺถาติ คติ**

(ชนทั้งหลาย) ย่อมไป ในภุมินั้น เหตุนั้น (ภุมินั้น) ชื่อว่า เป็นที่ไป (แห่งชนทั้งหลาย), เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ, **ติ** ปัจจัย ฯ

- ๕ ข. **รพฺโห** สำเร็จรูปมาจาก **รพฺ** ชาติ, **ต** ปัจจัย ชาติมี **ห** เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง **ต** เป็น **พฺ** แล้ว ลบที่สุดธาตุ, **ลิ** ปฐมวิภัติ ฯ

อุปฺปชฺช สำเร็จรูปมาจาก **อุป** บทหน้า, **ปทฺ** ชาติ, **ตฺวา** ปัจจัย อุปสค์อยู่หน้า แปลง **ตฺวา** เป็น **ย** ชาติมี **ห** เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง **ย** กับที่สุดธาตุ เป็น **ชฺช** ฯ

๖. **อะไรชื่อว่าสมาส ฯ**

อสุสรโธ, อนริโย, ยาวชีวํ, พุรหมฺสฺสโร (ภควา) เป็นสมาสอะไร ตั้งวิเคราะห์อย่างไร ฯ

- ๕ นามศัพท์ตั้งแต่ ๒ ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าสมาส ฯ
- ๕ **อสุสรโธ** เป็นตติยัตปฺปริสสมาส ฯ
วิเคราะห์ว่า **อสุเสน ยุตฺโต รโธ อสุสรโธ** ฯ
- ๕ **อนริโย** เป็นอุภยัตปฺปริสสมาส หรือ กัมมธารย มี **น** เป็นบทหน้า ฯ
วิเคราะห์ว่า **น อริโย อนริโย** ฯ
- ๕ **ยาวชีวํ** เป็นนิปาทปฺพพกะ อัพยยิภาวสมาส ฯ
วิเคราะห์ว่า **ชีวสฺส ยตฺตโก ปริจฺเจโท ยาวชีวํ** ฯ
- ๕ **พุรหมฺสฺสโร (ภควา)** เป็นนญฺจฺฐูปมาพหุพพิหิสมาส ฯ
วิเคราะห์ว่า **พุรหมฺโน สโร อิว สโร ยสฺส โส พุรหมฺสฺสโร (ภควา)** ฯ

๗. **โคตตตฺทิตฺตมิปัจจยเตไรวะไร บ้าง ฯ ปัจจัยเหล่านั้นเมื่อลงแล้วต้องทำอะไรบ้าง ฯ**
โสวณฺณมยํ, ญฺโฐ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺทิตฺตไทน ฯ ตั้งวิเคราะห์อย่างไร ฯ

- ๕ โคตตตฺทิตฺต มิปัจจย ๘ ตัว คือ **ณ ฌายณ ฌาน ฌะย ฌิ ฌิก ฌว ฌะร** ฯ
- ๕ เมื่อลงปัจจัยที่มี **ณ** ถ้าสระที่อยู่หน้าศัพท์เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะสังโยคอยู่เบื้องหลัง ต้องพฤทธิ คือ ที่มะ **อ** เป็น **อา**, **วิการ** **อิ** เป็น **เอ**, **อุ** เป็น **โอ** เว้นไว้แต่สระที่อยู่หน้าศัพท์ที่เป็นรัสสะ มีพยัญชนะสังโยคอยู่หลัง หรือเป็นที่มะ ไม่ต้องพฤทธิ และพยัญชนะคือ **ณ** นั้นต้องลบเสีย คงไว้แต่สระที่ **ณ** อาศัยอยู่ และสระพยัญชนะอื่น ๆ ฯ

- ✎ โสวณณมยํ ลง มย ปัจจัย ในปกติศัพท์ ๕ วิเคราะห์ว่า
สวณณน ปกต์ โสวณณมยํ, สวณณนสฺส วิกาโร वा โสวณณมยํ ๕
- ✎ จญฺโจะ ลง ฐ ปัจจัย ในปุรณศัพท์ ๕ วิเคราะห์ว่า
จหนํ ปุรโณ จญฺโจะ ๕

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

-----

๑. สระในบาลีภาษาจัดเป็นคู่ได้เท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

สระไหนจัดเป็นสังยัตตสระ ๑ เพราะเหตุไรจึงเรียกชื่ออย่างนั้น ๑

✎ สระในบาลีภาษาจัดเป็นคู่ได้ ๓ คู่ คือ

อ อา เรียกว่า อวณฺโณ,

อิ อี เรียกว่า อิวณฺโณ,

อุ อุ เรียกว่า อุวณฺโณ ๑

✎ สระ เอ โอ ๒ ตัวนี้ จัดเป็นสังยัตตสระ ๑

✎ (สังยัตตสระ) ที่เรียกชื่ออย่างนั้น เพราะประกอบเสียงสระ ๒ ตัว เป็นเสียงเดียวกัน คือ

อ กับ อิ ผสมกันเป็น เอ,

อ กับ อุ ผสมกันเป็น โอ ๑

๒. พยัญชนะอาคมมีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ ในที่เช่นไรจึงลงอาคมได้ ๑ จงยกอุทาหรณ์มาดู ๑

✎ พยัญชนะอาคม มี ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ ๑

✎ ในที่มีสระอยู่เบื้องหลังจึงลงอาคมได้ มีอุทาหรณ์ ดังนี้

ย อาคม ยถา+อิทฺเป็น ยถายิทฺ

ว อาคม อุ+ทิกฺขติ เป็น วุทิกฺขติ

ม อาคม ครุ+เอสฺสติ เป็น ครุเมสฺสติ

ท อาคม อตฺต+อตฺโถ เป็น อตฺตทตฺโถ

น อาคม อิโต+อายติ เป็น อิโตนายติ

ต อาคม ตสฺมา+อิห เป็น ตสฺมาติห

ร อาคม สพฺภิ+เวย เป็น สพฺภิเว

พ อาคม จ+อายตณฺ เป็น จพายตณฺ

ในสัททนีติว่า ลง ห อาคมก็ได้ อุทาหรณ์ว่า

สุ+อุชฺ เป็น สุหุชฺ,

สุ+อุฏฺจติ เป็น สุหุฏฺจติ ๑

๓. อัพยัคฆ์ คืออะไร ๑ ได้แก่ศัพท์จำพวกไหน ๑ เฉพาะนิบาตใช้อย่างไร ๑ และจัดเป็นนิบาตบอกอะไรบ้าง ๑ จงเขียนนิบาตบอกความถามมาดู ๑

- ✕ อพยยศัพท์ คือ ศัพท์จำพวกหนึ่ง จะแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ ตัว แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่เป็นอย่างเดียว ๆ
- ✕ (อพยยศัพท์นั้น) ได้แก่ศัพท์จำพวก อุปสัคบ้าง นิบาตบ้าง ปัจจัยบ้าง ๆ
- ✕ เฉพาะนิบาตนั้น ใช้สำหรับลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กิริยาศัพท์บ้าง ๆ
- ✕ (นิบาตนั้น) จัดเป็นนิบาตบอกกาลปะนะ, กาล, ที่, ปริจเจท, อุปไมย, ปฏิเสธ, ความไต่ยนเล่า ลือ, ความปริกัป, ความถาม, ความรับ, ความเตือน เป็นต้น ๆ
- ✕ ได้เขียนนิบาตบอกความถาม มาดังนี้

ก็	หรือ, อะไร	หนุ	มิใช่หรือ
กถิ	อย่างไร	อุทาหุ	หรือว่า
กจจิ	แลหรือ	อาหุ	หรือว่า
หุ	หนอ	เสยยถิ	อย่างไรนี้

๔. ข จ ส และ อาย อีย ปัจจัยในอาขยาตใช้ประกอบกับอะไร ๆ เป็นไปในความอะไร ๆ จงยกอุทาหรณ์พร้อมทั้งคำแปลมาด้วย ๆ

- ✕ ข จ ส ปัจจัย ใช้สำหรับประกอบกับธาตุ, เป็นไปในความปรารภณา, มีอุทาหรณ์ ดังนี้

พุกุขติ	ปรารภณาจะกิน
ชิมจติ	ปรารภณาจะกิน
ชिक्षติ	ปรารภณาจะนำไป ๆ
- ✕ อาย อีย ใช้สำหรับประกอบกับค่านามศัพท์ให้เป็นกิริยาศัพท์, เป็นไปในความประพฤติ, มีอุทาหรณ์ ดังนี้

จिरายติ	ประพฤติข้าวอยู่
ปุตติยติ	ย้อมประพฤติให้เป็นเพียงดั่งบุตร ๆ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จงเขียนคำแปลพร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

๑. สุเขน ภริยตีติ สุภโร ฯ
๒. ปาริ คจติ สีนนาติ ปารคฺ ฯ
๓. อวสนติ เอตถาติ อวาโส ฯ

ข. กิริยาภิตกต่อไปนี้ แปลว่าอย่างไร ๆ สำเร็จรูปมาจากอะไร ๆ วจนิย, อุปซุข ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. ได้เขียนคำแปลพร้อมทั้งบอก รูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

๑. สุขเขน ภริยตีติ สุขโร

(ผู้ใด) อันเขาเลี้ยงได้โดยง่าย เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าผู้อันเขาเลี้ยงได้โดยง่าย, เป็นกัมมรูป กัมมสารณะ, ข ปัจจัย ฯ

๒. ปาริ คจจติ สีเลนาติ ปารคฺ

(ผู้ใด) ย่อมถึง ซึ่งฝั่ง โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้ถึงซึ่งฝั่งโดยปกติ, เป็นกัตตุรูป กัตตุสารณะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ, รุ ปัจจัย ฯ

๓. อวสนติ เขตฺถาติ อวาโส

(ภิกษุทั้งหลาย) ย่อมอาศัยอยู่ (ในประเทศ) นั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่า เป็นที่อาศัยอยู่ (แห่งภิกษุทั้งหลาย), เป็นกัตตุรูป อธิกรณสารณะ, ณ ปัจจัย ฯ

✎ ข. วณียํ แปลว่า อันเขาพึงกล่าว ฯ สำเร็จรูปมาจาก วจฺ ชาติในความกล่าว, อนีย ปัจจัย, ลี ปฐมวิภัติติ นปฺงสกลิงค์ ฯ

อุปฺปชฺช แปลว่า เกิดขึ้นแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก อุ บทหน้า, ปทฺ ชาติในความเกิด, ตฺวา ปัจจัย อุปสฺสคฺอยู่หน้า แปลง ตฺวา เป็น ย ชาติมี ทฺ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ย กับที่สุดชาติเป็น ชฺช ฯ

๖. อะไรชื่อกัมมธารยสมาส ฯ กัมมธารยสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
มหาธานิ, สิตสมภูจํ จัดเป็นอย่างไร ฯ

✎ นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธานคือเป็นนามนาม บทหนึ่งเป็นวิเศษณะคือเป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ทำนยย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่ากัมมธารยสมาส ฯ

✎ กัมมธารยสมาสนั้น มี ๖ อย่าง คือ วิเสสนบุพฺพปโท, วิเสสนุตฺตรปโท, วิเสสนโภยปโท, วิเสสนปมปโท, สมภูวานบุพฺพปโท, อวธารณบุพฺพปโท ฯ

✎ มหาธานิ จัดเป็นวิเสสนบุพฺพปท มีบทวิเศษณะอยู่ต้น บทประธานอยู่ข้างหลัง ฯ

✎ สิตสมภูจํ จัดเป็นวิเสสนโภยปท มีบททั้งสองเป็นวิเศษณะ มีบทอื่นเป็นประธาน ฯ

๗. ชาทาติตฺทิตฺต มิปัจจยฺเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ปุชฺชนิโย, ทยาถู, มุทุตา ลงปัจจยฺอะไร ฯ ในตฺทิตฺตฺไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์หามาด้วย ฯ

✎ ในชาตาติตฺทิตฺต มิปัจจยฺ ๓ ตัว คือ อิม อีย กีย ฯ

✎ ปุชฺชนิโย ลง อีย ปัจจัย, ในฐานตฺทิตฺต ฯ วิเคราะห์ว่า
ปุชฺชนํ อรหตีติ ปุชฺชนิโย ฯ

- ✎ ทยา ลง อาล ปัจจย, ในพหุลัตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
ทยา อสส ปกตียาล, ทยา อสส พหุลา วา ทยา ฯ
- ✎ มุทุตา ลง ตา ปัจจย, ในภาวตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
มุทโน ภาโว มุทุตา ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

-----

๑. พยัญชนะไหนบ้างเป็นอักษณสระ ฯ เพราะเหตุไรจึงเรียกชื่อนั้น ๆ

- ✎ พยัญชนะเหล่านี้ คือ ย ร ล ว ส ห พ ๗ ตัวนี้ เป็นอักษณสระ ฯ
- ✎ เพราะมีเสียงก้องสระ คือก้องมาตรา เพราะพยัญชนะเหล่านี้ บางตัวก็รวมลงในสระเดียวกัน ด้วยพยัญชนะอื่น ออกเสียงพร้อมกันได้ บางตัวแม้เป็นตัวสะกด ก็คงออกเสียงหน้อยหนึ่ง พอให้รู้ได้ว่าตัวนั้นเป็นตัวสะกด จึงเรียกชื่อว่า อักษณสระ ฯ

๒. นิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ในที่เช่นไรจึงอาเทศนิคคหิตได้ ฯ จงชี้แจงพร้อมทั้งอุทาหรณ์ ฯ

- ✎ นิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ ฯ
- ✎ อาเทศนิคคหิตได้ในที่ต่อไปนี้ คือ
  ๑. เมื่อมีพยัญชนะอยู่หลัง นิคคหิตอยู่หน้า แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรคได้ทั้ง ๕ ตัว ตามสมควรแก่พยัญชนะวรรคที่อยู่เบื้องหลัง อุทาหรณ์ดังนี้
เป็น ง อุ. เอว+โห เป็น เอวงโห
เป็น ฌ อุ. ฌมฺ+จเร เป็น ฌมฺฌจเร
เป็น จ อุ. สํ+จิตติ เป็น สจจิตติ
เป็น ฬ อุ. ตํ+นิพฺพุตํ เป็น ตฬนิพฺพุตํ
เป็น ม อุ. จิรํ+ปวาสี เป็น จิรมฺปวาสี
  ๒. ถ้า เอ และ ห อยู่เบื้องหลัง แปลงนิคคหิตเป็น ญ ดังนี้
ปจฺจตฺตํ+เอว เป็น ปจฺจตฺตญฺเวย
เอว+หิ เป็น เอวญฺหิ
  ๓. ถ้า ย อยู่เบื้องหลัง แปลงนิคคหิตกับ ย บัจจย เป็น ฃ ดังนี้
สํ+โยโค เป็น สฃโยโค
ในสัททนีติว่า ถ้า ล อยู่เบื้องปลาย แปลงนิคคหิต เป็น ลฺ ดังนี้
ปฺ+ลฺิงคํ เป็น ปฺลฺิงคํ
สํ+ลฺกฺขณา เป็น สลฺลฺกฺขณา เป็นต้น
  ๔. ถ้าสระอยู่เบื้องปลาย แปลงนิคคหิตเป็น มฺ และ ฑฺ ดังนี้
ตํ+อหํ เป็น ตมฺหํ
เอตํ+อโวจ เป็น เอตตฺทโวจ ฯ

๓. อะไรจัดเป็นนามนาม ฯ แบ่งออกเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ และเป็นได้กี่ลิงค์ ฯ
จงแจก พุทธม ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ฯ

- ✕ นามที่เป็นชื่อของคน สัตว์ ที่ สิ่งของ จัดเป็นนามนาม ฯ
- ✕ (นามนามนั้น) แบ่งออกเป็น ๒ คือ สาธารณนาม ๑ อสาธารณนาม ๑ ฯ
- ✕ (นามนาม) เป็นลิงค์เดียว คือจะเป็น ปุงลิงค์ อิตถิลิงค์ หรือนปุงสกลิงค์ ก็อย่างเดียบบ้าง, เป็น ๒ ลิงค์ คือศัพท์อันเดียว มีรูปอย่างเดียว เป็นได้ทั้ง ๒ ลิงค์ หรือมูลศัพท์ เป็นอันเดียว เปลี่ยนแต่สระที่สุตให้แปลกกันพอเป็นเครื่องหมายให้ต่างลิงค์กันบ้าง ฯ
- ✕ ได้แจก **พุทธม** ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	เอก.	พหู.
ป.	พุทธมา	พุทธมานิ
ท.	พุทธมานิ	พุทธมานิ
ต.	พุทธมุนา	พุทธเมหิ พุทธเมภิ
จ.	พุทธมุโน	พุทธมานิ
ปญ.	พุทธมุนา	พุทธเมหิ พุทธเมภิ
ฉ.	พุทธมุโน	พุทธมานิ
ส.	พุทธมุนิ	พุทธเมสุ
อา.	พุทธเม	พุทธมานิ

๔. อ และ อิ อาคม ในอาขยาต ลงที่ไหน ฯ ในวิภัติหมวดไหน ฯ
อ อาคม เมื่อลงแล้วให้แปลว่าอย่างไร ฯ ภิกขุ คามิ ปิณฺฑาย ปาวีสิ แปลว่าอย่างไร ฯ

- ✕ อ อาคม ลงหน้าธาตุที่ประกอบ ในวิภัติหมวด หิยตฺตนิ อชฺชตฺตนิ กาลาติปฺตติ ฯ
- ✕ อิ อาคม ลงหลังธาตุและปัจจัยที่ประกอบในวิภัติหมวด อชฺชตฺตนิ ภวิสฺสนฺติ และ กาลาติปฺตติ ฯ
- ✕ อ อาคม เมื่อลงแล้วให้แปลว่า “ได้” ฯ
- ✕ ภิกขุ คามิ ปิณฺฑาย ปาวีสิ แปลว่า “ภิกษุ ได้เข้าไปแล้ว สูบ้าน เพื่อบิณฑะ” ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. จงเขียนคำแปลพร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้
  - ๑. กาทพฺพนฺติ การิยํ ฯ
  - ๒. สํวณฺณียติ เอตายาติ สํวณฺณา ฯ
  - ๓. ชานาตีติ ฌาตา ฯ
- ข. กิริยาภิกถ์ต่อไปนี้ คือ อารพฺภ, ลทฺธฺ แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ๔ ก. ได้เขียนคำแปลพร้อมทั้งบอก รูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้
๑. กาทพฺพนฺติ การิยฺ

(กรรมใด) อันเขา พึงทำ เหตุนั้น (กรรมนั้น) ชื่อว่า อันเขาพึงทำ,
เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, ญฺ ปัจจัย ฯ
  ๒. สํวณฺณียติ เอตายาติ สํวณฺณา

(เนื้อความ) อันท่านย่อมพรรณนาพร้อม (ด้วยวาจา)นั้น เหตุนั้น (วาจานั้น) ชื่อว่า
เป็นเครื่องอันท่านพรรณนาพร้อมแห่งเนื้อความ,
เป็นกัมมรูป กรณสาธนะ, ญฺ ปัจจัย ฯ
  ๓. ชานาตีติ ญาตา

(ผู้ใด) ย่อมรู้ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้รู้, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ, ตฺ ปัจจัย ฯ
- ๔ ข. อารพฺก แปลว่า ปรารภแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก อา บทหน้า, รกฺ ธาตุ ในความเริ่ม,
ตฺวา ปัจจัย อุปสัคอยู่หน้า แปลง ตฺวา เป็น ย แล้วแปลง ย กับ กฺ ที่สุดธาตุ
เป็น พกฺ ฯ
- ลทฺโร แปลว่า อัน...ได้แล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก ลกฺ ธาตุ ในความได้, ตฺ ปัจจัย
ธาตุมี กฺ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ตฺ เป็น ทฺ แล้วลบที่สุดธาตุ ฯ

๖. ปฏิวาตํ, อาหิตคฺคิ (พฺราหฺมณ) เป็นสมาสอะไร ฯ จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลรูป
วิเคราะห์มาด้วย ฯ

- ๔ ปฏิวาตํ เป็นอุปสัคคปฺพกะ อพฺยयीภาวสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
วาทสฺส ปฏิวตฺตตีติ ปฏิวาตํ
(สิ่งใด) ย่อมเป็นไปทวน(ตอบ)แก่ลม เหตุนั้น (สิ่งนั้น) ชื่อว่า ทวนลม ฯ
- ๔ อาหิตคฺคิ (พฺราหฺมณ) เป็นตติยาพหุพพิหสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
อาหิตอ อคฺคิ เยน โส อาหิตคฺคิ (พฺราหฺมณ)
ไฟ (อันพราหมณ์) ไค บูชาแล้ว (พราหมณ์) นั้น ชื่อว่า มีไฟอันบูชาแล้ว ฯ

๗. สมุหตฺถิตฺตํ มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

เตลิกํ, ปฺริโม, คามตา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในคฺถิตฺตํไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย ฯ

- ๔ สมุหตฺถิตฺตํ มีปัจจัย ๓ ตัว คือ กณฺ ฌ ตา ฯ
- ๔ เตลิกํ ลง ฌิก ปัจจัย, ในตรตยาตฺถิตฺตํ ฯ วิเคราะห์ว่า
ติเลหิ สํสฺสจฺจํ เตลิกํ ฯ

- ✎ **ปุริโม**   ลง **อิม** ปัจจัย, ในชาตาทีตัทธิต ฯ วิเคราะห์ว่า
                  ปุเร ชาโต ปุริโม ฯ
- ✎ **คามตา**   ลง **ตา** ปัจจัย, ในสมุหัตตัทธิต ฯ วิเคราะห์ว่า
                  คามานํ สมุโห คามตา ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ทศวรรษที่ ๒

พ.ศ. ๒๕๒๑ – ๒๕๓๐

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๑

-----

๑. พยัญชนะวรรคและอวรรค มีอย่างละเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ เหตุไรจึงเรียกว่าอวรรค ๑

✎ พยัญชนะวรรค มี ๒๕ ตัว คือ

ก ข ค ฌ ง เรียกว่า ก วรรค

จ ฉ ช ฌ ญ เรียกว่า จ วรรค

ฎ ฏ ท ฒ ณ เรียกว่า ฎ วรรค

ด ถ ท ธ น เรียกว่า ด วรรค

ป ผ พ ภ ม เรียกว่า ป วรรค ๑

✎ พยัญชนะอวรรค มี ๘ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห พ อ ๑

✎ เพราะไม่เป็นหมวดเป็นหมู่กันตามฐานกรณ์ที่เกิด จึงเรียกว่าอวรรค ๑

๒. สนธิกิริยาปกรณ คืออะไร ๑ มีเท่าไร ๑ ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกรณเท่าไร ๑
อะไรบ้าง ๑ เฉพาะ สญโยโค มีวิธีการอย่างไร ๑

✎ สนธิกิริยาปกรณ คือ วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ ๑

✎ (สนธิกิริยาปกรณ) มี ๘ อย่าง ๑

✎ ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกรณ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑
สญโยโค ๑ ๑

✎ เฉพาะ สญโยโค มี ๒ คือ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่าง ๑ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่
เหมือนกันอย่าง ๑ ๑

✎ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน อุทาหรณ์ดังนี้

อิธ+ปโมทติ เป็น อิธปโมทติ

จาทุ+ทสี่ เป็น จาทุทุทสี่ ๑

✎ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกัน คือ

เอาพยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๒ อุทาหรณ์ดังนี้

จตุตาริ+จานานิ เป็น จตุตาริฏจานานิ

เอาพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๔ อุทาหรณ์ดังนี้

เอโสว จ+ฉานผโล เป็น เอโสว จขุฉานผโล ๑

๓. คำพูดในบาลีภาษาจัดเป็นวณะไว้เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

วณะมีเครื่องหมายให้แปลกกันที่ไหน ฯ จงแจก ปิตุ ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ฯ

✎ คำพูดในบาลีภาษาจัดเป็นวณะ ๒ คือ

เอกวณฺ คำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว ๑

พหุวณฺ คำพูดสำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียว คือตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป ๑ ฯ

✎ วณะทั้ง ๒ นั้น มีเครื่องหมายให้แปลกกันที่ท้ายศัพท์ เหมือนคำว่า **ปฺริโส** ชายคนเดียว เป็นเอกวณะ, **ปฺริสา** ชายหลายคน เป็นพหุวณะ ฯ

✎ ได้แจก ปิตุ ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	เอก.	พหุ.
ป.	ปิตา	ปิโตร
ท.	ปิตร	ปิโตร
ด.	ปิตรา ปิตุนา	ปิตเรหิ ปิตเรภิ ปิตุหิ ปิตูภิ
จ.	ปิตุ ปิตุโน	ปิตรานํ ปิตูนํ
ปญ.	ปิตรา	ปิตเรหิ ปิตเรภิ ปิตุหิ ปิตูภิ
ฉ.	ปิตุ ปิตุโน	ปิตรานํ ปิตูนํ
ส.	ปิตริ	ปิตเรสุ ปิตูสุ
อา.	ปิตา	ปิโตร

๔. วิภัติอาขยาตเป็นเครื่องหมายให้รู้อะไรบ้าง ฯ

วิภัติไหนเมื่อลงแล้วต้องที่มะ อ ที่สุดปัจจัยเป็น อา ฯ

วิภัติไหนลบเสียบ้างก็ได้ ฯ และวิภัติไหนมักรัสสะเป็น อ ในหมวดธาตุทั้งปวง ฯ

จงเขียนวิภัติหมวด วตฺตมานา เฉพาะฝ่ายอัตตโนบทมาดู ฯ

✎ วิภัติอาขยาตเป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วณะ บุรุษ ฯ

✎ **มิ, ม วตฺตมานากิ** **หิ, มิ, ม ปญฺจมิ** ก็ดี อยู่ข้างหลังต้องที่มะ อ ที่สุดปัจจัยเป็น อา ในหมวดธาตุทั้งปวง (อ. **คจฺฉาหิ, คจฺฉามิ, คจฺฉาม** เป็นต้น) ฯ

✎ **หิ ปญฺจมิ** ลบเสียบ้างก็ได้ (แต่เมื่อลบ อย่างที่มะเป็น อา ในหมวดธาตุทั้งปวง) ฯ

✎ **อา หิยตฺตนิ** มักรัสสะเป็น อ ในหมวดธาตุทั้งปวง (อ. **อทุทส**)

และรัสสะ **อา กาลาติปฺตติ (สฺสา)** เป็น อ ในหมวดธาตุทั้งปวง (อ. **อภวิสฺส**) ฯ

✎ ได้เขียนวิภัติหมวด **วตฺตมานา** เฉพาะฝ่ายอัตตโนบท มาดังนี้

วตฺตมํนา (อตุตโนปทํ)

	เอก.	พหู.
ป.	เต	อนฺเต
ม.	เส	วฺเห
อุ.	เอ	มฺเห

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จงเขียนคำแปลพร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

๑. ธมฺมํ จรติ สีเลนาติ ธมฺมจารี ฯ

๒. นิสฺสายํ นํ วสตีติ นิสฺสโย ฯ

๓. วหิตพฺโพติ วาโห ฯ

ข. กิริยาภิตกต์ต่อไปนี้ คือ อจฺฉิซฺช, อภิขฺฌิโต แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

ก. ได้เขียนคำแปล พร้อมทั้งบอก รูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

๑. ธมฺมํ จรติ สีเลนาติ ธมฺมจารี

(ผู้ใด) ย่อมประพฤติ ซึ่งธรรม โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้ประพฤติซึ่งธรรม โดยปกติ, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ, ติ ปัจจัย

๒. นิสฺสายํ นํ วสตีติ นิสฺสโย

(ศิษย์) อาศัย (ซึ่งอาจารย์) นั้น อยู่ เหตุนั้น (อาจารย์นั้น) ชื่อว่าเป็นที่อาศัยอยู่ของ ศิษย์, เป็นกัตตุรูป กัมมสาธนะ, อ ปัจจัย ฯ

๓. วหิตพฺโพติ วาโห

(ภาระใด) อันเขาพึงนำไป เหตุนั้น (ภาระนั้น) ชื่อว่า อันเขาพึงนำไป, เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, ณ ปัจจัย ฯ

ข. อจฺฉิซฺช แปลว่า ชิงเอาแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก อา บทหน้า, จิฑฺฐาตุ, ตฺวา ปัจจัย

อุปสัคอยู่หน้า แปลง ตฺวา เป็น ย ธาตุมี ฑฺ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ย กับที่สุดธาตุ เป็น ชฺช ช้อน จุ ฯ

อภิขฺฌิโต แปลว่า อัน...เฟ่งจำเพาะแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก อภิ บทหน้า, ฌาธาตุ, ต ปัจจัย ธาตุมี อา เป็นที่สุดก็ดี ต เป็นกัมมวาจกก็ดี ลง อิ อาคม ช้อน ชฺ ฯ

๖. สมมติว่าโดยกิจมีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ทินนฺตฺสฺโก (ราชา), กตฺปฺญฺโย (ปุริโส), อปฺปฺญฺปุคฺคฺโล เป็นสมาสอะไร ฯ
จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์นั้นมาด้วย ฯ

✎ สมมติว่าโดยกิจมี ๒ อย่าง คือ

สมาสที่ท่านลบวิภัตติเสียแล้ว เรียกว่า “ลุตฺตฺสฺมาโส”,
สมาสที่ท่านยังมีได้ลบวิภัตติ เรียกว่า “อลุตฺตฺสฺมาโส” ฯ

✎ ทินนฺตฺสฺโก (ราชา) เป็นจตุตถัพพพหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า

ทินโน สฺกโก ยสฺส โส ทินนฺตฺสฺโก (ราชา)

ส่วย (นาคเรหิ อ้นชาวเมือง ท.) ถวายแล้ว (แก่พระราช) ใด (พระราช) นั้น
ชื่อว่า มีส่วยอ้นชาวเมือง ท. ถวายแล้ว ฯ

✎ กตฺปฺญฺโย (ปุริโส) เป็นตติยัพพพหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า

กตํ ปฺญญํ เยน โส กตฺปฺญฺโย (ปุริโส)

บุญ (อ้นบุรุษ) ใด ทำแล้ว (บุรุษ) นั้น ชื่อว่า มีบุญอ้นทำแล้ว ฯ

✎ อปฺปฺญฺปุคฺคฺโล เป็นนบุพพท พหุพหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า

นตฺถิ ตสฺส ปฺญฺปุคฺคฺโลติ อปฺปฺญฺปุคฺคฺโล

บุคคลเปรียบ ไม่มี แก่ท่าน เหตุนั้น (ท่าน) ชื่อว่า มีบุคคลเปรียบหาไม่ได้ หรือไม่มี
บุคคลเปรียบ ฯ

๗. เสฏฺฐตฺถิตฺตฺ มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

สงฺฆิกํ, มานุโส, โสหฺขํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺถิตฺตฺไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

✎ เสฏฺฐตฺถิตฺตฺ มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อียิสฺส ก อีย อัญจ ฯ

✎ สงฺฆิกํ ลง ฌิก ปัจจัย, ในตรตยาตฺถิต ฯ วิเคราะห์ว่า

สงฺฆสฺส สนฺตํ สงฺฆิกํ ฯ

✎ มานุโส ลง ฌ ปัจจัย, ในสมุหตฺถิต ฯ วิเคราะห์ว่า

มนุสฺसानํ สมุโห มานุโส ฯ

✎ โสหฺขํ ลง ฌย ปัจจัย, ในภาวตฺถิต ฯ วิเคราะห์ว่า

สุหฺตฺสฺส ภาโว โสหฺขํ ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

-
๑. **ธมฺมจารี** ตามรูปวิเคราะห์แปลว่า **“ผู้ประพฤติซึ่งธรรมโดยปกติ”** นักเรียนผู้ไม่สังเกตมักแปลเป็นว่า **“ผู้มีปกติประพฤติซึ่งธรรม”** อันเป็นสำนวนแปลโดยอรรถจัดว่าแปลผิด แม้รูปวิเคราะห์ว่า **“ธมฺม จริตุํ สิลมฺมสฺสชาติ ธมฺมจารี”** ก็เหมือนกัน ต้องแปลว่า **“ผู้มีความประพฤติซึ่งธรรมเป็นปกติ”** มิใช่แปลว่า **“ผู้มีปกติประพฤติซึ่งธรรม”** ดังกล่าวแล้ว ฯ
๒. **ทินฺนํสุโก** ก็ดี **กตปุญฺญโย** ก็ดี หากไม่สังเกตอาจแปลผิด เพราะ **ทินฺน-** และ **กต-** นั้น ต่างก็เป็นกัมมมาจากด้วยกัน ผู้แปลมักจะเติมอนภิตกัตตาเพิ่มเข้าด้วย เหมือนกันทั้งสองศัพท์ โดยมีได้พิจารณาความต่างระหว่าง **จตุตถัพพพิทฺธิ** กับ **ตติยาพพพิทฺธิ**
- ทินฺนํสุโก (ราชา)** แปลว่า **“(พระราช) ผู้มีส่วย อันชาวเมือง ท. ถวายแล้ว”** จตุตถัพพพิทฺธิ นี้มีตัวอนภิตกัตตา เข้าใน **ทินฺน-** ด้วย
- ส่วน **กตปุญฺญโย (ปุริโส)** แปลว่า **“(บุรุษ) ผู้มีบุญอันทำแล้ว”** ตติยาพพพิทฺธิ ไม่ต้องมีอนภิตกัตตาเข้ามาใน **กต-** เหมือน **ทินฺน-** เพราะอนภิตกัตตาในรูปวิเคราะห์นั้น ได้กลายมาเป็นประธานแห่งบทสมาสแล้ว คงเหลือคำว่า **“อัน”** ซึ่งเป็นอายตนิบาตของอนภิตกัตตา ผู้ไม่สังเกตไว้ให้ตีจึงมักแปลเป็นว่า **“(บุรุษ) ผู้มีบุญอันตนทำแล้ว”** จัดว่าแปลผิด ฯ

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

-----

๑. จงเติมถ้อยคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

“เนื้อความของถ้อยคำทั้งปวง ต้องหมายรู้กันด้วย..... เมื่อ.....วิบัติแล้ว ก็เข้าใจเนื้อความยาก เพราะฉะนั้น ความเป็นผู้ฉลาดใน.....จึงมีอุปการะมาก” ฯ

ได้เติมถ้อยคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ “เนื้อความของถ้อยคำทั้งปวง ต้องหมายรู้กันด้วยอักษร เมื่ออักษรวิบัติแล้ว ก็เข้าใจเนื้อความยาก เพราะฉะนั้น ความเป็นผู้ฉลาดในอักษร จึงมีอุปการะมาก” ฯ

๒. จงเติมถ้อยคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. ในบาลีภาษามีวิธีต่อศัพท์และ.....ให้เนื่องกันด้วยอักษรเพื่อ..... ฯ

ข. วิกาโร เป็น ๒ คือ.....๑ .....๑ ฯ

ค. พ อาคม ฉ+อายตน์ เป็น..... ฯ

ได้เติมถ้อยคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. ในบาลีภาษามีวิธีต่อศัพท์และอักษร ให้เนื่องกันด้วยอักษร เพื่อจะย่นอักษร ให้น้อยลง ฯ
- ✕ ข. วิกาโร เป็น ๒ คือ วิการในเบื้องต้น ๑ วิการในเบื้องปลาย ๑ ฯ
- ✕ ค. พ อาคม ฉ+อายตน์ เป็น ฉพายตน์ ฯ

๓. วิเสสนสัพพนามแบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ที่แบ่งแล้วนั้นชนิดไหนมีศัพท์อะไรบ้าง ฯ เป็นได้กี่ลิงค์ ฯ จงแจก อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ฯ

- ✕ วิเสสนสัพพนามแบ่งเป็น ๒ คือ อนิยม ๑ นิยม ๑ ฯ
- ✕ (วิเสสนสัพพนามทั้ง ๒ อย่างนั้น) มีศัพท์เหล่านี้ คือ ย อญญ อญญตร อญญตม พร อปร กตร กตม เอก เอกจุจ อุกย สพุพ ก็ เป็นอนิยม, ต เอต อิม อมุ เป็นนิยม ฯ
- ✕ (วิเสสนสัพพนามทั้ง ๒ อย่างนั้น) เป็นไตรลิงค์ แจกได้ทั้ง ๓ ลิงค์ ฯ
- ✕ ได้แจก อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	เอก.	พหู.
ป.	อัย	อิม
ทุ.	อิม	อิม

ด.	อิมาย	อิมาทิ
จ.	อิมิสฺสา อิมิสฺสาย	อิมาสํ อิมาสานํ
	อสุสา	
ปญ.	อิมาย	อิมาทิ
น.	อิมิสฺสา อิมิสฺสาย	อิมาสํ อิมาสานํ
	อสุสา	
ส.	อิมิสฺสํ อสุสํ	อิมาสุ

๔. ในอาขยาต แบ่งกาลที่เป็นประธานได้เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

กาลที่กล่าวนี้ ในเวลาพูดหรือแต่งหนังสือ อ่านหนังสือ ต้องหมายรู้ด้วยอะไร ฯ
จงเขียนวิภัตติหมวด ปโรกษา เฉพาะฝ่ายปรัสสพทมาดู ฯ

- ✎ ในอาขยาตนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๓ กาล คือ กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะข้างหน้า เรียกว่า ปัจจุบันกาล ๑ กาลที่ล่วงแล้ว เรียกว่า อดีตกาล ๑ กาลที่ยังไม่มาถึง เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ฯ
- ✎ กาลที่กล่าวมานี้ ในเวลาพูดหรือแต่งหนังสือ อ่านหนังสือ ต้องหมายรู้ด้วยวิภัตติ ฯ
- ✎ ได้เขียนวิภัตติหมวด ปโรกษา เฉพาะฝ่ายปรัสสพท มาดังนี้

ปโรกษา (ปรัสสพท)

	เอก.	พหู.
ป.	อ	อุ
ม.	เอ	ตุ
อุ.	อํ	มฺห

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จงเขียนคำแปลพร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

๑. กโรติ สีเลนาติ กตฺตา ฯ
๒. ทมิตฺพุโฑติ ทมฺโม ฯ
๓. สํวณฺณียติ เอตายาติ สํวณฺณนา ฯ

ข. กิริยาภิกตฺกคือ ปมฺหฺช, ติณฺโณ แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✎ ก. ได้เขียนคำแปลพร้อมทั้งบอก รูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้
- ๑. กโรติ สีเลนาติ กตฺตา

(ผู้ใด) ย่อมทำ โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้หนึ่ง) ชื่อว่า ผู้ทำโดยปกติ,
เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในตัสสึละ, ตุ ปัจจัย ฯ

๒. ทมิตพฺโพติ ทมโม

(ผู้ใด) อันเขาพึงทราบได้ เหตุนั้น (ผู้หนึ่ง) ชื่อว่า อันเขาพึงทราบได้,
เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, ญย ปัจจัย ฯ

๓. สํวณฺณียติ เอตายาติ สํวณฺณา

(เนื้อความ) อันท่านย่อมพรรณนาพร้อม (ด้วยวาจา) นั้น เหตุนั้น
(วาจานั้น) ชื่อว่า เป็นเครื่องอันท่านพรรณนาพร้อม (แห่งเนื้อความ),
เป็นกัมมรูป กรณสาธนะ, ยุ ปัจจัย ฯ

๔. ปมชฺช แปลว่า ประมาทแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก ป บทหน้า, มทฺ ชาติ ในความ
ประมาท, ตฺวา ปัจจัย อุปสัคอยู่หน้า แปลง ตฺวา เป็น ย ชาติมี ทฺ เป็นที่สุด
อยู่หน้า แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น ชฺช ฯ

ติณฺโณ แปลว่า ข้ามแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก ตฺร ชาติ ในความข้าม, ต ปัจจัย ชาติมี
รฺ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ณฺณ แล้วลบที่สุดชาติ (อิ อากม) ฯ

๖. ตปฺปฺริสสฺมาส แปลกกันกับกัมมธารยสฺมาสอย่างไร ฯ

ชิตินฺทฺริโย (สมโณ), กตทณฺทกมฺโม (สิสฺโส), สมจุเจรฺ (จิตฺตํ) เป็นสฺมาสอะไร ฯ
จงตั้งวิเคราะห์ พร้อมทั้งเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์นั้นมาด้วย ฯ

๕. ตปฺปฺริสสฺมาส แปลกกันกับกัมมธารยสฺมาส อย่างนี้ คือ กัมมธารยสฺมาส นามศัพท์ ๒ บท มี
วิภัตติและวณะเสมอกัน บทหนึ่งเป็นประธาน บทหนึ่งเป็นวิเศษนะ หรือเป็นวิเศษนะทั้ง ๒
บท, ส่วนตปฺปฺริสสฺมาส มีวิภัตติและวณะไม่เสมอกัน ฯ

๕. ชิตินฺทฺริโย (สมโณ) เป็นตติยาพหุพพิหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
ชิตานิ อินฺทฺริยานิ เยน โส ชิตินฺทฺริโย (สมโณ)
อินทฺริยํ ท. (อันสมณะ) ไद ชนะแล้ว (สมณะ) นั้น ชื่อว่า
มีอินทฺริยอันชนะแล้ว ฯ

๕. กตทณฺทกมฺโม (สิสฺโส) เป็นจตุตถิพหุพพิหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
กตํ ทณฺทกมฺมํ ยสฺส โส กตทณฺทกมฺโม (สิสฺโส)
ทณฺทกรรม (อันอาจารย์) ทำแล้ว (แก่ศิษย์) ได (ศิษย์) นั้น ชื่อว่า
มีทณฺทกรรมอันอาจารย์ทำแล้ว ฯ

๕. สมจุเจรฺ (จิตฺตํ) เป็นสหบุพพบทพหุพพิหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
สห มจุเจเรน ยํ วตฺตตฺติติ สมจุเจรฺ (จิตฺตํ)

(จิต)ใด เป็นไป กับด้วยความตระหนี่ เหตุนั้น (จิตนั้น) ชื่อว่า
เป็นไปกับด้วยความตระหนี่ ฯ

๗. สมุหัตถัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

สีตาลุ, คุณวา, ทณฺหิตตํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในัตถิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

✎ สมุหัตถัตถิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ กณฺ ฌ ตา ฯ

✎ สีตาลุ   ลง อาลฺ ปัจจัย, ในพหุลัตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
สีตํ อสฺส ปกฺติ สีตาลุ ฯ

✎ คุณวา   ลง วณฺตฺ ปัจจัย, ในตทิสสัดถิตัตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
คุโณ อสฺส อตฺถิติ คุณวา ฯ

✎ ทณฺหิตตํ   ลง ตตฺ ปัจจัย, ในภาวัตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
ทณฺหิโน ภาโว ทณฺหิตตํ ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

-----

๑. จงเติมถ้อยคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ชื่อว่า..... ๑
ข. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น.....ตัว ๑
ค. อักษรเบื้องต้น.....ตัว ตั้งแต่ อ จนถึง โ อ ชื่อ..... ๑
ฅ. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ.....เรียก กณฺฐตาลูโซ ๑

ได้เติมถ้อยคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ☒ ก. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ชื่อว่าอักษร ๑
☒ ข. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว ๑
☒ ค. อักษรเบื้องต้น ๘ ตัว ตั้งแต่ อ จนถึง โ ชื่อสระ ๑
☒ ฅ. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาล เรียกว่า กณฺฐตาลูโซ ๑

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ ยสฺสสินฺหุริยานิ ตัดและต่ออย่างไร ๑

- ☒ ในสระสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เบื้องต้นครบทั้ง ๘ ขาดแต่ สญฺโณโค อย่างเดียว คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ วิกาโร ๑ ปกติ ๑ ทีโฆ ๑ รสฺส ๑ ๑
☒ ยสฺสสินฺหุริยานิ ตัดบทเป็น ยสฺส+อินฺหุริยานิ ต่อโดยลบสระหน้า คือ อ ในที่สุดแห่งศัพท์ ยสฺส เสีย สนธิเป็น ยสฺสสินฺหุริยานิ ๑

๓. จงเติมถ้อยคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. สัพพนาม เป็นชื่อสำหรับใช้แทน..... ๑
ข. ....และ..... เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์ ๑
ค. อุปสัคนั้น สำหรับใช้นำนามและ..... ๑
ฅ. โต ปัจจัย เป็นเครื่องหมายตติยวิภัตติ แปลว่า..... ๑

ได้เติมถ้อยคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ☒ ก. สัพพนาม เป็นชื่อสำหรับใช้แทนนามนาม ๑
☒ ข. คุณนามและสัพพนาม เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์ ๑
☒ ค. อุปสัคนั้น สำหรับใช้นำนามและกิริยา ๑
☒ ฅ. โต ปัจจัย เป็นเครื่องหมายตติยวิภัตติ แปลว่า “ข้าง” ๑

๔. ธาตุ ท่านรวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด ฯ

ธาตุเหล่านี้ คือ อิภข, มุจ, ทิว, สุ, ชิ, คห, ชาคร, ลกข, ภู เป็นไปในความอะไร ฯ
เมื่อประกอบด้วย ตี วัตตมานาวิกัตติสำเร็จรูปเป็นอย่างไร ฯ

✎ ธาตุ ท่านรวบรวมจัดไว้เป็น ๘ หมวด ฯ

✎ อิภข	เป็นไปในความเห็น	(อิภข+อ+ติ)	สำเร็จรูปเป็น อิภขติ ฯ
✎ มุจ	เป็นไปในความปล่อย	(มุจ+อ+ติ)	สำเร็จรูปเป็น มุจติ ฯ
✎ ทิว	เป็นไปในความเล่น	(ทิว+ย+ติ)	สำเร็จรูปเป็น ทิพฺพติ ฯ
✎ สุ	เป็นไปในความฟัง	(สุ+ณ+ติ)	สำเร็จรูปเป็น สุณฺหาติ ฯ
✎ ชิ	เป็นไปในความชานะ	(ชิ+นา+ติ)	สำเร็จรูปเป็น ชินาติ ฯ
✎ คห	เป็นไปในความถือเอา	(คห+ณฺหา+ติ)	สำเร็จรูปเป็น คณฺหาติ ฯ
✎ ชาคร	เป็นไปในความตื่น	(ชาคร+โอ+ติ)	สำเร็จรูปเป็น ชาโครติ ฯ
✎ ลกข	เป็นไปในความกำหนด	(ลกข+ณ+ติ)	สำเร็จรูปเป็น ลกขติ ฯ
		(ลกข+ณย+ติ)	สำเร็จรูปเป็น ลกขยติ ฯ
✎ ภู	เป็นไปในความมี, เป็น	(ภู+อ+ติ)	สำเร็จรูปเป็น ภวติ ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จงเขียนคำแปลพร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

๑. ปฏิ สํ ภิชฺชตีติ ปฏิสมภิทา ฯ

๒. มณฺณติ เอตยาติ มติ ฯ

๓. วทตีติ วตฺตา ฯ

ข. มาน ปัจจัย เป็นได้ทั้งกัตตุจากและกัมมจาก จะทราบได้อย่างไรว่าเป็นจากไหน ฯ

จงยกตัวอย่างมาดู ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

✎ ก. ได้เขียนคำแปลพร้อมทั้งบอก รูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

๑. ปฏิ สํ ภิชฺชตีติ ปฏิสมภิทา

(ปัญญาใด) ย่อมแตกฉาน ตี โดยต่าง เหตุนั้น (ปัญญานั้น) ชื่อว่า
แตกฉานตีโดยต่าง, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ, อ ปัจจัย ฯ

๒. มณฺณติ เอตยาติ มติ

(ชน) ย่อมรู้ (ด้วยปัญญา)นั้น เหตุนั้น (ปัญญานั้น) ชื่อว่า เป็นเหตุรู้ (แห่งชน),
เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ, ตี ปัจจัย ฯ

๓. วทิตติ วตฺตา

(ผู้ใด) ย่อมกล่าว เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้กล่าว,
เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ, ตฺ ปัจจย ฯ

- ๕ ข. **มาน** ปัจจย ถ้าไม่มี **ย** ปัจจย ซึ่งลงในกรรม เป็นกัตตุวาก, ถ้ามี **ย** ปัจจยนั้น เป็นกัมมวาก มีตัวอย่างดังนี้

กัตตุวาก	กัมมวาก
กฺรฺมาโน	กรฺยมาโน
ภฺยฺชมาโน	ภฺยฺชยมาโน
วทมาโน	วฺจฺจมาโน

๖. นิทฺทรณํ, ปวตฺติตปฺปวรณฺมจฺกโก เป็นสมาสอะไรบ้าง ฯ จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์นั้น ๆ มาด้วย ฯ

- ๕ นิทฺทรณํ เป็นอุปสัคคบุพพะ อะพยยิภาวสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
ทฺรณสฺส อภาโว นิทฺทรณํ
ความไม่มี แห่งความกระวนกระวาย ชื่อความไม่มีแห่งความกระวนกระวาย ฯ

- ๕ ปวตฺติตปฺปวรณฺมจฺกโก เป็นตติยาพหุพพิหสสมาส มีวชารณบุพพท กัมมชารยสมาส และวิเสสนบุพพท กัมมชารยสมาส เป็นท่อน, มีวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

อว.กัม. **ธมฺโม เอว จกฺกํ ธมฺมจกฺกํ**
จักรคือธรรม ฯ

วิ.กัม. **ปวํ ธมฺมจกฺกํ ปวรณฺมจกฺกํ**
จักรคือธรรม อันบรร ฯ

ต.ตุล.พหุพ. **ปวตฺติตํ ปวรณฺมจกฺกํ เยน โส ปวตฺติตปฺปวรณฺมจฺกโก (ภควา)**
จักรคือธรรมอันบรร (อันพระผู้มีพระภาค) ไค ให้เป็นไปทั่วแล้ว (พระผู้มีพระภาค) นั้น ชื่อว่าผู้มีจักรคือธรรมอันบรรอันให้เป็นไปทั่วแล้ว ฯ

๗. ในโคตตตฺททิต มีปัจจยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ เมื่อลงปัจจยที่มี ณ ต้องทำอะไรบ้าง ฯ สากุณิโก, มานุสโก ลงปัจจยอะไร ฯ ในตฺททิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

- ๕ ในโคตตตฺททิต มีปัจจย ๘ ตัว คือ **ณ ฌายน ฌาน ฌะย ฌิ ฌิก ฌว ฌเณ** ฯ

- ๕ เมื่อลงปัจจยที่มี **ณ** ถ้าสระอยู่หน้าศัพท์เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะสังโยคอยู่เบื้องหลัง ต้องพฤติ คือ ทีฆะ อ เป็น อา, วิการ อิ เป็น เอ, อุ เป็น โอ เว้นไว้แต่สระที่อยู่หน้าศัพท์เป็นรัสสะ มีพยัญชนะสังโยคอยู่เบื้องหลัง หรือเป็นทีฆะ ไม่ต้องพฤติ และพยัญชนะ คือ **ณ** นั้น ต้องลบเสีย คงไว้แต่สระที่ **ณ** อาศัยอยู่ และสระพยัญชนะอื่น ๆ

๘. สาकुณโก   ลง ฦก ปัจจัย, ในตรตยาที่ตัทธิต ฯ วิเคราะห์ว่า
                         สกุณ หนตุวา ชีวตติติ สาकुณโก ฯ
๘. มานุสโก   ลง กณ ปัจจัย, ในสมุหัตตัทธิต ฯ วิเคราะห์ว่า
                         มนุสฺसानํ สมุโห มานุสโก ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. วจวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ..... ๑
ข. อักษรเบื้องต้น ๘ ตัว ตั้งแต่.....จนถึง โอ ชื่อ..... ๑
ค. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ..... เรียกว่า อวรรค ๑
ฅ. กรณที่ทำอักษร มี ๔ คือ..... ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. วจวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ นาม ๑ อพยยศัพท์ ๑ สมาส ๑ ตัทธิต ๑
อาชยาต ๑ กิตก์ ๑ ๕
- ✕ ข. อักษรเบื้องต้น ๘ ตัว ตั้งแต่ อ จนถึง โอ ชื่อสระ ๕
- ✕ ค. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ ย ร ล ว ส ห พ เรียกว่าอวรรค ๕
- ✕ ฅ. กรณที่ทำอักษร มี ๔ คือ
- ชีวหามชุมิ ท้ามกลางลัน ๑
ชีวโหปคุดิ ถัดปลายลันเข้ามา ๑
ชีวหคุดิ ปลายลัน ๑
สกฎจัน ฐานของตน ๑ ๕

๒. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณเท่าไร ๕ อะไรบ้าง ๕

อริยสจจันทสฺสนิ ตัดและต่ออย่างไร ๕

- ✕ นิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ ๕
- ✕ อริยสจจันทสฺสนิ ตัดบทเป็น อริยสจจัน+ทสฺสนิ เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง
ลบนิคคหิตซึ่งอยู่หน้าบ้างก็ได้ สนธิเป็น อริยสจจันทสฺสนิ ๕

๓. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. ลิงคันั้นจัดตาม.....ของภาษาบ้าง ตาม.....บ้าง ๕
ข. ในอิตถิลิงคั มีการันต์ ๕ ตัว คือ..... ๕
ค. ตั้งแต่ เอกุณวิสติ จนถึง.....เป็นเอกวจนะ อิตถิลิงคัอย่างเดียว ๕
ฅ. ปัจจัยทั้งหลาย คือ ตฺร ตฺถ.....เป็นเครื่องหมายสัตตมวิภัติ ๕

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. ลิงค์นั้นจัดตามสมมติของภาษาบ้าง ตามกำเนิดบ้าง ฯ
- ✕ ข. ในอิตถีลิงค์ มีการันต์ ๕ ตัว คือ อา อิ อี อุ อู ฯ
- ✕ ค. ตั้งแต่ เอกุณวิสติ จนถึง อฏฺฐนวุติ เป็นเอกวจนะ อิตถีลิงค์อย่างเดียว ฯ
- ✕ ง. ปัจจัยทั้งหลาย คือ ตฺร ตฺถ ห ฐ ธิ หี ห์ หิณฺณ ว เป็นเครื่องหมายสัตตมวีริยัตติ ฯ

๔. อะไรจัดเป็นวาก ๖ วากไหนลงปัจจัยอะไรบ้าง ๖

- ✕ กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ธาตุ ดังนี้ จัดเป็นวาก ๖
- ✕ (ในวากทั้ง ๕ นั้น) ลงปัจจัยดังนี้

กัตตวาก	ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ญ ณา นา ญหา โอ เณ ญย
กัมมวาก	ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อาคมหน้า ย ด้วย
ภาววาก	ลง ย ปัจจัย
เหตุกัตตวาก	ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ เณ ญย ณาเป ณาปย
เหตุกัมมวาก	ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย ลงเหตุปัจจัย คือ ณาเป ด้วย ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อาคมหน้า ย ด้วย ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. จงเขียนคำแปลพร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้
  ๑. ปาริ คจฺจนฺติ สีเลนาติ ปารคฺค ๖
  ๒. อุทกํ ทธาตีติ อุทธิ ๖
  ๓. คจฺจนฺติ เอตฺถาติ คติ ๖
- ข. กิตปัจจัยในกิริยาภิตก คือปัจจัยอะไรบ้าง ๖ ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร ๖

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. ได้เขียนคำแปลพร้อมทั้งบอก รูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้
  ๑. ปาริ คจฺจนฺติ สีเลนาติ ปารคฺค

(ผู้ใด) ย่อมถึง ซึ่งฝั่งโดยปกติ เหตุนั้น (ผู้หนึ่ง) ชื่อว่า ผู้ถึงซึ่งฝั่งโดยปกติ, เป็นกัตตรูป กัตตสาธนะ ลงในดัสสึละ, รฐ ปัจจัย ๖
  ๒. อุทกํ ทธาตีติ อุทธิ

(ประเทศใด) ย่อมทรงไว้ ซึ่งน้ำ เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่า ผู้ทรงไว้ซึ่งน้ำ (ทะเล), เป็นกัตตรูป กัตตสาธนะ, อิ ปัจจัย ๖
  ๓. คจฺจนฺติ เอตฺถาติ คติ

(ชน ท.) ย่อมไป (ในภูมิ) นั้น เหตุนั้น (ภูมินั้น) ชื่อว่า เป็นที่ไป (แห่งชน ท.), เป็นกัตตรูป อธิกรณสาธนะ, ติ ปัจจัย ๖

๔ ข. กิตปัจจัย ในกิริยาภิกถ์ คือ อนุต ตวนตุ ตาวี ฯ

อนุต บอกปัจจุบันกาล ฯ

ตวนตุ ตาวี บอกอดีตกาล ฯ

๖. ยถาธุตม์, สุวณฺณวณฺโณ เป็นสมาสอะไร ฯ จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลวิเคราะห์นั้นมาด้วย ฯ

๔ ยถาธุตม์ เป็นนิปาตปุพพกะ อัพยยิภาวสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า

วุฑฒานํ ปฏิปาฏิ ยถาธุตม์

ลำดับ แห่งคนเจริญแล้ว ท. ชื่อว่า ตามคนเจริญแล้ว ฯ

อีกอย่างหนึ่ง วิเคราะห์ว่า

เย เย วุฑฒา ยถาธุตม์

ชนเจริญแล้ว ท. ไต่ ไต่ ชื่อว่า เจริญแล้วอย่างไร ฯ

๔ สุวณฺณวณฺโณ เป็นฉฐฐูปมาพหุพพิหสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า

สุวณฺณสฺส วณฺโณ อิว วณฺโณ ยสฺส โส สุวณฺณวณฺโณ (ภควา)

วรรณะ (ของพระผู้มีพระภาค) ไต่ เพียงดัง วรรณะแห่งทอง (พระผู้มีพระภาค) นั้น ชื่อว่า มีวรรณเพียงดังวรรณแห่งทอง ฯ

๗. เสฏฐัตถิตี มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ปุณฺณวา, โสวณฺณมยํ, รามณียกํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในัตถิตีไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๔ เสฏฐัตถิตี มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อียิสฺส ก อีย อิกฺข ฯ

๔ ปุณฺณวา ลง วณฺตุ ปัจจัย, ในตทสสํตถิตัตถิตี ฯ วิเคราะห์ว่า

ปุณฺณํ อสฺส อตฺถิตี ปุณฺณวา ฯ

๔ โสวณฺณมยํ ลง มย ปัจจัย, ในปกตัตถิตี ฯ วิเคราะห์ว่า

สุวณฺณเณน ปกตํ โสวณฺณมยํ ฯ

๔ รามณียกํ ลง กณฺ ปัจจัย, ในภาวตัตถิตี ฯ วิเคราะห์ว่า

รมณียสฺส ภาโว รามณียกํ ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. เนื้อความของถ้อยคำทั้งปวง ต้องหมายรู้กันด้วย..... ។
ข. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น.....ตัว ។
ค. สระมีมาตราเบา ๓ ตัว..... ชื่อรัสสะ ។
ฅ. โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ.....เรียกว่า กณโจฏฐโชน ។
ง. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ.....๑๑ ตัวนี้ เป็นอโฆสะ ។

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. เนื้อความของถ้อยคำทั้งปวง ต้องหมายรู้กันด้วยอักษร ๖
✕ ข. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว ๖
✕ ค. สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อรัสสะ ๖
✕ ฅ. โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก เรียกว่า กณโจฏฐโชน ๖
✕ ง. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฅ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ, และ ส ๑๑ ตัวนี้ เป็นอโฆสะ ๖

๒. พยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกครองเท่าไร ๖ อะไรบ้าง ๖ เอวส ตัดและต่ออย่างไร ๖

- ✕ พยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกครอง ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ สยโยโค ๑ ๖
✕ เอวส ตัดบทเป็น เอว+อสฺส เมื่อลบสระเบื้องต้นปลายที่มีนิคหิตอยู่หน้าแล้ว ถ้าพยัญชนะเรียงกัน ๒ ตัว ลบเสียตัวหนึ่ง สนธิเป็น เอวส ๖

๓. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. คุณนามนี้แบ่งเป็น ๓ คือ..... ។
ข. นามทั้ง ๓ นั้น ต้องประกอบด้วย.....วิภัติ ។
ค. เอกสังขยา เป็นเอกวจนอย่างเดียว เอกสัพพนาม เป็น.....วจนะ ។
ฅ. ศัพท์เหล่านี้ คือ.....เป็นนิยม ។
ง. อุปสัคนั้น สำหรับใช้..... ។

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. คุณนามนี้แบ่งเป็น ๓ คือ ปกติ ๑ วิเสส ๑ อติวิเสส ๑ ฯ
- ✕ ข. นามทั้ง ๓ นั้น ต้องประกอบด้วย ลิงค์ วจนะ วิภัติ ฯ
- ✕ ค. เอกสังขยา เป็นเอกวจนะอย่างเดียว เอกสัพพนาม เป็นทวิวจนะ ฯ
- ✕ ง. ศัพท์เหล่านี้ คือ ต เอต อิม อมุ เป็นนิยม ฯ
- ✕ จ. อุปสัคนั้น สำหรับใช้นำหน้านามและกริยาให้วิเศษขึ้น ฯ

๔. ข ฉ ส และ อาย อีย ปัจจัยในอาขยาต เป็นไปในความอะไร ฯ
จงยกอุทาหรณ์พร้อมทั้งคำแปลมาคู่ด้วย ฯ

- ✕ ข ฉ ส ปัจจัย เป็นไปในความปรารถนา, อุทาหรณ์ ดังนี้

พุกุขติ	ปรารถนาจะกิน
ชิมจุนติ	ปรารถนาจะกิน
ชีคีสติ	ปรารถนาจะนำไป ฯ
- ✕ อาย อีย เป็นไปในความประพฤติ, อุทาหรณ์ ดังนี้

จिरายติ	ประพฤติข้าวอยู่
ปุตติยติ	ย้อมประพฤติให้เป็นเพียงดั่งบุตร ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. จงเขียนคำแปลพร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้
  ๑. สยํ ภวตีติ สยมภู ฯ
  ๒. ทุกฺเขน รกฺขียตีติ ทฺรภุขํ ฯ
  ๓. ปจฺมํ ภวติ เอตสฺมาติ ปภโว ฯ
- ข. กิจปัจจัยในกริยาภิตก มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ และบอกอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. ได้เขียนคำแปลพร้อมทั้งบอก รูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้
  ๑. สยํ ภวตีติ สยมภู
(ผู้ใด) ย่อมเป็นเอง เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้เป็นเอง,
เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ, กฺวิ ปัจจัย ฯ
  ๒. ทุกฺเขน รกฺขียตีติ ทฺรภุขํ
(จิตใด) อันเขารักษาได้ โดยยาก เหตุนั้น (จิตนั้น) ชื่อว่า
อันเขารักษาได้โดยยาก, เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, ข ปัจจัย ฯ

๓. **ปจฺมํ ภวติ เอตสฺมาติ ปภาโว**

(แม่น้ำ) ย่อมเกิดก่อน (แต่ประเทศ) นั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่า
เป็นแดนเกิดก่อน (แห่งแม่น้ำ), เป็นกัตตุรูป อปาทานสาธนะ, อ ปัจจัย ฯ

๕ ข. กิจจปัจจัย ในกิริยาภิรต์ มี ๒ คือ **อนิย ตพฺพ** บอกความจำเป็น ฯ

๖. **นิทฺตรณํ, พหฺนทิกอ เป็นสมาสอะไร ฯ จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์นั้น
มาด้วย ฯ**

- ๕ **นิทฺตรณํ** เป็นอุปสัคคบุพพะ อะพยยีภาวสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
ทรณสฺส อภาโว นิทฺตรณํ
ความไม่มี แห่งความกระวนกระวาย ชื่อความไม่มีแห่งความกระวนกระวาย ฯ
- ๕ **พหฺนทิกอ** เป็นสัตตมีพหุพพิหสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
พหฺน ทิกโย ยสฺมี โส พหฺนทิกอ (ชนบท)
แม่น้ำ ท. (ในชนบท) ได มาก (ชนบทนั้น) ชื่อว่า มีแม่น้ำมาก ฯ

๗. **โคตตตฺทิตฺตํมีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ สากฺยปฺตฺติโก, สงฺฆิกํ, คุณฺวา ลงปัจจัยอะไร ฯ
ในตฺทิตฺตํไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย ฯ**

- ๕ **โคตตตฺทิตฺตํ** มีปัจจัย ๘ ตัว คือ **ณ ฌายน ฌาน ฌเญย ฌิ ฌิก ฌว ฌเร** ฯ
- ๕ **สากฺยปฺตฺติโก** ลง **ฌิก** ปัจจัย, ในโคตตตฺทิตฺตํ ฯ วิเคราะห์ว่า
สากฺยปฺตฺตสฺส อปจฺจํ สากฺยปฺตฺติโก ฯ
- ๕ **สงฺฆิกํ** ลง **ฌิก** ปัจจัย, ในตรรยาตฺตํทิตฺตํ ฯ วิเคราะห์ว่า
สงฺฆสฺส สนฺตํ สงฺฆิกํ ฯ
- ๕ **คุณฺวา** ลง **วณฺตุ** ปัจจัย, ในตทิสสํตฺตํทิตฺตํ ฯ วิเคราะห์ว่า
คุณฺณ อสฺส อตฺถิติ คุณฺวา ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. สระอีก ๕ ตัว อื่นจากรัสสะ ๓ ตัว คือ..... ชื่อ..... ฯ
- ข. พยัญชนะ.....ตัวนี้ คือ.....เรียกว่าอรรค เพราะไม่เป็น..... ฯ
- ค. พยัญชนะที่ ๕ สุตวรรค ซ่อนหน้าพยัญชนะ.....ได้ทั้ง ๕ ตัว
ยกเสียแต่ตัว..... ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. สระอีก ๕ ตัว อื่นจากรัสสะ ๓ ตัว คือ อา อี อุ เอ โอ ชื่อที่ฆะ ฯ
- ✕ ข. พยัญชนะ ๘ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห พ อ เรียกว่าอรรค เพราะไม่เป็นพวกเป็นหมูกันตามฐานกรณ์ที่เกิด ฯ
- ✕ ค. พยัญชนะที่ ๕ สุตวรรค ซ่อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ ทั้ง ๕ ตัว ยกเสียแต่ตัว ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว ฯ

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. ในสระสนธิ อาเทโส มี ๒ คือ.....๑ .....๑ ฯ
- ข. อาเทสพยัญชนะนั้น แผลง ท เป็น ต อ.ว่า..... ฯ
- ค. ถ้า เอ และ ห อยู่เบื้องหลัง แผลงนิคคหิตเป็น.....ดังนี้ ปจตุตต์+เอา เป็น..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. ในสระสนธิ อาเทโส มี ๒ แผลงสระเบื้องหน้า ๑ แผลงสระเบื้องหลัง ๑ ฯ
- ✕ ข. อาเทสพยัญชนะนั้น แผลง ท เป็น ต อ.ว่า สุกโท เป็น สุกโต ฯ
- ✕ ค. ถ้า เอ และ ห อยู่เบื้องหลัง แผลงนิคคหิตเป็น ฌ ดังนี้ ปจตุตต์+เอา เป็น
ปจตุตตญเอา ฯ

๓. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. คุณนามและสัพพนามเป็นได้ทั้ง.....ลิงค์ ฯ
- ข. ภควนตา ภควนเต ใช้เป็น..... ภควนโต ใช้เป็น..... ฯ
- ค. ปกติสังขยา ตั้งแต่ เอก ถึง จตุ จัดเป็น....., ตั้งแต่ ปณจ ไป เป็น..... ฯ
- ฌ. ศัพท์เหล่านี้ คือ ย.....ก็ เป็น..... ฯ
- ง. ปัจจัยทั้งหลาย คือ ตร..... ว เป็น..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. คุณนามและสัพพนามเป็นได้ทั้ง ๓ ลिंगค์ ฯ
- ✕ ข. ภควนฺตา ภควนฺเต ใช้เป็นทวิวจนะ สำหรับกล่าวถึงคน ๒ คน,
ภควนฺโต ใช้เป็นพหูวจนะ สำหรับกล่าวถึงคนมาก ตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป ฯ
- ✕ ค. ปกติสังขยา ตั้งแต่ เอก ถึง จตุ จัดเป็นสัพพนาม, ตั้งแต่ ปญจ ไป เป็นคุณนาม ฯ
- ✕ ง. ศัพท์เหล่านี้ คือ ย อญฺญ อญฺญตร อญฺญตม ปร อปร กตร กตม เอก เอกจฺจ สพฺพ ก็ เป็นอนิยม ฯ
- ✕ จ. ปัจจัยทั้งหลาย คือ ตฺร ตฺถ ห ธ ธิ หี หํ หยจฺนํ ว เป็นเครื่องหมายสัตตมวิภัติ ฯ

๔. กาลาติปตฺติ บอกกาลอะไร ฯ แปลว่าอย่างไร ฯ ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่าอย่างไร ฯ จงยกอุทาหรณ์พร้อมทั้งแปลมาให้ดูด้วย ฯ

- ✕ กาลาติปตฺติ บอกอนาคตกาลแห่งอดีต ฯ แปลว่า “จัก...แล้ว” ฯ ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “จักได้...แล้ว” ฯ อุทาหรณ์ว่า โส เจ ยานํ ลภิสฺสา อคฺจฺจิสฺสา ถ้าว่า เขาจักได้แล้ว ซึ่งยาน ไชรฺ (เขา) จักได้ไปแล้ว ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัย มาด้วย ฯ
  - ๑. วิชานาติ สีเลนาติ วิญญู ฯ
  - ๒. นิสุสาย นํ วสตีติ นิสุสโย ฯ
  - ๓. อาวสนฺติ เอตฺถาติ อาวาโส ฯ
- ข. กิตปัจจัยในกิริยาภิตก คืออะไรบ้าง ฯ ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. ได้เขียนคำแปลพร้อมทั้งบอก รูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้
  - ๑. วิชานาติ สีเลนาติ วิญญู
(ผู้ใด) ย่อมรู้วิเศษ โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าผู้รู้วิเศษโดยปกติ,
เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในดัสสึละ, รุ ปัจจัย ฯ
  - ๒. นิสุสาย นํ วสตีติ นิสุสโย
(ศิษย์) อาศัย (ซึ่งอาจารย์) นั้น อยู่ เหตุนั้น (อาจารย์นั้น) ชื่อว่าเป็นที่อยู่
(ของศิษย์), เป็นกัตตุรูป กัมมสาธนะ, อ ปัจจัย ฯ
  - ๓. อาวสนฺติ เอตฺถาติ อาวาโส
(ภิกษุ ท.) ย่อมอาศัยอยู่ (ในประเทศ) นั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่า
เป็นที่อาศัยอยู่ (แห่งภิกษุ ท.), เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ, ฌ ปัจจัย ฯ

๖. กิตปัจจัย ในกิริยาภิตก์ คือ **อนุต ตวนตุ ตาวี** ฯ

อนุต บอกปัจจุบันกาล,

ตวนตุ ตาวี บอกอดีตกาล ฯ

๖. พุทธธณฺ, สราชิกา (ปริสา) เป็นสมาสอะไร ฯ จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์นั้นมาด้วย ฯ

๖. **พุทฺธธณฺ** เป็นอวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
พุทฺธ เอว ธณฺ พุทฺธธณฺ รัตนคือพระพุทธเจ้า ฯ

๖. **สราชิกา (ปริสา)** เป็นสหบุพพบท กัมมธารยสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
สท รมญา ยา วตฺตตติ สราชิกา (ปริสา)
บริษัทใด ย่อมเป็นไปกับด้วยพระราชา เหตุนั้น
(สา ปริสา บริษัทนั้น) ชื่อว่าเป็นไปกับด้วยพระราชา ฯ

๗. ขาตาทิตฺตทิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ สากฎิโก, กตฺติโก, ชนตา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺตทิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์และเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

๗. ขาตาทิตฺตทิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ **อิม อีย กีย** ฯ

๗. **สากฎิโก** ลง **ณิ** ปัจจัย, ในตรตยาทิตฺตทิต ฯ วิเคราะห์ว่า
สทณฺ จรตติ สากฎิโก
(ชนใด) ย่อมเที่ยวไป ด้วยเกวียน เหตุนั้น (ชนนั้น) ชื่อสากฎิกะ
(ผู้เที่ยวไปด้วยเกวียน) ฯ

๗. **กตฺติโก** ลง **ณ** ปัจจัย, ในราคาทิตฺตทิต ฯ วิเคราะห์ว่า
กตฺติกาย นิยุตฺโต มาโส กตฺติโก
เดือนประกอบด้วยฤกษ์กตฺติกา ชื่อกตฺติกะ
(เดือนประกอบด้วยฤกษ์กตฺติกา) ฯ

๗. **ชนตา** ลง **ตา** ปัจจัย, ในสมุหตฺตทิต ฯ วิเคราะห์ว่า
ชนานํ สมุโห ชนตา
ประชุม แห่งชน ท. ชื่อว่า ชนตา (ประชุมแห่งชน) ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

- ✗ สระในบาลีภาษามี ๘ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ ะ
- ✗ สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อรัสสระ ะ
- ✗ สระอีก ๕ ตัว อื่นจากรัสสระ ๓ ตัว คือ อา อี ู เอ โอ ชื่อที่ฆะ ะ
- ✗ สระที่เป็นที่ฆะล้วน และสระที่เป็นรัสสระมีพยัญชนะสังโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง ชื่อครุ ะ
- ✗ สระที่เป็นรัสสระล้วน ไม่มีพยัญชนะสังโยค และนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง ชื่อลหุ ะ

- สนธิมีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑
- ในพยานุสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑
- วิทนุคค์ ตัดและต่ออย่างไร ๑

๒ ก. สันธิ มี ๓ คือ

สระสนธิ	ต่อสระ ๑
พยัญชนะสนธิ	ต่อพยัญชนะ ๑
นิคคหิตสนธิ	ต่อนิคคหิต ๑ ๆ

๒ ข. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาไปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ สญโยโค ๑ ๆ

๒ ค. **วิทูนคค์** ตัดบทเป็น **วิทูน+อคค์** เมื่อสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง ลบนิคคหิตซึ่งอยู่หน้าบ้าง สนธิเป็น **วิทูนคค์** ๆ

- ก. คุณนามแบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ข. นามทั้ง ๓ นั้น ต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง ฯ
- ค. ศัพท์มนคณะ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ฌ. อุปสัคนั้นใช้อย่างไร ฯ
- ง. นิบาตต่อไปนี้ออกอะไร ฯ ปาโต อโธ ยาว วีย มา ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอก รูป สำนะ และปัจจัยมาด้วย

๑. ภิกขติ สีเลนาติ ภิกขุ ฯ

๒. ทุสฺสติ เตนาติ โทโส ฯ

๓. สยนฺติ เอตฺถาติ สยน์ ฯ

ข. กิตติกิจปัจจัยในกิริยาภิตก คืออะไรบ้าง ฯ ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

ก. ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอก รูป สำนะ และปัจจัย มาดังนี้

๑. ภิกขติ สีเลนาติ ภิกขุ

(ผู้ใด) ย่อมขอ โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าผู้ขอโดยปกติ,
เป็นกัตตุรูป กัตตุสำนนะ ลงในตัสสึละ, ฐ ปัจจัย ฯ

๒. ทุสฺสติ เตนาติ โทโส

(ชน) ย่อมประทุษร้าย (ด้วยกิเลส) นั้น เหตุนั้น (กิเลสนั้น) ชื่อว่า
เป็นเหตุประทุษร้าย (แห่งชน), เป็นกัตตุรูป กรณสำนนะ, ณ ปัจจัย ฯ

๓. สยนฺติ เอตฺถาติ สยน์

(เขา ท.) ย่อมนอน (ในที่) นั้น เหตุนั้น (ที่นั้น) ชื่อว่า เป็นที่นอน
(แห่งเขา ท.), เป็นกัตตุรูป อธิกรณสำนนะ, ญ ปัจจัย ฯ

ข. กิตติกิจปัจจัยในกิริยาภิตก คือ **มาน ต ตฺว ทฺวา ตฺวาน**

มาน บอกปัจจุบันกาล

ต ตฺว ทฺวา ตฺวาน บอกอดีตกาล ฯ

๖. เอกบุคฺคโล, อสฺสรโถ, อพฺราหฺมโณ, ยถาวุฑฺฒํ, สปฺุตโต (ปีตา) เป็นสมาสอะไร ฯ

จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

เอกบุคฺคโล เป็นอสมการทิกุสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า

เอโก บุคฺคโล เอกบุคฺคโล

บุคคลผู้เดียว ฯ

อสฺสรโถ เป็นตติยัตปปริสสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า

อสฺเสน (ยฺตุโต) รโถ อสฺสรโถ

รธ (เทียมแล้ว) ด้วยม้า ฯ

อพฺราหฺมโณ เป็นอุยัตปปริสสมาส หรือกัมมธารยสมาส มี น เป็นบทหน้า ฯ

วิเคราะห์ว่า

น พราหมณ์ อพราหมณ์

(อัย ชโน ชนนี้) มิใช่พราหมณ์ ฯ

๔ ยถาทุตม์

เป็นนิปาทปุพพะ อพยยิภาวสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า

วฑูตมานํ ปฏิปาทิ ยถาทุตม์

ลำดับ แห่งคนเจริญแล้ว ท. ชื่อว่า ตามคนเจริญแล้ว ฯ

อีกอย่างหนึ่ง วิเคราะห์ว่า

เย เย วฑูตมา ยถาทุตม์

ชนเจริญแล้ว ท. ไต ไต ชื่อว่า เจริญแล้วอย่างไร ฯ

๕ สปุตุโต (ปิตา)

เป็นสหบุพพท พหุพพิหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า

สห ปุตุเตน โย วตุตติติ สปุตุโต (ปิตา)

(ชนใด) ย่อมเป็นไป กับด้วยบุตร เหตุนั้น (ชนนั้น) ชื่อว่า เป็นไปกับด้วยบุตร (คือบิดา) ฯ

๗. สมุหัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ มานุสโก, อายุสมา, โปริสสํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในัตถิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์และเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

๔ สมุหัตถิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ กณ ณ ตา ฯ**๔ มานุสโก**

ลง กณ ปัจจัย, ในสมุหัตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า

มนุสฺसानํ สมุโห มานุสโก

ประชุมแห่งมนุษย์ ท. ชื่อ มานุสกะ

(ประชุมแห่งมนุษย์ หรือหมู่แห่งมนุษย์) ฯ

๔ อายุสมา

ลง มนุตุ ปัจจัย, ในตทิสัตถิตัตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า

อายุ อสฺส อตุถิติ อายุสมา

อายุ (ของชน) นั้น มีอยู่ เหตุนั้น (ชนนั้น) ชื่อว่า มีอายุ ฯ

๔ โปริสสํ

ลง ณฺย ปัจจัย, ในภาวัตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า

ปฺริสฺสส ภาโว โปริสสํ

ความเป็นแห่งบุรุษ ชื่อ โปริสสะ ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

-----

๑. อักษรที่เหลือจากสระคืออะไร ๑ แปลว่าอย่างไร ๑ มีเท่าไร ๑ แบ่งเป็นกี่พวก ๑ อะไรบ้าง ๑

- ๑ อักษรที่เหลือจากสระ ชื่อพยัญชนะ ๑
- ๑ (พยัญชนะ) แปลว่า ทำเนื่อความให้ปรากฏ ๑
- ๑ (พยัญชนะ) มี ๓๓ ตัว ๑
- ๑ (พยัญชนะ) แบ่งเป็น ๒ พวก คือ วรรค ๑ อวรรค ๑ ๑

๒. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. สนธิกริโยปกรณ์ มี ๘ อย่าง อะไรบ้าง ๑
- ข. พยัญชนะอาคม มีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑
- ค. ปจจุตตุณเณว ตัดและต่ออย่างไร ๑

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ๑ ก. สนธิกริโยปกรณ์ ๘ อย่าง คือ
  - โลโป   ลบ ๑
  - อาเทโส   แปลง ๑
  - อาคโม   ลงอักษรตัวใหม่ ๑
  - วิกาโร   ทำให้ผิดจากของเดิม ๑
  - ปกติ   ปรกติ ๑
  - ทีโฆ   ทำให้ยาว ๑
  - รสส์   ทำให้สั้น ๑
  - สยโณโค   ซ้อนตัวอักษร ๑ ๑
- ๑ ข. พยัญชนะอาคม มี ๘ ตัว คือ ย ว ม ท ห ต ร ฬ ๑
- ๑ ค. ปจจุตตุณเณว ตัดบทเป็น ปจจุตต์+เณว นิคคหิตอยู่หน้า เณ อยู่เบื้องหลัง แปลงนิคคหิตเป็น ณ สนธิเป็น ปจจุตตุณเณว ๑

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. สัพพนามเป็นชื่อสำหรับใช้แทนอะไร ๑
- ข. อะไรเรียกว่าการันต์ ๑

ค. ปกติสังขยาตั้งแต่ไหนถึงไหน เป็นเอกวจนะอิตถิลิงค์อย่างเดียว ฯ

ฅ. นิบาตต่อไปนี้อะไร อุตฺร, ตคฺช ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

✕ ก. สัพพนาม เป็นชื่อสำหรับใช้แทนนามนามที่ออกชื่อมาแล้วเพื่อจะไม่ให้ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งไม่เพราะหุ ฯ

✕ ข. สระที่สุดแห่งศัพท์ เรียกว่าการันต์ ฯ

✕ ค. ปกติสังขยา ตั้งแต่ **เอภวนวิสติ** จนถึง **อภฺรณวุติ** เป็นเอกวจนะอิตถิลิงค์อย่างเดียว ฯ

✕ ฅ. **อุตฺร** เป็นนิบาตบอกที่ ฯ

ตคฺช เป็นนิบาตบอกความเตือน ฯ

๔. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. อนาคตกาลจัดเป็น ๒ คือ..... ฯ

ข. ปัญจมีวิภัติ บอกความหวัง แปลว่า..... ฯ

ค. ในกัมมวาทก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง.....หน้า ย ฯ

ฅ. วิภัตตินั้น จัดเป็นบุรุษ ๓ คือ..... ฯ

ง. อาย อีย เป็นไปใน..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ ก. อนาคตกาล จัดเป็น ๒ คือ อนาคตของปัจจุบัน ๑ อนาคตของอดีต ๑ ฯ

✕ ข. ปัญจมีวิภัติ บอกความหวัง แปลว่า “เกิด” ฯ

✕ ค. ในกัมมวาทก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อี อาคม หน้า ย ฯ

✕ ฅ. วิภัตตินั้นจัดเป็นบุรุษ ๓ คือ ประถมบุรุษ ๑ มัธยมบุรุษ ๑ อุตตมบุรุษ ๑ ฯ

✕ ง. อาย อีย เป็นไปในความประพฤติ ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะหฺ์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย

๑. ธมฺม จรติ สีเลนาติ ธมฺมจารี ฯ

๒. กาทพฺพนฺติ การิยํ ฯ

๓. นิธิยติ นิธิ ฯ

ข. กิตปัจจัยในกิริยาภิตก คืออะไรบ้าง ฯ ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ๔ ก. ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอก รูป สาธนะ และปัจจัย มาดังนี้
๑. **ธมฺมํ จรติ สีเลนาติ ธมฺมจารี**
(ผู้ใด) ย่อมประพฤติ ซึ่งธรรม โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้ประพฤติซึ่งธรรม โดยปกติ, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสึละ, ณี ปัจจัย ฯ
  ๒. **กาตพฺพนฺติ การิยํ**
(กรรมใด) อันเขาพึงทำ เหตุนั้น (กรรมนั้น) ชื่อว่า อันเขาพึงทำ, เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, ญ ปัจจัย ฯ
  ๓. **นิธิยตีติ นิธิ**
(สมบัติใด) อันเขาพึงไว้ เหตุนั้น (สมบัตินั้น) ชื่อว่า อันเขาพึงไว้, เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, อิ ปัจจัย ฯ
- ๔ ข. กิตกิจปัจจัยในกิริยากิตก์ คือ **อนฺต ตวนฺตฺ ตาวี**
อนฺต   บอกปัจจุบันกาล
ตวนฺตฺ ตาวี   บอกอดีตกาล ฯ

๖. นรโว, สทุธานํ, อนฺโตปาสาทํ, จตฺตปาณิ, สราชิกา เป็นสมาสอะไร ฯ จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

- ๔ **นรโว**   เป็นวิเศษนุตตรบท กัมมธารยสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
นโร วโร นรโว
 นระประเสริฐ ฯ
- ๔ **สทุธานํ**   เป็นอวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
สทุธา เอว ธนํ สทุธานํ
 ทรัพย์คือศรัทธา ฯ
- ๔ **อนฺโตปาสาทํ**   เป็นนิปาตบุพพกะ อัพยียาวสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
ปาสาทสฺส อนฺโต อนฺโตปาสาทํ
 ภายในแห่งปราสาท ฯ
- ๔ **จตฺตปาณิ**   เป็นฉัญฐีพหูพหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
จตฺตํ ปาณิมฺหิ ยสฺส โส จตฺตปาณิ (ปฺริโส)
 ร่ม (มี) ในมือ (ของบุรุษ) ไต บุรุษนั้น ชื่อว่ามีร่มในมือ ฯ
- ๔ **สราชิกา**   เป็นสหบุพพบท พหูพหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
สท รมฺญา ยา วตฺตตีติ สราชิกา (ปฺริสา)
 (บริษัทใด) ย่อมเป็นไปกับ ด้วยพระราชา เหตุนั้น (บริษัทนั้น) ชื่อว่า เป็นไปกับด้วยพระราชา ฯ

๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ จญฺโ, ติกํ, มนุสฺสตุตํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัถิต ไหน ฯ จตั้งวิเคราะห์และเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

✎ เสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ **ตร ตม อียิสฺส ก อีย อญฺจ** ฯ

✎ **จญฺโ**   ลง **จ** ปัจจัย, ในปุรณัตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
จหนํ ปุรโณ จญฺโ
(ชน) เป็นที่เต็ม (แห่งชน ท.) ๖ ชื่อว่า ที่ ๖ ฯ

✎ **ติกํ**   ลง **ก** ปัจจัย, ในสังขยัตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
ติณิ ปริมาณานิ อสุสํติ ติกํ
ปริมาณ ท. (ของวัตถุ) นั้น ๓ เหตุนั้น (วัตถุนั้น) ชื่อว่า มีปริมาณ ๓ ฯ

✎ **มนุสฺสตุตํ**   ลง **ตุต** ปัจจัย, ในภาวัตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
มนุสฺสสฺส กาวो มนุสฺสตุตํ
ความเป็น แห่งมนุษย์ ชื่อ มนุสสัตตะ ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๖๔

-----

๑. จงเลือกคำในวงเล็บที่เห็นว่าถูกต้อง เติมลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ชื่อว่า.....(สระ, พยัญชนะ, อักษร) ฯ
- ข. อักษรเบื้องต้น ๘ ตัว ชื่อ.....(สระ, พยัญชนะ, อักษร) ฯ
- ค. ถัดปลายลิ้นเข้ามา เป็นกรณีของอักษรที่เป็น.....(तालु, मूठ, तन्त) ฯ
- ฅ. พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ เป็น.....(โฆ, ओ) ฯ
- ง. พยัญชนะที่ ๒ ที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ เป็น.....(लि, णि) ฯ

ได้เลือกคำในวงเล็บที่เห็นว่าถูกต้อง เติมลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✗ ก. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ชื่อว่าอักษร ฯ
- ✗ ข. อักษรเบื้องต้น ๘ ตัว ชื่อสระ ฯ
- ✗ ค. ถัดปลายลิ้นเข้ามา เป็นกรณีของอักษรที่เป็น มूठ ฯ
- ✗ ฅ. พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ เป็นโฆ ฯ
- ✗ ง. พยัญชนะที่ ๒ ที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ เป็นणि ฯ

๒. ในสระสนธิ อากโ-ลงตัวอักษรใหม่ ย่อมลงได้ในกรณีใดบ้าง ฯ
ยถายทิ์ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

- ✗ อากมสระสนธิ ย่อมลงได้ในกรณี ดังต่อไปนี้
ถ้าสระ โ อยู่หน้า พยัญชนะอยู่หลัง ลบ โ เสีย แล้วลง อ อากมได้บ้าง มีอุทาหรณ์
ว่า โส+สีลวา เป็น สสีลวา
พยัญชนะอยู่เบื้องปลาย ลง โ อากม ได้บ้าง มีอุทาหรณ์ว่า พร+สหสฺสํ ลบ อ ที่สุด
แห่ง พร ศัพท์ แล้วลง โ อากม เป็น พรสหสฺสํ ฯ
- ✗ ยถายทิ์ ตัดบทเป็น ยถา+อทิ์ ถ้าสระอยู่เบื้องหลัง ลง ย อากมได้ สนธิเป็น ยถายทิ์ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาค

- ก. นามศัพท์ท่านแบ่งเป็นลึงค์เท่าไร ฯ
- ข. เอก สัพพนาม แจกได้กัจะนะ ฯ เหมือนอะไร ฯ
- ค. วิเศษนสัพพนาม แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ฅ. นิบาตนั้น สำหรับใช้อย่างไร ฯ
- ง. ปัจจัยนั้น ลงที่ไหน ฯ เป็นเครื่องหมายอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✖ ก. นามศัพท์ท่านแบ่งเป็นลิงค์ ๓ ๆ
- ✖ ข. เอก สัพพนาม แจกได้ทั้ง ๒ วนะ เหมือน ย ศัพท์ ๆ
- ✖ ค. วิเศษนสัพพนาม แบ่งเป็น ๒ คือ อนิยม ๑ นิยม ๑ ๆ
- ✖ ง. นิบาตนั้น สำหรับลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง ๆ
- ✖ จ. ปัจจัยนั้น ลงท้ายนามศัพท์ เป็นเครื่องหมายวิภัติบ้าง ลงท้ายธาตุ เป็นเครื่องหมายกริยาบ้าง ๆ

๔. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. ปัจจุบันแท้ แปลว่า “.....” ๑
- ข. ....บอกอดีตกาลไม่มีกำหนด แปลว่า “แล้ว” ๑
- ค. ในภาววาก ลง.....ปัจจัย อุ. ญเต เป็นต้น ๑
- ง. อา หียตฺตนิ มักรัสสะเป็น.....ในหมวดธาตุทั้งปวง ๑
- จ. เอา ฌา ธาตุ เป็น..... ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✖ ก. ปัจจุบันแท้ แปลว่า “อยู่” ๑
- ✖ ข. **ปโรกษา** บอกอดีตกาลไม่มีกำหนด แปลว่า “แล้ว” ๑
- ✖ ค. ในภาววาก ลง **ย** ปัจจัย อุ. **ญเต** เป็นต้น ๑
- ✖ ง. **อา หียตฺตนิ** มักรัสสะ เป็น **อ** ในหมวดธาตุทั้งปวง ๑
- ✖ จ. เอา **ฌา** ธาตุ เป็น **ชา** ๑

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอก รูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย
  - ๑. ปจฺมํ ภวติ เอตสฺมาติ ปกฺว ๑
  - ๒. สมฺปชฺชิตฺตพฺพาติ สมฺปตฺติ ๑
  - ๓. กุซฺมฺมฺติ สีเลนฺนาติ โกธโน ๑
- ข. กรณียํ, ตินฺนุณ เป็นธาตุและปัจจัยอะไร ๑

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✖ ก. ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอก รูป สาธนะ และปัจจัย มาดังนี้
  - ๑. **ปจฺมํ ภวติ เอตสฺมาติ ปกฺว**

(แม่น้ำ) ย่อมเกิดก่อน (แต่ประเทศ) นั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่า
เป็นแดนเกิดก่อน (แห่งแม่น้ำ), เป็นกัตตुरुป อปาทานสาธนะ, อ ปัจจัย ฯ

๒. **สมบุชชิตพพาติ สมปตติ**

(ธรรมชาติใด) อันเขาพึงถึงพร้อม เหตุนั้น (ธรรมชาตินั้น) ชื่อว่า
อันเขาพึงถึงพร้อม, เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, ติ ปัจจัย ฯ

๓. **กุชฌติ สีเลนาติ โกรโณ**

(ผู้ใด) ย่อมโกรธ โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้โกรธโดยปกติ,
เป็นกัตตुरुป กัตตสาธนะ ลงในตัสสีละ, ยุ ปัจจัย ฯ

๔. **กรณีย** เป็น กร ธาตุ, อนีย ปัจจัย (เอา น เป็น ณ สำเร็จรูปเป็น กรณีย) ฯ

ติณฺโณ เป็น ตร ธาตุ, ต ปัจจัย (ธาตุ มี ร เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ณฺณ แล้ว
ลบที่สุดธาตุ สำเร็จรูปเป็น ติณฺโณ) ฯ

๖. อะไรเรียกว่าลุตตสมาสและอลุตตสมาส ฯ สมณปฏิญญา, อชฺฌตฺตํ, อคฺยาหิโต (พฺราหฺมโณ)
เป็นสมาสอะไร ฯ จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

๑. **สมาส**ที่ท่านลบวิภัติเสียแล้ว เรียกว่า “**ลุตตสมาส**”,
สมาสที่ท่านยังมีได้ลบวิภัติ เรียกว่า “**อลุตตสมาส**” ฯ

๒. **สมณปฏิญญา** เป็นสัมภาวนบุพพบท กัมมธารยสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
สมโณ (อหํ) อิติ ปฏิญญา สมณปฏิญญา
ปฏิญญาว่า (เราเป็น) สมณะ ฯ

๓. **อชฺฌตฺตํ** เป็นอุปสัคคบุพพกะ อัပ္พยัยาวสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
อตฺตานํ อธิวตฺตตีติ อชฺฌตฺตํ
(สิ่งใด) ย่อมเป็นไปทับ ซึ่งตน เหตุนั้น (สิ่งนั้น) ชื่อว่า ทับตน ฯ

๔. **อคฺยาหิโต (พฺราหฺมโณ)** เป็นตติยาพหุพพิทสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
อคฺคิ อาหิโต เยน โส อคฺยาหิโต (พฺราหฺมโณ)
ไฟ (อันพราหมณ์) ไค บูชาแล้ว (พราหมณ์) นั้น ชื่อว่า
มีไฟอันบูชาแล้ว ฯ

๗. โคตตตฺทิตฺตมีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ปุตุติโม, จกฺขุมา, อโยมยํ ลงปัจจัยอะไร ฯ
ในตฺทิตฺตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์และเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

๑. **โคตตตฺทิตฺต** มีปัจจัย ๘ ตัว คือ **ณ ฌายน ฌาน ฌะย ฌิ ฌิก ฌว ฌเณ** ฯ

- ✎ **ปุตฺติโม**   ลง **อิม** ปัจจัย, ในชาตาทีตัทธิต ๗ วิเคราะห์ว่า
ปุตฺโต อสฺส อตฺถิติ ปุตฺติโม
บุตร (ของชน) นั้น มีอยู่ เหตุนั้น (ชนนั้น) ชื่อว่า มีบุตร ๗
- ✎ **จกฺขุมา**   ลง **มนฺตุ** ปัจจัย, ในตัทธิตัตตัทธิต ๗ วิเคราะห์ว่า
จกฺขุ อสฺส อตฺถิติ จกฺขุมา
จักขุ (ของชน) นั้น มีอยู่ เหตุนั้น (ชนนั้น) ชื่อว่า มีจักขุ ๗
- ✎ **อโยมยํ**   ลง **มย** ปัจจัย, ในปกตัตตัทธิต ๗ วิเคราะห์ว่า
อยสา ปกตํ อโยมยํ,
(ภาษาณะ) อันบุคคลทำแล้ว ด้วยเหล็ก ชื่อว่า อโยมยะ
(อันบุคคลทำแล้วด้วยเหล็ก) ๗
อยโส วา วิกาโร อโยมยํ
อีกอย่างหนึ่ง (ภาษาณะ) เป็นวิการ แห่งเหล็ก ชื่อว่า อโยมยะ
(เป็นวิการแห่งเหล็ก) ๗

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๓๐

-----

๑. จงเลือกคำในวงเล็บที่เห็นว่าถูกต้อง เติมลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น.....ตัว (๓๓, ๔๑) ๙
ข. สระ ๘ ตัวนี้ เป็น.....(นิสสิต, นิสสัย) ๙
ค. เอ โอ ๒ ตัวนี้ เป็น.....(อัทธมสระ, สังยุตตสระ) ๙
ฌ. โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ.....(คอและริมฝีปาก, คอและเพดาน) ๙
ง. พยัญชนะที่ถูกฐานของตนหย่อน ๆ ชื่อ.....(อโหมสะ, ลีถิล, ธนิต) ๙

ได้เลือกคำในวงเล็บที่เห็นว่าถูกต้อง เติมลงในช่องว่างดังต่อไปนี้

- ✕ ก. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว ๙
✕ ข. สระ ๘ ตัวนี้ เป็นนิสสัย ๙
✕ ค. เอ โอ ๒ ตัวนี้ เป็นสังยุตตสระ ๙
✕ ฌ. โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือคอและริมฝีปาก ๙
✕ ง. พยัญชนะที่ถูกฐานของตนหย่อน ๆ ชื่อลีถิล ๙

๒. พยัญชนะอาคม มีเท่าไร ๙ อะไรบ้าง ๙

อภินนฺทฺตฺติ, อิโตนายติ, ตณฺนิพฺพตฺติ ตัดและต่ออย่างไร ๙

- ✕ พยัญชนะอาคม มี ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ ๙
✕ อภินนฺทฺตฺติ ตัดบทเป็น อภินนฺทฺ+อติ นิคคหิตอยู่หน้า ลบสระเบื้องปลายได้บ้าง (แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรโรค ของพยัญชนะที่อยู่หลังคือ ต) สนธิเป็น อภินนฺทฺตฺติ ๙
✕ อิโตนายติ ตัดบทเป็น อิโต+อายติ ถ้าสระอยู่เบื้องหลัง ลง น อาคม สนธิเป็น อิโตนายติ
✕ ตณฺนิพฺพตฺติ ตัดบทเป็น ตํ+นิพฺพตฺติ เมื่อมีพยัญชนะอยู่หลัง นิคคหิตอยู่หน้า (แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรโรคได้ ในที่นี้แปลงนิคคหิตเป็น น) สนธิเป็น ตณฺนิพฺพตฺติ ๙

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาคูล

- ก. ลิงค์ที่จัดตามสมมตินั้น หมายความว่าอย่างไร ๙ ยกอุทาหรณ์มาด้วย ๙
ข. นปฺงสกฺลิงค์ มีการันต์เท่าไร ๙ คืออะไรบ้าง ๙
ค. เอกฺกณฺวิสฺติ จนถึง อฏฺฐณฺนวุติ เป็นวจนะและลิงค์อะไร ๙

ฅ. อุปสัค ๒๐ ตัว คืออะไรบ้าง ๑ จงเขียนคำแปลมาด้วย ๑

ง. สมนตา, อุปเพว นาม แปลว่าอย่างไร ๑ เป็นนิบาตบอกอะไร ๑

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

ก. ลิงค์ที่จัดตามสมมตินั้น เหมือนหนึ่งกำหนดสตรี สมมติให้เป็นปุงลิงค์ และของที่ไม่มีวิญญานสมมติให้เป็นปุงลิงค์และอิตถीलิงค์ เหมือนคำว่า ทาโร เมีย สมมติให้เป็นปุงลิงค์ ปทโส ประเทศ สมมติให้เป็นปุงลิงค์ ภูมิ แผ่นดิน สมมติให้เป็นอิตถीलิงค์ ๑

ข. นปุงสกลิงค์ มีการันต์ ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ๑

ค. เภวนวิสติ จนถึง อกฺขณวุติ เป็นเอกวจนะอิตถीलิงค์อย่างเดียว ๑

ฅ. อุปสัค^๑ ๒๐ ตัว คือ

อติ	ยิ่ง, เกิน, ล่วง
อิธิ	ยิ่ง, ใหญ่, ทับ
อนุ	น้อย, ภายหลัง, ตาม
อป	ปราศ, หลีก
อปี หรือ ปี	ใกล้, บน
อิ	ยิ่ง, ใหญ่, จำเพาะ, ข้างหน้า
อว หรือ โอ	ลง
อา	ทั่ว, ยิ่ง, กลับความ
อุ	ขึ้น, นอก
อุป	เข้าไป, ใกล้, มั่น
ทุ	ชั่ว, ยาก
นิ	เข้า, ลง
หิ	ไม่มี, ออก
ป	ทั่ว, ข้างหน้า, ก่อน, ออก
ปฏิ	เฉพาะ, ตอบ, ทวน, กลับ
ปรา	กลับความ
ปริ	รอบ
วิ	วิเศษ, แจ้ง, ต่าง

^๑ “ป ปรา นิ หิ อุ ทุ ส วิ อว อนุ ปริ อิธิ อิ ปติ สุ อา อติ อปี อป อุป” อิติ วิสติ อุปสคคา ๑ (รูปสทิตติ
ปกรณ ฉบับกรมการศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๗ หน้า ๑๑๙)

สํ   พร้อม, กับ, ดี
 ส   ดี, งาม, ง่าย ๆ

๔ ง. สมนฺตา   แปลว่า รอบคอบ ๆ   เป็นนิบาตบอกปริจเฉท ฯ

อปฺเปว นาม   แปลว่า ชื่อแม่ในน ฯ   เป็นนิบาตบอกปริกัป ฯ

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาดู

ก. วิภัติภูมิวิภัติกัณนี บอกกาลอะไร ฯ แปลว่าอย่างไร ฯ

ข. อตฺตโนบท เป็นเครื่องหมายให้รู้กิริยาที่เป็นวาจกอะไร ฯ

ค. กิริยาศัพท์เช่นไร ชื่อเหตุกัตตุวาจก ฯ

ฌ. ปัจจัยในกัตตุวาจก มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ง. ชานาติ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

๔ ก. วิภัติภูมิวิภัติกัณนี บอกอดีตกาล ตั้งแต่วานนี้ ฯ แปลว่า “แล้ว” ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “ได้...แล้ว” ฯ

๔ ข. อตฺตโนบท เป็นเครื่องหมายให้รู้กิริยาที่เป็นกัมมวาจกและภาววาจก ฯ

๔ ค. กิริยาศัพท์ใดกล่าวผู้ใช้ให้คนอื่นทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของผู้ใช้ให้คนอื่นทำนั้น กิริยาศัพท์นั้น ชื่อเหตุกัตตุวาจก ฯ

๔ ฌ. ปัจจัยในกัตตุวาจก มี ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ญ ณา นา ญหา โอ ฌ ฌย ฯ

๔ ง. ชานาติ ประกอบด้วย ฌา+หา+ติ แปลง ฌา เป็น ชา สำเร็จรูปเป็น ชานาติ ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะมาดู

๑. อุทกํ ทธาตฺติ อุทฺธิ ฯ

๒. อาวาสนฺติ เอตฺถาติ อาวาโส ฯ

๓. สรติ เอตฺถาติ สติ, สรณํ วา สติ ฯ

ข. ตฺมุจฺโ, ปมชฺช สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

๕ ก. ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะ มาดังนี้

๑. อุทกํ ทธาตฺติ อุทฺธิ

(ประเทศใด) ย่อมทรงไว้ ซึ่งน้ำ เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่าผู้ทรงไว้ซึ่งน้ำ (ทะเล), อิ ปัจจัย, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ฯ

๒. อาวาสุนติ เอตถาติ อาวาโส

(ภิกษุ ท.) ย่อมอาศัยอยู่ (ในประเทศ) นั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่า
เป็นที่อาศัยอยู่ (แห่งภิกษุ ท.), ณ ปัจจัย, เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ฯ

๓. สรติ เอตถาติ สติ, สรณ วา สติ

(ชน) ย่อมระลึก (ด้วยธรรมชาติ) นั้น เหตุนั้น (ธรรมชาตินั้น) ชื่อว่าเป็นเหตุระลึก
(แห่งชน), อีกอย่างหนึ่ง ความระลึก ชื่อว่า สติ, ตี ปัจจัย,
วิเคราะห์ต้น เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ,
วิเคราะห์หลัง เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ ฯ

๔. ๒. ตฤโธ สำเร็จรูปมาจาก ตสฺ ชาติ, ต ปัจจัย ชาติมี ส เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น
ฏฐ แล้วลบที่สุดธาตุ ฯ

ปมชช สำเร็จรูปมาจาก ป บทหน้า, มทฺ ชาติ, ตฺวา ปัจจัย อุปสัคอยู่หน้า แปลง ต
วา

เป็น ย ชาติมี ท เป็นที่สุดอยู่หน้าแปลง ย กับที่สุดธาตุ เป็น ชช ฯ

๖. สมาสเช่นไร ชื่ออัพยยิภาวสมาส ฯ ขตติยมาโน, ปญญาปโชโต, นิทฺทรณํ, อาคตสมโณ
(อาราโม) เป็นสมาสอะไร ฯ จงตั้งวิเคราะห์และเขียนคำแปลมาดู ฯ

๔. สมาสที่มีอุปสัคอยู่หรือนิบาตอยู่ข้างหน้า ชื่ออัพยยิภาวสมาส ฯ

๔. ขตติยมาโน เป็นสัมภาวนบุพพบท กัมมธารยสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
ขตฺติโย (อหํ) อิติ มาโน ขตติยมาโน
มานะว่า (เราเป็น) กษัตริย์ ฯ

๔. ปญญาปโชโต เป็นอวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
ปญฺญา เอว ปโชโต ปญญาปโชโต
(ประทีป) อันโพล่งทั่ว คือ ปัญญา ฯ

๔. นิทฺทรณํ เป็นอุปสัคบุพพกะ อัพยยิภาวสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
ทฺรณสฺส อภาโว นิทฺทรณํ
ความไม่มี แห่งความกระวนกระวาย
ชื่อความไม่มีแห่งความกระวนกระวาย ฯ

๔. อาคตสมโณ (อาราโม) เป็นทุตติยาพหุพพิหีสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
อาคฺตา สมณํ ยํ โส อาคตสมโณ (อาราโม)
สมณะ ท. มาแล้ว(สู่อาราม)ใด (อาราม)นั้น ชื่อว่ามีสมณะมาแล้ว ฯ

๗. ชาตาทิตฺตํ มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ปณฺทิตฺตชาตโย, เวยยากรโณ, สีตาลู ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตํทิตฺตํไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

✎ ชาตาทิตฺตํ มีปัจจัย ๓ ตัว คือ อิม อีย กีย ฯ

✎ ปณฺทิตฺตชาตโย   ลง อีย ปัจจัย, ในชาตาทิตฺตํ ฯ วิเคราะห์ว่า
ปณฺทิตฺตชาตียา ชาโต ปณฺทิตฺตชาตโย
 (ชน) เกิดแล้วโดยชาติแห่งบัณฑิต ชื่อบัณฑิตชาตียะ
 (เกิดแล้วโดยชาติแห่งบัณฑิต) ฯ

✎ เวยยากรโณ   ลง ณ ปัจจัย, ในราคาทิตฺตํ ฯ วิเคราะห์ว่า
วฺยากรณํ อธิเตติ เวยยากรโณ
 (ชนใด) ย่อมเรียน ซึ่งพยากรณ์ เหตุนั้น (ชนนั้น) ชื่อเวยยากรณะ
 (ผู้เรียนซึ่งพยากรณ์) ฯ

✎ สีตาลู   ลง อาลู ปัจจัย, ในพหุลตํทิตฺตํ ฯ วิเคราะห์ว่า
สีตํ อสฺส ปกฺติ สีตาลู
 หนาว เป็นปกติ (ของประเทศ) นั้น (ประเทศนั้น)
 ชื่อว่ามีหนาวเป็นปกติ ฯ
สีตํ เอตุถ พหุลํ วา สีตาลู
 อีกอย่างหนึ่ง หนาว (ในประเทศ) นั้น มาก (ประเทศนั้น)
 ชื่อว่ามีหนาวมาก ฯ

 ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ทศวรรษที่ ๓

พ.ศ. ๒๕๓๑ – ๒๕๔๐

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑

-----

๑. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ชื่อว่าอะไร ฯ แปลว่าอย่างไร ฯ

- ✕ เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ชื่อว่าอักขระ ฯ
- ✕ อักขระ แปลว่า ไม่รู้จักสิ้นอย่าง ๑ ไม่เป็นของแข็งอย่าง ๑ ฯ

๒. พยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกครองเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
เอตทโวจ, สทฺธิธ, อิธปฺปโมทติ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

- ✕ พยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกครอง ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ สยฺโยโค ๑ ฯ
- ✕ เอตทโวจ ตัดบทเป็น เอต+อโวจ ถ้าสระอยู่เบื้องปลาย แปลงนิคหิตเป็น ท สนธิเป็น เอตทโวจ ฯ
- ✕ สทฺธิธ ตัดบทเป็น สทฺธา+อิธ ถ้าสระหน้าเป็นที่ฆะ สระเบื้องปลายเป็นรัสสะ ถาลบแล้ว ต้องที่ฆะสระหลัง สนธิเป็น สทฺธิธ ฯ
- ✕ อิธปฺปโมทติ ตัดบทเป็น อิธ+ปโมทติ ช้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน สนธิเป็น อิธปฺปโมทติ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาดู

- ก. นามศัพท์นั้นแบ่งเป็นเท่าไร ฯ คืออะไรบ้าง ฯ
- ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ค. มโนคณะมีวิธีแจกแปลกอยู่ ๕ วิภัตตินั้นคือเป็นอย่างไร ฯ จงยกตัวอย่างมาดู ฯ
- ฅ. อพยยศัพท์ ได้แก่อะไรบ้าง ฯ
- ง. ปัจจัยในอพยยศัพท์นั้นลงที่ไหน ฯ เป็นเครื่องหมายอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. นามศัพท์นั้นแบ่งเป็น ๓ คือ นามนาม ๑ คุณนาม ๑ สัพพนาม ๑ ฯ
- ✕ ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี อุ ฤ ฌ ฯ
- ✕ ค. มโนคณะ มีวิธีแจกแปลกอยู่ ๕ วิภัตติ คือ นา กับ สุมา เป็น อา, ส ทั้ง ๒ เป็น โอ, สฺมี เป็น อิ แล้วลง ส อาคม เป็น सा เป็น โส เป็น สิ ฯ ตัวอย่างดังนี้

	เอก.
ด.	มนสา
จ.	มนโส
ปญ.	มนสา
ฉ.	มนโส
ส.	มนสิ

๕. อพยยศัพท์ ได้แก่ อุปสัคบ้าง นิบาตบ้าง ปัจจัยบ้าง ฯ
๖. ปัจจัยในอพยยศัพท์นั้น ลงท้ายนาม เป็นเครื่องหมายวิภัติบ้าง ลงท้ายธาตุ เป็นเครื่องหมายกิริยาบ้าง ฯ

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาดู

- ก. วิภัติหมวดภวิสสันติ บอกกาลอะไร ฯ แปลว่าอย่างไร ฯ
- ข. พุชฺฌติ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ฯ
- ค. ธาตุเหล่าใด เรียกสกัมมธาตุและอภิมมธาตุ ฯ
- ฌ. กิริยาศัพท์ใด ชื่ออภิมมจาก ฯ
- ง. เหตุกัตตุจาก ลงปัจจัยอะไรบ้าง ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

๕. ก. วิภัติหมวดภวิสสันติ บอกอนาคตกาลแห่งปัจจุบัน ฯ แปลว่า “จัก” ฯ
๖. พุชฺฌติ ประกอบด้วย พุชฺ+ย+ติ (ชฺ+ย=ชฺฌ) สำเร็จรูปเป็น พุชฺฌติ ฯ
๗. ธาตุเหล่าใด เรียกหากรรมคือสิ่งอันบุคคลพึงทำ ธาตุเหล่านั้น เรียกว่า สกัมมธาตุ ธาตุมีกรรม, ธาตุเหล่าใด ไม่ต้องเรียกหากรรม คือสิ่งอันบุคคลพึงทำ ธาตุเหล่านั้น เรียกว่า อภิมมธาตุ ธาตุไม่มีกรรม ฯ
๘. กิริยาศัพท์ใดกล่าวกรรม สิ่งทีบุคคลพึงทำคือแสดงว่าเป็นกิริยาของกรรมนั่นเอง กิริยาศัพท์นั้น ชื่ออภิมมจาก ฯ
๙. เหตุกัตตุจาก ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ เณ ฌย ฌาเป ฌาปย ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะมาดู
๑. วินติ เตนติ วินโย ฯ
  ๒. ปจฺม ภาติ เอตสฺมาติ ปกโว ฯ
  ๓. สย ภาติติ สยมภู ฯ
- ข. สุตวา, ฉนฺโน แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

ก. ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะ มาดังนี้

๑. วิเนติ เตนาคิ วินโย

(บัณฑิต) ย่อมแนะนำ (ด้วยอุบาย) นั้น เหตุนั้น (อุบายนั้น) ชื่อว่า
เป็นเครื่องแนะนำ (ของบัณฑิต), อ ปัจจัย, เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ ฯ

๒. ปจัม ภวติ เอตสุมติ ปกโว

(แม่น้ำ) ย่อมเกิดก่อน (แต่ประเทศ) นั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่า
เป็นแดนเกิดก่อน (แห่งแม่น้ำ), อ ปัจจัย, เป็นกัตตุรูป อปาทานสาธนะ ฯ

๓. สยิ ภวติติ สยมภู

(ผู้ใด) ย่อมเป็นเอง เหตุนั้น (ผู้ใด) ชื่อว่า ผู้เป็นเอง,
กวิ ปัจจัย, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ฯ

ข. สุตวา แปลว่า ฟังแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก สฺ ชาติ, ตฺวํ นตฺ ปัจจัย เอา นตฺ กับ ลี เป็น
อา ฯ

จฺหนโน แปลว่า อัน...มุงแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก จฺทฺ ชาติ, ต ปัจจัย ชาติมี ท
เป็นที่สุด อยู่หน้า แปลง ต เป็น นฺน แล้วลบที่สุดชาติ ฯ

๖. กัมมธารยสมาส มีกี่อย่าง ฯ อะไรบ้าง ฯ พนฺธนฺมุตฺโต (สตฺโต), สมณพฺราหฺมณ, สมจฺเจรฺ
(จิตฺต) เป็นสมาสอะไร ฯ จงตั้งวิเคราะห์และเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

กัมมธารยสมาส มี ๖ อย่าง คือ วิเสสนปฺพทฺ, วิเสสนตฺตฺรปฺท, วิเสสนภยปฺท,
วิเสสนปมปฺท, สมุทฺถนปฺพทฺ, อวธารณปฺพท ฯ

พนฺธนฺมุตฺโต (สตฺโต) เป็นปัญจมีตปฺริสสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
พนฺธนา มุตฺโต พนฺธนฺมุตฺโต (สตฺโต)
(สัตว์) ฟันแล้วจากเครื่องผูก ฯ

สมณพฺราหฺมณ เป็นอสมาหาร ทวันทวสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
สมณเ จ พฺราหฺมณเ จ สมณพฺราหฺมณ
สมณะด้วย พราหมณ์ด้วย ชื่อสมณะและพราหมณ์ ท. ฯ

สมจฺเจรฺ (จิตฺต) เป็นสหพฺพท พหฺพพิหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
สท มจฺเจเรน ยํ วตฺตติติ สมจฺเจรฺ (จิตฺต)
(จิตใด) ย่อมเป็นไป กับด้วยความตระหนี่ เหตุนั้น (จิตนั้น)
ชื่อว่าเป็นไปกับด้วยความตระหนี่ ฯ

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๓๒

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

- ก. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้นมี.....ตัว คือ..... ។
ข. สระมีมาตราเบา.....ตัว คือ..... ชื่อ..... ។
ค. สระอีก ๕ ตัว คือ..... ชื่อ..... ។

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้นมี ๔๑ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ ๘ ตัวนี้ ชื่อสระ,
ก ข ค ฌ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฎ ฏ ท ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ
ม, ย ร ล ว ส ห พ อ ๓๓ ตัวนี้ ชื่อพยัญชนะ ។
- ✕ ข. สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อรัสสระ มีเสียงสั้น ។
- ✕ ค. สระอีก ๕ ตัว คือ อา อี ู เอ โอ ชื่อทีฆะ มีเสียงยาว ។

๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกรณ์เท่าไร ។ คืออะไรบ้าง ។

อิจุเจอร์, อวลีโร, จาตุททสี เป็นสนธิอะไร ។ ตัดและต่ออย่างไร ។

- ✕ ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคมโม ๑ ปกติ ๑
สญโยโค ๑ ។
- ✕ อิจุเจอร์ เป็นอาเทสพยัญชนะสนธิ ។ ตัดบทเป็น อติ+เอว ถ้าสระอยู่หลัง แปลง ตี ที่ท่านทำ
เป็น ตย แล้วให้เป็น จจุ สนธิเป็น อิจุเจอร์ ។
- ✕ อวลีโร เป็นอาคมนิคคหิตสนธิ ។ ตัดบทเป็น อว+ลีโร เมื่อสระก็ดี พยัญชนะก็ดี
อยู่เบื้องหลัง ลงนิคคหิตอาคมได้บ้าง สนธิเป็น อวลีโร ។
- ✕ จาตุททสี เป็นสญโยคพยัญชนะสนธิ ។ ตัดบทเป็น จาตุ+ทสี ช้อนพยัญชนะที่มีรูปเสมอกัน
สนธิเป็น จาตุททสี ។

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามศัพท์นั้นแบ่งเป็นกี่อย่าง ។ คืออะไรบ้าง ។
ข. การันต์คืออะไร ។ ในปุงลึงค์มีการันต์เท่าไร ។ คืออะไรบ้าง ។
ค. สังขยาคืออะไร ។ ปกติสังขยากับปุณณสังขยา ต่างกันอย่างไร ។

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✎ วิเศษนบุพพบท กับ วิสสนุตตรบท กัมมธารยสมาส มีลักษณะต่างกันดังนี้ คือ
 วิเศษนบุพพบท มีบทวิเศษนอยู่ต้น บทประธานอยู่ข้างหลัง อุทาหรณ์
มหนโต ปุริโส มหาปุริโส,
 ส่วนวิสสนุตตรบท มีบทวิเศษนอยู่ข้างหลัง บทประธานอยู่หน้า อุทาหรณ์
สตโต วิเสโส สตตวิเสโส ฯ

๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัยกี่ตัว ฯ คืออะไรบ้าง ฯ มายาวี, คามตา, ทयाล ลงปัจจัยอะไร ฯ
 ในตถิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

- ✎ เสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ **ตร ตม อียิสส ก อีย อิกฺข** ฯ
- ✎ **มายาวี** ลง **วี** ปัจจัย, ในตถิตตถิตตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
มายา อสฺส อตฺถิติ มายาวี
 มายา (ของชน) นั้น มีอยู่ เหตุนั้น (ชนนั้น) ชื่อว่ามีมายา ฯ
- ✎ **คามตา** ลง **ตา** ปัจจัย, ในสมุหตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
คามานํ สมฺโห คามตา
 ประชุม แห่งชาวบ้าน ท. ชื่อคามตา (ประชุมแห่งชาวบ้าน) ฯ
- ✎ **ทयाล** ลง **อาล** ปัจจัย, ในพหุลตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
ทยา อสฺส ปกฺติ ทयाล
 ความเอ็นดู เป็นปกติ (ของชน) นั้น (ชนนั้น) ชื่อว่ามีความเอ็นดูเป็นปกติ ฯ
ทยา อสฺส พหฺลา วา ทयाล
 อีกอย่างหนึ่ง ความเอ็นดู (ของชน) นั้น มาก (ชนนั้น) ชื่อว่ามีความเอ็นดูมาก ฯ

 ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓
-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

- ก. คำว่า “อักขระ” ๆ นั้น ว่าตามนักปราชญ์ท่านประสงค์ก็เป็น.....อย่าง คือ..... ๑
ข. ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักขระมี.....คือ..... ๑
ค. พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่า..... ได้แก่ พยัญชนะ..... ๑
ฌ. ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะซ้อนกันได้นั้น ดังนี้..... ๑
ง. พยัญชนะ.....ตัว คือ..... อยู่หลังพยัญชนะตัวอื่น
ออกเสียงผสมกับพยัญชนะตัวหน้า ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ๑ ก. คำว่า “อักขระ” ๆ นั้น ว่าตามนักปราชญ์ท่านประสงค์ก็เป็น ๒ อย่าง คือ
เป็นเสียงอย่าง ๑
เป็นตัวหนังสืออย่าง ๑ ๑
- ๒ ข. ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักขระ มี ๖ คือ
กณฺโฐ คอ ๑
ตาลุ เพดาน ๑
มฺหุธา ศีรษะก็ว่า ปุ่มเหงือกก็ว่า ๑
ทนฺโต ฟัน ๑
โอฏฺโฐ ริมฝีปาก ๑
นาสิกกา จมูก ๑ ๑
- ๓ ค. พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่าโฆสะ ได้แก่ พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ และที่ ๕ ในวรรคทั้ง
๕ คือ ค ฌ ง, ช ฌ ญ, ท ฌ ญ, ท ฐ น, พ ภา ม และ ย ร ล ว ห ฬ รวม ๒๑ ตัว ๑
- ๔ ฌ. ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะซ้อนกันได้นั้น ดังนี้
พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้,
พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้,
พยัญชนะที่ ๕ สดวรรค ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเสีย
แต่ตัว ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว มิได้มีสำเนียงในภาษาบาลี ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้
- ๕ ง. พยัญชนะ ๔ ตัว คือ ย ร ล ว อยู่หลังพยัญชนะตัวอื่น ออกเสียงผสมกับพยัญชนะ
ตัวหน้า ๑

๒. การต่ออักษรด้วยอักษรนั้น จัดเป็นกี่อย่าง ๖ คืออะไรบ้าง ๖

อคุยาคารี, เอกมิทาห์, เอตทโวจ เป็นสนธิอะไร ๖ ตัดและต่ออย่างไร ๖

✎ การต่ออักษรด้วยอักษรนั้น จัดเป็น ๒ อย่าง คือ

ต่อศัพท์ที่มีวิวัตติให้เนื่องด้วยศัพท์ที่มีวิวัตติ เช่น จตุตทาโร+อิเม ต่อเป็น จตุตทาโรเม เป็นต้น อย่าง ๑

ต่อบทสมาส ย่นอักขระให้น้อยลง เช่น กต+อุปกาโร ต่อเป็น กโตปกาโร เป็นต้น อย่าง ๑ ๖

✎ อคุยาคารี เป็นอาเทศสระสนธิ-แปลงสระหน้า ๖ ตัดบทเป็น อคุคิ+อาคารี แปลง อิ สระหน้า เป็น ย แล้วลบพยัญชนะที่ซ้อนกัน ๓ ตัว ทิ้งเสียตัวหนึ่ง คือ ลบตัว คุ สนธิเป็น อคุยาคารี ๖

✎ เอกมิทาห์ เป็นอาเทศพยัญชนะสนธิ ๖ ตัดบทเป็น เอก+อิธ+อห์ (เอก อยู่หน้า) แปลง ธ เป็น ท สนธิเป็น เอกมิทาห์ ๖

✎ เอตทโวจ เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ ๖ ตัดบทเป็น เอต+อโวจ แปลงนิคคหิตเป็น ท สนธิเป็น เอตทโวจ ๖

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามที่แสดงลักษณะของนามนาม แบ่งเป็นกี่ชั้น ๖ คืออะไรบ้าง ๖

ข. วิภัตตินามนั้นมีกี่ตัว ๖ แบ่งเป็นอย่างไร ๖ คืออะไรบ้าง ๖

ค. วิเศษนสัพพนามนั้น แบ่งเป็นกี่อย่าง ๖ ได้แก่ศัพท์พวกไหน ๖

ฌ. อพยยศัพท์ คือศัพท์จำพวกไหน ๖ มีกี่อย่าง ๖ อะไรบ้าง ๖

ง. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงที่ไหน ๖ บอกถึงอะไร ๖

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

✎ ก. นามที่แสดงลักษณะของนามนาม แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเศษ ๑ อติวิเศษ ๑ ๖

✎ ข. วิภัตตินามนั้นมี ๑๔ ตัว แบ่งเป็นเอกวจนะ ๗ พหุวจนะ ๗ ดังนี้

	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปจมา ที่ ๑	ลี	โย
ทุติยา ที่ ๒	อํ	โย
ตติยา ที่ ๓	หา	หิ
จตุตถี ที่ ๔	ส	न्ह
ปญจมี ที่ ๕	สุมา	หิ
ณฎฐี ที่ ๖	ส	न्ह

สตฺตมี ที่ ๗	สุมี	สุ
--------------	------	----

๔. วิเสสนศัพท์นามนั้น แบ่งเป็น ๒ อย่าง ๕
- (วิเสสนศัพท์นามทั้ง ๒ อย่างนั้น) ได้แก่ศัพท์เหล่านี้ คือ ย อญญ อญฺญตร อญฺญตม
ปร อปร กตร กตม เอก เอกจุ อุภย สพฺพ ก็ เป็นอนิยม, ต เอต อิม อมุ
เป็นนิยม ๕
๕. อพยยศัพท์ คือศัพท์จำพวกหนึ่งจะแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือน
นามทั้ง ๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่เป็นอย่างเดียว ๕
- (อพยยศัพท์นั้น) มี ๓ อย่าง คือ อุปสัคบัง นิบาตบัง ปัจจัยบัง ๕
๖. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง ๕
- (นิบาตนั้น) บอกถึงกาล อาลปะนะ ที่ ปริจเฉท อุปไมย ปฏิเสธ ความได้ยินเล้าลือ
ความปริกัปป ความถาม ความรับ ความเตือน เป็นต้น ๕

๕. ในอาขยาตนั้น ท่านแบ่งกาลที่เป็นประธาน และแบ่งกาลให้ละเอียดไว้อย่างไรบ้าง ๕

๗. ในอาขยาตนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๓ กาล คือ
- กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะข้างหน้า เรียกว่า ปัจจุบันกาล ๑
กาลที่ล่วงแล้ว เรียกว่า อดีตกาล ๑
กาลที่ยังไม่มาถึง เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ๕
๘. กาลทั้ง ๓ นั้น แบ่งให้ละเอียดได้ดังนี้
- ปัจจุบันกาล จัดเป็น ๓ คือ ปัจจุบันแท้ ๑ ปัจจุบันใกล้เคียงอดีต ๑ ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต ๑
อดีตกาล จัดเป็น ๓ คือ ล่วงแล้วไม่มีกำหนด ๑ ล่วงแล้ววานนี้ ๑ ล่วงแล้ววันนี้ ๑
อนาคตกาล จัดเป็น ๒ คือ อนาคตของปัจจุบัน ๑ อนาคตของอดีต ๑ ๕

๕. ปัจจัยแห่งกริยาภิกถ์จัดไว้อย่างไร ๕ ปัจจัยไหนบอกถึงอะไร ๕

ธมฺวาที, กตุตา ลงปัจจัยอะไร ๕ เป็นรูปและสาธนะอะไร ๕ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ๕

๙. ปัจจัยแห่งกริยาภิกถ์จัดเป็น ๓ พวก เหมือนปัจจัยแห่งนามภิกถ์ คือ

กิตปัจจัย อย่างนี้ อนฺต ตวนฺตฺ ตาวี

กิจปัจจัย อย่างนี้ อนฺนํ ตพฺพ

กิตกิจปัจจัย อย่างนี้ มานํ ต ตฺวํ ตฺวา ตฺวาน

ในปัจจัย ๓ พวกนั้น

อนฺต มานํ บอกปัจจุบันกาล

ตวนฺตฺ ตาวี ต ตฺวํ ตฺวา ตฺวาน บอกอดีตกาล

อนฺนํ ตพฺพ บอกความจำเป็น ๕

- ✎ **ธมฺมวาทิ** ลง ณี ปัจจัย, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสึละ หรือเป็นสมาสรูป ตัสสึลสาธนะ ฯ วิเคราะห์ว่า
ธมฺมํ วาทิ สึเลนาติ ธมฺมวาทิ, ธมฺมํ วตฺตํ สึลมสฺสาติ วา ธมฺมวาทิ ฯ
- ✎ **กตฺตา** ลง ตฺ ปัจจัย, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ หรือเป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสึละ ฯ วิเคราะห์ว่า
กโรตฺติ กตฺตา, กโรติ สึเลนาติ วา กตฺตา ฯ

๖. ตัปฺปริสฺสมาส กับ กัมมชารยฺสมาส แปรกันอย่างไร ฯ

ชีณาสโว, สุวณฺณวณฺโณ เป็นสมาสอะไร ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

- ✎ ตัปฺปริสฺสมาส กับ กัมมชารยฺสมาส แปรกันอย่างนี้
 ตัปฺปริสฺสมาส มีวิภัตติและวจนะไม่เสมอกัน,
 ส่วนกัมมชารยฺสมาส มีวิภัตติและวจนะเสมอกัน บทหนึ่งเป็นประธาน บทหนึ่งเป็นวิเศษนะ หรือเป็นวิเศษนะทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน ฯ
- ✎ **ชีณาสโว** เป็นนัญฐิพหุพพิหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
ชีณา อาสวา ยสฺส โส ชีณาสโว (ภิกฺขุ) ฯ
- ✎ **สุวณฺณวณฺโณ** เป็นนัญฐิอุปมาพหุพพิหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
สุวณฺณสฺส วณฺโณ อิว วณฺโณ ยสฺส โส สุวณฺณวณฺโณ (ภควา)

๗. ตทฺสสฺสธิตฺตทิตฺต มีปัจจัยกี่ตัว ฯ คืออะไรบ้าง ฯ กาสาวํ, สุเมธโส, ทสฺสนิโย ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตทฺทิตฺตไทน ฯ จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาดู ฯ

- ✎ ตทฺสสฺสธิตฺตทิตฺต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ **วี ส ลี อิก อี ร วนฺตฺ มนฺตฺ ณ** ฯ
- ✎ **กาสาวํ** ลง ณ ปัจจัย, ในราชาที่ตทฺทิตฺต ฯ วิเคราะห์ว่า
กสาเวน รตฺตํ วตฺถํ กาสาวํ
 ผ้า (อันบุคคล) ย้อมแล้ว ด้วยยสรส ผาต ชื่อว่า กาสาวะ
 (ผ้าอันบุคคลย้อมแล้วด้วยยสรส ผาต) ฯ
- ✎ **สุเมธโส** ลง ส ปัจจัย, ในตทฺสสฺสธิตฺตทิตฺต ฯ วิเคราะห์ว่า
สุเมธา อสฺส ธตฺถิตฺติ สุเมธโส
 เมธาดี (ของชน) นั้น มีอยู่ เหตุนั้น (ชนนั้น) ชื่อว่า มีเมธาดี ฯ
- ✎ **ทสฺสนิโย** ลง อีย ปัจจัย, ในฐานตทฺทิตฺต ฯ วิเคราะห์ว่า
ทสฺสนํ อรหฺตฺติ ทสฺสนิโย
 (ชนใด) ย่อมควร ซึ่งความเห็น เหตุนั้น (ชนนั้น) ชื่อว่า ทสฺสนิยะ
 (ผู้ควรซึ่งความเห็น หรือนำดู) ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

- ก. กรณีที่ทำอักษรหมี.....คือ..... ។
ข. อักษร ๔๑ ตัว แม้ต่างกันโดยฐานที่เกิดเป็นต้น ก็เป็น.....อย่าง
คือ เป็น..... ។

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ก. กรณีที่ทำอักษร มี ๔ คือ
    ชีวหามชฌัม ท้ามกลางล้น ๑
    ชีวโหปคัค ถัดปลายล้นเข้ามา ๑
    ชีวหคัค ปลายล้น ๑
    สกฎฐาน ฐานของตน ๑ ។
- ข. อักษร ๔๑ ตัว แม้ต่างกันโดยฐานที่เกิดเป็นต้น ก็เป็น ๒ อย่าง คือ
    เป็นนิสสัยอย่าง ๑
    เป็นนิสสิตอย่าง ๑,
    สระเป็นทิวอาศัยของพยัญชนะ ชื่อนิสสัย,
    พยัญชนะอันอาศัยสระ ชื่อนิสสิต ។

๒. สนธิกริโยปการณ วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิมีกี่อย่าง ។ คืออะไรบ้าง ។
อตุตทเหตุโล, ธมฺมมญฺจเร เป็นสนธิอะไร ។ ตัดและต่ออย่างไร ។

- สนธิกริโยปการณ วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ มี ๘ อย่าง คือ
โลโป	ลบ ๑
อาเทโส	แปลง ๑
อาคโม	ลงอักษรตัวใหม่ ๑
วิกาโร	ทำให้ผิดจากของเดิม ๑
ปรกติ	ปรกติ ๑
ทีโฆ	ทำให้ยาว ๑
รสส์	ทำให้สั้น ๑
สยโณโค	ซ้อนตัวอักษร ๑ ។

✎ **อตฺตทตฺโต** เป็นอาคมพยัญชนะสนธิ ฯ ตັตฺตทเป็น **อตฺต+อตฺโต** ลง ท อาคม สนธิเป็น **อตฺตทตฺโต**

✎ **ธมฺมญฺจเร** เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ ฯ ตັตฺตทเป็น **ธมฺม+จเร** แปลงนิคคหิตเป็น ญ สนธิเป็น **ธมฺมญฺจเร** ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามศัพท์ในภาษาบาลีนั้น ท่านแบ่งเป็นลिंगค์ไว้กี่อย่าง ฯ คืออะไรบ้าง ฯ

ข. ศัพท์ที่เป็นเครื่องหมายกำหนดนับนามนาม ชื่อว่าอะไร ฯ แบ่งเป็นกี่อย่าง ฯ คืออะไรบ้าง ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

✎ ก. นามศัพท์ในภาษาบาลีนั้น ท่านแบ่งเป็นลिंगค์ไว้ ๓ อย่าง คือ

บุลึงค์ เพศชาย ๑

อิตุถीलึงค์ เพศหญิง ๑

นบุสกลึงค์ มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง ๑ ฯ

✎ ข. ศัพท์ที่เป็นเครื่องหมายกำหนดนับนามนาม ชื่อสังขยา ฯ

(สังขยานั้น) แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ปกติสังขยาอย่าง ๑ ปุรณสังขยาอย่าง ๑ ฯ

๔. วิภัตติอาขยาตนั้น ท่านจำแนกไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายให้รู้ถึงอะไร ฯ จัดเป็นกี่หมวด ฯ คืออะไรบ้าง ฯ

✎ วิภัตติอาขยาตนั้น ท่านจำแนกไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วณะ บุรุษ ฯ

✎ (วิภัตติอาขยาตนั้น) จัดเป็น ๘ หมวด คือ **วตฺตมฺมานา ๑ ปญฺจมี ๑ สตฺตมี ๑ ปโรภฺชา ๑ หียตฺตนี ๑ อชฺชตฺตนี ๑ ภวิสฺสํ ๑ กาลาติปตฺติ ๑** ฯ

๕. คำว่า “กิตฺก” นั้น เป็นชื่อของอะไร ฯ แบ่งเป็นกี่อย่าง ฯ คืออะไรบ้าง ฯ

ธมฺมจารี, ทฺกฺกริ ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูปและสาธนะอะไร ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

✎ กิตฺกนั้น เป็นชื่อของศัพท์ที่ท่านประกอบด้วยปัจจัยหมู่หนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องหมายของความของนามศัพท์และกิจวิภัตติที่ต่างกัน ฯ

✎ (กิตฺกนั้น) แบ่งออกเป็น ๒ คือ เป็นนามศัพท์อย่าง ๑ เป็นกิจวิภัตติอย่าง ๑ ฯ

✎ **ธมฺมจารี** ลง ฌ ปัจจัย, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งดัสสึละ ฯ
วิเคราะห์ว่า **ธมฺม จาริตี สึเลนาติ ธมฺมจารี** ฯ

✎ **ทฺกฺกริ** ลง ข ปัจจัย, เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ฯ
วิเคราะห์ว่า **ทฺกฺกฺเขน กรียตีติ ทฺกฺกริ** ฯ

๖. สมาสในบาลีภาษาว่าโดยกิจมีกี่อย่าง ๖ คืออะไรบ้าง ๖

สยชาติส่วโค, เอกรตุติวาโส เป็นสมาสอะไร ๖ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ๖

✎ สมาสว่าโดยกิจมี ๒ อย่าง คือ

สมาสที่ท่านลบวิภัติเสียแล้ว เรียกว่า “ลุตตสมาส”,

สมาสที่ท่านยังมิได้ลบวิภัติ เรียกว่า “อลุตตสมาส” ๖

✎ สยชาติส่วโค เป็นจตุตถิพหุพพิสสมาส ๖ วิเคราะห์ว่า

สยชาติ ส่วโค ยสฺส โส สยชาติส่วโค (ชโน) ๖

✎ เอกรตุติวาโส เป็นภินนาธิกรณพหุพพิสสมาส ๖ วิเคราะห์ว่า

เอกรตุติ วาโส อสฺสาติ เอกรตุติวาโส ๖

๗. สามัญญัตถิต แบ่งออกเป็นกี่อย่าง ๖ อะไรบ้าง ๖ ภาคินเญโย, คุณวา ลงปัจจัยอะไร ๖

ในตัทธิตไหน ๖ จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาดู ๖

✎ สามัญญัตถิต แบ่งออกเป็น ๑๓ อย่าง คือ โคตตตตตตตต, ตรตยาตตตตตต, ราคาคตตตตตต, ซาตาคตตตตต, สมุหตตตตตต, ฐานตตตตตต, พหุลตตตตตต, เสฏฺฐตตตตตต, ตทสฺสตตตตตต, ปกตตตตตต, สงฺขยตตตตตต, ปุณณตตตตตต, วิภาคตตตตตต ๖

✎ ภาคินเญโย ลง เณยฺย ปัจจัย, ในโคตตตตตตตต ๖ วิเคราะห์ว่า

ภคินิยา อปจฺจํ ภาคินเญโย

เหล้ากอ แห่งพี่น้องหญิง ชื่อภาคินเญยะ ๖

✎ คุณวา ลง วณฺตุ ปัจจัย, ในตทสฺสตตตตตตตต ๖ วิเคราะห์ว่า

คุณฺเณ อสฺส อตฺถิติ คุณวา

คุณ (ของชน) นั้น มีอยู่ เหตุนั้น (ชนนั้น) ชื่อว่า มีคุณ ๖

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

- ก. คำว่า “อักขระ” ๆ นั้น ว่าตามที่นักปราชญ์ท่านประสงค์ ก็เป็น ๒ อย่าง คือ..... ๑
ข. อักขระที่เหลือจากสระนั้น.....ตัว มี..... ชื่อว่า..... ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. คำว่า “อักขระ” ๆ นั้น ว่าตามที่นักปราชญ์ท่านประสงค์ ก็เป็น ๒ อย่าง คือ
เป็นเสียงอย่าง ๑
เป็นตัวหนังสืออย่าง ๑ ๕
- ✕ ข. อักขระที่เหลือจากสระนั้น ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อว่าพยัญชนะ ๕

๒. การต่ออักขระด้วยอักขระนั้น จัดเป็นกี่อย่าง ๑ คืออะไรบ้าง ๑

ปโรสหสฺสํ, อิจฺจุเฬวํ, ยถายิทํ เป็นสนธิอะไร ๑ ตัดและต่ออย่างไร ๑

- ✕ การต่ออักขระด้วยอักขระนั้น จัดเป็น ๓ ตามความที่เป็นประธานก่อน คือ

สระสนธิ	ต่อสระ ๑
พยัญชนะสนธิ	ต่อพยัญชนะ ๑
นิคคหิตสนธิ	ต่อนิคคหิต ๑ ๕

- ✕ ปโรสหสฺสํ เป็นอาคมสระสนธิ ๕ ตัดบทเป็น **ปร+สหสฺสํ** ลบ **อ** ที่สุดแห่ง **ปร** ศัพท์
แล้วลง **โอ** อาคม สนธิเป็น **ปโรสหสฺสํ** ๕
- ✕ อิจฺจุเฬวํ เป็นอาเทศพยัญชนะสนธิ ๕ ตัดบทเป็น **อติ+เฬว** สระอยู่หลัง แปลง **ติ** ที่ท่านทำเป็น
ตุย แล้วให้เป็น **จฺจุ** สนธิเป็น **อิจฺจุเฬว** ๕
- ✕ ยถายิทํ เป็นอาคมพยัญชนะสนธิ ๕ ตัดบทเป็น **ยถา+อิท** สระอยู่หลัง ลง **ย** อาคม สนธิเป็น
ยถายิท ๕

๓. คำว่า นาม, นามนาม, ลิงค์, วจนะ, วิภัติ คืออะไร ๑ มีอย่างละเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

- ✕ นาม คือ ชื่อ ๕
- ✕ (นามศัพท์นั้น) มี ๓ อย่าง คือ นามนาม ๑ คุณนาม ๑ สัพพนาม ๑ ๕
- ✕ นามนาม คือ ชื่อของคน สัตว์ สิ่งของ ๕
- ✕ (นามนามนั้น) มี ๒ อย่าง คือ สาธารณนาม ๑ อสาธารณนาม ๑

๕. ลิงค์ คือ เพศ ๗

๕. (ลิงค์นั้น) มี ๓ อย่าง คือ

ปุงลิงค์   เพศชาย ๑

อิตถीलิงค์   เพศหญิง ๑

นปุงสกลิงค์   มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง ๑ ๗

๕. วจนะ คือ คำพูด ๗

๕. (วจนะนั้น) มี ๒ อย่าง คือ

เอกวจน คำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว ๑

พหุวจน คำพูดสำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียว คือตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป ๑ ๗

๕. วิภัติ คือ การจำแนกหรือแจก ๗

๕. (วิภัตตินั้น) มี ๑๔ ตัว แบ่งเป็น เอกวจนะ ๗ พหุวจนะ ๗ คือ

	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปฐมา ที่ ๑	ลิ	โย
ทุติยา ที่ ๒	อ	โย
ตติยา ที่ ๓	นา	หิ
จตุตถิ ที่ ๔	ส	น
ปญจมี ที่ ๕	สุมา	หิ
ฉษมี ที่ ๖	ส	น
สप्तตมี ที่ ๗	สม	สุ

๕. กิริยาอาขยาตนั้น ท่านแบ่งกาลที่เป็นประธานได้กี่อย่าง ๗ คืออะไรบ้าง ๗ และแบ่งกาลให้ละเอียดออกอีกอย่างละเท่าไร ๗ คืออะไรบ้าง ๗

๕. ในอาขยาตนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๓ กาล คือ

กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะข้างหน้า   เรียกว่า ปัจจุบันกาล ๑

กาลที่ล่วงแล้ว   เรียกว่า อดีตกาล ๑

กาลที่ยังไม่มาถึง   เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ๗

๕. กาลทั้ง ๓ นั้น แบ่งให้ละเอียดออกอีก ดังนี้

ปัจจุบันกาล จัดเป็น ๓ คือ ปัจจุบันแท้ ๑ ปัจจุบันใกล้เคียงอดีต ๑ ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต ๑

อดีตกาล จัดเป็น ๓ คือ ล่วงแล้วไม่มีกำหนด ๑ ล่วงแล้ววันนี้ ๑ ล่วงแล้ววันนี้ ๑

อนาคตกาล จัดเป็น ๒ คือ อนาคตของปัจจุบัน ๑ อนาคตของอดีต ๑ ๗

๕. สาธนะ คืออะไร ๗ มีเท่าไร ๗ อะไรบ้าง ๗

สาวโก, สุกโร ลงปัจจัยอะไร ๗ เป็นรูปและสาธนะอะไร ๗ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ๗

- ✎ สาธนะ คือ ศัพท์ที่ท่านให้สำเร็จมาแต่รูปวิเคราะห์ ฯ
- ✎ (สาธนะนั้น) มี ๗ อย่าง คือ กัตตุสาธนะ, กัมมสาธนะ, ภาวสาธนะ, กรณสาธนะ, สัมปทานสาธนะ, อปาทานสาธนะ, อธิกรณสาธนะ ฯ
- ✎ **สาวโก** ลง ญุ ปัจจัย, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ฯ วิเคราะห์ว่า
สุณาสีติ สาวโก ฯ
- ✎ **สุกรโ** ลง ข ปัจจัย, เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ฯ วิเคราะห์ว่า
สุเขน ภริยตีติ สุกรโ ฯ

๖. ตัปปริสสมาส กับ กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร ฯ

นิทฺทรถํ, ฐมฺมจกฺกํ, สราชิกา (ปริสา) เป็นสมาสอะไร ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

- ✎ ตัปปริสสมาส กับ กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร
นามศัพท์มี ๒ วิภัติเป็นต้นในที่สุด ทานย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลาย ชื่อตัปปริสสมาส,
ส่วน นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธาน คือ
เป็นนามนาม บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ คือ เป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็น
ประธาน ที่ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อกัมมธารยสมาส ฯ
- ✎ **นิทฺทรถํ** เป็นอุปสัคคบุพพกะ อัပ္ยयीภาวสมาสนะ ฯ วิเคราะห์ว่า
ทรถสฺส อภาโว นิทฺทรถํ ฯ
- ✎ **ฐมฺมจกฺกํ** เป็นอวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาสนะ ฯ วิเคราะห์ว่า
ฐมฺโม เอว จกฺกํ ฐมฺมจกฺกํ ฯ
- ✎ **สราชิกา (ปริสา)** เป็นสหบุพพบท พหุพพิหิสมาสนะ ฯ วิเคราะห์ว่า
สห รณฺญา ยา วตฺตตีติ สราชิกา (ปริสา) ฯ

๗. ในปุณณัตถิต มีปัจจัยกี่ตัว ฯ คืออะไรบ้าง ฯ สากฺยปฺตฺติโก, โทวาริโก, ชนตา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในัตถิตไหน ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

- ✎ ในปุณณัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ดิย ถ จ ม อี ฯ
- ✎ **สากฺยปฺตฺติโก** ลง ฦก ปัจจัย, ในโคตตตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
สากฺยปฺตฺตสฺส อปจฺจํ สากฺยปฺตฺติโก
เหล่ากอ แห่งบุตรแห่งสักระ ชื่อสากยปุตติกะ ฯ
- ✎ **โทวาริโก** ลง ฦก ปัจจัย, ในตรตยาทิตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
ทวารเ นิยฺตุโต โทวาริโก
(ชน) ประกอบในประตุ ชื่อโทวาริกะ (ผู้ประกอบในประตุ) ฯ

๘. **ชนตา**

ลง **ตา** ปัจจัย, ในสมุหัตถิทธิต ฯ

วิเคราะห์ว่า **ชนานํ สมุโ** **ชนตา**

ประชุม แห่งชน ท. ชื่อชนตา (ประชุมแห่งชน) ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖

-----

๑. สระในบาลีภาษาจัดเป็นคู่ได้เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
สระไหนจัดเป็นสังยุตตสระ ฯ เพราะเหตุไรจึงเรียกชื่ออย่างนั้น ฯ

- ✎ สระในบาลีภาษาจัดเป็นคู่ได้ ๓ คู่ คือ
  - อ อา เรียกว่า อวณฺโณ,
  - อิ อี เรียกว่า อิวณฺโณ,
  - อุ อุ เรียกว่า อูวณฺโณ ฯ
- ✎ สระ เอ โอ ๒ ตัวนี้ จัดเป็นสังยุตตสระ ฯ
- ✎ (สังยุตตสระ) ที่เรียกชื่ออย่างนั้น เพราะประกอบเสียงสระ ๒ ตัว เป็นเสียงเดียวกัน คือ
  - อ กับ อิ ผสมกันเป็น เอ,
  - อ กับ อุ ผสมกันเป็น โอ ฯ

๒. พยัญชนะอาคมมีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ในที่เช่นไรจึงลงอาคมได้ ฯ จงยกตัวอย่างมาดู ฯ

- ✎ พยัญชนะอาคม มี ๘ ตัว ย ว ม ท น ต ร พ ฯ
- ✎ ถ้าสระอยู่เบื้องหลัง ลงอาคมได้ ตัวอย่างเช่น
  - ย อาคม ยถา+อิทำ เป็น ยถายิทำ
  - ว อาคม อุ+ทิกฺขติ เป็น วุทิกฺขติ เป็นต้น ฯ

๓. ศัพท์เช่นไร เรียกอัพยาศัพท์ ฯ และใช้อย่างไร ฯ

จงแจก ราช ศัพท์ ด้วยวิภัติทิทั้ง ๗ มาดู ฯ

- ✎ ศัพท์จำพวกหนึ่งจะแจกด้วยวิภัติทิทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่เป็นอย่างเดียว ศัพท์เหล่านี้เรียกว่าอัพยาศัพท์ ฯ
- ✎ (อัพยาศัพท์นี้ เป็นอุปสัคบ้าง นิบาตบ้าง ปัจจัยบ้าง) ซึ่งมีวิธีใช้อย่างนี้ คือ
  - อุปสัค สำหรับใช้นำหน้านามและกริยาให้วิเศษขึ้น เมื่อนำหน้านาม มีอาการคล้ายคุณศัพท์ เมื่อนำหน้ากริยา มีอาการคล้ายกริยาวิเศษนะ
  - นิบาต สำหรับลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง บอกกาลปะนะ กาล ที่ปริจเฉท อุปไมย ปฏิเสธ เป็นต้น
  - ปัจจัย ลงท้ายนามศัพท์เป็นเครื่องหมายวิภัติทิบ้าง ลงท้ายธาตุเป็นเครื่องหมายกริยาบ้าง ฯ

✎ ได้แจก **ราช ศัพท์** ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	เอก.	พหู.
ป.	ราชา	ราชาโน
ท.	ราชานํ	ราชาโน
ต.	รณฺญา	ราชูหิ ราชูภิ
จ.	รณฺโณ ราชิโน	รณฺณํ ราชูนํ
ปญ.	รณฺญา	ราชูหิ ราชูภิ
ฉ.	รณฺโณ ราชิโน	รณฺณํ ราชูนํ
ส.	รณฺเณ ราชินิ	ราชูสุ
อา.	ราช	ราชาโน

๔. วิภัตติอาขยาต จัดเป็นกี่หมวด ๆ วิภัตติหมวดนั้น ๆ บอกกาลอะไร ๆ ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ๆ จงเขียนวิภัตติหมวดกาลาติปัตติมาตุ ๆ

✎ วิภัตติอาขยาต จัดเป็น ๘ หมวด ๆ

✎ (วิภัตติอาขยาต) ในหมวดนั้น ๆ บอกกาลดังต่อไปนี้ และท่านบัญญัติให้แปลอย่างนี้คือ
วตฺตมานา บอกปัจจุบันกาล ๆ

ปัจจุบันแท้ แปลว่า “อยู่”,
ปัจจุบันใกล้เคียง แปลว่า “ยอม”,
ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต แปลว่า “จะ” ๆ

ปญฺจมี บอกความบังคับ ความหวัง และความอ่อนน้อม ๆ

บอกความบังคับ แปลว่า “จง”,
บอกความหวัง แปลว่า “เถิด”,
บอกความอ่อนน้อม แปลว่า “ขอจง” ๆ

สตุตฺมี บอกความยอมตาม ความกำหนด ความรำพึง ๆ

บอกความยอมตาม แปลว่า “ควร”,
บอกความกำหนด แปลว่า “พึง”,
บอกความรำพึง แปลว่า “พึง” ๆ

ปโรฺกษา บอกอดีตกาลไม่มีกำหนด ๆ แปลว่า “แล้ว” ๆ

หิยตุตฺถิ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้ ๆ

แปลว่า “แล้ว”, ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “ได้..แล้ว” ๆ

อชฺชตุตฺถิ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้ ๆ

แปลว่า “แล้ว”, ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “ได้...แล้ว” ๆ

ภวิสฺสนฺติ บอกอนาคตกาลแห่งปัจจุบัน ฯ แปลว่า “จัก” ฯ

กาลาติปตฺติ บอกอนาคตกาลแห่งอดีต ฯ
แปลว่า “จัก...แล้ว”, ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “จักได้...แล้ว” ฯ

✎ ได้เขียนนิวัตรติหมวดกาลาติปตฺติ มาดังนี้

กาลาติปตฺติ

	ปรสฺสสปทํ		อตฺตโนปทํ	
	เอก.	พหุ.	เอก.	พหุ.
ป.	สฺสสา	สฺสํสฺ	สฺสถ	สฺสํสฺ
ม.	สฺสเส	สฺสถ	สฺสเส	สฺสวฺเห
อุ.	สฺสํ	สฺสามฺหา	สฺสํ	สฺสามฺหเส

๕. รูปวิเคราะหฺต่อไปนี้เป็นรูป สาธนะ ปัจจัยอะไร ฯ และแปลว่าอย่างไร ฯ

ก. ธมฺมํ วทติ สึเลนาติ ธมฺมวาที ฯ

ข. อวสฺสนฺติ เอตฺถาติ อวาโส ฯ

ค. สฺสฺเขน ภริยตีติ สฺสฺภโร ฯ

รูปวิเคราะหฺดังต่อไปนี้ เป็นรูป สาธนะ ปัจจัย และมีคำแปล อย่างนี้ คือ

✎ ก. **ธมฺมํ วทติ สึเลนาติ ธมฺมวาที**

เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสึละ, **ณิ** ปัจจัย, และแปลว่า
(ผู้ใด) ย่อมกล่าวซึ่งธรรมโดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้กล่าวซึ่งธรรมโดยปกติ ฯ

✎ ข. **อวสฺสนฺติ เอตฺถาติ อวาโส**

เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ, **ณ** ปัจจัย, และแปลว่า
(ภิกษุ ท.) ย่อมอาศัยอยู่ (ในประเทศ) นั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่า เป็นที่อาศัยอยู่
(แห่งภิกษุ ท.) ฯ

✎ ค. **สฺสฺเขน ภริยตีติ สฺสฺภโร**

เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, **ข** ปัจจัย, และแปลว่า
(ผู้ใด) อันเขาเลี้ยงได้ โดยง่าย เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้อันเขาเลี้ยงได้โดยง่าย ฯ

๖. สมาสในบาลีภาษาว่าโดยกิจมีกี่อย่าง ฯ คืออะไรบ้าง ฯ

ศัพท์ต่อไปนี้เป็น อสโม, ธมฺมจกุกํ, นิทฺทณํ เป็นสมาสอะไร ฯ มีรูปวิเคราะหฺอย่างไร ฯ

✎ สมาสในบาลีภาษา ว่าโดยกิจมี ๒ อย่าง คือ

สมาสที่ท่านลบวิภัตติเสียแล้ว เรียกว่า “**ลุตฺตสมาส**”,
สมาสที่ท่านยังมิได้ลบวิภัตติ เรียกว่า “**อลุตฺตสมาส**” ฯ

- ✎ **อสโม** เป็น น บุพพบทพ หุพพิหสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
นตฺถิ ตสฺส สโมติ อสโม ฯ
- ✎ **ธมฺมจกฺกํ** เป็นอวธารณบุพพบท กัมมชารยสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
ธมฺโม เอว จกฺกํ ธมฺมจกฺกํ ฯ
- ✎ **นิทุทรณํ** เป็นอุปสัคคบุพพกะ อัพยยีภาวสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
ทรณสฺส อภาโว นิทุทรณํ ฯ

๗. ตทฺสสฺสตถิตฺตทิตฺต มีปัจจัยกี่ตัว ฯ คืออะไรบ้าง ฯ

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็นตทิตตอะไร ฯ ลงปัจจัยอะไร ฯ และแปลว่าอย่างไร ฯ

- ก. ทฺวาเร นิยุตฺโต โทวาริโก ฯ
- ข. อภิขฺฌา อสฺส ปกฺติ อภิขฺฌาลู ฯ
- ค. มธฺ อสฺส อตฺถิถิ มธฺโร ฯ

- ✎ ตทฺสสฺสตถิตฺตทิตฺต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ **วี ส ลี อิก อี ร วนฺตฺ มนฺตฺ ณ** ฯ

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็น

- ✎ ก. **ทฺวาเร นิยุตฺโต โทวาริโก**
เป็นตรัตยาตทิตต, ลง **ณิก** ปัจจัย, และแปลว่า
(ชน) ประกอบในประตุ ชื่อว่าโทวาริกะ (ผู้ประกอบในประตุ) ฯ
- ✎ ข. **อภิขฺฌา อสฺส ปกฺติ อภิขฺฌาลู**
เป็นพหุลตทิตต, ลง **ฮาลู** ปัจจัย, และแปลว่า
อภิขฌา เป็นปกติ (ของชน) นั้น (ชนนั้น) ชื่อว่า มีอภิขฌาเป็นปกติ ฯ
- ✎ ค. **มธฺ อสฺส อตฺถิถิ มธฺโร**
เป็นตทฺสสฺสตถิตฺตทิตฺต, ลง **ร** ปัจจัย, และแปลว่า
น้ำผึ้ง (ของขนม) นั้น มีอยู่ เหตุนั้น (ขมนั้น) ชื่อว่า มีน้ำผึ้ง (มีรสหวาน) ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๗

-----

๑. จงตอบตามแบบ ในประโยคคำถามต่อไปนี้

ก. ลักษณะที่ประกอบพยัญชนะซ้อนกันได้นั้น มีอย่างไร ฯ

ข. ในบาลีภาษามีวิธีต่ออะไร ฯ ให้เนื่องกันด้วยอะไร ฯ เพื่อประโยชน์อะไร ฯ
เอตทโวจ, ตสฺมาติห เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

ได้ตอบคำถามตามแบบ ดังต่อไปนี้

ก. ลักษณะที่ประกอบพยัญชนะซ้อนกันได้นั้น มีดังนี้

ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย

พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้,

พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้,

พยัญชนะที่ ๕ สุตวรรค ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ ทั้ง ๕ ตัว ยกเสีย
แต่ตัว ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว มิได้มีสำเนียงในภาษาบาลี ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้

ในพยัญชนะอวรรคทั้งหลาย ย ล ส ซ้อนหน้าตัวเองได้ ฯ

ข. ในบาลีภาษามีวิธีต่อศัพท์และอักขระ ให้เนื่องกันด้วยอักขระ ฯ

เพื่อจะย่ออักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันทน์ และให้คำพูดสละสลวย ฯ

เอตทโวจ เป็นอาเทศนิกคหิตสนธิ ฯ ตัดบทเป็น เอต+อโวจ ถ้าสระอยู่เบื้องปลาย
แปลงนิกคหิตเป็น ม และ ท สนธิเป็น เอตทโวจ ฯ

ตสฺมาติห เป็นอาคมพยัญชนะสนธิ ฯ ตัดบทเป็น ตสฺมา+อิห ลง ต อาคม สนธิเป็น
ตสฺมาติห ฯ

๒. จงเติมข้อความที่ถูกต้องตามแบบ ลงในช่องว่าง ในข้อความต่อไปนี้

ก. นามศัพท์ ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งเป็นลิงค์..... คือ..... ฯ

ข. ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม ชื่อ.....แบ่งเป็น..... คือ..... ฯ

ได้เติมข้อความลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

ก. นามศัพท์ ในบาลีภาษานั้นท่านแบ่งเป็นลิงค์ ๓ คือ

ปุงลิงค์ เพศชาย ๑

อิตถीलิงค์ เพศหญิง ๑

นปุงสกลิงค์ มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง ๑ ฯ

- ✕ ข. ศัพท์ที่เป็นเครื่องหมายกำหนดนับนามนาม ชื่อสังขยา แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ปกติสังขยา ๑ ปุณฺณสังขยา ๑ ฯ

๓. สัพพนาม เป็นนามประเภทไหน ฯ แบ่งเป็นกี่อย่าง ฯ อะไรบ้าง ฯ
ศัพท์เหล่านี้ คือ ต, เอกจุจ, อมุ เป็นสัพพนามประเภทไหน ฯ

- ✕ สัพพนาม เป็นนามสำหรับใช้แทนนามนามที่ออกชื่อมาแล้ว เพื่อจะไม่ให้ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งไม่เพราะหู ฯ
- ✕ (สัพพนามนั้น) แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ปุริสสัพพนาม ๑ วิเสสนสัพพนาม ๑ ฯ
- ✕ ต เป็นปฐมปุริส หรือประณมบุรุษ (ชายที่ ๑) และเป็นนิยมวิเสสนสัพพนาม ฯ
- ✕ เอกจุจ เป็นอนิยมวิเสสนสัพพนาม ฯ
- ✕ อมุ เป็นนิยมวิเสสนสัพพนาม ฯ

๔. วาจก คืออะไร ฯ แบ่งออกเป็นกี่อย่าง ฯ อะไรบ้าง ฯ และกุลบุตรจะกำหนดวาจกได้แม่นยำ ต้องอาศัยอะไรเป็นเครื่องหมาย ฯ จงตอบตามแบบ ฯ

- ✕ วาจก คือ กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วณะ บุรุษ ชาติ ดังนี้ จัดเป็นวาจก คือ กล่าวบทที่เป็นประธานของกิริยา ฯ
- ✕ (วาจกนั้น) แบ่งเป็น ๕ อย่าง คือ กัตตวาจก ๑ กัมมวาจก ๑ ภาววาจก ๑ เหตุกัตตวาจก ๑ เหตุกัมมวาจก ๑ ฯ
- ✕ กุลบุตรจะกำหนดวาจกได้แม่นยำ ก็เพราะอาศัยปัจจัยที่ประกอบเป็นเครื่องหมาย ฯ

๕. รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูป สาธนะ ปัจจัยอะไร ฯ และแปลว่าอย่างไร ฯ

ก. ภิกขติ สีเลนาติ ภิกขุ ฯ

ข. ทาทพพุนฺติ เทยฺยํ ฯ

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูป สาธนะ ปัจจัย และมีคำแปล ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. **ภิกขติ สีเลนาติ ภิกขุ**
เป็นกัตตรูป กัตตฺสาธนะ ลงในตัสสีละ, รุ ปัจจัย, และแปลว่า (ผู้ใด) ย่อมขอโดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าผู้ขอโดยปกติ ฯ
- ✕ ข. **ทาทพพุนฺติ เทยฺยํ**
เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, ญ ปัจจัย, และแปลว่า (สิ่งใด) อันเขาพึงให้ เหตุนั้น (สิ่งนั้น) ชื่อว่าอันเขาพึงให้ ฯ

๖. กัมมธารยสมาส กับ ทิคุสมาส ต่างกันอย่างไร ๑. มื่ออย่างละเท่าไร ๑. อะไรบ้าง ๑. สพุพรตติโสภโณ (จनुโท), อาคตสมโณ (อาราโม) เป็นสมาสอะไร ๑. จงเขียนรูปวิเคราะห์ มาดู ๑

✎ กัมมธารยสมาส กับ ทิคุสมาส ต่างกันอย่างไร คือ

นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัตติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธานคือเป็นนาม นาม บทหนึ่งเป็นวิเศษนะคือคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อกัมมธารยสมาส ๑

(กัมมธารยสมาสนั้น) มี ๖ อย่าง คือ วิเศษนปุพพปโท, วิเศษนุตตรปโท, วิเศษโนภยปโท, วิเศษโนปมปโท, สมุภาวนปุพพปโท, อวธารณปุพพปโท ๑

ส่วน กัมมธารยสมาส มีสังขยาอยู่ข้างหน้า ชื่อทิคุสมาส ๑

(ทิคุสมาสนั้น) มี ๒ อย่าง คือ สมมาหาโร ๑ อสมมาหาโร ๑ ๑

✎ สพุพรตติโสภโณ (จनुโท) เป็นหุติยาตปุริสสมาส ๑. วิเคราะห์ว่า
สพุพรตติโสภโณ สพุพรตติโสภโณ (จनुโท) ๑

✎ อาคตสมโณ (อาราโม) เป็นหุติยาพหุพิหิสมาส ๑. วิเคราะห์ว่า
อาคตา สมณา ย โส อาคตสมโณ (อาราโม) ๑

๗. ตทสสัตถิตถิต มีปัจจัยกี่ตัว ๑. คืออะไรบ้าง ๑. มธุโร, อหุเมยโย ลงปัจจัยอะไร ๑. ในตทิต ไหน ๑. จงเขียนรูปวิเคราะห์พร้อมทั้งคำแปลมาดู ๑

✎ ตทสสัตถิตถิต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ วิ ส สี อิก อี ร วนตุ มนตุ ณ ๑

✎ มธุโร ลง ร ปัจจัย, ในตทสสัตถิตถิต ๑. วิเคราะห์ว่า

มธุ อสฺส อตฺถิตี มธุโร

น้ำผึ้ง (ของขนม) นั้น มีอยู่ เหตุนั้น (ขมนั้น) ชื่อว่า มีน้ำผึ้ง (มีรสหวาน) ๑

✎ อหุเมยโย ลง ตย ปัจจัย, ในปุณณตทิต ๑. วิเคราะห์ว่า

อหุเมณ ตติโย อหุเมเตยโย

ที่ ๓ ด้วยทั้งกึ่ง ชื่อว่าอหุเมเตยยะ (๒ กับครึ่ง) ๑

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘

-----

๑. บาลีไวยากรณ์นี้ แบ่งเป็น.....ภาคก่อน คือ..... ។

- ✕ บาลีไวยากรณ์นี้ แบ่งเป็น ๔ ภาคก่อน คือ อักษรวิธี ๑ วจวิภาค ๑ วากยสัมพันธ์ ๑
ฉันทลักษณะ ๑ ។

๒. คำพูดที่ท่านจัดเป็นลิงค์และวณะดังนี้ นั้น ต้องอาศัย..... ช่วยอุปถัมภ์ ។
วิภัตตินั้นมี.....ตัว แบ่งเป็น..... ។

- ✕ คำพูดที่ท่านจัดเป็นลิงค์และวณะดังนี้ นั้น ต้องอาศัยวิภัติช่วยอุปถัมภ์ ។
- ✕ วิภัตตินั้น มี ๑๔ ตัว แบ่งเป็นเอกวณะ ๗ พหุวณะ ๗ ดังนี้

	เอกวณะ	พหุวณะ
ปจมา ที่ ๑	สิ	โย
ทุดิยา ที่ ๒	อัม	โย
ตติยา ที่ ๓	นา	หิ
จตุตถิ ที่ ๔	ส	หัม
ปญจมี ที่ ๕	สุม	หิ
ฉฎฐิ ที่ ๖	ส	หัม
สตตมี ที่ ๗	สุมิ	สุ

๓. อุปสัคนั้น สำหรับใช้.....นามและกิริยา ให้.....ขึ้น ។
นิบาตนั้น สำหรับลง.....นามศัพท์บ้าง กิริยาศัพท์บ้าง ។
ปัจจัยนั้น ลงท้าย..... เป็นเครื่องหมาย..... ។

- ✕ อุปสัคนั้น สำหรับใช้นำหน้านามและกิริยาให้วิเศษขึ้น ។
- ✕ นิบาตนั้น สำหรับลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กิริยาศัพท์บ้าง ។
- ✕ ปัจจัยนั้น ลงท้ายนามศัพท์ เป็นเครื่องหมายวิภัติบ้าง ลงท้ายธาตุ เป็นเครื่องหมายกิริยา
บ้าง ។

๔. ศัพท์กล่าวกิริยา คือ..... เป็นต้นว่า..... ชื่อว่า..... ។
ใน.....นั้น ท่านประกอบ.....ให้ชัดเจน ។

- ✕ ศัพท์กล่าวกิริยา คือ ความทำ เป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด ชื่อว่า
อาขยาต ។

- ✎ ในอาขยาตนั้น ท่านประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ วาจก ปัจจัย เพื่อเป็นเครื่องหมายเพื่อความให้ชัดเจน ฯ

๕. กิตกันั้นแบ่งออกเป็น.....ก่อน คือ เป็น.....อย่าง ๑ เป็น.....อย่าง ๑ ฯ
กิตกัทั้ง.....อย่างนี้ ล้วนมี.....เป็นที่ตั้งทั้งสิ้น ฯ

- ✎ กิตกันั้น แบ่งออกเป็น ๒ ก่อน คือ เป็นนามศัพท์อย่าง ๑ เป็นกริยาศัพท์อย่าง ๑ ฯ

- ✎ กิตกัทั้ง ๒ อย่างนี้ ล้วนมีธาตุเป็นที่ตั้งทั้งสิ้น ฯ

๖. สมาสในบาลีภาษา ว่าโดยกิจ มี.....อย่าง คือ สมาส.....เสียแล้ว
เรียกว่า....., สมาส.....วิภัติ เรียกว่า..... ฯ

- ✎ สมาสในบาลีภาษา ว่าโดยกิจมี ๒ อย่าง คือ

สมาสที่ท่านลบวิภัติเสียแล้ว เรียกว่า “ลุตฺตสมาส”,

สมาสที่ท่านยังมิได้ลบวิภัติ เรียกว่า “อลุตฺตสมาส” ฯ

๗. ตัทธิตนั้น โดยสังเขปแบ่งออกเป็น..... คือ..... ฯ

- ✎ ตัทธิตนั้น โดยสังเขปแบ่งออกเป็น ๓ อย่าง คือ สามญตตฤติ, ภาวตตฤติ,
อพยุตตฤติ ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙

-----

๑. อักษรที่เหลือจากสระนั้น.....ตัว มี.....เป็นต้น มี.....เป็นที่สุด ชื่อ..... ๙

✎ อักษรที่เหลือจากสระนั้น ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อพยัญชนะ ๙

๒. ใน.....สนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์.....ครบทั้ง.....ขาดแต่.....อย่างเดียว ๙

✎ ในสระสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เบื้องต้นครบทั้ง ๘ ขาดแต่ สยโณโค อย่างเดียว ๙

๓. ในปุงลึงค์ ในอิติลึงค์ ในนปุงสกลึงค์ มีการันต์เท่าไร ๙ อะไรบ้าง ๙

✎ ในปุงลึงค์ มีการันต์ ๕ คือ อ อิ อี อุ ฐ ๙

✎ ในอิติลึงค์ มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี อุ ฐ ๙

✎ ในนปุงสกลึงค์ มีการันต์ ๓ คือ อ อิ อุ ๙

๔. ในอาขยาตนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานไว้เท่าไร ๙ อะไรบ้าง ๙

✎ ในอาขยาตนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๓ กาล คือ

กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะข้างหน้า เรียกว่า ปัจจุบันกาล ๑

กาลที่ล่วงแล้ว เรียกว่า อดีตกาล ๑

กาลที่ยังไม่มาถึง เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ๙

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบนามกิตกันั้น จัดเป็นกี่พวก ๙ อะไรบ้าง ๙

✎ ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับนามกิตกันั้น จัดเป็น ๓ พวก คือ

กิตปัจจัย สำหรับประกอบกับศัพท์ที่เป็นกัตตุรูปอย่างเดียว

กิจปัจจัย สำหรับประกอบกับศัพท์ที่เป็นกัมมรูปและภาวรูป

กิตกิจปัจจัย สำหรับประกอบกับศัพท์แม่ทั้ง ๓ เหล่า ๙

๖. ตัปฺปฺริสสมาสนี มีกี่อย่าง ๙ อะไรบ้าง ๙

✎ ตัปฺปฺริสสมาสนี มี ๖ อย่าง คือ ทุติยาตปฺปฺริโส, ตติยาตปฺปฺริโส, จตุตถิตปฺปฺริโส, ปณฺจमितปฺปฺริโส, ฉกฺขจิตปฺปฺริโส, สตฺตमितปฺปฺริโส ๙

๗. เมื่อลงปัจจัยที่มี..... ถ้าสระอยู่หน้าศัพท์เป็น.....ล้วน ไม่มี.....อยู่เบื้องหลัง
ต้อง.....คือ ทิฆะ.....เป็น..... วิจารณ์.....เป็น..... อุ.....โอ ๙

- ๘ เมื่อลงปัจจัยที่มี **ณ** ถ้าสระอยู่หน้าศัพท์เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะสียงโยคอยู่เบื้องหลัง
ต้องพฤทธิ คือ ทีฆะ อ เป็น อา, วิการ อิ เป็น เอ, อุ เป็น โอ ะ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๐
-----

๑. อะไร ชื่อว่าพยัญชนะ ฯ พยัญชนะวรรคและอวรรค มีอย่างละเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

✎ อักษรที่เหลือจากสระนั้น ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อพยัญชนะ ฯ

✎ พยัญชนะวรรค มี ๒๕ ตัว คือ

ก ข ค ฌ ง เรียกว่า ก วรรค

จ ฉ ช ฌ ญ เรียกว่า จ วรรค

ฎ ฐ ฑ ฒ ณ เรียกว่า ฎ วรรค

ด ถ ท ธ น เรียกว่า ด วรรค

ป ผ พ ภ ม เรียกว่า ป วรรค ฯ

✎ พยัญชนะอวรรค มี ๘ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห พ อ ฯ

๒. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
ตาสาหิ เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

✎ ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ์ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ ฯ

✎ ตาสาหิ เป็นโลปนนิคคหิตสนธิ ฯ ตัดบทเป็น ตาส+อหิ เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง
ลปนนิคคหิตซึ่งอยู่หน้าบ้างก็ได้ สนธิเป็น ตาสาหิ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คุณนามแบ่งออกเป็นกี่ชั้น ฯ อะไรบ้าง ฯ

ข. คุณนามและสัพพนาม เป็นได้กี่ลิงค์ ฯ

ค. คำว่า ยโส ในคำว่า “ยโส ลหุธา น มหุเชยฺย” เป็นวิภัตติอะไร ฯ ทำตัวอย่างอย่างไร ฯ

ฌ. ปุงลิงค์ มีการันต์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ง. ตั้งแต่ ทฺวิ จนถึง อฏฺฐารส เป็นวจนะและลิงค์อะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

✎ ก. คุณนามแบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเสส ๑ อติวิเสส ๑ ฯ

✎ ข. คุณนามและสัพพนาม เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์ ฯ

✎ ค. คำว่า ยโส ในคำว่า “ยโส ลหุธา น มหุเชยฺย” เป็นทุตติยาวิภัตติ เอา อ เป็น โอ ฯ

✎ ฌ. ปุงลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อ อิ อี อุ ฐ ฯ

- ๓ ง. ตั้งแต่ ทวี จนถึง อฏฐารส เป็นพหุพจน์อย่างเดียว เป็น ๓ ลิงค์ ฯ

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ปัจจุบันกาล จัดเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
 ข. วิภัติหมวตอัชชัตตนิ บอกกาลอะไร ฯ แปลว่าอย่างไร ฯ
 ค. กิริยาศัพทใดชื่อเหตุกัมมมาจาก ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ๓ ก. ปัจจุบันกาล จัดเป็น ๓ คือ ปัจจุบันแท้ ๑ ปัจจุบันใกล้เคียง ๑ ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต ๑ ฯ
 ๓ ข. วิภัติหมวตอัชชัตตนิ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้ ฯ แปลว่า “แล้ว” ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “ได้...แล้ว” ฯ
 ๓ ค. กิริยาศัพทใด กล่าวถึงสิ่งที่เขาใช้ให้บุคคลทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของสิ่งนั้น กิริยาศัพทนั้น ชื่อว่าเหตุกัมมมาจาก ฯ

๕. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอก รูป สาธนะ และปัจจัยมาดู

- ก. วิชานาติ สีเลนาติ วิญญู ฯ
 ข. ลิกฺขียตีติ ลิกฺขา ฯ
 ค. สัณฺณียติ เอตายาติ สัณฺณนา ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอก รูป สาธนะ และปัจจัย มาดังนี้

- ๓ ก. วิชานาติ สีเลนาติ วิญญู
 (ผู้ใด) ย่อมรู้วิเศษ โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้รู้วิเศษโดยปกติ, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในตัสสีละ, รุ ปัจจัย ฯ
 ๓ ข. ลิกฺขียตีติ ลิกฺขา
 (ธรรมชาติใด) อันเขาศึกษา เหตุนั้น (ธรรมชาตินั้น) ชื่อว่า อันเขาศึกษา, เป็นกัมมมรูป กัมมสาธนะ, อ ปัจจัย ฯ
 ๓ ค. สัณฺณียติ เอตายาติ สัณฺณนา
 (เนื้อความ) อันท่านย่อมพรรณนาพร้อม (ด้วยวาจา) นั้น เหตุนั้น (วาจานั้น) ชื่อว่า เป็นเครื่องอันท่านพรรณนาพร้อม (แห่งเนื้อความ), เป็นกัมมมรูป กรณสาธนะ, ยุ ปัจจัย

๖. ทวันทสมาส กับ วิเสสโนภยบท กัมมธารยสมาส แปรลกกันอย่างไร ฯ

- ๓ ทวันทสมาส กับ วิเสสโนภยบท กัมมธารยสมาส แปรลกกันดังนี้
 ทวันทสมาส เป็นบทประธานทั้งสิ้น,
 ส่วนวิเสสโนภยบท กัมมธารยสมาส เป็นบทวิเสสนะทั้ง ๒ บท ฯ

๗. ภาวตั้ทิต มีปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง ฯ

๘ ภาวตั้ทิต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ **ตฺต ญฺย ตฺตฺน ตา ฦ กณฺ** ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ทศวรรษที่ ๔

พ.ศ. ๒๕๔๑ – ๒๕๕๐

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

-----

๑. ในเบื้องต้น ผู้ศึกษาบาลีจำเป็นต้องมีความเข้าใจในเรื่องของไวยากรณ์ให้ดีเสียก่อน อยากทราบ ว่า อักษรวิธีว่าด้วยอะไร ฯ จัดเป็น ๒ อย่างนี้ มีอะไรบ้าง ฯ ในแต่ละอย่างกล่าวถึงเรื่องอะไร ฯ

- ✎ อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร ฯ จัดเป็น ๒ คือ
สมัญญาภิธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็นสระและพยัญชนะพร้อมทั้งฐานกรณ์ ๑
สนธิ ต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน ๑ ฯ

๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปรกรณ์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
อิจฺเจว เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

- ✎ ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปรกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑
สยฺโงโค ๑ ฯ
✎ อิจฺเจว เป็นอาเทสพยัญชนะสนธิ ฯ ตัดบทเป็น อิตฺติ+เอว ถ้าสระอยู่หลัง แปลง ติ ที่ท่านทำ
เป็น ตฺย แล้ว ให้เป็น จฺจ สนธิเป็น อิจฺเจว ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามศัพท์ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งเป็นกี่ลิงค์ ฯ อะไรบ้าง ฯ
ข. ลิงค์ที่จัดตามสมมตินั้นหมายความว่าอย่างไร ฯ ยกอุทาหรณ์มาคู่ด้วย ฯ
ค. จงยกตัวอย่างนามนามที่เป็นลิงค์เดี่ยวมาคู่อย่างละ ๕ ศัพท์ ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้ คือ

- ✎ ก. นามศัพท์ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งเป็นลิงค์ ๓ คือ
    ปุงลิงค์   เพศชาย ๑
    อิตถीलิงค์   เพศหญิง ๑
    นปุงสกลิงค์   มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง ๑ ฯ
✎ ข. ลิงค์ที่จัดตามสมมตินั้น หมายความว่า เหมือนหนึ่งกำหนดสตรีสมมติให้เป็นปุงลิงค์
    และของไม่มีวิญญาณสมมติให้เป็นปุงลิงค์และอิตถीलิงค์ อุทาหรณ์ ทาโร เมีย สมมติ
    ให้เป็นปุงลิงค์ ปเทโส ประเทศ สมมติให้เป็นปุงลิงค์ ภูมि แผ่นดิน สมมติให้เป็น
    อิตถीलิงค์ ฯ

- ๘ ค. ได้ยกตัวอย่างนามนามที่เป็นลิงค์เดี่ยว อย่างละ ๕ ศัพท์ ดังนี้
ปุงลิงค์	๑. อมโร	เทวดา	๒. อาทิจฺโจ	พระอาทิตย์
	๓. อินฺโท	พระอินทร์	๔. อีโส	คนเป็นใหญ่
	๕. อุทฺธิ	ทะเล		
อิติลึงค์	๑. อจฺจฺรา	นางอัปสร	๒. อาภา	รัศมี
	๓. อิทุธิ	ฤทธิ์	๔. อีสา	งอนไถ
	๕. อุพุ	ดาว		
นปุงสกลิงค์	๑. องฺค	องค์	๒. อารมฺมณ	อารมณ์
	๓. อิณ	หนี้	๔. อีริณ	ทุ่งนา
	๕. อุทก	น้ำ		

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. วิภัตติอาขยาตเป็นเครื่องหมายให้รู้อะไร ฯ
 ข. วิภัตติอาขยาตจัดเป็นกี่หมวด ฯ และในหมวดนั้น ๆ บอกกาลอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้ คือ

- ๘ ก. วิภัตติอาขยาต เป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วจนะ บุรุษ ฯ
 ๘ ข. วิภัตติอาขยาตจัดเป็น ๘ หมวด ฯ

(วิภัตติอาขยาต) ในหมวดนั้น ๆ บอกกาลดังต่อไปนี้

วัตตมานวิภัตติ บอกปัจจุบันกาล
 ปัญจมีวิภัตติ บอกความบังคับ ความหวัง และความอ่อนนอน
 สัตตมีวิภัตติ บอกความยอมตาม ความกำหนด ความรำพึง
 ปโรทวิภัตติ บอกอดีตกาลไม่มีกำหนด
 หิยัตตนิวิภัตติ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้
 อัชชัตตนิวิภัตติ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้
 ภวิสสันติวิภัตติ บอกอนาคตกาลแห่งปัจจุบัน
 กาลาติปัตติวิภัตติ บอกอนาคตกาลแห่งอดีต ฯ

๕. ปัจจัยสำหรับประกอบนามกิตกันั้น จัดเป็นกี่หมวด ฯ

และแต่ละพวกมีปัจจัยอะไรบ้าง ฯ

- ๘ ปัจจัยสำหรับประกอบนามกิตกันั้น จัดเป็น ๓ พวก ฯ และแต่ละพวกมีปัจจัยดังนี้
กิตปัจจัย	อย่างนี้ กุ วิ ณุ ฏ ฑ ฐ
กิจปัจจัย	อย่างนี้ ข ฌ ญ
กิตกิจปัจจัย	อย่างนี้ อ อิ ฌ เฑว ติ ตุ ฎ ฯ

๖. สัมภาวนบุพพบท กับ อวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ท่านแสดงลักษณะของบทหน้า และบทหลังต่างกันอย่างไร ๑ จงยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ๑

- ✎ สัมภาวนบุพพบท กับ อวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ท่านแสดงลักษณะของบทหน้า และบทหลังต่างกัน อย่างนี้คือ

สัมภาวนบุพพบท มีบทหน้าอันท่านประกอบด้วย **อิติ ศัพท์** บทหลังเป็นประธาน อุทาหรณ์ ดังนี้

ขตุติโย (อห) อิติ มาโน ขตุติยมาโน   หมายความว่า (เราเป็น) กษัตริย์

สตโต อิติ สญญา สตตสญญา   ความสำคัญว่าสัตว์ ๑

ส่วนอวธารณบุพพบท มีบทหน้าอันท่านประกอบด้วย **เอว ศัพท์** (เพื่อจะห้าม เนื้อความอื่นเสีย) อุทาหรณ์ ดังนี้

ปญญา เอว ปโชโต ปญญาปโชโต   (ประทีป) อันโพล่งทั่วคือปัญญา

พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ   รัตนะคือพระพุทธรเจ้า ๑

๗. ในโคตตัตถิต มีปัจจัยกี่ตัว ๑ อะไรบ้าง ๑

ปัจจัยเหล่านั้นเมื่อลงแล้วต้องทำอะไรบ้าง ๑

- ✎ ในโคตตัตถิต มีปัจจัย ๘ ตัว คือ **ณ ฌายน ฌาน ฌะย ฌิ ฌิก ฌว ฌะร** ๑

- ✎ ปัจจัยเหล่านั้นเมื่อลงแล้ว ต้องทำอย่างนี้ คือ ถ้าสระอยู่หน้าศัพท์เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะสังโยคอยู่เบื้องหลัง ต้องพฤทธิ คือ ที่มะ **อ** เป็น **อา**, วิการ **อิ** เป็น **เอ**, **อุ** เป็น **โอ** เว้นไว้แต่สระที่อยู่หน้าศัพท์เป็นรัสสะมีพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง หรือเป็นที่มะไม่ต้องพฤทธิ และพยัญชนะคือ **ณ** นั้น ต้องลบเสีย คงไว้แต่สระที่ **ณ** อาศัยและสระพยัญชนะอื่น ๆ ๑

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

-----

๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร ฯ พยัญชนะไหนจัดเป็นอโมสะ โมสะ สิลิล และธนิต ฯ

- ✎ พยัญชนะในบาลีภาษา มี ๓๓ ตัว ฯ
- ✎ พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ และ ส ๑๑ ตัวนี้ จัดเป็นอโมสะ ฯ
- ✎ พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ฆ ง, ช ฌ ญ, ท ฒ ณ, ฑ ฒ ฬ, พ ภ ม และ ย ร ล ว ห ฬ ๒๑ ตัวนี้ เป็นโมสะ ฯ
- ✎ พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๓ ในวรรคทั้ง ๕ เป็นสิลิล ฯ
- ✎ พยัญชนะที่ ๒ ที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ เป็นธนิต แต่ในคัมภีร์กัจจายนเภทแสดงไว้ว่า พยัญชนะ ที่สุดวรรค ๕ ตัว ก็เป็นสิลิล ฯ

๒. อาเทสสนธิกิริโยปกรณในสระสนธิแบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
โนหัต เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

- ✎ อาเทสสนธิกิริโยปกรณในสระสนธิ แบ่งเป็น ๒ คือ แปลงสระเบื้องหน้า ๑ แปลงสระ เบื้องหลัง ๑ ฯ
- ✎ โนหัต เป็นสระสนธิ ฯ ตัดบทเป็น โนหิ+เอตฺ ลบสระหน้า คือ อิ ที่สุดแห่งศัพท์ โนหิ เสีย สนธิเป็น โนหัต ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. สัพพนาม คืออะไร ฯ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ข. ย, อญญ, ตุมห จัดเป็นสัพพนามชนิดไหน ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✎ ก. สัพพนาม คือ ชื่อสำหรับใช้แทนนามนาม ที่ออกชื่อมาแล้วเพื่อจะไม่ให้ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งไม่เพราะหู ฯ
(สัพพนามนั้น) มี ๒ คือ ปุริสสัพพนาม ๑ วิเสสนสัพพนาม ๑ ฯ

๒. ย^๑, อญญ จัดเป็นอนิยมวิเสสนศัพท์นาม ฯ
 ตุมห จัดเป็นปรัสศัพท์นาม ฯ

๔. ธาตุคืออะไร ฯ ท่านรวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด ฯ อะไรบ้าง ฯ

- ๑ ธาตุ คือกิริยาศัพท์ที่เป็นมูลราก ฯ
 ๒ (ธาตุนั้น) ท่านรวบรวมจัดไว้เป็น ๘ หมวด คือ
 ๑. หมวด ภู ธาตุ, ๒. หมวด รุ ธาตุ, ๓. หมวด ทิว ธาตุ,
 ๔. หมวด สุธาตุ, ๕. หมวด กี ธาตุ, ๖. หมวด คหุ ธาตุ,
 ๗. หมวด ตนุ ธาตุ, ๘. หมวด จรุ ธาตุ ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ศัพท์เช่นไร ฯ ชื่อว่ากัตตุสาธนะ และกรณสาธนะ ฯ
 และสาธนะเหล่านี้ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ฯ
 ข. กิตปัจจัยในกิริยาภิตก์ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ๑ ก. ศัพท์ใด เป็นชื่อของผู้ทำ คือผู้ประกอบกิจยานั้น เป็นต้นว่า กุมภกาโร ผู้ทำซึ่งหม้อ
 ศัพท์นั้น ชื่อกัตตุสาธนะ ฯ
 (กัตตุสาธนะนั้น) ท่านบัญญัติให้แปลว่า “ผู้...” ถ้างลงในอรรถแห่งดัสสีละ แปลว่า
 “ผู้...โดยปกติ” ฯ
 ผู้ทำ ทำด้วยสิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้น เป็นต้นว่า พนฺธํ วัตถุเป็นเครื่องผูก
 ชื่อว่ากรณสาธนะ ฯ
 (กรณสาธนะนั้น) ท่านบัญญัติให้แปลอย่างนี้ คือ
 ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นเครื่อง...” ก็ได้ แปลว่า “เป็นเหตุ...” ก็ได้,
 ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นเครื่องอันเขา...” ก็ได้ “เป็นเหตุอันเขา...” ก็ได้ ฯ
 ๒ ข. กิตปัจจัยในกิริยาภิตก์ มี ๓ คือ อนฺต, ตวนฺต, ตาวิ
 อนฺต บอกปัจจุบันกาล
 ตวนฺต, ตาวิ บอกอดีตกาล ฯ

๑ ย ศัพท์นั้น พิจารณาเห็นว่า ไม่เป็นอนิยมแท้ทีเดียว เพราะเข้ากับ ตุมห และ อมฺห ศัพท์ก็ได้ แต่เมื่อประสมค์
 แปล ย ศัพท์ว่า “ใด” แล้ว ก็ดูเหมือนเป็นอนิยมแท้

๖. อะไร ชื่อว่าอัพยยิภาวสมาส ฯ และอัพยยิภาวสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
จตุททิสํ, กตปุญญโย (ปุริโส) เป็นสมาสอะไร ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

✎ สมาสที่มีอุปสัคหรือนิบาตอยู่ข้างหน้า ชื่ออัพยยิภาวสมาส ฯ

✎ อัพยยิภาวสมาสนั้น มี ๒ คือ อุปสัคคปุพพุโก, นิปาตปุพพุโก ฯ

✎ จตุททิสํ เป็นสมาหารทikusมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
จตสฺโส ทิสา จตุททิสํ ฯ

✎ กตปุญญโย (ปุริโส) เป็นตติยาพหุพพิหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
กตํ ปุญญํ เยน โส กตปุญญโย (ปุริโส) ฯ

๗. สมุหัตถิตี มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

✎ สมุหัตถิตี มีปัจจัย ๓ ตัว คือ กณฺ ฌ ตา ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๓

-----

๑. บาลีไวยากรณ์ แบ่งเป็น ๔ ภาค มีอะไรบ้าง ฯ และในภาคนั้น ๆ ว่าด้วยเรื่องอะไร ฯ

- ✎ บาลีไวยากรณ์ แบ่งเป็น ๔ ภาค คือ อักษรวิธี ๑ วจีวิภาค ๑ วากยสัมพันธ์ ๑ นั้นทลัษณะ ๑ ฯ
- ✎ อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น ๒ คือ สมัญญาภิธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็นสระและพยัญชนะพร้อมทั้งฐานกรณ์, สนิธิ ต่ออักษรอยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน
- ✎ วจีวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ นาม อพยยศัพท์ สมาส ตัทธิธ อาชาติ กิตก์
- ✎ วากยสัมพันธ์ ว่าด้วยการกและประพันธ์ ผูกคำพูดที่แบ่งไว้ในวจีวิภาคให้เข้าเป็นประโยคอันเดียวกัน
- ✎ นั้นทลัษณะ แสดงวิธีแตงันท์ คือคาถาที่เป็นวรรณพฤทธิและมาตราพฤทธิ ฯ

๒. อะไร เรียกว่าสนธิ ฯ

ในสนธิ การต่อมี ๒ อย่าง อะไรบ้าง ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ฯ

- ✎ ในบาลีภาษา มีวิธีต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องด้วยอักขระ เพื่อจะย่ออักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแตงันท์ และให้คำพูดสละสลวย เรียกว่าสนธิ ฯ
- ✎ ในสนธิการต่อ มี ๒ อย่าง คือ
ต่อศัพท์ที่มีวิภัติให้เนื่องด้วยศัพท์ที่มีวิภัติ เช่น จตุตาโร+อิเม ต่อเป็น จตุตาโรเม เป็นต้น อย่าง ๑
ต่อบทสมาส ย่นอักขระให้น้อยลง เช่น กต+อุปกาโร ต่อเป็น กโตปกาโร เป็นต้น อย่าง ๑ ฯ

๓. จงแจก อาจริย (อาจารย์) ด้วย อ การันต์ในปุงลิงค์ ซึ่งมีวิธีแจกอย่าง ปุริส (บุรุษ) มาดู ฯ

- ✎ ได้แจก อาจริย (อาจารย์) ด้วย อ การันต์ในปุงลิงค์ ดังนี้

	เอก.	พหู.
ป.	อาจริโย	อาจริยา
ท.	อาจริยํ	อาจริเย
ต.	อาจริเยน	อาจริเยหิ อาจริเยภิ
จ.	อาจริยสฺส อาจริยาย	อาจริยานํ

ปญ.	อาจารย์ตุ้ม อาจารย์สุมา อาจารย์มูหา อาจารย์	อาจารย์เหิ อาจารย์เยกิ
ฉ.	อาจารย์สุส	อาจารย์หาน
ส.	อาจารย์สุมี อาจารย์มูหิ อาจารย์	อาจารย์เยสุ
อา.	อาจารย์	อาจารย์

๔. อะไร ชื่อว่าอาชยาด ฯ ในอาชยาดนั้น ท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง ฯ
จงเขียนวิภัตติหมวดกาลาติปัตติ ฝ่ายปรสสบทมาดู ฯ

- ✎ ศัพท์กล่าวกริยา คือ ความทำ เป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พุด คิด ชื่อว่าอาชยาด ฯ
- ✎ ในอาชยาดนั้น ท่านประกอบด้วย วิภัตติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ วาจก ปัจจัย ฯ
- ✎ ได้เขียนวิภัตติหมวดกาลาติปัตติ เฉพาะฝ่ายปรสสบทมาดังนี้

กาลาติปัตติ (ปรสสบท)

	เอก.	พหู.
ป.	สุสา	สุสสุ
ม.	สุเส	สุสถ
อุ.	สุส	สุสามหา

๕. ข้อความว่า “วิภัตติแห่งกริยาภิตกันั้น ไม่มีแผนกหนึ่งเหมือนวิภัตติอาชยาด ใช้วิภัตตินาม ถ้านามศัพท์เป็นวิภัตติและวจนะอันใด กริยาภิตกัก็เป็นวิภัตติและวจนะอันนั้นตาม” เท่าที่ท่านอธิบายไว้อย่างนี้ ขอให้ยกตัวอย่าง (ตามแบบ) มาให้ดู ๒ ตัวอย่าง ฯ

มีตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

- ✎ ๑. ภิกขุ คามํ ปิณฺหาเย ปวิฏฺโธ
ภิกษุ เข้าไปแล้ว สู่บ้าน เพื่อก่อนข้าว ฯ
- ✎ ๒. เย เกจิ พุทฺธํ สรรณํ คตา เส
(ชน ท.) เหล่าใดเหล่าหนึ่ง ถึงแล้วซึ่งพระพุทธเจ้าว่าเป็นที่ระลึกสิ ฯ
- ✎ ๓. เอกํ ปุริสํ ฉตฺตํ คเหตฺวา คจฺจนฺตํ ปสุสามิ
(ข้า) เห็นซึ่งบุรุษคนหนึ่ง ถือซึ่งร่มไปอยู่ ฯ

๖. อะไร ชื่อว่าวันทวสมาส ฯ และวันทวสมาสนั้นมี ๒ อย่าง อะไรบ้าง ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ฯ

✎ นามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ทานย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อวันทวสมาส ฯ

✎ วันทวสมาสนั้น มี ๒ อย่าง คือ **สมาหาโร ๑ อสมาหาโร ๑**

สมาหาระ อย่างนี้

สมโถ จ วิปัสสนา จ สมถวิปัสสน

สมถะด้วย วิปัสสนาด้วย ชื่อสมถะและวิปัสสนา ฯ

อสมาหาระ อย่างนี้

จนฺทิมมา จ สุริโย จ จนฺทิมสุริยา

พระจันทร์ด้วย พระอาทิตย์ด้วย ชื่อพระจันทร์และพระอาทิตย์ ท. ฯ

๗. ในอภยัตถิต มีปัจจัย ๒ ตัว คืออะไร ฯ ในปัจจัยทั้ง ๒ ตัวนั้น มีวิธีใช้อย่างไร ฯ จงยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ฯ

✎ ในอภยัตถิต มีปัจจัย ๒ ตัว คือ **ถา ถ** ฯ

✎ ในปัจจัยทั้ง ๒ ตัวนั้น มีวิธีใช้อย่างนี้ คือ

ถา ปัจจัย ลงในประการ หลังศัพท์นามอย่างนี้

ยถา ประการใด

ตถา ประการนั้น

สพฺพถา ประการทั้งปวง

ถ ปัจจัย ลงในประการ หลัง **กิ** และ **อิม** อย่างนี้

กถ ประการไร, อย่างไร

อิตุถ ประการนี้, อย่างนี้ ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

-----

๑. คำว่า “อักขระ” ๆ นั้น ว่าตามที่นักปราชญ์ท่านประสงค์แบ่งเป็นกี่อย่าง ๆ อะไรบ้าง ๆ

- ✎ อักขระนั้น ว่าตามที่นักปราชญ์ท่านประสงค์ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ
เป็นเสียงอย่าง ๑
เป็นตัวหนังสืออย่าง ๑ ๆ

๒. พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่าอะไร ๆ ที่มีเสียงไม่ก้อง เรียกว่าอะไร ๆ

- ✎ พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่าโฆสระ ๆ
- ✎ พยัญชนะที่มีเสียงไม่ก้อง เรียกว่าอโฆสระ ๆ

๓. นามนามแบ่งเป็นกี่อย่าง ๆ อะไรบ้าง ๆ

- ✎ นามนาม แบ่งเป็น ๒ คือ สาธารณนาม ๑ อสาธารณนาม ๑ ๆ

๔. ในกิริยาอาขยาตนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานได้กี่อย่าง ๆ อะไรบ้าง ๆ

- ✎ ในกิริยาอาขยาตนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๓ คือ
กาลที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า เรียกว่า ปัจจุบันกาล ๑
กาลที่ล่วงแล้ว เรียกว่า อดีตกาล ๑
กาลที่ยังไม่มาถึง เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ๆ

๕. กิตกันั้น เป็นชื่อของศัพท์ประเภทไหน ๆ มีกี่อย่าง ๆ อะไรบ้าง ๆ

- ✎ กิตกันั้น เป็นชื่อของศัพท์ที่ท่านประกอบด้วยปัจจัยหมู่หนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมาย
เนื้อความของนามศัพท์และกิริยาศัพท์ที่ต่าง ๆ กัน ๆ
- ✎ (กิตกันั้น) มี ๒ อย่าง คือ เป็นนามศัพท์อย่าง ๑ เป็นกิริยาศัพท์อย่าง ๑ ๆ

๖. กัมมธารยสมาส ได้แก่ศัพท์ประเภทไหน ๆ

- ✎ กัมมธารยสมาส ได้แก่ นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็น
ประธานคือเป็นนามนาม บทหนึ่งเป็นวิเสสนะคือเป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มี
บทอื่นเป็นประธาน ที่ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อกัมมธารยสมาส ๆ

๗. ในภาวตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ

- ✎ ในภาวตัทธิต มีปัจจัย ๖ ตัว ตตุต ฌยุต ตุตตนา ตา ฌ กณฺ ๕

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

-----

๑. พยัญชนะวรรคและอวรรค มีอย่างละเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

✎ พยัญชนะวรรค มี ๒๕ ตัว คือ

ก ข ค ฌ ง เรียกว่า ก วรรค

จ ฉ ช ฌ ญ เรียกว่า จ วรรค

ฎ ฐ ฑ ฒ ณ เรียกว่า ฎ วรรค

ด ถ ท ธ น เรียกว่า ด วรรค

ป ผ พ ภ ม เรียกว่า ป วรรค ฯ

✎ ส่วนพยัญชนะอวรรค มี ๘ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห พ อ ฯ

๒. สนธิกริโยปกรณคืออะไร ฯ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

✎ สนธิกริโยปกรณ คือ วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ ฯ

✎ (สนธิกริโยปกรณ) มี ๘ อย่าง คือ

โลโป   ลบ ๑

อาเทโส   แปลง ๑

อาคโม   ลงอักษรตัวใหม่ ๑

วิกาโร   ทำให้ผิดจากของเดิม ๑

ปกติ   ปรกติ ๑

ทีโหม   ทำให้ยาว ๑

รสส์   ทำให้สั้น ๑

สญญโค   ซ้อนตัวอักษร ๑ ฯ

๓. สัพพนาม คืออะไร ฯ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

เอต, อญญ, อมฺห จัดเป็นสัพพนามชนิดไหน ฯ

✎ สัพพนาม คือ ศัพท์สำหรับใช้แทนชื่อคนและสิ่งของที่ออกชื่อมาแล้วข้างต้น เพื่อจะไม่ให้เป็นการซ้ำซาก ฯ

✎ (สัพพนามนั้น) แบ่งเป็น ๒ คือ ปุริสสัพพนาม ๑ วิเสสนสัพพนาม ๑ ฯ

✎ เอต, อญญ เป็นวิเสสนสัพพนาม ฯ

✎ อมฺห เป็นปุริสสัพพนาม ฯ

๔. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

กิริยาศัพท์ใดกล่าว..... กิริยาศัพท์นั้น ชื่อว่าเหตุกัตตฺวาจก, มีอุทาหรณ์ว่า..... ในกัตตฺวาจกนั้น ลงปัจจัย.....ตัว คือ..... ។

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างนั้น ดังต่อไปนี้

- ✕ กิริยาศัพท์ใด กล่าวผู้ใช้ให้คนอื่นทำ คือแสดงว่าเป็นกริยาของผู้ใช้ให้ผู้อื่นทำนั้น กิริยาศัพท์นั้น ชื่อเหตุกัตตฺวาจก มีอุทาหรณ์ว่า สามิโก สุเทน โอทน์ ปาเจติ นาย ยัง(หรือใช้)พ่อครัวให้หุงอยู่ ซึ่งข้าวสุก ในเหตุกัตตฺวาจกนั้น ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ **เณ ฌย ณาเป ณาปย** ។

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกริยาภิตก์ จัดเป็นกี่พวก ។ แต่ละพวกมีปัจจัยอะไรบ้าง ។ ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร ។

- ✕ ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกริยาภิตก์ จัดเป็น ๓ พวก แต่ละพวกมีปัจจัยดังนี้

กิตปัจจัย อย่างนี้ **อนต ตวนตุ ตาวี**

กิจปัจจัย อย่างนี้ **อนิย ตพพ**

กิตกิจปัจจัย อย่างนี้ **มาน ต ตุน ตฺวา ตฺวาน**

ในปัจจัย ๓ พวกนั้น

อนต มาน บอกปัจจุบันกาล

ตวนตุ ตาวี ต ตุน ตฺวา ตฺวาน บอกอดีตกาล

อนิย ตพพ บอกความจำเป็น ។

๖. อะไรชื่อว่าวันทวสมาส ។ และวันทวสมาสนั้น มีเท่าไร ។ อะไรบ้าง ។

จนฺทิมสุรียา, สมถวิปสุสน์ จัดเป็นอย่างไร ។

- ✕ นามศัพท์ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อวันทวสมาส ។

- ✕ วันทวสมาสนั้น มี ๒ อย่าง คือ **สมาหาโร ๑ อสมาหาโร ๑** ។

- ✕ **จนฺทิมสุรียา** เป็นอสมามหาระ ។

- ✕ **สมถวิปสุสน์** เป็นสมามหาระ ។

๗. ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ។ อะไรบ้าง ។

ปณฺทิตตโร, เสยฺโย, เชฏฺโฐ ลงปัจจัยตัวไหน ។

- ✕ ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ **ตร ตม อียิสฺส ก อีย อิกฺก** ។

- ✕ **ปณฺทิตตโร** ลง **ตร** ปัจจัย ។

- ✕ **เสยฺโย** ลง **อีย** ปัจจัย ។

- ✕ **เชฏฺโฐ** ลง **อิกฺก** ปัจจัย ។

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

-----

๑. อักษรที่ใช้ในภาษาบาลีมีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ พวกไหนได้ชื่อว่าสระ ที่มะ และรัสสระ ๑

- ✕ อักษรที่ใช้ในบาลีภาษามี ๔๑ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ ฌ เอ โอ, ก ข ค ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห พ อ ๑
- ✕ อักษร ๘ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ ฌ เอ โอ ชื่อสระ ๑
- ✕ สระ ๕ ตัว คือ อา อิ อุ เอ โอ ชื่อที่มะ ๑
- ✕ สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อรัสสระ ๑

๒. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. อะไรเรียกว่าสนธิ ๑

ข. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกรณ์เท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. วิธีต่อศัพท์และอักษรให้เนื่องกันด้วยอักษร เพื่อจะย่ออักษรให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันท์ และให้คำพูดสละสลวย เรียกว่าสนธิ ๑
- ✕ ข. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ สญโณโค ๑ ๑

๓. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสังขยา ๑ แบ่งเป็นเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

ตั้งแต่ไหนเป็นเอกวจนะอิตถิลิงค์อย่างเดียว ๑

- ✕ ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม ชื่อสังขยา ๑
- ✕ (สังขยานั้น) แบ่งเป็น ๒ คือ ปกติสังขยาอย่าง ๑ ปุณฺณสังขยาอย่าง ๑ ๑
- ✕ ตั้งแต่ เอกุณวีสติ จนถึง อฏฺฐนวุติ เป็นเอกวจนะอิตถิลิงค์อย่างเดียว ๑

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. วิภัติหมวดอักษฺชันนี้ บอกกาลอะไร ๑ แปลว่าอย่างไร ๑

ข. ปัจจัยในกัตตุวาจกมีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✖ ก. วิภัติหิมวตอัชชัตตนี บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้ ฯ แปลว่า “แล้ว” ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “ได้...แล้ว” ฯ
- ✖ ข. ปัจจัยในกัตตุวาจก มี ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ญ ณา นา ญหา โอ เณ ฌย ฯ

๕. ศัพท์เช่นไรชื่อกรณสาธนะ ฯ และสาธนะนี้ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ฯ
รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็นรูปและสาธนะอะไร

- ก. ธมมํ จรติ สีเลนาติ ธมฺมจารี ฯ
- ข. สยนฺติ เอตฺถาติ สยนํ ฯ

- ✖ ผู้ทำ ฯ ด้วยสิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้น ชื่อว่ากรณสาธนะ ฯ
  - ✖ (กรณสาธนะนี้) ท่านบัญญัติให้แปลว่า “เป็นเครื่อง” ก็ได้ “เป็นเหตุ” ก็ได้ ฯ
- รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็นรูปและสาธนะ ดังต่อไปนี้
- ✖ ก. **ธมมํ จรติ สีเลนาติ ธมฺมจารี** เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรธแห่งตัสสี่ละ ฯ
  - ✖ ข. **สยนฺติ เอตฺถาติ สยนํ** เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. ปญฺจ อินฺทฺริยานิ ปญฺจินฺทฺริยํ ฯ
- ข. ทรตฺสฺส อภาโว นิทฺทฺรณํ ฯ
- ค. สทฺธา เอว ธนํ สทฺธาธนํ ฯ
- ฌ. สลฺยชาโต สํเวโค ยสฺส โส สลฺยชาตสํเวโค (ชโน) ฯ
- ง. ปตฺโต จ จีวรณฺจ ปตฺตจิวํ ฯ

ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

- ✖ ก. **ปญฺจ อินฺทฺริยานิ ปญฺจินฺทฺริยํ** เป็นสมาหารทikusมาส ฯ
- ✖ ข. **ทรตฺสฺส อภาโว นิทฺทฺรณํ** เป็นอุปสัคคปพพกะ อัปยยิภาวสมาส ฯ
- ✖ ค. **สทฺธา เอว ธนํ สทฺธาธนํ** เป็นอวธารณพพพท กัมมธารยสมาส ฯ
- ✖ ฌ. **สลฺยชาโต สํเวโค ยสฺส โส สลฺยชาตสํเวโค (ชโน)** เป็นจตุตถิพพพพิหิสมาส ฯ
- ✖ ง. **ปตฺโต จ จีวรณฺจ ปตฺตจิวํ** เป็นสมาหารวันทวสมาส ฯ

๗. ในชาตาติตฺทิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

สากฺุณโก, ปุริโม, สุเมธโส ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺทิตไหน ฯ

- ✖ ในชาตาติตฺทิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ **อิม อีย กิย** ฯ
- ✖ **สากฺุณโก** ลง **ณิก** ปัจจัย, ในตรัตยาติตฺทิต ฯ

- ✎ ปุริโม   ลง อิม ปัจจัย, ในชาตาทิต্তิทธิต ฯ
- ✎ สุมะธโส   ลง ส ปัจจัย, ในตทิสสัตถิต্তิทธิต ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักขระมี..... คือ..... ๑
- ข. พยัญชนะที่มีเสียงก้องเรียกว่า.....ได้แก่พยัญชนะ..... ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักขระ มี ๔ คือ กณฺโฐ คอ ๑ ตาลุ เพตาน ๑ มุทุธา ศีรษะก็ว่า ปุมเหงือกก็ว่า ๑ ทนฺโต ฟัน ๑ โฏฐโร ริมฝีปาก ๑ นาสิกกา จมูก ๑ ๗
- ✕ ข. พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่าโฆสะ ได้แก่พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ฌ ง, ช ฌ ญ, ท ฌ ญ, ท ฐ ฬ, พ ฌ ฌ และ ย ร ล ว ห ฬ ๒๑ ตัวนี้ เป็นโฆสะ ๗

๒. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ในสระสนธิ อาเทโส มีเท่าไร ๗ อะไรบ้าง ๗
- ข. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณฺ์เท่าไร ๗ อะไรบ้าง ๗

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. ในสระสนธิ อาเทโส มี ๒ คือ แปลงสระเบื้องต้นหน้า ๑ แปลงสระเบื้องต้นหลัง ๑ ๗
- ✕ ข. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณฺ์ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ ๗

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ศัพทฺ์เช่นไร เรียกว่าอัพยยศัพทฺ์ ๗
- ข. เสว, พหิทฺฐา, อิว, น, สเจ เป็นนิบาตบอกอะไร ๗

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. ศัพทฺ์อีกจำพวกหนึ่ง จะแจกด้วยวิภัติทิทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่เป็นอย่างเดียว ศัพทฺ์เหล่านี้เรียกว่า อัพยยศัพทฺ์ ๗
- ✕ ข. เสว   นิบาตบอกกาล
พหิทฺฐา   นิบาตบอกที่
อิว   นิบาตบอกอุปมาอุปไมย
น   นิบาตบอกปฏิเสธ
สเจ   นิบาตบอกปริกัป ๗

- ✕ ก. ฅาณํ จกฺข อิว ฅาณจกฺข เป็นวิเสสโนปมบท กัมมธารยสมาส ฯ
- ✕ ข. พนฺธนา มุตฺโต พนฺธนมุตฺโต (สตฺโต) เป็นปัญจมีตปฺปริสสมาส ฯ
- ✕ ค. ชิวสฺส ยตฺตโก ปริจฺเจโท เป็นนิปาตปฺพพกะ อัပ္พยิภาวสมาส ฯ
- ✕ ง. วิโต ราโค ยสฺมา โส วิตราโค (ภิกฺขุ) เป็นปัญจมีพหุพพิหีสมาส ฯ
- ✕ จ. นตฺถิ ตสฺส ปฺตฺตาติ อปฺตฺตโก เป็น น นุพพบท พหุพพิหีสมาส ฯ

๗. ในสมุหัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ทฺวาทสี, ปญฺญา, โกสลฺลํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตถิตไหน ฯ

- ✕ ในสมุหัตถิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ กณฺ ณ ตา ฯ
- ✕ ทฺวาทสี ลง อี ปัจจัย, ในปุรณตถิต ฯ
- ✕ ปญฺญา ลง วนฺตฺ ปัจจัย, ในตทิสตถิตตถิต ฯ
- ✕ โกสลฺลํ ลง ญฺย ปัจจัย, ในภาวตถิต ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๘

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

- ก. อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น ๒ คือ..... ๑
- ข. กรณที่ทำอักษร มี ๔ คือ..... ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

๑. ก. อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น ๒ คือ
สมัญญาภิธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็นสระและพยัญชนะพร้อมทั้งฐานกรณ์ ๑
สนธิ ต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน ๑
๒. ข. กรณที่ทำอักษร มี ๔ คือ
ชีวหามชฌัม ท้ามกลางลิ้น เป็นกรณของอักษรที่เป็นतालुच् ๑
ชีวโหปคัค ถัดปลายลิ้นเข้ามา เป็นกรณของอักษรที่เป็นมูทฐच् ๑
ชีวหคัค ปลายลิ้น เป็นกรณของอักษรที่เป็นทันทฐच् ๑
สกกฐาน ฐานของตน เป็นกรณของอักษรที่เหลือนอกจากนี้ คือ กัณฐच्
โอฏฐच् นาสิกัณฐานच् ๑ ๒

๒. สนธิกิริโยปกรณคืออะไร ๑ ในสระสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

๑. สนธิกิริโยปกรณ คือ วิธีที่เป็นอุปการะแก่การทำสนธิ ๒
๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ ๗ อย่าง คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ วิกาโร ๑ ปกติ
๑ ทีโฆ ๑ รสส์ ๑ ๒

๓. คำพูดในบาลีภาษาจัดเป็นวณะไว้เท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

วณะนั้นมีเครื่องหมายให้แปลกกันที่ไหน ๑

๑. คำพูดในบาลีภาษาจัดเป็นวณะไว้ ๒ คือ เอกวณะ ๑ พหุวณะ ๑ ๒
๒. วณะนั้นมีเครื่องหมายให้แปลกกันที่ท้ายศัพท์ เหมือนคำว่า ปุริโส ชายคนเดียว เป็นเอก
วณะ, ปุริสา ชายหลายคน เป็นพหุวณะ ๒

๔. วิกัตติอาขยาต จัดเป็นกี่หมวด ๑ หมวดนั้น ๆ บอกกาลอะไร ๑

จงเขียนวิกัตติหมวดปัญจมี เฉพาะฝ่ายปรัสบทมาดู ๑

๑. วิกัตติอาขยาต จัดเป็น ๘ หมวด ๒

- ✎ (วิภัติอาขยาต) ในหมวดนั้น ๆ บอกกาลดังนี้
- หมวด วตฺตมานา, ปญฺจมี, สตฺตมี   บอกปัจจุบันกาล,
 หมวด ปโรฺกษา, หิยตฺตนี, อชฺชตฺตนี   บอกอดีตกาล,
 หมวด ภวิสฺสหนฺติ, กาลาติปตฺติ   บอกอนาคตกาล ฯ
- ✎ ได้เขียนวิภัติหมวดปัญจมี เฉพาะฝ่ายปรัสนบดังนี้

ปัญจมี (ปรัสนบ)

	เอก.	พหู.
ป.	ตุ	อนฺตุ
ม.	หิ	ถ
อุ.	มิ	ม

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกริยาภิตก แบ่งเป็นกี่หมวด ฯ อะไรบ้าง ฯ ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร ฯ รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็นรูปและสาธนะอะไร
- ก. คจฺจนฺติ เอตฺถาติ คติ ฯ
- ข. ภูณฺชิตพฺพนฺติ โภชนํ ฯ

- ✎ ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกริยาภิตก แบ่งออกเป็น ๓ หมวด คือ
- กิตปัจจัย   อย่างนี้ อนฺต ตวนฺตฺ ตาวี
- กิจปัจจัย   อย่างนี้ อนฺนีย ตพฺพ
- กิตกิจปัจจัย   อย่างนี้ มาน ต ตฺวน ตฺวา ตฺวาน
- ในปัจจัย ๓ พวกนั้น
- อนฺต มาน   บอกปัจจุบันกาล
- ตวนฺตฺ ตาวี ต ตฺวน ตฺวา ตฺวาน   บอกอดีตกาล
- อนฺนีย ตพฺพ   บอกความจำเป็น ฯ

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็นรูปและสาธนะ ดังต่อไปนี้

- ✎ ก. คจฺจนฺติ เอตฺถาติ คติ   เป็นกัตตรูป อธิกรณสาธนะ ฯ
- ✎ ข. ภูณฺชิตพฺพนฺติ โภชนํ   เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. สิตฺถจ สมฺภูจฺจ สิตฺถสมฺภูจฺจ (จานน์) ฯ
- ข. สห มจฺเจเรน ยํ วตฺตตีติ สมจฺเจรํ (จิตฺตํ) ฯ
- ค. สํสาเร ทุกฺขํ สํสารทุกฺขํ ฯ

ฌ. สมโณ จ พุราหุมนโณ จ สมณพุราหุมนนา ฯ

ง. อาคตา สมณเณ ยัม โส อาคตสมโณ (อาราโม) ฯ

ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

- ✎ ก. สัตถุจ สมณฺณจ สัตถสมณฺจ (จานฺ)
- เป็นวิเศษโนภยบท กัมมธารยสมาส ฯ
- ✎ ข. สห มจฺเจเรณ ยัม วตฺตตฺติติ สมจฺเจเร (จิตฺตํ)
- เป็นสหบุพพบท พหุพพิหิสมาส ฯ
- ✎ ค. สาเร ทุกฺขํ สํสารทุกฺขํ
- เป็นสัตตมิตตปฺปวิสสมาส ฯ
- ✎ ฌ. สมโณ จ พุราหุมนโณ จ สมณพุราหุมนนา
- เป็นอสมอาหาร ทวันทวสมาส ฯ
- ✎ ง. อาคตา สมณเณ ยัม โส อาคตสมโณ (อาราโม)
- เป็นทุตติยาพหุพพิหิสมาส ฯ

๗. ในโคตตตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ปุชณีย, สติมา, ทูริชา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ

- ✎ ในโคตตตัทธิต มีปัจจัย ๘ ตัว คือ ณ ฌายน ฌาน ฌะย ฌิ ฌิก ฌว ฌเณ ฯ
- ✎ ปุชณีย ลง อีย ปัจจัย, ในฐานตัทธิต ฯ
- ✎ สติมา ลง มนฺตุ ปัจจัย, ในตัทธิตตัทธิต ฯ
- ✎ ทูริชา ลง ฐา ปัจจัย, ในวิภาคตัทธิต ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๘

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. พยัญชนะอวรรค มี.....ตัว คือ..... ฯ
- ข. ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักขระ มี ๖ คือ..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ ก. พยัญชนะอวรรค มี ๘ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห พ อ ฯ

✕ ข. ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักขระ มี ๖ คือ

กณโจ	คอ ๑
तालु	เพดาน ๑
मृत्था	ศีรษะก็ว่า ปุ่มเหงือกก็ว่า ๑
तनुतो	ฟัน ๑
ओष्ठो	ริมฝีปาก ๑
नासिका	จมูก ๑ ฯ

๒. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. สนธิ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ข. พยัญชนะอาคม มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

✕ ก. สนธิ มี ๓ คือ สระสนธิ ๑ พยัญชนะสนธิ ๑ นิคคหิตสนธิ ๑ ฯ

✕ ข. พยัญชนะอาคม มี ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ ฯ

๓. วิภัตตินามนั้นมีกี่ตัว ฯ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

✕ วิภัตตินามนั้นมี ๑๔ ตัว แบ่งเป็นเอกวจนะ ๗ พหุวจนะ ๗ ดังนี้

	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปจมา ที่ ๑	ลี	โย
ทุติยา ที่ ๒	อํ	โย
ตติยา ที่ ๓	นา	हि
จตุตถี ที่ ๔	ส	न्ह
पञ्चमी ที่ ๕	सुमा	हि

ณฺฐจี ที่ ๖	ส	न्ह
สตฺตมี ที่ ๗	สฺมี	สุ

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. กิริยาศัพท์เช่นไร ฯ ชื่อกัมมวาทก ฯ
ข. ปัจจัยในเหตุกัตตฺวาทก มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. กิริยาศัพท์ใดกล่าวกรรมสิ่งทีบุคคลพึงทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของกรรมนั่นเอง
กิริยาศัพท์นั้น ชื่อกัมมวาทก ฯ
✕ ข. ปัจจัยในเหตุกัตตฺวาทก มี ๔ ตัว คือ เณ ญย ณาเป ณาปย ฯ

๕. ต ปัจจัยในกริยาภิตก เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี รุ หรือ ส เป็นที่สุด แปลง ต เป็นอะไรได้บ้าง ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ฯ

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูปและสาธนะอะไร

- ก. ฌมฺมํ วตฺตํ สีสมฺสฺสาติ ฌมฺมวาทิ ฯ
ข. ลิกฺขณํ ลิกฺขา ฯ

- ✕ ต ปัจจัย ในกริยาภิตก เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี รุ หรือ ส เป็นที่สุด แปลง ต เป็นดังนี้
ธาตุมี รุ เป็นที่สุด แปลง ต เป็น ญณ แล้วลบที่สุดธาตุ เช่น ชิณฺญณ,
ธาตุมี ส เป็นที่สุด แปลง ต เป็น ฏจ แล้วลบที่สุดธาตุ เช่น ตฏฺฐจ ฯ

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูปและสาธนะดังต่อไปนี้

- ✕ ก. ฌมฺมํ วตฺตํ สีสมฺสฺสาติ ฌมฺมวาทิ เป็นสมาสรูป ตัสมีสลสาธนะ ฯ
✕ ข. ลิกฺขณํ ลิกฺขา เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. รณฺโณ ปฺตฺโต ราชนฺปฺตฺโต ฯ
ข. พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ ฯ
ค. ปฺตฺโต จ จีวรณฺจ ปตฺตจิวรี ฯ
ฌ. กตํ ปุณฺณํ เยน โส กตฺปุณฺโณ (บุริโส) ฯ
ง. นครสฺส พหิ พหินฺครํ ฯ

ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. รณฺโณ ปฺตฺโต ราชนฺปฺตฺโต เป็นณฺฐฐิตปฺปฺริสสมาส ฯ
✕ ข. พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ เป็นอวธารณนุพพท กัมมถารยสมาส ฯ

- ๘ ค. ปตุโต จ จีวรญจ ปตุตจีวรํ เป็นสมาหาร ทวันทวสมาส ฯ
- ๘ ฉ. กตํ ปุณฺณํ เยน โส กตปุณฺณ (ปุริโส) เป็นตติยาพหุพพิทิสมาส ฯ
- ๘ ง. นครสุส พหิ พหินครํ เป็นนิปาตปุพพกะ อัพยยิภาวสมาส ฯ

๗. ในทหส์สัถัถัถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

สุชี, อโยมยํ, นาวิโก ลงปัจจัยอะไร ฯ ในถัถิตไหน ฯ

- ๘ ในทหส์สัถัถัถิต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ วิ ส สี อิก อี ร วนตุ มนตุ ณ ฯ
- ๘ สุชี ลง อี ปัจจัย, ในทหส์สัถัถัถิต ฯ
- ๘ อโยมยํ ลง มย ปัจจัย, ในปกตัตถัถิต ฯ
- ๘ นาวิโก ลง ณิก ปัจจัย, ในตรตยาถัถัถิต ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. บาลีไวยากรณ์แบ่งเป็น.....ภาค คือ..... ។

ข. สละมีมาตราเบา.....ตัว คือ..... ชื่อว่ารัสสะ ។

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ ก. บาลีไวยากรณ์แบ่งเป็น ๔ ภาค คือ อักษรวิธี ๑ วจวิภาค ๑ วากยสัมพันธ์ ๑
ฉันทลักษณ์ ๑ ។

✕ ข. สละมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อว่ารัสสะ ។

๒. อาเทสในสระสนธิ มีกี่อย่าง ។ อะไรบ้าง ។ ธมฺมญฺเฐ เป็นสนธิอะไร ។

✕ อาเทสในสระสนธิ มี ๒ อย่าง คือ แปลงสระหน้า ๑ แปลงสระหลัง ๑ ។

✕ ธมฺมญฺเฐ เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ ។

๓. อะไรจัดเป็นนามนาม ។ แบ่งออกเป็นเท่าไร ។ อะไรบ้าง ។
และนามนามนั้น เป็นได้กี่ลิงค์ ។

✕ นามที่เป็นชื่อของคน สัตว์ ที่ สิ่งของ จัดเป็นนามนาม ។

✕ (นามนามนั้น) แบ่งออกเป็น ๒ คือ สาธารณนาม ๑ อสาธารณนาม ๑ ។

✕ นามนามนั้น เป็นได้ ๓ ลิงค์^๑ ។

๔. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าอาขยาต ។ ในอาขยาตนั้นท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง ។
จงเขียนวิภัตติหมวดกวิสสันติ เฉพาะฝ่ายปรัสบทมาดู ។

✕ ศัพท์กล่าวกริยา คือ ความทำ เป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พุด คิด ชื่อว่า
อาขยาต ។

✕ ในอาขยาตนั้นท่านประกอบด้วย วิภัตติ กาล บท วชนะ บุรุษ ชาติ วาจก ปัจจัย ។

---

^๑ นามนาม เป็นลิงค์เดียว คือ จะเป็นปุงลิงค์ อิตถิลิงค์ หรือนปุงสกลิงค์ ก็อย่างเดียวกันบ้าง, เป็น ๒ ลิงค์ คือ ศัพท์
อันเดียว มีรูปอย่างเดียวกัน เป็น ๒ ลิงค์ หรือมีมูลศัพท์เป็นอย่างเดียวกัน เปลี่ยนแต่สระที่สุดให้แปลกกันพอเป็น
เครื่องหมายให้ต่างลิงค์กันบ้าง

- ✎ ได้เขียนนิวัตติหมวดภวิสสันติ เฉพาะฝ่ายปรสสบทมาดังนี้

ภวิสสันติ (ปรสสบท)

	เอก.	พหู.
ป.	สฺสติ	สฺสหนฺติ
ม.	สฺสลิ	สฺสถ
อุ.	สฺสามิ	สฺสาม

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่ากัตตุสาธนะ ฯ และกัตตุสาธนะนั้นท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ฯ
กิริยาภิกตฺก คือ ตินฺณโณ, ปมฺชฺช แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

- ✎ ศัพท์ใด เป็นชื่อของผู้ทำ คือ ผู้ประกอบกิจยานั้น เป็นต้นว่า **กุมฺภกาโร** ผู้ทำซึ่งหม้อ ศัพท์นั้น ชื่อว่ากัตตุสาธนะ ฯ
- ✎ กัตตุสาธนะนั้น ท่านบัญญัติให้แปลว่า “ผู้...” ถ้างลงในอรรถแห่งตฺสสึละ แปลว่า “ผู้...โดยปกติ” ฯ
- ✎ **ตินฺณโณ** แปลว่าข้ามแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **ตฺร** ชาติ ในความข้าม, **ต** ปัจจัย ชาติมี **ร** เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง **ต** เป็น **ณฺณ** แล้วลบที่สุดธาตุเสีย ลง **อิ** อาคม ต้นธาตุ ฯ
- ✎ **ปมฺชฺช** แปลว่า ประมาทแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **ป** บทหน้า, **มท** ชาติ ในความประมาท, **ตฺวา** ปัจจัย อุปสัคอยู่หน้า แปลง **ตฺวา** เป็น **ย** ชาติที่มี **ท** เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง **ย** กับที่สุดธาตุ เป็น **ชฺช** ฯ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าอัพยยิภาวสมาส ฯ และอัพยยิภาวสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
อนฺโตปาสาทํ, นิทฺทรณํ จัดเป็นอย่างไรหน ฯ

- ✎ สมาสที่มีอุปสัคหรือนิบาตอยู่ข้างหน้า ชื่อว่า อัพยยิภาวสมาส ฯ
- ✎ อัพยยิภาวสมาสนั้น มี ๒ อย่าง คือ อุปสัคคปฺพพกะ ๑ นิบาตปฺพพกะ ๑ ฯ
- ✎ **อนฺโตปาสาทํ** จัดเป็นนิบาตปฺพพกะ อัพยยิภาวสมาส ฯ
- ✎ **นิทฺทรณํ** จัดเป็นอุปสัคคปฺพพกะ อัพยยิภาวสมาส ฯ

๗. ในภาวตัททิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

สามณฺณํ, นาวิโก, ปุณฺณวา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัททิตไหน ฯ

- ✎ ในภาวตัททิต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ **ตฺต** **ณฺย** **ตฺตน** **ตา** **ณ** **กฺณ** ฯ
- ✎ **สามณฺณํ** ลง **ณฺย** ปัจจัย, ในภาวตัททิต ฯ
- ✎ **นาวิโก** ลง **ณิก** ปัจจัย, ในตรตยาทิตัททิต ฯ

๘ ปุณฺณวา ลง วนฺตฺ ปัจจัย, ในตทฺสสฺตถิตฺทิตฺ ๕

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

- ก. สระที่เป็น..... ชื่อครู มีเสียงหนัก ๙
ข. ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ..... เรียกว่า ทนุโตฏฐโซ ๙

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. สระที่เป็นรัสสะ มีพยัญชนะสังโยคและนิคคติดอยู่เบื้องหลัง ชื่อครู มีเสียงหนัก ๙
✕ ข. ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ พันและริมฝีปาก เรียกว่า ทนุโตฏฐโซ ๙

๒. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร ๙ อะไรบ้าง ๙ เอตทโวจ เป็นสนธิอะไร ๙

- ✕ ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ ๙
✕ เอตทโวจ เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ ๙

๓. อะไรจัดเป็นคุณนาม ๙ แบ่งเป็นเท่าไร ๙ อะไรบ้าง ๙

- ✕ นามที่แสดงลักษณะของนามนาม สำหรับหมายให้รู้ว่า นามนามนั้นดีหรือชั่ว เป็นต้น จัดเป็นคุณนาม ๙
✕ (คุณนามนั้น) แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเศษ ๑ อติวิเศษ ๑ ๙

๔. ธาตุคืออะไร ๙ ธาตุนั้นท่านรวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด ๙ อะไรบ้าง ๙

- ✕ ธาตุ คือกริยาศัพท์ที่เป็นมูลราก ๙
✕ (ธาตุนั้น) ท่านรวบรวมจัดไว้เป็น ๘ หมวด คือ
๑. หมวด ภู ธาตุ,   ๒. หมวด รุฐ ธาตุ,   ๓. หมวด ทิว ธาตุ,
๔. หมวด สุธาตุ,   ๕. หมวด กี ธาตุ,   ๖. หมวด คหุ ธาตุ,
๗. หมวด ตนุ ธาตุ,   ๘. หมวด จรุ ธาตุ ๙

๕. ในกริยาภิตก์ แบ่งกาลที่เป็นประธานได้เท่าไร ๙

และแบ่งให้ละเอียดย่ออีกเป็นเท่าไร ๙ อะไรบ้าง ๙

- ✕ ในกริยาภิตก์ แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๒ กาล ๙

- ๕ (กาลในกริยาภิกตฺกัทั้ง ๒ นั้น) แบ่งให้ละเอียดออกอีก ดังนี้
 ปัจจุบันกาล แบ่งเป็น ๒ คือ ปัจจุบันแท้ ๑ ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต ๑
 อดีตกาล แบ่งเป็น ๒ คือ ล่วงแล้ว ๑ ล่วงแล้วเสร็จ ๑ ฯ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าพหุพพิหสมาส ฯ และพหุพพิหสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
 รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ จัดเป็นพหุพพิหสมาสอะไร

ก. วิโต ราโค ยสุมา โส วิตราโค (ภิกขุ) ฯ

ข. อาคตา สมณา ยํ โส อาคตสมโน (อาราโม) ฯ

- ๕ สมาสที่มีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อพหุพพิหสมาส ฯ
 ๕ พหุพพิหสมาสนั้น มี ๖ อย่าง คือ ทุตติยาพหุพพิหสมาส ๑ ตุตติยาพหุพพิหสมาส ๑ จตุตถิ
 พหุพพิหสมาส ๑ ปัญจมีพหุพพิหสมาส ๑ ฉกฺขจฺฐิพหุพพิหสมาส ๑ สัตตมีพหุพพิหสมาส ๑ ฯ

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ จัดเป็นพหุพพิหสมาส ดังต่อไปนี้

๕ ก. วิโต ราโค ยสุมา โส วิตราโค (ภิกขุ) จัดเป็นปัญจมีพหุพพิหสมาส ฯ

๕ ข. อาคตา สมณา ยํ โส อาคตสมโน (อาราโม) จัดเป็นทุตติยาพหุพพิหสมาส ฯ

๗. ในอภยัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ สหายตา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในคตฺทิตไหน ฯ

๕ ในอภยัตถิต มีปัจจัย ๒ ตัว คือ ถา ถิ ฯ

๕ สหายตา ลง ถา ปัจจัย, ในภาวคตฺทิต ฯ

 ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

“อักขระที่เหลือนอกจากสระ มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อ.....
แปลว่า.....มี.....ตัว แบ่งเป็น.....พวก คือ.....” ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✎ “อักขระที่เหลือนอกจากสระ มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อพยัญชนะ แปลว่า
ทำเพื่อความให้ปรากฏ มี ๓๓ ตัว แบ่งเป็น ๒ พวก คือ วรรณ ๑ อวรรณ ๑” ฯ

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกิริยوپกรณ์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ โหนต์ เป็นสนธิอะไร ฯ

✎ ในสระสนธิ ได้สนธิกิริยوپกรณ์ ๗ อย่าง คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคม ๑ วิกาโร ๑
ปกติ ๑ ทีโฆ ๑ รสุส ๑ ฯ

✎ โหนต์ เป็นโลปะสระสนธิ ฯ

๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่าอัพยศัพท์ ฯ ได้แก่ศัพท์จำพวกไหนบ้าง ฯ เฉพาะอุปสัคใช้อย่างไร ฯ

✎ ศัพท์ที่จะแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่เป็น
อย่างเดียว ศัพท์เหล่านี้เรียกว่า อัพยศัพท์ ฯ

✎ (อัพยศัพท์นั้น) ได้แก่ศัพท์จำพวกอุปสัคบ้าง นิบาตบ้าง ปัจจัยบ้าง ฯ

✎ เฉพาะอุปสัค ใช้นำนำนามและกริยาให้วิเศษขึ้น เมื่อนำนำนามมีอาการคล้ายคุณศัพท์
เมื่อนำหน้ากริยามีอาการคล้ายกริยาวิเศษนะ ฯ

๔. อะไรจัดเป็นวาก ฯ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

จงเขียนวิภัติหมวดอักษัตตนิ เฉพาะฝ่ายปรัสสพทมาดู ฯ

✎ กริยาศัพท์ที่ประกอบด้วยวิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ ดังนี้ จัดเป็นวาก ฯ

✎ (วากนั้น) มี ๕ อย่าง คือ กัตตุวาก ๑ กัมมวาก ๑ ภาววาก ๑ เหตุกัตตุวาก ๑
เหตุกัมมวาก ๑ ฯ

✎ ได้เขียนวิภัติหมวดอักษัตตนิ เฉพาะฝ่ายปรัสสพท มาดังนี้

อษุตตนิ (ปรัสสพท)

	เอก.	พหู.
ป.	อี	อุ

ม.	โอ	ตถ
อุ.	อี	มหา

๕. ศัพท์เช่นไรชื่อว่าอิกรณสาธนะ ฯ และอิกรณสาธนะนั้นท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ฯ
กิริยาภิกค์ คือ หนูโจ, ปหาย แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

- ✎ ผู้ทำฯ ในที่ใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของที่นั้น เป็นต้นว่า **จानิ** ที่ตั้ง, ที่ยืน ชื่อว่าอิกรณสาธนะ ฯ
- ✎ อิกรณสาธนะนั้นท่านบัญญัติให้แปลอย่างนี้ คือ
ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นที่...”,
ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา...” ฯ
- ✎ **หนูโจ** แปลว่า ว่างแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **หส** ชาติ ในความหัวเราะ, **ต** ปัจจัย ชาติมี **ส** เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง **ต** เป็น **ฏจ** แล้วลบที่สุดชาติ ฯ
- ✎ **ปหาย** แปลว่า ละแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **ป** บทหน้า, **หา** ชาติ ในความละ, **ตฺวา** ปัจจัย อุปสัคอยู่หน้า แปลง **ตฺวา** เป็น **ย** ฯ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าวันทวสมาส ฯ และวันทวสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
สมณพราหมณา, ปตตจิวิริ จัดเป็นอย่างไรหน ฯ

- ✎ สมาสที่มีนามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าวันทวสมาส ฯ
- ✎ วันทวสมาสนั้น มี ๒ อย่าง คือ สมหาระ ๑ อสมหาระ ๑ ฯ
- ✎ **สมณพราหมณา** จัดเป็นอสมหาระ ฯ
- ✎ **ปตตจิวิริ** จัดเป็นสมหาระ ฯ

๗. ในสมุหัตถิตี มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
ชนตา, สติมา, จตุตฺโถ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในัตถิตีไหน ฯ

- ✎ ในสมุหัตถิตี มีปัจจัย ๓ ตัว คือ **กณ ณ ตา** ฯ
- ✎ **ชนตา** ลง **ตา** ปัจจัย, ในสมุหัตถิตี ฯ
- ✎ **สติมา** ลง **มณฺตุ** ปัจจัย, ในตัสสัถิตี ฯ
- ✎ **จตุตฺโถ** ลง **ถ** ปัจจัย, ในปุรณัตถิตี ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๐

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

- ก. สระที่เป็น.....ชื่อลหุ มีเสียงเบา ๙
ข. อักษร ๘ ตัวนี้ คือ.....เกิดในคอ เรียกว่า กณฺฐชา ๙

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. สระที่เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะสังโยคและนิคหิตอยู่เบื้องหลัง ชื่อลหุ มีเสียงเบา ๙
✕ ข. อักษร ๘ ตัว คือ อ อา, ก ข ค ฃ ง, ห เกิดในคอ เรียกว่า กณฺฐชา ๙

๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยوپกรณ์เท่าไร ๙ อะไรบ้าง ๙ อิธปฺปโมทติ เป็นสนธิอะไร ๙

- ✕ ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยوپกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ สญฺโฆโค ๑ ๙
✕ อิธปฺปโมทติ เป็นสญฺโฆโคพยัญชนะสนธิ ๙

๓. จงแจก ขตฺติย (กษัตริย์) ด้วย อ การันต์ในปุงลิงค์ ซึ่งมีวิธีแจกอย่าง ปุริส (บุรุษ) มาดู ๙

- ✕ ได้แจก ขตฺติย (กษัตริย์) ด้วย อ การันต์ในปุงลิงค์ ซึ่งมีวิธีแจกอย่าง ปุริส (บุรุษ) มาดังนี้

	เอก.	พหู.
ป.	ขตฺติโย	ขตฺติยา
ทุ.	ขตฺติยํ	ขตฺติเย
ต.	ขตฺติเยน	ขตฺติเยหิ ขตฺติเยภิ
จ.	ขตฺติยสุส ขตฺติยาย	ขตฺติยานํ
	ขตฺติยตุถํ	
ปญ.	ขตฺติยสุมา ขตฺติยมฺหา	ขตฺติเยหิ ขตฺติเยภิ
	ขตฺติยา	
ฉ.	ขตฺติยสุส	ขตฺติยานํ
ส.	ขตฺติยสุมี ขตฺติยมฺหิ	ขตฺติเยสุ
	ขตฺติเย	
อา.	ขตฺติย	ขตฺติยา

๔. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

“กิริยาศัพท์ใด กล่าว..... กิริยาศัพท์นั้น ชื่อว่าเหตุกัมมวาทก,
มีอุทาหรณ์ว่า..... ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. “กิริยาศัพท์ใด กล่าวสิ่งที่เขาใช้ให้บุคคลอื่นทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของสิ่งนั้น กิริยาศัพท์
นั้น ชื่อว่าเหตุกัมมวาทก มีอุทาหรณ์ว่า สามิเกน สุเทณ โอทโน ปาจาปิยเต” ๑

๕. ต ปัจจัย ในกิริยาภิตก เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ฐ และ ฏ เป็นที่สุด แปลง ต เป็นอะไร
ได้บ้าง ๑ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ๑

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูปและสาธนะอะไร

ก. อวสนติ เอตุถาติ อวาโส ๑

ข. สรรณ สติ ๑

- ✕ ต ปัจจัย ในกิริยาภิตก เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ฐ และ ฏ เป็นที่สุด แปลง ต เป็น ทุธ
ตัวอย่างเช่น

พุทฺโธ แปลว่า รู้แล้ว ๑ สำเร็จรูปมาจาก พุทฺ ธาตุ ในความรู้, ต ปัจจัย, ธาตุมี ฐ เป็น
ที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ทุธ แล้วลบที่สุดธาตุ สำเร็จรูปเป็น พุทฺโธ,

ลทฺโธ แปลว่า อัน...ได้แล้ว ๑ สำเร็จรูปมาจาก ลฏ ธาตุ ในความได้, ต ปัจจัย, ธาตุมี
ฏ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ทุธ แล้วลบที่สุดธาตุ สำเร็จรูปเป็น ลทฺโธ ๑

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูปและสาธนะ ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. อวสนติ เอตุถาติ อวาโส เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ๑

- ✕ ข. สรรณ สติ เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ ๑

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. อนุโร จ วโร จ อนุรวโร ๑

ข. จตฺสโส ทิสา จตฺททิสํ ๑

ค. พนฺธนา มุตฺโต พนฺธนมุตฺโต ๑

ฌ. ภตฺตสฺส ปจฺฉา ปจฺฉาภตฺตํ ๑

ง. สนฺตํ จิตฺตํ ยสฺส โส สนฺตจิตฺโต (ภิกขุ) ๑

ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. อนุโร จ วโร จ อนุรวโร เป็นวิเศษโนภยบท กัมมธารยสมาส ๑

- ✕ ข. จตฺสโส ทิสา จตฺททิสํ เป็นสมาหาร ทิคุสมาส ๑

- ๔ ค. พนฺธนา มุตฺโต พนฺธนมุตฺโต เป็นปัญจมีตปฺปริสสมาส ฯ
- ๕ จ. ภตฺตสฺส ปจฺจา ปจฺจาภตฺตํ เป็นนิปาตปฺพกะ อพยยิภาวสมาส ฯ
- ๖ ง. พนฺธนา มุตฺโต สนฺตจิตฺโต (ภิกฺขุ) เป็นฉฺฉฐีพหุพพิทสมาส ฯ

๗. ในปฐมตฺถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

สตฺตโม, ราชคฺคิโก, มุฑฺดา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺถิตไหน ฯ

- ๘ ในปฐมตฺถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ดยิ ถ จ ม อี ฯ
- ๙ สตฺตโม ลง ม ปัจจัย, ในปฐมตฺถิต ฯ
- ๑๐ ราชคฺคิโก ลง ฌิก ปัจจัย, ในตรตยาตฺถิต ฯ
- ๑๑ มุฑฺดา ลง ตา ปัจจัย, ในภาวตฺถิต ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ทศวรรษที่ ๕

พ.ศ. ๒๕๕๑ – ๒๕๖๐

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๑

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้
พยัญชนะที่.....ในวรรคทั้ง ๕ คือ.....และ ส ๑๑ ตัวนี้ เป็นอโฆสะ,
พยัญชนะที่.....ในวรรคทั้ง ๕ คือ.....และ..... ๒๑ ตัวนี้ เป็นโฆสะ ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✎ พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ และ ส ๑๑ ตัวนี้ เป็นอโฆสะ,
- ✎ พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ฆ ง, ช ฌ ญ, ท ฒ ณ, พ ฐ ห, พ ภ ม และ ย ร ล ว ห ฬ ๒๑ ตัวนี้ เป็นโฆสะ ฯ

๒. ในสระสนธิ วิกาโร มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ พุทธธานศาสน์ เป็นสนธิอะไร ฯ

- ✎ ในสระสนธิ วิกาโร มี ๒ คือ วิการในเบื้องต้น ๑ วิการในเบื้องปลาย ๑ ฯ
- ✎ พุทธธานศาสน์ เป็นโลปนิกคหิตสนธิ ฯ

๓. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสังขยา ฯ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
จงแจก จตุ ศัพท์ (สังขยา) เฉพาะอิตถิลิงค์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ฯ

- ✎ ศัพท์ที่เป็นเครื่องหมายนับนามนาม ชื่อว่าสังขยา ฯ
- ✎ (สังขยานั้น) แบ่งเป็น ๒ คือ ปกตสังขยา ๑ ปุรณสังขยา ๑ ฯ
- ✎ ได้แจก จตุ ศัพท์ (สังขยา) เฉพาะอิตถิลิงค์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	พหุ.
ป.	จตสุโส
ทุ.	จตสุโส
ต.	จตุหิ
จ.	จตสุสนฺหํ
ปญ.	จตุหิ
ฉ.	จตสุสนฺหํ
ส.	จตุสุ

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. วิภัติภูมิภาติปัตติ บอกกาลอะไร ๆ แปลว่าอย่างไร ๆ

ข. เหตุกัมมจาก ลงปัจจัยอะไรบ้าง ๆ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

✕ ก. วิภัติภูมิภาติปัตติ บอกอนาคตกาลแห่งอดีต ๆ แปลว่า “จัก...แล้ว” ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “จักได้...แล้ว” ๆ

✕ ข. เหตุกัมมจาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ฌ ฌา นา ฌหา โอ ฌ ฌย ใน กัตตวากนัด้วย ลงเหตุปัจจัย คือ ฌาเป ด้วย ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อิ อาคมหน้า ย ด้วย ๆ

๕. ในกิริยาภิกตฺ แบ่งกาลที่เป็นประธานได้เท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูปและสาธนะอะไร

ก. ฌมฺ ฌรติ สีเลนาติ ฌมฺจาริ ๆ

ข. กโรติ เตนนาติ กรณํ ๆ

✕ ในกิริยาภิกตฺแบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๒ คือ ปัจจุบันกาล ๑ อดีตกาล ๑ ๆ

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูปและสาธนะดังต่อไปนี้

✕ ก. ฌมฺ ฌรติ สีเลนาติ ฌมฺจาริ เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสึละ ๆ

✕ ข. กโรติ เตนนาติ กรณํ เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ ๆ

๖. อะไรชื่อว่ากัมมธรรยสมาส ๆ และกัมมธรรยสมาสนั้น มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ

พุทฺธรตนํ, ปญญาปาสาโท จัดเป็นอย่างไร ๆ

✕ นามศัพท์สองบท มีวิภัติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธานคือเป็นนามนาม บทหนึ่งเป็นวิเสสนะคือเป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้งสองบท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่ากัมมธรรยสมาส ๆ

✕ กัมมธรรยสมาสนั้น มี ๖ อย่าง คือ วิเสสนนุพพบท ๑ วิเสสนุตตรบท ๑ วิเสสนโณภยบท ๑ วิเสสนโนปมบท ๑ สัมภาวนนุพพบท ๑ อวธารณนุพพบท ๑ ๆ

✕ พุทฺธรตนํ จัดเป็นอวธารณนุพพบท ๆ

✕ ปญญาปาสาโท จัดเป็นวิเสสนโนปมบท-อุปมานุตตรบท มีอุปมาอยู่หลัง ๆ

๗. อะไรเรียกว่าตัทธิต ๆ โดยสังเขปแบ่งเป็นเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ

สุเมธโส, ทูริธา ลงปัจจัยอะไร ๆ ในตัทธิตไหน ๆ

- ๕ ปัจจัยหมู่หนึ่งเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่เนื้อความย่อ สำหรับใช้แทนศัพท์ ย่อคำพูดลงให้สั้น เรียบง่าย ๆ เหมือนคำว่า **สุยามะ ชาโต** เกิดในสยาม ลงปัจจัยแทน **ชาต** เอาไว้แต่ **สุยาม** เป็น **สุยามิโก** เรียกว่าตัทธิต ฯ
- ๕ (ตัทธิตนั้น) โดยสังเขปแบ่งเป็น ๓ คือ สามัญญตัทธิต ๑ ภาวตัทธิต ๑ อพยยตัทธิต ๑ ฯ
- ๕ **สุเมธโส**   ลง **ส** ปัจจัย, ในดทสสัตถิตตัทธิต ฯ
- ๕ **ทิวธา**   ลง **ธา** ปัจจัย, ในวิภาคตัทธิต ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

“อักขระที่ใช้ในบาลีภาษานั้น มี.....ตัว คือ..... ๘ ตัวนี้ ชื่อ.....,
..... ๓๓ ตัวนี้ ชื่อ.....” ។

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✎ “อักขระที่ใช้ในบาลีภาษานั้น มี ๔๑ ตัว อ อา อิ อี อุ ฌ เอ โอ ๘ ตัวนี้ ชื่อสระ, ก ข ค ฌ
ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฎ ฏ ท ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห ฬ อ ๓๓ ตัวนี้
ชื่อพยัญชนะ” ។

๒. สนิธิกิริโยปกรณ คืออะไร ។ มีเท่าไร ។ อะไรบ้าง ។

✎ สนิธิกิริโยปกรณ คือ วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ ។

✎ (สนธิกิริโยปกรณ) มี ๘ อย่าง คือ

โลโป	ลบ ๑
อาเทโส	แปลง ๑
อาคโม	ลงอักษรตัวใหม่ ๑
วิกาโร	ทำให้ผิดจากของเดิม ๑
ปกติ	ปรกติ ๑
ทีโฆ	ทำให้ยาว ๑
รสส์	ทำให้สั้น ๑
สญโยโค	ซ้อนตัวอักษร ๑ ។

๓. สัพพนาม คืออะไร ។ แบ่งเป็นเท่าไร ។ อะไรบ้าง ។

✎ สัพพนาม คือ ชื่อสำหรับใช้แทนนามนามที่ออกชื่อมาแล้ว เพื่อจะไม่ให้ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งไม่
เพราะเหตุ ។

✎ (สัพพนามนั้น) แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ปุริสสัพพนาม ๑ วิเสสนสัพพนาม ๑ ។

๔. อะไรจัดเป็นวาก ។ แบ่งเป็นเท่าไร ។ อะไรบ้าง ។

✎ กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วยวิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ ดังนี้ จัดเป็นวาก ។

✎ (วากนั้น) แบ่งเป็น ๕ อย่าง คือ กัตตุวาก ๑ กัมมวาก ๑ ภาววาก ๑ เหตุกัตตุวาก ๑
เหตุกัมมวาก ๑ ។

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่ากัมมธารยสมาส ฯ

และกัมมธารยสมาสนั้น ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ฯ

- ✎ นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัตติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธานคือเป็นนามนาม บทหนึ่งเป็นวิเศษณะคือเป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อกัมมธารยสมาส ฯ
- ✎ กัมมธารยสมาสนั้น ท่านบัญญัติให้แปลอย่างนี้ คือ
  - วิเศษนบุพพบท และวิเศษนุตตรบท แปลออกสำเนียงวิเศษณะว่า ผู้, อัน, ตัว เป็นต้น ตามลักษณะของนามนาม
  - วิเศษโนภยบท แปลว่า ทั้ง...ทั้ง...
  - วิเศษโนปมบท แปลว่า เพียงดัง
  - สัมภาวนบุพพบท แปลว่า ...ว่า...
  - อวธารณบุพพบท แปลว่า ...คือ... ฯ

๖. อะไรชื่อว่าสมาส ฯ และสมาสนั้น ว่าโดยชื่อ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

- ✎ นามศัพท์ตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าสมาส ฯ
- ✎ สมาสนั้นว่าโดยชื่อ มี ๖ อย่าง คือ กมฺมธารโย ๑ ทิคุ ๑ ตปฺปฺริโส ๑ ทวนฺทโว ๑ อพฺยयीภาโว ๑ พหฺพพิหิ ๑ ฯ

๗. ในวิภาคัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

- ✎ ในวิภาคัตถิต มีปัจจัย ๒ ตัว คือ ธา โส ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ.....เรียกว่าอวรรค เพราะ..... ฯ

ข. อักขระ ๗ ตัวนี้ คือ.....เกิดที่ฟัน เรียกว่า..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ ก. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ ย ร ล ว ส ห พ อ เรียกว่าอวรรค เพราะไม่เป็นพวกเป็นหมู่กันตามฐานกรณ์ที่เกิด ฯ

✕ ข. อักขระ ๗ ตัวนี้ คือ ต ถ ท ธ น, ล ส เกิดที่ฟัน เรียกว่า **ทนต์** ฯ

๒. ในพยัญชนะสนธิ สยโยโค มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ จาตุททสี จัดเป็นอย่างไร ฯ

✕ ในพยัญชนะสนธิ **สยโยโค** มี ๒ อย่าง คือ

    ซ้อนหน้าพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่าง ๑

    ซ้อนหน้าพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกันอย่าง ๑ ฯ

✕ **จาตุททสี** จัดเป็น ซ้อนหน้าพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน ฯ

๓. ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งลิงค์เป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ นามนาม เป็นได้กี่ลิงค์ ฯ

✕ ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งลิงค์เป็น ๓ คือ

    ปุงลิงค์   เพศชาย ๑

    อิตถิลิงค์   เพศหญิง ๑

    นปุงสกลิงค์   มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง ๑ ฯ

✕ นามนาม เป็นลิงค์เดียว คือ จะเป็นปุงลิงค์ อิตถิลิงค์ หรือนปุงสกลิงค์ ก็อย่างเดียบบ้าง, เป็น ๒ ลิงค์ คือ ศัพท์อันเดียว มีรูปอย่างเดียวเป็นได้ทั้ง ๒ ลิงค์ หรือมูลศัพท์เป็นอันเดียว เปลี่ยนแต่สระที่สุดให้แปลกกัน พอเป็นเครื่องหมายให้ต่างลิงค์กันบ้าง ฯ

๔. ในอาขยาตนั้นท่านแบ่งบทเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ แต่ละบทเป็นเครื่องหมายให้รู้อะไร ฯ

✕ ในอาขยาตนั้น ท่านแบ่งบทเป็น ๒ บท คือ

    ปรัสสบท บทเพื่อผู้อื่น ๑

    อัตตโนบท บทเพื่อตน ๑ ฯ

✕ ปรัสสบท เป็นเครื่องหมายให้รู้กิริยาที่เป็นกัตตุวาจก ฯ

๔. อัตตโนบท เป็นเครื่องหมายให้รู้กิริยาที่เป็นกัมมวาทกและภาววาทก ฯ

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสาธนะ ฯ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ นายโก, โภชน์ จัดเป็นสาธนะอะไร ฯ

๔. ศัพท์ที่ท่านให้สำเร็จมาแต่รูปวิเคราะห์ ชื่อว่าสาธนะ ฯ
๔. (สาธนะนั้น) มี ๗ คือ กัตตุสาธนะ, กัมมสาธนะ, ภาวสาธนะ, กรณสาธนะ, สัมปทานสาธนะ, อปาทานสาธนะ, อธิกรณสาธนะ ฯ
๔. นายโก จัดเป็นกัตตุสาธนะ ฯ
๔. โภชน์ จัดเป็นกัมมสาธนะ ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. สทุธา เอว ธนํ สทุธาธนํ ฯ
- ข. สมโถ จ วิปสุสนา จ สมถวิปสุสนํ ฯ
- ค. น อริโย อนริโย ฯ
- ฅ. ปาสาทสฺส อนฺโต อนฺโตปาสาทํ ฯ
- ง. วิโต ราโค ยสุมา โส วิตราโค (ภิกขุ) ฯ

ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

๔. ก. สทุธา เอว ธนํ สทุธาธนํ เป็นอวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ฯ
๔. ข. สมโถ จ วิปสุสนา จ สมถวิปสุสนํ เป็นสมาหาร ทวันทวสมาส ฯ
๔. ค. น อริโย อนริโย เป็นอุภยัตตบุพริสสมาสบ้าง เป็นกัมมธารยสมาส มี น เป็นบทหน้าบ้าง ฯ
๔. ฅ. ปาสาทสฺส อนฺโต อนฺโตปาสาทํ เป็นนิปาตบุพพกะ อัปยยีภาวสมาส ฯ
๔. ง. วิโต ราโค ยสุมา โส วิตราโค (ภิกขุ) เป็นปัญญาหิมัพพพิหิสมาส ฯ

๗. ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

พจนนียํ, อโยมยํ, ฉนฺโจ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ

๔. ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อียิสฺส ก อีย อิกฺข ฯ
๔. พจนนียํ ลง อีย ปัจจัย, ในฐานตัทธิต ฯ
๔. อโยมยํ ลง มย ปัจจัย, ในปกตัตถิต ฯ
๔. ฉนฺโจ ลง จ ปัจจัย, ในปรณตัทธิต ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๒

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

สระมีมาตราเบา.....ตัว คือ..... ชื่อ..... ។

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

✎ สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อรัสสระ ๕

๒. อะไรเรียกว่าสนธิ ๑ มีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

✎ ในบาลีภาษามีวิธีต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ เพื่อจะย่ออักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันทและให้คำพูดสละสลวย เรียกว่าสนธิ ๕

✎ (สนธินั้น) มี ๓ อย่าง คือ

สระสนธิ ต่อสระ ๑

พยัญชนะสนธิ ต่อพยัญชนะ ๑

นิคคหิตสนธิ ต่อนิคคหิต ๑ ๕

๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่ามโนคณะ ๑ จงแจก ปิตุ ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ๑

✎ ศัพท์ ๑๒ ศัพท์ มี มน ศัพท์เป็นต้น เรียกว่ามโนคณะ ๕

✎ ได้แจก ปิตุ ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	เอก.	พหู.
ป.	ปิตา	ปิตโร
ท.	ปิตริ	ปิตโร
ต.	ปิตรา ปิตุนา	ปิตเรหิ ปิตเรภิ ปิตูหิ ปิตูภิ
จ.	ปิตุ ปิตุโน	ปิตรานํ ปิตุนํ
ปญ.	ปิตรา	ปิตเรหิ ปิตเรภิ ปิตูหิ ปิตูภิ
ฉ.	ปิตุ ปิตุโน	ปิตรานํ ปิตุนํ
ส.	ปิตริ	ปิตเรสุ ปิตูสุ
อา.	ปิตา	ปิตโร

๔. กิริยาศัพท์เช่นไร ชื่อเหตุกัตตฺวาจาก ฯ

จงเขียนวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดู ฯ

- ✎ กิริยาศัพท์ใดกล่าวผู้ใช้ให้คนอื่นทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของผู้ใช้ให้ผู้อื่นทำนั้น กิริยาศัพท์นั้น ชื่อเหตุกัตตฺวาจาก ฯ
- ✎ ได้เขียนวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดังนี้

ปัญจมี (ปรัสสบท)

	เอก.	พหู.
ป.	ตุ	อนฺตุ
ม.	หิ	ถ
อุ.	มิ	ม

๕. ต ปัจจัยในกิริยาภิกตฺก เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี มฺ หรือ หฺ เป็นที่สุด แปลง ต เป็นอะไรได้บ้าง ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบ ฯ

- ✎ ต ปัจจัย ในกิริยาภิกตฺก เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี **มฺ** หรือ **หฺ** เป็นที่สุด แปลง **ต** เป็น ดังนี้
ธาตุมี **มฺ** เป็นที่สุด แปลง **ต** เป็น **นฺต** แล้วลบที่สุดธาตุ เช่น **ปกฺกนฺโต** หลีกไปแล้ว สำเร็จรูปมาจาก **ป** บทหน้า **กมฺ** ธาตุ ในความก้าวไป,
ธาตุมี **หฺ** เป็นที่สุด แปลง **ต** เป็น **พฺห** แล้วลบที่สุดธาตุ เช่น **รพฺโห** งอกแล้ว สำเร็จรูปมาจาก **รหฺ** ธาตุ ในความงอก ฯ

๖. อะไร ชื่อตัปฺปรัสสมาส ฯ ตัปฺปรัสสมานั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ คามคฺโต (ปุริโส), รุกฺขสาขา จัดเป็นอย่างไรหน ฯ

- ✎ นามศัพท์มี ๖ วิภัตติเป็นต้นในที่สุด ท่านย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลาย ชื่อตัปฺปรัสสมาส ฯ
- ✎ ตัปฺปรัสสมานั้น มี ๖ คือ **ทฺติยาตปฺปฺริโส**, **ตฺติยาตปฺปฺริโส**, **จตุตฺถิตปฺปฺริโส**, **ปฺยจฺमितปฺปฺริโส**, **ฉฏฺฐิตปฺปฺริโส**, **สตฺตมิตปฺปฺริโส** ฯ
- ✎ **คามคฺโต (ปุริโส)** จัดเป็น **ทฺติยาตปฺปฺริโส** ฯ
- ✎ **รุกฺขสาขา** จัดเป็น **ฉฏฺฐิตปฺปฺริโส** ฯ

๗. ในตฺหสฺสตฺถิตฺทิตฺต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

สามเณโร, มาคโธ, ปุณฺณวา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺทิตฺตใดหน ฯ

- ✎ ในตฺหสฺสตฺถิตฺทิตฺต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ **วี ส สี อิก อี ร วนฺตุ มนฺตุ ณ** ฯ
- ✎ **สามเณโร** ลง **เณร** ปัจจัย, ในโคตตตฺทิตฺต ฯ
- ✎ **มาคโธ** ลง **ณ** ปัจจัย, ในราคาทิตฺทิตฺต ฯ

✎ ปุณณวา ลง วนฺต ปัจจย, ในตทสสัตถิตทิต ๒

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้
อักขระที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว คือ..... ๘ ตัวนี้ ชื่อสระ,
..... ๓๓ ตัวนี้ ชื่อพยัญชนะ ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ อักขระที่ใช้ในบาลีภาษานั้น มี ๔๑ ตัว อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ ๘ ตัวนี้ ชื่อสระ, ก ข ค ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฎ ฏ ท ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห พ อ ๓๓ ตัวนี้ ชื่อพยัญชนะ ฯ

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

✕ ในสระสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ์ ๗ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ วิกาโร ๑ ปกติ ๑ ทิเฆ ๑ รสส์ ๑ ฯ

๓. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสังขยา ฯ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

จงแจก จตุ ศัพท์ (เฉพาะอิติถิลิงค์) ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ฯ

✕ ศัพท์ที่เป็นเครื่องหมายกำหนดนับนามนาม ชื่อว่าสังขยา ฯ

✕ (สังขยานั้น) แบ่งเป็น ๒ คือ ปกติสังขยา ๑ ปุณฺณสังขยา ๑ ฯ

✕ ได้แจก จตุ ศัพท์ (เฉพาะอิติถิลิงค์) ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	พหู.
ป.	จตสุโส
ท.	จตสุโส
ต.	จตุหิ
จ.	จตสุสนฺ
ปญ.	จตุหิ
ฉ.	จตสุสนฺ
ส.	จตุสุ

๔. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าอาขยาต ฯ ในอาขยาตนั้นท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง ฯ

✕ ศัพท์กล่าวกริยา คือความทำ เป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด ชื่อว่าอาขยาต ฯ

- ✎ ในอาชยาดนั้น ท่านประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วณะ บุรุษ ธาตุ วาจก ปัจจัย เพื่อเป็นเครื่องหมายเพื่อความให้ชัดเจน ฯ

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่ากัมมสาธนะ ฯ และกัมมสาธนะนั้น ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ฯ

- ✎ ผู้ทำ ฯ ซึ่งสิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้นเป็นต้นว่า **ปิโย** เป็นที่รัก **โรโส** วิสัยเป็นที่ยินดี ก็ดี ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งของที่เขาทำ เป็นต้นว่า **กิจจ** กรรมอันเขาพึงทำ **ทาน** สิ่งของอันเขาพึงให้ ก็ดี ชื่อว่ากัมมสาธนะ ฯ
- ✎ กัมมสาธนะนั้น ท่านบัญญัติให้แปลอย่างนี้ คือ
ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นที่”
ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา” ฯ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าพหุพพิหีสมาส ฯ และพหุพพิหีสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

- ✎ สมาสอย่างหนึ่ง มีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อว่าพหุพพิหีสมาส ฯ
- ✎ พหุพพิหีสมาสนั้น มี ๖ อย่าง คือ พุติยาพหุพพิหีสมาส ๑ ตติยาพหุพพิหีสมาส ๑ จตุตถิพหุพพิหีสมาส ๑ ปัญจมีพหุพพิหีสมาส ๑ ฉกฺขีพหุพพิหีสมาส ๑ สัตตมีพหุพพิหีสมาส ๑ ฯ

๗. ในชาตาติตฺถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ราชคหิโก, มชฺฌิโม, เมธาวิ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺถิตไหน ฯ

- ✎ ในชาตาติตฺถิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ **อิม** **อีย** **กีย** ฯ
- ✎ **ราชคหิโก** ลง **ณิก** ปัจจัย, ในตรัตยาติตฺถิต ฯ
- ✎ **มชฺฌิโม** ลง **อิม** ปัจจัย, ในชาตาติตฺถิต ฯ
- ✎ **เมธาวิ** ลง **วิ** ปัจจัย, ในตสฺสตติตฺถิต ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๓

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

อักษรที่เหลือจากสระนั้น.....ตัว มี.....ชื่อว่า..... แปลว่า..... ។

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✎ อักษรที่เหลือจากสระนั้น ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคหิตเป็นที่สุด ชื่อว่าพยัญชนะ แปลว่า
ทำเนื่อความให้ปรากฏ ។

๒. การต่ออักษรด้วยอักษรนั้น จัดเป็นกี่อย่าง ។ อะไรบ้าง ។

- ✎ การต่ออักษรด้วยอักษรนั้น จัดเป็น ๓ อย่าง คือ

สระสนธิ ต่อสระ ๑

พยัญชนะสนธิ ต่อพยัญชนะ ๑

นิคหิตสนธิ ต่อนิคหิต ๑ ។

๓. คำพูดในบาลีภาษาจัดเป็นวณะไว้เท่าไร ។ อะไรบ้าง ។ วณะนั้นมีเครื่องหมายให้แปลกกัน
ที่ไหน ។ จงแจก ภควนตุ ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ។

- ✎ คำพูดในบาลีภาษาจัดเป็นวณะไว้ ๒ อย่าง คือ

เอกวจน์ คำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว ๑

พหูวจน์ คำพูดสำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียว คือตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป ๑ ។

- ✎ วณะนั้นมีเครื่องหมายให้แปลกกันที่ท้ายศัพท์ เหมือนคำว่า ปุริโส ชายคนเดียว เป็นเอก
วณะ, ปุริสา ชายหลายคน เป็นพหูวณะ ។

- ✎ ได้แจก ภควนตุ ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	เอก.	พหู.
ป.	ภควา	ภควนฺตา ภควนฺโต
ท.	ภควนฺตํ	ภควนฺเต ภควนฺโต
ต.	ภควตา	ภควนฺเตหิ ภควนฺเตภิ
จ.	ภควโต	ภควตํ ภควนฺตานํ
ปญ.	ภควตา	ภควนฺเตหิ ภควนฺเตภิ
ฉ.	ภควโต	ภควตํ ภควนฺตานํ
ส.	ภควติ ภควนฺเต	ภควนฺเตสุ

อา.	ภคว ภควา	ภควนฺตา ภควนฺโต
-----	----------	-----------------

๔. วิภัตติอาขยาตเป็นเครื่องหมายให้รู้อะไรบ้าง ฯ วิภัตติไหน เมื่อลงแล้วต้องทิ้งอะ อ ที่สุด ปัจจุบันเป็น อา ในหมวดธาตุทั้งปวง ฯ

✎ วิภัตติอาขยาตเป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วจนะ บุรุษ ฯ

✎ มิ ม วตฺตมานา กิตฺติ หิ มิ ม ปญฺจมี กิตฺติ อยู่ข้างหลัง เมื่อลงแล้วต้องทิ้งอะ อ ที่สุดปัจจุบันเป็น อา ในหมวดธาตุทั้งปวง ฯ

๕. กิริยาภิกถ์ต่อไปนี้ คือ ภุตโต, นิภขมม แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

✎ ภุตโต แปลว่า อัน...กินแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก ภุช ธาตุ ในความกิน, ต ปัจจุบัน ธาตุมี ช เป็นที่สุด เอาที่สุดธาตุเป็น ต ฯ

✎ นิภขมม แปลว่า ออกแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก นิ บทหน้า, ขมฺ ธาตุ ในความออก, ตฺนาทิ ปัจจุบัน อุปสัคอยู่หน้า แปลงปัจจุบันทั้ง ๓ ตัว (ตฺนาทิปัจจุบัน คือ ตฺน, ตฺวา, ตฺวาน) เป็น ย ธาตุมี ม เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ย กับที่สุดธาตุเป็น มม ฯ

๖. อะไรชื่อว่าสมาส ฯ สมาสนั้น ว่าโดยกิจและโดยชื่อ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

✎ นามศัพท์ตั้งแต่ ๒ ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าสมาส ฯ

✎ สมาสว่าโดยกิจ มี ๒ อย่าง คือ

สมาสที่ท่านลบวิภัตติเสียแล้ว เรียกว่า “ลุตฺตสมาโส”,

สมาสที่ท่านยังมีได้ลบวิภัตติ เรียกว่า “อลุตฺตสมาโส” ฯ

✎ สมาสว่าโดยชื่อ มี ๖ อย่าง คือ กมฺมธารโย, ทิคุ, ตปฺปรีโส, ทฺวนฺทโว, อพฺยयीภาโว, พหุพฺพิหิ ฯ

๗. ในตทสสัดถิตทิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ทสฺสนีโย, ฉฺฉุโ, อายสฺมา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตททิตไหน ฯ

✎ ในตทสสัดถิตทิต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ วิ ส ลี อิก อี ร วนฺตฺ มนฺตฺ ณ ฯ

✎ ทสฺสนีโย ลง อี ย ปัจจัย, ในฐานตททิต ฯ

✎ ฉฺฉุโ ลง จ ปัจจัย, ในปฺรณตททิต ฯ

✎ อายสฺมา ลง มนฺตฺ ปัจจัย, ในตทสสัดถิตทิต ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๔

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักขระ มี ๖ คือ..... ๑

ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ..... เรียกว่า..... ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

๕ ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักขระ มี ๖ คือ

กณฺโฐ   คอ ๑

तालु   เพดาน ๑

मृत्तुषा   ศีรษะก็ว่า ปุ่มเหงือกก็ว่า ๑

तन्तो   ฟัน ๑

ओष्ठो   ริมฝีปาก ๑

नासिका   จมูก ๑ ๕

๕ ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ ฟันและริมฝีปาก เรียกว่า **ทนต์** ๕

๒. ในสระสนธิ โลโป มีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ จตุตาโรเม, โนเหत् จัดเป็นอย่างไร ๑

๕ ในสระสนธิ โลโป มี ๒ คือ ลบสระหน้า ๑ ลบสระหลัง ๑ ๕

๕ จตุตาโรเม   จัดเป็นลบสระหลัง ๕

๕ โนเหत्   จัดเป็นลบสระหน้า ๕

๓. เสฏฺฐิ (เศรษฐิ) ซึ่งเป็น อี การันต์ในปุงลิงค์ มีวิธีแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ อย่างไรบ้าง ๑

๕ เสฏฺฐิ (เศรษฐิ) ซึ่งเป็น อี การันต์ในปุงลิงค์ มีวิธีแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ อย่างนี้

	เอก.	พหู.
ป.	เสฏฺฐิ	เสฏฺฐิโน เสฏฺฐิ
ทุ.	เสฏฺฐิ เสฏฺฐินํ	เสฏฺฐิโน เสฏฺฐิ
ต.	เสฏฺฐินา	เสฏฺฐิหิ เสฏฺฐิกิ
จ.	เสฏฺฐิสฺส เสฏฺฐิโน	เสฏฺฐินํ
ปญ.	เสฏฺฐิสฺมา เสฏฺฐิมฺหา	เสฏฺฐิหิ เสฏฺฐิกิ
ฉ.	เสฏฺฐิสฺส เสฏฺฐิโน	เสฏฺฐินํ
ส.	เสฏฺฐิสฺมํ เสฏฺฐิมฺหิ	เสฏฺฐิสฺสุ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๔

-----

๑. พยัญชนะวรรคในบาลีภาษา มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

- ✎ พยัญชนะวรรคในบาลีภาษามี ๒๕ ตัว คือ ก ข ค ง ฉ จ ฉ ฌ ญ, ฎ ฏ ท ฒ ณ, ต ถ
ท ฐ น, ป ผ พ ภ ม ฯ

๒. สนธิกริโยปกรณ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

- ✎ สนธิกริโยปกรณ มี ๘ อย่าง คือ
โลโป	ลบ ๑
อาเทโส	แปลง ๑
อาคโม	ลงอักษรตัวใหม่ ๑
วิกาโร	ทำให้ผิดจากของเดิม ๑
ปกติ	ปรกติ ๑
ทีโฆ	ทำให้ยาว ๑
รสฺสํ	ทำให้สั้น ๑
สญฺโญโค	ซ้อนตัวอักษร ๑ ฯ

๓. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสังขยา ฯ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

- ✎ ศัพท์ที่เป็นเครื่องหมายกำหนดนับนามนาม ชื่อว่าสังขยา ฯ
- ✎ (สังขยานั้น) แบ่งเป็น ๒ คือ ปกติสังख्याอย่าง ๑ ปุรณสังख्याอย่าง ๑ ฯ

๔. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าอาขยาต ฯ ในอาขยาตนั้น ท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง ฯ

- ✎ ศัพท์กล่าวกริยา คือความทำ เป็นต้นว่า ยิน เติณ นัง นอน กิน ตีเม ทำ พุด คิด ชื่อว่า
อาขยาต ฯ
- ✎ ในอาขยาตนั้น ท่านประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ธาตุ วาจก ปัจจัย เพื่อเป็น
เครื่องหมายเพื่อความให้ชัดเจน ฯ

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสาธนะ ฯ แบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง ฯ

- ✎ ศัพท์ที่ท่านให้สำเร็จมาแต่รูปวิเคราะห์ ชื่อว่าสาธนะ ฯ
- ✎ (สาธนะนั้น) แบ่งเป็น ๗ คือ กัตตุสาธนะ, กัมมสาธนะ, ภาวสาธนะ, กรณสาธนะ, สัมปทาน
สาธนะ, อปาทานสาธนะ, อธิกรณสาธนะ ฯ

๖. อะไร ชื่อว่าตปฺปริสสมาส ฯ และตปฺปริสสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

- ๕ นามศัพท์มี อ วิภัติเป็นต้นในที่สุต ท่านย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลาย ชื่อว่าตปฺปริสสมาส ฯ
- ๕ ตปฺปริสสมาสนั้น มี ๖ อย่าง คือ ทุตียาตปฺปริโส, ตตียาตปฺปริโส, จตุตถิตปฺปริโส, ปณฺจมีตปฺปริโส, ฉกฺขิตปฺปริโส, สตฺตมิตปฺปริโส ฯ

๗. ในโคตตตฺทิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

- ๕ ในโคตตตฺทิต มีปัจจัย ๘ ตัว คือ ณ ฌายน ฌาน ฌะย ฌิ ฌิก ฌว ฌเร ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้
พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ.....,
และ ย..... ๒๑ ตัวนี้ เป็นโฆสะ ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ฆ ง, ช ฌ ญ, ท ฐ ฬ, พ ภ ม และ ย ร ล ว
ห ฬ ๒๑ ตัว เป็นโฆสะ ฯ

๒. ในพยัญชนะสนธิ สญฺโฆโค มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ อิธูปโมทติ จัดเป็นอย่างไรหน ฯ

- ✕ ในพยัญชนะสนธิ สญฺโฆโค มี ๒ คือ
    ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่าง ๑
    ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกันอย่าง ๑ ฯ
- ✕ อิธูปโมทติ จัดเป็นซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน ฯ

๓. วิเสสนสัพพนาม แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ที่แบ่งแล้วนั้นชนิดไหนมีศัพท์อะไรบ้าง ฯ

- ✕ วิเสสนสัพพนาม แบ่งเป็น ๒ คือ อนิยม ๑ นิยม ๑ ฯ
- ✕ (วิเสสนสัพพนามทั้ง ๒ นั้น) มีศัพท์เหล่านี้ คือ ย อญฺญ อญฺญตร อญฺญตม ปร อปร กตร
    กตม เอก เอกจุจ สพุพ ก็ เป็นอนิยม, ต เอต อิม อมุ เป็นนิยม ฯ

๔. ในอาขยาดนั้น ท่านแบ่งกาลที่เป็นประธาน และแบ่งกาลให้ละเอียดไว้อย่างไรบ้าง ฯ

- ✕ ในอาขยาดนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๓ กาล คือ
    กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะข้างหน้า   เรียกว่า ปัจจุบันกาล ๑
    กาลที่ล่วงแล้ว   เรียกว่า อดีตกาล ๑
    กาลที่ยังไม่มาถึง   เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ฯ
- ✕ กาลทั้ง ๓ นั้น แบ่งให้ละเอียดได้ดังนี้
    ปัจจุบันกาล จัดเป็น ๓ คือ ปัจจุบันแท้ ๑ ปัจจุบันใกล้เคียงอดีต ๑ ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต ๑
    อดีตกาล จัดเป็น ๓ คือ ล่วงแล้วไม่มีกำหนด ๑ ล่วงแล้ววานนี้ ๑ ล่วงแล้ววันนี้ ๑
    อนาคตกาล จัดเป็น ๒ คือ อนาคตของปัจจุบัน ๑ อนาคตของอดีต ๑ ฯ

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่ากรณสาธนะ ฯ และกรณสาธนะนี้ ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ฯ

- ✎ ผู้ทำ ๆ ด้วยสิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้นเป็นต้นว่า **พหุณ** วัตถุเป็นเครื่องผูก **ปหรณ** วัตถุเป็นเครื่องประหาร **วิษณ** วัตถุเป็นเครื่องไซ ชื่อว่ากรณสารณะ ฯ
- ✎ กรณสารณะนี้ ท่านบัญญัติให้เปลอย่างนี้ คือ
ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นเครื่อง” ก็ได้ “เป็นเหตุ” ก็ได้
ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นเครื่องอันเขา” ก็ได้ “เป็นเหตุอันเขา” ก็ได้ ฯ

๖. อะไร ชื่อว่าวันทวสมาส ฯ มีเท่าไร ฯ อะไรบาง ฯ
ปุตตจิวรี, สมณพราหมณา จัดเป็นอย่างไรน ฯ

- ✎ นามนาม ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าวันทวสมาส ฯ
- ✎ วันทวสมาสนั้น มี ๒ คือ **สมahaโร ๑ อสมahaโร ๑** ฯ
- ✎ **ปุตตจิวรี** จัดเป็น **สมahaโร** ฯ
- ✎ **สมณพราหมณา** จัดเป็น **อสมahaโร** ฯ

๗. ในชาตาติตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
กาสาวิ, ปจฺฉิโม, เมธาวิ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ

- ✎ ในชาตาติตัทธิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ **อิม อีย กีย** ฯ
- ✎ **กาสาวิ** ลง **ณ** ปัจจัย, ในราคาติตัทธิต ฯ
- ✎ **ปจฺฉิโม** ลง **อิม** ปัจจัย, ในชาตาติตัทธิต ฯ
- ✎ **เมธาวิ** ลง **วี** ปัจจัย, ในตัทธิตตัทธิต ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๕๕

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้
ในสระ ๘ ตัวนั้น สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ.....ชื่อ.....,
สระอีก ๕ ตัว อื่นจากนั้น คือ.....ชื่อ..... ។

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ในสระ ๘ ตัวนั้น สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อรัสสะ มีเสียงสั้น ๗
✕ สระอีก ๕ ตัว อื่นจากนั้น คือ อา อี อุ เอ โอ ชื่อทีฆะ มีเสียงยาว ๗

๒. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร ๗ อะไรบ้าง ๗
พทุธานสาสน์ จัดเป็นชนิดไหน ๗

- ✕ ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ ๗
✕ พทุธานสาสน์ จัดเป็นชนิดโลโป ๗

๓. กุล (ตระกูล) ซึ่งเป็น อ การันต์ในนปุงสกลิงค์ มีวิธีแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ อย่างไรบ้าง ๗

- ✕ ได้แจก กุล (ตระกูล) ซึ่งเป็น อ การันต์ในนปุงสกลิงค์ ดังนี้

	เอก.	พหู.
ป.	กุลํ	กุลานิ
ทุ.	กุลํ	กุลานิ
ต.	กุลเณ	กุลเอहि กุเลภิ
จ.	กุลสุส กุลาย กุลตุถํ	กุลานํ
ปญ.	กุลสุมา กุลมฺหา กุลา	กุลเอहि กุเลภิ
ฉ.	กุลสุส	กุลานํ
ส.	กุลสุมํ กุลมฺหิ กุเล	กุลesu
อา.	กุล	กุลานิ

๔. กิริยาศัพท์เช่นไร จัดเป็นวาก ๗ มีเท่าไร ๗ อะไรบ้าง ๗

- ✕ กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ ดังนี้ จัดเป็นวาก ๗
✕ (วากนั้น) มี ๕ อย่าง คือ กัตตุวาก ๑ กัมมวาก ๑ ภาววาก ๑ เหตุกัตตุวาก ๑
เหตุกัมมวาก ๑ ๗

๕. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูปและสาธนะมาด้วย

ก. ปาร์ คจฉติ สีเลนาติ ปารคุ ฯ

ข. อวสนติ เอตุถาติ อวาโส ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูปและสาธนะ มาดังนี้

✎ ก. ปาร์ คจฉติ สีเลนาติ ปารคุ

(ผู้ใด) ย่อมถึงซึ่งฝั่ง โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้ถึงซึ่งฝั่งโดยปกติ,
เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งดัสสึละ ฯ

✎ ข. อวสนติ เอตุถาติ อวาโส

(ภิกษุทั้งหลาย) ย่อมอาศัยอยู่ (ในประเทศ) นั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่า
เป็นที่อาศัยอยู่ (แห่งภิกษุทั้งหลาย), เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ฯ

๖. อะไรชื่อว่ากัมมธารยสมาส ฯ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

✎ นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัติและวณะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธานคือนามนาม บท
หนึ่งเป็นวิเสสนะคือเป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ท่านย่อ
เข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่ากัมมธารยสมาส ฯ

✎ (กัมมธารยสมาสนั้น) มี ๖ อย่าง คือ วิเสสนปุพฺพปโท, วิเสสนุตฺตรปโท, วิเสสนภย-
ปโท, วิเสสนโสมปโท, สมุทฺทวณฺณปุพฺพปโท, อวธารณปุพฺพปโท ฯ

๗. ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ราชคหิโก แปลว่าอะไร ฯ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ

✎ ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อียิสฺส ก อีย อิกฺข ฯ

✎ ราชคหิโก แปลว่า ชนผู้เกิดในเมืองราชคฤห์ หรือผู้อยู่ในเมืองราชคฤห์,
ลง ฦก ปัจจัย, ในตรัตยาริตัทธิต ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. วจีวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น.....ส่วน คือ..... ฯ
- ข. โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ.....เรียกว่า..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. วจีวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ นาม ๑ อพยยศัพท์ ๑ สมาส ๑ ตัทธิธ ๑ อาชยต ๑ กิตก์ ๑ ฯ
- ✕ ข. โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก เรียกว่า **กณฺโฏจฺโซ** ฯ

๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณฺ์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ จพายตนํ จัดเป็นชนิดไหน ฯ

- ✕ ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณฺ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ สณฺโณโค ๑ ฯ
- ✕ **จพายตนํ** จัดเป็นอาคโม ฯ

๓. ปัจจัยในอัพยยศัพท์ เฉพาะที่ลงท้ายนาม มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ เป็นเครื่องหมายวิภัติอะไร ฯ

- ✕ ปัจจัยในอัพยยศัพท์เฉพาะที่ลงท้ายนาม มี ๑๗ คือ โต, ตฺร ตฺถ ห ฐ ธิ หี หํ หิณฺจณํ ว, ทา ทานิ รหิ ฐนา ทาจณํ ชฺช ชฺชฺ ฯ
- ✕ **โต** ปัจจัยเป็นเครื่องหมายตติยวิภัติและปัญจมีวิภัติ ฯ
- ✕ **ตฺร ตฺถ ห ฐ ธิ หี หํ หิณฺจณํ ว** เป็นเครื่องหมายสัตตมีวิภัติ ฯ
- ✕ **ทา ทานิ รหิ ฐนา ทาจณํ ชฺช ชฺชฺ** เป็นเครื่องหมายสัตตมีวิภัตติลงในกาล ฯ

๔. อชฺชตฺตนิ บอกกาลอะไร ฯ แปลว่าอย่างไร ฯ ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่าอย่างไร ฯ จงยกอุทาหรณ์พร้อมทั้งแปลมาให้ดูด้วย ฯ

- ✕ **อชฺชตฺตนิ** บอกอดีตกาลตั้งแต่วັນนี้ ฯ แปลว่า “แล้ว” ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “ได้...แล้ว” มีอุทาหรณ์ดังนี้

เถโร คามं ปิณฑาย ปาวสี^๑พระเถระ เข้าไปแล้ว สู่บ้าน เพื่อบิณฑะ ฯ
 เอวรूपิ กมมํ อกาสิ (ข้า) ได้ทำแล้ว ซึ่งกรรม มีอย่างนี้เป็นรูป ฯ

๕. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอก รูปและสาธนะมาด้วย

ก. ทุกฺเชน รุกฺขียตฺติ ทฺรฺกฺขํ ฯ

ข. กโรติ เตนาติ กรณํ ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป และสาธนะ มาดังนี้

✎ ก. ทุกฺเชน รุกฺขียตฺติ ทฺรฺกฺขํ

(จิตใด) อันเขารักษาได้โดยยาก เหตุนั้น (จิตนั้น) ชื่อว่า อันเขารักษาได้โดยยาก,
 เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ฯ

✎ ข. กโรติ เตนาติ กรณํ

(เขา) ย่อมทำ ด้วยสิ่งนั้น เหตุนั้น (สิ่งนั้น) ชื่อว่า เป็นเครื่องทำ (แห่งเขา),
 เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ ฯ

๖. กัมมธารยสมาส กับ ตปฺปฐิสมาส ต่างกันอย่างไร ฯ

✎ กัมมธารยสมาส กับ ตปฺปฐิสมาส ต่างกันอย่างไร คือ

กัมมธารยสมาส มีวิภัตติและวจนะเสมอกัน บทหนึ่งเป็นประธาน บทหนึ่งเป็นวิเศษนะ
 หรือเป็นวิเศษนะทั้ง ๒ บท,

ส่วน ตปฺปฐิสมาส มีวิภัตติและวจนะไม่เสมอกัน ฯ

๗. ในสมุหัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

สงฺฆิกํ, สฺขี, โกสลํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในถ้ทิตไหน ฯ

✎ ในสมุหัตถิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ กณฺ ฌ ตา ฯ

✎ สงฺฆิกํ   ลง ฌิก ปัจจัย, ในตรัตยาถิตถิต ฯ

✎ สฺขี   ลง อี ปัจจัย, ในตทสสัดถิตถิต ฯ

✎ โกสลํ   ลง ฌย ปัจจัย, ในภาวถิตถิต ฯ

 ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

^๑ ปาวสี เข้าไปแล้ว, อกาสิ ได้ทำแล้ว

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๖

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. นิคคหิต แปลว่า..... ๑
ข. กรณที่ทำอักษร มี ๔ คือ..... ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ ก. นิคคหิต แปลว่า กดสระหรือกรณคืออวัยวะที่ทำเสียง ฯ

✕ ข. กรณที่ทำอักษร มี ๔ คือ

ชีวหามชุม ท้ามกลางลิ้น ๑

ชีวโหปคค์ ถัดปลายลิ้นเข้ามา ๑

ชีวหคค์ ปลายลิ้น ๑

สกฎจันท์ จ्ञานของตน ๑ ฯ

๒. พยัญชนะอาคม มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ในที่เช่นไรจึงลงอาคมได้ ฯ
อิโตนายติ, สพุภิเรว ลงอาคมตัวไหน ฯ

✕ พยัญชนะอาคม มี ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ ฯ

✕ ในที่มีสระอยู่เบื้องหลังจึงลงอาคมได้ ฯ

✕ อิโตนายติ ลง น อาคม ฯ

✕ สพุภิเรว ลง ร อาคม ฯ

๓. คุณนามคืออะไร ฯ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ แต่ละอย่างมีลักษณะอย่างไร ฯ

✕ คุณนาม คือ นามที่แสดงลักษณะของนามนามสำหรับหมายให้รู้ว่านามนามนั้น ดีหรือชั่ว เป็นต้น ฯ

✕ (คุณนามนั้น) แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเศษ ๑ อติวิเศษ ๑ ฯ

✕ (คุณนาม) แต่ละอย่างมีลักษณะอย่างนี้ คือ

คุณนามที่แสดงความดีหรือชั่ว เป็นปกติ ชื่อปกติ,

คุณนามที่แสดงความดีหรือชั่ว มากกว่าหรือน้อยกว่าปกติ ชื่อวิเศษ,

คุณนามที่แสดงความดีหรือชั่ว มากที่สุดหรือน้อยที่สุด ชื่ออติวิเศษ ฯ

๔. อะไรจัดเป็นวากจก ฯ วากจกไหนลงปัจจัยอะไรบ้าง ฯ

- ✕ กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ ดังนี้ จัดเป็นวาจก ฯ
- ✕ (ในวาจกทั้ง ๕ นั้น) ลงปัจจัย ดังนี้

กัตตุวาจก	ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ฌ ฌา ฌา โอ ฌ ฌย
กัมมวาจก	ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากมหน้า ย ด้วย
ภาววาจก	ลง ย ปัจจัย
เหตุกัตตุวาจก	ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ ฌ ฌย ฌาเป ฌาปย
เหตุกัมมวาจก	ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย ลงเหตุปัจจัย คือ ฌาเป ด้วย ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากมหน้า ย ด้วย ฯ

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าอิกรณสาธนะ ฯ

โกชนีย, รุโน แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

- ✕ ผู้ทำ ฯ ในที่ใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของที่นั้น เป็นต้นว่า ฌาน ที่ตั้ง, ที่ยืน อาสน ที่นั่ง สยน์ ที่นอน ชื่อว่าอิกรณสาธนะ ฯ
- ✕ โกชนีย แปลว่า อันเขาพึงกิน ฯ สำเร็จรูปมาจาก ฌช ชาติ ในความกิน, อนีย ปัจจัย พฤธี ฤ เป็น โอ ฯ
- ✕ รุโน แปลว่า ร้องไห้แล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก รุฑ ชาติ ในความร้องไห้, ฤ ปัจจัย ชาติมี ฤ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ฤ เป็น ฌ แล้วลบที่สุดธาตุ ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. ทิพพ์ อิว จกขุ ทิพพจกขุ ฯ
- ข. สัสสเร ทุกขํ สัสสารทุกขํ ฯ
- ค. นตฺถิ ตสฺส ปุตฺตาติ อปุตฺตโก ฯ
- ฌ. ภตฺตสฺส ปจฺฉา ปจฺฉาภตฺตํ ฯ
- ง. ฉินฺหา หตฺถา ยสฺส โส ฉินฺนหตฺถโ (ปฺริโส) ฯ

ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. ทิพพ์ อิว จกขุ ทิพพจกขุ เป็นอุปมาบุพพบท-วิเศษโนปมบท กัมมธารยสมาส ฯ
- ✕ ข. สัสสเร ทุกขํ สัสสารทุกขํ เป็นสัตตมัตตปฺริสสมาส ฯ
- ✕ ค. นตฺถิ ตสฺส ปุตฺตาติ อปุตฺตโก เป็น น บุพพบท พหุพพิหิสมาส ฯ
- ✕ ฌ. ภตฺตสฺส ปจฺฉา ปจฺฉาภตฺตํ เป็นนิปาตบุพพกะ อัพยยีภาวสมาส ฯ
- ✕ ง. ฉินฺหา หตฺถา ยสฺส โส ฉินฺนหตฺถโ (ปฺริโส) เป็นฉฺฉฐีพหุพพิหิสมาส ฯ

๗. สามัญญัตถิตี แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

- ๔ สามัญญัตถิธิต แบ่งเป็น ๑๓ อย่าง คือ โคตตัตถิธิต, ตรติยาถิธิต, ราคาทิธิต, ขาตาถิธิต, สมุหัตถิธิต, จานัตถิธิต, พหุลัตถิธิต, เสฏฐัตถิธิต, ตทสฺสตุถิธิต, ปกตัตถิธิต, สังขยาถิธิต, ปุรณัตถิธิต, วิภาคัตถิธิต ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. สระที่เป็น.....ชื่อครุ มีเสียงหนัก ฯ

ข. อักขระ ๘ ตัวนี้ คือ.....เกิดที่เพดาน เรียกว่า ตาลูชา ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ ก. สระที่เป็นที่มะลวัน และสระที่เป็นรัสสะมีพยัญชนะสังโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง
ชื่อครุ มีเสียงหนัก ฯ

✕ ข. อักขระ ๘ ตัวนี้ คือ อิ อี, จ ฉ ช ฌ ญ, ย เกิดที่เพดาน เรียกว่า ตาลูชา ฯ

๒. ทิฆะสนธิกิริยาปกรณ ในสระสนธิ ฯ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

กีสูธ, สทฺธิธ, จูภย จัดเป็นอย่างไร ฯ

✕ ทิฆะสนธิกิริยาปกรณในสระสนธิ แบ่งเป็น ๒ คือ ทิฆะสระหน้าอย่าง ๑ ทิฆะสระหลังอย่าง
๑ ฯ

✕ กีสูธ จัดเป็นทิฆะสระหน้า ฯ

✕ สทฺธิธ จัดเป็นทิฆะสระหลัง ฯ

✕ จูภย จัดเป็นทิฆะสระหลัง ฯ

๓. ศัพท์ที่มีวิธีแจกอย่างหนึ่งต่างหาก ซึ่งเรียกว่ากติปยศัพท์นั้น ได้แก่ศัพท์อะไรบ้าง ฯ

ศัพท์ไหนเป็นทวิลิงค์ ฯ

✕ ศัพท์ที่มีวิธีแจกอย่างหนึ่งต่างหากซึ่งเรียกว่า กติปยศัพท์นั้น ได้แก่ อตฺต พุรฺหม ราช
ภควนฺตฺ อรฺหนตฺ ภาวนฺตฺ สตฺถุ ปิตฺ มาตุ มน กมฺม โค ฯ

✕ (กติปยศัพท์ต่อไปนี้ คือ) ราช อรฺหนตฺ ภาวนฺตฺ มน เป็นทวิลิงค์ ฯ

๔. กิริยาศัพท์ใด ชื่อเหตุกัมมมาจาก ฯ มีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร ฯ

และในเหตุกัมมมาจากนี้ ลงปัจจัยอะไรบ้าง ฯ

✕ กิริยาศัพท์ใด กล่าวสิ่งที่เขาใช้ให้บุคคลทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของสิ่งนั้น กิริยาศัพท์นั้น
ชื่อเหตุกัมมมาจาก ฯ มีอุทาหรณ์ว่า สามิเกน สุเทน โอทโน ปาจาปิยเต ข้าวสุก อันนาย ใช้
ฟอครัว ให้หุงอยู่ ฯ

- ✎ ในเหตุกัมมวาทกนี้ ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ญ ณา นา ญหา โอ ฌ ฌย นั้นด้วย ลงเหตุปัจจัย คือ ฌาเป ด้วย ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อิ อาคมหน้า ย ด้วย ฯ

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับนามกิตก์ แบ่งเป็นกี่พวก ฯ แต่ละพวกมีปัจจัยอะไรบ้าง ฯ

- ✎ ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับนามกิตก์ แบ่งเป็น ๓ พวก ฯ แต่ละพวกมีปัจจัยดังนี้
- กิตปัจจัย   อย่างนี้ กุวิ ฌี ฌุ ตุ ฐ
กิจปัจจัย   อย่างนี้ ข ฌย
กิตกิจปัจจัย อย่างนี้ อ อิ ฌ เตว ติ ตุ ญ ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. สมโน จ พราหฺมณา จ สมณพราหฺมณา ฯ
ข. สตฺโต อิติ สญฺญา สตฺตสญฺญา ฯ
ค. อสิ หตฺถะ ยสฺส โส อสิหตฺถโ (โยโธ) ฯ
ฌ. นครสฺส สมีปํ อุปนฺครํ ฯ
ง. สํสาเร ทุกฺขํ สํสารทุกฺขํ ฯ

ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

- ✎ ก. สมโน จ พราหฺมณา จ สมณพราหฺมณา เป็นอสมาหระ ทวันทวสมาส ฯ
✎ ข. สตฺโต อิติ สญฺญา สตฺตสญฺญา เป็นสัมภาวนบุพพบท กัมมธารยสมาส ฯ
✎ ค. อสิ หตฺถะ ยสฺส โส อสิหตฺถโ (โยโธ) เป็นภินนาธิกรณพหุพพิหีสมาส ฯ
✎ ฌ. นครสฺส สมีปํ อุปนฺครํ เป็นอุปสัคคบุพพะกะ อัပ္พยียาวสมาส ฯ
✎ ง. สํสาเร ทุกฺขํ สํสารทุกฺขํ เป็นสัตตมัตตปปริสสมาส ฯ

๗. ในราชาติตฺถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ปุริโม, เตชสี, ติกํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺถิตไหน ฯ

- ✎ ในราชาติตฺถิต มีปัจจัย ๑ ตัว คือ ฌ ฯ
✎ ปุริโม   ลง อิม ปัจจัย, ในชาตาติตฺถิต ฯ
✎ เตชสี   ลง สี ปัจจัย, ในตทสสัตถิตตฺถิต ฯ
✎ ติกํ   ลง ก ปัจจัย, ในสังขยาตฺถิต ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๗

-----

๑. ในภาษาบาลีนั้น พยัญชนะวรรค มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ เพราะเหตุไรจึงเรียกชื่อนั้นนั้น ฯ

✎ ในภาษาบาลีนั้นพยัญชนะวรรค มี ๒๕ ตัว คือ ก ข ค ง ฉ จ ฉ ฆ ญ ฎ ฏ ท ฒ ณ, ต
ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม ฯ

✎ เพราะเป็นพวกเป็นหมู่กันตามฐานกรณ์ที่เกิด จึงเรียกชื่อนั้นนั้น ฯ

๒. โลโป ในนิคคหิตสนธิ นั้น จะลบนิคคหิตได้ในที่เช่นไร ฯ จงยกอุทาหรณ์มาประกอบด้วย ฯ

✎ โลโป ในนิคคหิตสนธิ นั้น จะลบนิคคหิตได้ในที่เช่นนี้ คือ
เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง ลบนิคคหิตซึ่งอยู่หน้าบ้าง มีอุทาหรณ์ดังนี้
ตาส์+อหฺ เป็น ตาสาหฺ
อริยสจฺจานํ+ทสฺสนํ เป็น อริยสจฺจานทสฺสนํ ฯ

๓. กณฺญา (นางสาวน้อย) ซึ่งเป็น อา การันต์ในอิติลึงค์ มีวิธีแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ อย่างไร
บ้าง ฯ

✎ กณฺญา (นางสาวน้อย) ซึ่งเป็น อา การันต์ในอิติลึงค์ มีวิธีแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ อย่างนี้ คือ

	เอก.	พหู.
ป.	กณฺญา	กณฺญาโย กณฺญา
ทุ.	กณฺณํ	กณฺญาโย กณฺญา
ต.	กณฺณาย	กณฺณาหิ กณฺณาภิ
จ.	กณฺณาย	กณฺณานํ
ปญ.	กณฺณาย	กณฺณาหิ กณฺณาภิ
ฉ.	กณฺณาย	กณฺณานํ
ส.	กณฺณาย กณฺณายํ	กณฺณาสู
อา.	กณฺเณ	กณฺญาโย กณฺญา

๔. วิภัติในอาขยาตนั้น จัดบุรุษเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

จงเขียนวิภัติหมวดกาลาติปัตติ เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดู ฯ

✎ วิภัติในอาขยาตนั้น จัดบุรุษเป็น ๓ คือ ประถมบุรุษ ๑ มัชฌมบุรุษ ๑ อุตตมบุรุษ ๑ ฯ

✎ ได้เขียนวิภัติหมวดกาลาติปัตติ เฉพาะฝ่ายปรัสสบทดังนี้

กาลาติปัตติ (ปรัสสบท)

	เอก.	พหู.
ป.	สุสา	สุสฺส
ม.	สุเส	สุสถ
อุ.	สุสํ	สุสามหา

๕. กิริยาภิกถ์ต่อไปนี้คือ ภูตฺตวา, ปกฺกนฺโต, อารพฺก แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

- ✎ ภูตฺตวา แปลว่า กินแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก ภูฯ ธาตุ ในความกิน, ตวนฺตฺ บัณฑิต เอาที่สุด ธาตุเป็น ต ฯ
- ✎ ปกฺกนฺโต แปลว่า หลีกไปแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก ป บทหน้า, กมฺ ธาตุในความก้าวไป, ต บัณฑิต ธาตุมี ม เป็นที่สุดอยู่หน้าแปลง ต เป็น นฺต แล้วลบที่สุดธาตุ ฯ
- ✎ อารพฺก แปลว่า ประรภแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก อา บทหน้า, รกฺ ธาตุ ในความเริ่ม, ฏนาทฺ บัณฑิต อุปสัคอยู่หน้า แปลงบัณฑิตทั้ง ๓ คือ ฏนฺ ตฺวา ตฺวาน เป็น ย ธาตุมี ฏ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ย กับที่สุดธาตุเป็น พกฺ ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. ภตฺตสฺส ปจฺฉา ปจฺฉาภตฺตํ ฯ
- ข. จตฺสฺโส ทิสฺสา จตฺตทิสํ ฯ
- ค. พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ ฯ
- ฅ. นตฺถิ ตสฺส ปฺตฺตาติ อปฺตฺตโก ฯ
- ง. วิโต ราโค ยสฺมา โส วิตราคิ (ภิกขุ) ฯ

ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

- ✎ ก. ภตฺตสฺส ปจฺฉา ปจฺฉาภตฺตํ เป็นนิปาตปุพพกะ อัပ္ยयीภาวสมาส ฯ
- ✎ ข. จตฺสฺโส ทิสฺสา จตฺตทิสํ เป็นสมาหาระ ทิคฺสสมาส ฯ
- ✎ ค. พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ เป็นอวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ฯ
- ✎ ฅ. นตฺถิ ตสฺส ปฺตฺตาติ อปฺตฺตโก เป็น น บุพพบท พหุพพิหิสมาส ฯ
- ✎ ง. วิโต ราโค ยสฺมา โส วิตราคิ (ภิกขุ) เป็นปัญจมีพหุพพิหิสมาส ฯ

๗. ในพหุลัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ปุชนฺโย, จกฺขุมา, โกสฺลํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในลัทธิตไหน ฯ

- ✎ ในพหุลัทธิต มีปัจจัย ๑ ตัว คือ อาลฺ ฯ
- ✎ ปุชนฺโย ลง อีย ปัจจัย, ในฐานลัทธิต ฯ

- ✎ จกฺขุมา   ลง มนฺตุ ปัจจย, ในตทสสํตถิตทริต ฯ
- ✎ โกสลลํ   ลง ญย ปัจจย, ในภาวตทริต ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น..... คือ..... ฯ
- ข. เสียงกิตติ ตัวหนังสือกิตติ ชื่อว่า.....แปลว่า..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น ๒ คือ
สมัญญาภิธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็นสระและพยัญชนะพร้อมทั้งฐานกรณ์ ๑
สนธิ ต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน ๑ ฯ
- ✕ ข. เสียงกิตติ ตัวหนังสือกิตติ ชื่อว่าอักษระ แปลว่า ไม่รู้จักสั้นอย่าง ๑ ไม่เป็นของแข็ง
อย่าง ๑ ฯ

๒. สลยโณโค ในพยัญชนะสนธิ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

เอตทโวจ, อิธปโมทติ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

- ✕ สลยโณโค ในพยัญชนะสนธิ แบ่งเป็น ๒ คือ
ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่าง ๑
ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกันอย่าง ๑ ฯ
- ✕ เอตทโวจ ตัดบทเป็น เอต+อโวจ ถ้ามีนิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่เบื้องปลาย แปลงนิคคหิต
เป็น ท สนธิเป็น เอตทโวจ ฯ
- ✕ อิธปโมทติ ตัดบทเป็น อิธ+ปโมทติ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน สนธิเป็น
อิธปโมทติ ฯ

๓. อะไรจัดเป็นนามนาม ฯ แบ่งออกเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

และนามนามนั้น เป็นได้กี่ลิงค์ ฯ

- ✕ นามที่เป็นชื่อของคน สัตว์ ที่ สิ่งของ จัดเป็นนามนาม ฯ
- ✕ (นามนามนั้น) แบ่งออกเป็น ๒ คือ สาธารณนาม ๑ อสาธารณนาม ๑ ฯ
- ✕ นามนาม เป็นได้ลิงค์เดียว คือจะเป็นปุงลิงค์ อิตถิลิงค์ หรือปุงสกลิงค์ ก็อย่างเดียบบ้าง, เป็น
๒ ลิงค์ คือศัพทอันเดียว มีรูปอย่างเดียบบ้าง เป็นได้ทั้ง ๒ ลิงค์ หรือมูลศัพท์เป็นอันเดียว เปลี่ยน
แต่สระที่สุดให้แปลกกันพอเป็นเครื่องหมายให้ต่างลิงค์กันบ้าง ฯ

๔. ธาตุนั้น ท่านรวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด ฯ อะไรบ้าง ฯ

ธาตุเหล่าใด เรียกว่าสกัมมธาตุและอกัมมธาตุ ฯ

✎ ธาตุนั้น ท่านรวบรวมจัดไว้เป็น ๘ หมวด คือ

๑. หมวด ฦ ธาตุ	๒. หมวด รุธ ธาตุ	๓. หมวด ทิว ธาตุ
๔. หมวด สุ ธาตุ	๕. หมวด กี ธาตุ	๖. หมวด คหุ ธาตุ
๗. หมวด ตนุ ธาตุ	๘. หมวด จรุ ธาตุ ฯ	

✎ ธาตุเหล่าใด เรียกหากรรม ธาตุเหล่านั้น เรียกว่า สกัมมธาตุ ธาตุมีกรรม, ธาตุเหล่าใด ไม่ต้องเรียกหากรรมคือสิ่งอันบุคคลพึงทำ ธาตุเหล่านั้น เรียกว่า อกัมมธาตุ ธาตุไม่มีกรรม ฯ

๕. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูปและสาธนะมาด้วย

ก. ลิกขยิตติ ลิกขา ฯ

ข. ปาริ คจฺจติ สีเลนาติ ปารคฺ ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูปและสาธนะมาดังนี้

✎ ก. ลิกขยิตติ ลิกขา

(ธรรมชาติใด) อันเขาศึกษา เหตุนั้น (ธรรมชาตินั้น) ชื่อว่า อันเขาศึกษา, เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ฯ

✎ ข. ปาริ คจฺจติ สีเลนาติ ปารคฺ

(ผู้ใด) ย่อมถึงซึ่งฝั่งโดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้ถึงซึ่งฝั่งโดยปกติ, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งดัสสึละ ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. ฌาณํ จกฺขุ อิว ฌาณจกฺขุ ฯ

ข. จตฺสฺสํ ทิสฺสา จตฺตฺททิสฺสา ฯ

ค. อสุเสน (ยตุโต) รโถ อสุสรโถ ฯ

ฌ. ชิวสฺส ยตฺตโก ปริจฺเจโท ยาวชีวํ ฯ

ง. สห มจฺเจเรน ยํ วตฺตตฺติติ สมจฺเจรํ (จิตฺตํ) ฯ

ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

✎ ก. ฌาณํ จกฺขุ อิว ฌาณจกฺขุ เป็นอุปमानุตตรบท-วิเสสโนปมบท กัมมธารยสมาส ฯ

✎ ข. จตฺสฺสํ ทิสฺสา จตฺตฺททิสฺสา เป็นอสมหาระ ทิคุสมาส ฯ

✎ ค. อสุเสน (ยตุโต) รโถ อสุสรโถ เป็นตติยาตปฺปริสสมาส ฯ

✎ ฌ. ชิวสฺส ยตฺตโก ปริจฺเจโท ยาวชีวํ เป็นนิปาตปฺพพะกะ อัพยียาวสมาส ฯ

๕ ง. สห มจเเรน ยี่ วตตติติ สมจเณร (จิตต์) เป็นสหบุพพทพพพิหิสมาส ๕

๗. ในโคตตตัททิต มีปัจจัยเท่าไร ๕ อะไรบ้าง ๕

ชุตีมา, มาคโธ, โปริสสํ ลงปัจจัยอะไร ๕ ในตัททิตไหน ๕

๕ ในโคตตตัททิต มีปัจจัย ๘ ตัว คือ ณ ฌายน ฌาน ฌะย ฌิ ฌิก ฌว ฌเณร ๕

๕ ชุตีมา ลง มนุญ ปัจจัย, ในตัททิตตัททิต ๕

๕ มาคโธ ลง ณ ปัจจัย, ในราคาตัททิต ๕

๕ โปริสสํ ลง ฌะย ปัจจัย, ในภาวตัททิต ๕

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๘

-----

๑. พยัญชนะที่สุตวรรค ๕ ตัว คืออะไรบ้าง ฯ เกิดในฐานไหน ฯ และมีชื่อเรียกว่าอย่างไร ฯ

- ✎ พยัญชนะที่สุตวรรค ๕ ตัว คือ ง ฌ ญ น ม ฯ
- ✎ (พยัญชนะที่สุตวรรค ๕ ตัวนั้น) เกิดใน ๒ ฐาน คือ ตามฐานของตน ๆ และจุมก มีชื่อเรียกว่า สกฏฐานนาสิกฏฐานชา ฯ

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ อคฺยาการํ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

- ✎ ในสระสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์ ๗ อย่าง คือ
โลโป	ลบ ๑
อาเทโส	แปลง ๑
อาคโม	ลงตัวอักษรใหม่ ๑
วิกาโร	ทำให้ผิดจากของเดิม ๑
ปกติ	ปรกติ ๑
ทีโฆ	ทำให้ยาว ๑
รสฺสํ	ทำให้สั้น ๑ ฯ
- ✎ อคฺยาการํ ตัดบทเป็น อคฺคิ+อาการํ ถ้า อิ อยู่หน้า มีสระอยู่หลัง แปลง อิ ตัวหน้า เป็น ย ถ้าพยัญชนะซ้อนเรียงกัน ๒ ตัว ลบพยัญชนะที่มีรูปเสมอกันเสียตัวหนึ่ง สนธิเป็น อคฺยาการํ ฯ

๓. ครุ (ครุ) ซึ่งเป็น อุ การันต์ในปฺงลิงค์ มีวิธีแจกด้วยวิภตติทั้ง ๗ อย่างอะไรบ้าง ฯ

- ✎ ครุ (ครุ) ซึ่งเป็น อุ การันต์ในปฺงลิงค์ มีวิธีแจกด้วยวิภตติทั้ง ๗ อย่างนี้

	เอก.	พหู.
ป.	ครุ	ครโว ครุ
ทุ.	ครุ	ครโว ครุ
ต.	ครุณา	ครุหิ ครุภิ
จ.	ครุสฺส ครุโน	ครุन्ह
ปญ.	ครุสฺมา ครุมฺหา	ครุหิ ครุภิ
ฉ.	ครุสฺส ครุโน	ครุन्ह
ส.	ครุสฺมี ครุมฺหิ	ครุสฺ
อา.	ครุ	ครเว ครโว

๔. กิริยาศัพท์ใด ชื่อเหตุกัมมมาจาก ฯ มีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร ฯ
และในเหตุกัมมมาจากนี้ ลงปัจจัยอะไรบ้าง ฯ

- ✎ กิริยาศัพท์ใด กล่าวสิ่งที่เขาใช้ให้บุคคลทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของสิ่งนั้น กิริยาศัพท์นั้น ชื่อเหตุกัมมมาจาก ฯ มีอุทาหรณ์ว่า สามิเกน สุเทน โอทโน ปาจาปิยเต ข้าวสุก อันนายใช้ พ่อครัวให้หุงอยู่ ฯ
- ✎ ในเหตุกัมมมาจากนี้ ลงปัจจัย ๑๐ ตัว ในกัตตุวจาก คือ อ เอ ย ญ ณา นา ญหา โอ เณ ญย นั้นด้วย ลงเหตุปัจจัยคือ ณาเป ด้วย ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อิ อาคมหน้า ย ด้วย ฯ

๕. ต ปัจจัย ในกิริยาภิตก เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี รุ หรือ ส เป็นที่สุด อยู่หน้า แปลง ต เป็นอะไรได้บ้าง ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบ ฯ

- ✎ ต ปัจจัย ในกิริยาภิตก เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี รุ หรือ ส เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ดังนี้
ธาตุมี รุ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ญณ แล้วลบที่สุดธาตุ เช่น ชินุญ,
ธาตุมี ส เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ฏฐ แล้วลบที่สุดธาตุ เช่น ตฏฐุจ ฯ

๖. อะไร ชื่อว่าทikusมาส ฯ และทikusมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
จตุทฐิสา, ปณจินทฐิย จัดเป็นอย่างไร ฯ

- ✎ กัมมธารยสมาส มีสังขยาอยู่ข้างหน้า ชื่อว่าทikusมาส ฯ
- ✎ ทikusมาสนั้น มี ๒ อย่าง คือ สมหาโร ๑ อสมมหาโร ๑ ฯ
- ✎ จตุทฐิสา จัดเป็น อสมมหาโร ฯ
- ✎ ปณจินทฐิย จัดเป็น สมหาโร ฯ

๗. ในอภยัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
เมธาวิ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตถิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

- ✎ ในอภยัตถิต มีปัจจัย ๒ ตัว คือ ถา ถิ ฯ
- ✎ เมธาวิ ลง วิ ปัจจัย, ในตถิตตถิตตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
เมธา อสุส อตถิตติ เมธาวิ ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๙

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ.....๑๑ ตัวนี้ เป็นอโมสะ ฯ

ข. สระอีก ๕ ตัว อื่นจากรัสสะ คือ.....ตัว ชื่อว่า..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ ก. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ และ ส ๑๑ ตัวนี้ เป็นอโมสะ ฯ

✕ ข. สระอีก ๕ ตัว อื่นจากรัสสะ คือ อา อี อุ เอ โอ ชื่อที่ชนะ ฯ

๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกครองเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

อกินนทนต์, ฐมมญจเร ตัดและต่ออย่างไร ฯ

✕ ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกครอง ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ สญโยโค ๑ ฯ

✕ อกินนทนต์ ตัดบทเป็น อกินนทฺ+อติ นิคคหิตอยู่หน้า ลบสระเบื้องปลายได้บ้าง แปลง นิคคหิตเป็น น สนธิเป็น อกินนทนต์ ฯ

✕ ฐมมญจเร ตัดบทเป็น ฐมฺ+จเร เมื่อมีพยัญชนะอยู่หลัง นิคคหิตอยู่หน้า แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรคได้ สนธิเป็น ฐมมญจเร ฯ

๓. วิเสสนสัพพนาม แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ที่แบ่งแล้วนั้นชนิดไหนมีศัพท์อะไรบ้าง ฯ เป็นได้กี่ลิงค์ ฯ

✕ วิเสสนสัพพนาม แบ่งเป็น ๒ คือ อนิยม ๑ นิยม ๑ ฯ

✕ (วิเสสนสัพพนามทั้ง ๒ นั้น) มีศัพท์เหล่านี้ คือ ย อญญ อญญตร อญญตม พร อปร กตร กตม เอก เอกจฺจ สพฺพ ก็ เป็นอนิยม, ต เอต อิม อมุ เป็นนิยม ฯ

✕ (วิเสสนสัพพนามทั้ง ๒ นั้น) เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์ ฯ

๔. ข ฉ ส และ อาย อีย ปัจจัยในอาขยาต เป็นไปในความอะไร ฯ จงยกอุทาหรณ์พร้อมทั้ง คำแปลมาคู่ด้วย ฯ

✕ ข ฉ ส ปัจจัย ในอาขยาต เป็นไปในความปรารภนา อุทาหรณ์ ดังนี้
พฺรูกฺขติ   ปรารภนาจะกิน

ชิมจุนติ   ปรารถนาจะกิน

ชีคัสติ   ปรารถนาจะนำไป ฯ

✎ อาย อีย เป็นไปในความประพฤติ อุทาหรณ์ ดังนี้

จिरายติ   ประพฤติเข้าอยู่

ปุตติยติ   ย่อมประพฤติให้เป็นเพียงดังบุตร ฯ

๕. ในกิริยาภิตก์ แบ่งกาลไว้เป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

สาวโก ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูปและสาธนะอะไร ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

✎ ในกิริยาภิตก์ แบ่งกาลไว้เป็น ๒ คือ ปัจจุบันกาล ๑ อดีตกาล ๑ ฯ

✎ สาวโก   ลง ฌรูป ปัจจัย, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ฯ วิเคราะห์ว่า
    สุณาสติติ สาวโก ฯ

๖. วิเสสนบุพพบท กับ วิเสสนุตตรบท กัมมธารยสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างไร ฯ

อนโตปาสาทิ เป็นสมาสอะไร ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

✎ วิเสสนบุพพบท กับ วิเสสนุตตรบท กัมมธารยสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างไร
    วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีบทวิเสสนอยู่หน้า บทประธานอยู่หลัง,
    ส่วน วิเสสนุตตรบท กัมมธารยสมาส มีบทวิเสสนอยู่หลัง บทประธานอยู่หน้า ฯ

✎ อนโตปาสาทิ เป็นนิปาตบุพพบท อพยยิภาวสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
    ปาสาทิสฺส อนโต อนโตปาสาทิ ฯ

๗. ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

นาวิโก, โกสลลฺ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

✎ ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อียิสฺส ก อีย อิกฺข ฯ

✎ นาวิโก   ลง ฌิก ปัจจัย, ในตรัตยาตัทธิต ฯ วิเคราะห์ว่า
    นาวาย ตรตฺติติ นาวิโก ฯ

✎ โกสลลฺ   ลง ฌย ปัจจัย, ในภาวตัทธิต ฯ วิเคราะห์ว่า
    กุสลลฺส ภาโว โกสลลฺ ฯ

    ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๙

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ.....เรียกว่าอวรรค เพราะ..... ។

ข. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ.....เรียกว่า..... ។

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ ก. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ ย ร ล ว ส ห พ อ เรียกว่าอวรรค เพราะไม่เป็นพวกเป็นหมูกันตามฐานกรณ์ที่เกิด ។

✕ ข. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาน เรียกว่า **กณฺฐतालु** ។

๒. สนธิ มีเท่าไร ។ อะไรบ้าง ។ โนเหตุ, อิธูปโมทติ ตัดและต่ออย่างไร ។

✕ สนธิ มี ๓ คือ

สระสนธิ   ต่อสระ ๑

พยัญชนะสนธิ   ต่อพยัญชนะ ๑

นิคคหิตสนธิ   ต่อนิคคหิต ๑ ។

✕ โนเหตุ ตัดบทเป็น โนหิ+เอตฺ ลบสระหน้าคือ อิ ที่สุดแห่ง โนหิ เสีย สนธิเป็น โนเหตุ ។

✕ อิธูปโมทติ ตัดบทเป็น อิธ+ปโมทติ ช้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน สนธิเป็น อิธูปโมทติ ។

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งเป็นลิงค์ไว้เท่าไร ។ อะไรบ้าง ។

ข. ศัพท์เช่นไร เรียกว่าอพยยศัพท์ ។ และแบ่งเป็นอะไรบ้าง ។

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

✕ ก. ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งลิงค์ไว้ ๓ คือ

ปุงลิงค์   เพศชาย ๑

อิตถीलิงค์   เพศหญิง ๑

นปุงสกลิงค์   มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง ๑ ។

✕ ข. ศัพท์อีกจำพวกหนึ่งจะแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้คงรูปอยู่เป็นอย่างเดียว ศัพท์เหล่านี้เรียกว่า อพยยศัพท์ ។

(อพยยศัพท์นั้น) แบ่งเป็น อุปสัทบ้าง นิบาตบ้าง ปัจจัยบ้าง ฯ

๔. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าอาชาต ฯ ในอาชาตนั้น ท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง ฯ

จงเขียนวิภัติหมวดอักษัตตนี้ เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดู ฯ

- ✎ ศัพท์กล่าวกริยา คือความทำ เป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด ชื่อว่าอาชาต ฯ
- ✎ ในอาชาตนั้น ท่านประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วณะ บุรุษ ชาติ วาจก ปัจจัย เพื่อเป็นเครื่องหมายเนื้อความให้ชัดเจน ฯ
- ✎ ได้เขียนวิภัติหมวดอักษัตตนี้ เฉพาะฝ่ายปรัสสบท ดังนี้

อษุตตนี้ (ปรัสสบท)

	เอก.	พหู.
ป.	อิ	อุ
ม.	โอ	ตุ
อุ.	อี	มฺหา

๕. กิริยาภิตก์ คือ วณียํ, กุทุโธ แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะมาด้วย

ก. สยนติ เอตุภาติ สยน์ ฯ

ข. สรติ เอตายาติ สติ ฯ

- ✎ **วณียํ** แปลว่า อัน...พึงกล่าว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **วจ** ชาติ ในความกล่าว, **อนีย** ปัจจัย ฯ
  - ✎ **กุทุโธ** แปลว่า โกรธแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **กุธ** ชาติ ในความโกรธ, **ต** ปัจจัย ฯ
- ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะมาดังนี้

✎ ก. **สยนติ เอตุภาติ สยน์**

(เขา ท.) ย่อมนอน (ในที่) นั้น เหตุนั้น (ที่นั่น) ชื่อว่า เป็นที่นอน (แห่งเขา ท.),
ยุ ปัจจัย, กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ฯ

✎ ข. **สรติ เอตายาติ สติ**

(ชน) ย่อมระลึก (ด้วยธรรมชาติ) นั้น เหตุนั้น (ธรรมชาตินั้น) ชื่อว่า เป็นเหตุระลึก
(แห่งชน), **ติ** ปัจจัย, กัตตุรูป กรณสาธนะ ฯ

๖. อะไร เรียกว่า ลุตตสมาสและอลุตตสมาส ฯ

สนตจิตโต (ภิกขุ) เป็นสมาสอะไร ฯ จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

- ✎ สมาสที่ท่านลบวิภัติเสียแล้ว เรียกว่า ลุตตสมาส ฯ

✎ สมาสที่ท่านยังมีได้ลบลวิภัติ เรียกว่า อลุตตสมาส ฯ

✎ สนฺตจิตฺโต (ภิกขุ) เป็นฉนฺฐีพหุพหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า

สนฺตํ จิตฺตํ ยสฺส โส สนฺตจิตฺโต (ภิกขุ)

จิตของภิกษุใด ระวังแล้ว ภิกษุนั้น ชื่อว่า มีจิตระวังแล้ว ฯ

๗. ในปุรณัตถิตี มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

มานุสโก, โภคี ลงปัจจัยอะไร ฯ ในถัทธิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

✎ ในปุรณัตถิตี มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตยิ ถ จ ม อี ฯ

✎ มานุสโก ลง กณฺ ปัจจัย, ในสมุหัตถิตี ฯ วิเคราะห์ว่า

มนุสฺसानํ สมุโห มานุสโก ฯ

✎ โภคี ลง อี ปัจจัย, ในตทิสสัถิตี ฯ วิเคราะห์ว่า

โภโค อสฺส อตฺถิติ โภคี ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. วจีวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น.....ส่วน คือ..... ฯ
- ข. สระนั้น จัดเป็นคู่ได้ ๓ คู่ คือ..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ☒ ก. วจีวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ นาม ๑ อพยยศัพท์ ๑ สมาส ๑ ตัทธิธ ๑ อาชยต ๑ กิตก์ ๑ ฯ
- ☒ ข. สระนั้นจัดเป็นคู่ได้ ๓ คู่ คือ
- อ อา เรียกว่า อวณฺโณ,
- อิ อี เรียกว่า อิวณฺโณ,
- อุ อุ เรียกว่า อูวณฺโณ ฯ

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. สาธุ+อิตี สन्ธิเป็น..... ฯ
- ข. อคฺคิ+อาคารํ สन्ธิเป็น..... ฯ
- ค. จตฺตาริเม ตັดบทเป็น..... ฯ
- ฅ. เอตทโวจ ตັดบทเป็น..... ฯ
- ง. วิกาโร แบ่งเป็น ๒ คือ..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ☒ ก. สาธุ+อิตี สन्ธิเป็น สาธุติ ฯ
- ☒ ข. อคฺคิ+อาคารํ สन्ธิเป็น อคฺยาคารํ ฯ
- ☒ ค. จตฺตาริเม ตັดบทเป็น จตฺตาริ+อิเม ฯ
- ☒ ฅ. เอตทโวจ ตັดบทเป็น เอตํ+อโวจ ฯ
- ☒ ง. วิกาโร แบ่งเป็น ๒ คือ วิการในเบื้องต้น ๑ วิการในเบื้องปลาย ๑ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามเช่นไร จัดเป็นสาธารณนาม ฯ
- ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ค. เอภวนวิสติ จนถึง อภฺจนฺนุติ เป็นวจนะและลึงค์อะไร ฯ

ฌ. आयत्ति, हन्त เป็นนิบาตบอกอะไร ฯ

ง. โต ปัจจัย เป็นเครื่องหมายวิภัตติอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

✕ ก. นามที่ทั่วไปแก่คน สัตว์ ที่ อื่นได้ เหมือนคำว่า มนุสฺโส มนุสฺย ตีรจฺฉาโน สัตว์ ตีรจฺฉาน นครี เมือง เป็นต้น จัดเป็นสาธารณนาม ฯ

✕ ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี อุ ฌ ฯ

✕ ค. เอภวนวิสติ จนถึง อภฺจนฺนุติ เป็นเอกวจนะและอิตถิลิงค์อย่างเดียว ฯ

✕ ฌ. आयत्ति เป็นนิบาตบอกกาล ฯ

हन्त เป็นนิบาตบอกความเตือน ฯ

✕ ง. โต ปัจจัย เป็นเครื่องหมายตติยาวิภัตติและปัญจมีวิภัตติ ฯ

๔. วิภัตติอาขยาตนั้น ท่านจำแนกไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายให้รู้อะไร ฯ จัดเป็นกี่หมวด ฯ อะไรบ้าง ฯ

✕ วิภัตติอาขยาตนั้น ท่านจำแนกไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วจนะ บุรุษ ฯ

✕ (วิภัตติอาขยาตนั้น) จัดเป็น ๘ หมวด คือ

๑. หมวด วตฺตมาหา, ๒. หมวด ปญฺจมี, ๓. หมวด สดฺดตฺมี,
๔. หมวด ปโรภฺชา, ๕. หมวด หียตฺตนิ, ๖. หมวด หียตฺตนิ,
๗. หมวด ภวิสฺสหนฺติ, ๘. หมวด กาลาติปตฺติ ฯ

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่ากรณสาธนะ ฯ

จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะมาด้วย

ก. วิชานาติ สีเลนาติ วิญญู ฯ

ข. ทุกฺเขน รุกฺขียตฺติ ทูรฺกํ ฯ

✕ ผู้ทำ ฯ ด้วยสิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้น เป็นต้นว่า พนฺธํ วัตถุเป็นเครื่องผูก ปหฺรณํ วัตถุเป็นเครื่องประหาร วิชฺฌณํ วัตถุเป็นเครื่องไซ ชื่อว่า กรณสาธนะ ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะมาดังนี้

✕ ก. วิชานาติ สีเลนาติ วิญญู

(ผู้ใด) ย่อมรู้วิเศษ โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าผู้รู้วิเศษโดยปกติ,
รูป ปัจจัย, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสึละ ฯ

๖. ข. **ทุกเขน รุกขียตติ ทุรกข์**

(จิตใด) อันเขารักษาได้โดยยาก เหตุนั้น (จิตนั้น) ชื่อว่าอันเขารักษาได้โดยยาก,
ข ปัจจัย, เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ฯ

๖. **สมาสเช่นไร ชื่อว่าพหุพพิหสมาส ฯ และพหุพพิหสมาส นั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ**
ติโลก์ เป็นสมาสอะไร ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

๖. **สมาสอย่างหนึ่ง มีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อว่าพหุพพิหสมาส ฯ**

๖. **พหุพพิหสมาส นั้น มี ๖ อย่าง คือ พุติยาพหุพพิหสมาส ๑ ตติยาพหุพพิหสมาส ๑ จตุตถิ
พหุพพิหสมาส ๑ ปัญจมีพหุพพิหสมาส ๑ ฉกฺขีพหุพพิหสมาส ๑ สัตตมีพหุพพิหสมาส ๑ ฯ**

๖. **ติโลก์** เป็นสมาหาคาริกุสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
ตโย โลกา ติโลก์ ฯ

๗. **ภาวตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ**

กายิก, โสวณณมย ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๗. **ภาวตัทธิต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตต ญย ตฺตณ ตา ณ กณ ฯ**

๗. **กายิก** ลง **ณิก** ปัจจัย, ในตรัตยาตัทธิต ฯ
วิเคราะห์ว่า **กาเยน กตํ กมฺมํ กายิกํ**
วิเคราะห์ว่า **กาเย วตฺตตฺติ กายิกํ ฯ**

๗. **โสวณณมย** ลง **มย** ปัจจัย, ในปกตตัทธิต ฯ
วิเคราะห์ว่า **สฺวณฺณน ปกตํ โสวณณมยํ**
วิเคราะห์ว่า **สฺวณฺณนสฺส วิกาโร โสวณณมยํ ฯ**

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๐

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้
อักขระที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว คือ..... ๘ ตัวนี้ ชื่อ สระ,
..... ๓๓ ตัวนี้ ชื่อพยัญชนะ ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ อักขระที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ ๘ ตัวนี้ ชื่อสระ, ก ข ค ฃ ง, จ
ฉ ช ฌ ญ, ฎ ฏ ท ฒ ณ, ต ถ ท ธ ฬ, ป ฝ พ ภ ฌ, ย ร ล ว ส ห ฬ อ ๓๓ ตัวนี้ ชื่อ
พยัญชนะ ฯ

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้
ก. โนหิ+เอตํ	สนธิเป็น.....	ฯ
ข. ฐมฺ+จเร	สนธิเป็น.....	ฯ
ค. มุยายํ	ตัดบทเป็น.....	ฯ
ฌ. ตาสาหํ	ตัดบทเป็น.....	ฯ
ง. นิคคหิตสนธิ	ได้สนธิกิริยาปกครอง ๔ คือ.....	ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. โนหิ+เอตํ สนธิเป็น โนหะตํ ฯ
- ✕ ข. ฐมฺ+จเร สนธิเป็น ฐมฺมญฺจเร ฯ
- ✕ ค. มุยายํ ตัดบทเป็น เม+อยํ ฯ
- ✕ ฌ. ตาสาหํ ตัดบทเป็น ตาสํ+อหํ ฯ
- ✕ ง. นิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริยาปกครอง ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
- ก. นามศัพท์ท่านแบ่งเป็นลิงค์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ข. นปฺงสกลิงค์ มีการันต์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ค. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสังขยา ฯ
- ฌ. วิเสสนศัพท์นาม แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ง. อุปริ, เสยฺยถา เป็นนิบาตบอกอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. นามศัพท์ท่านแบ่งเป็นลิงค์ ๓ คือ
 ปุงลิงค์ เพศชาย ๑
 อิตถीलิงค์ เพศหญิง ๑
 นปุงสกลิงค์ มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง ๑ ฯ
- ✕ ข. นปุงสกลิงค์ มีการันต์ ๓ คือ อ อฺ อุ ฯ
- ✕ ค. ศัพท์ที่เป็นเครื่องหมายกำหนดนับนามนาม ชื่อว่าสังขยา ฯ
- ✕ ฉ. วิเศษนสัพพนามแบ่งเป็น ๒ คือ อนิยม ๑ นิยม ๑ ฯ
- ✕ ง. อุปริ เป็นนิบาตบอกที่ ฯ
 เสยฺยถา เป็นนิบาตบอกอุปมาอุปไมย ฯ

๔. วตุตมานา บอกกาลอะไร ฯ แปลว่าอย่างไร ฯ

จงเขียนวิภัตติอาขยาตหมวดปัญจมี เฉพาะฝ่ายปริสสบทมาดู ฯ

- ✕ วตุตมานา บอกปัจจุบันกาล ฯ ปัจจุบันแท้ แปลว่า “อยู่”, ปัจจุบันใกล้เคียงอดีต แปลว่า “ยอม”, ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต แปลว่า “จะ” ฯ
- ✕ ได้เขียนวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะฝ่ายปริสสบทมาดังนี้

ปัญจมี (ปรสฺสพทํ)

	เอก.	พหู.
ป.	ตุ	อนฺตุ
ม.	หิ	ถ
อุ.	มิ	ม

๕. กิริยาภิตกํ คือ รุโน, ปมฺชฺช แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะมาด้วย

- ก. หิตํ กโรตีติ หิตกฺกโร ฯ
- ข. ทุสฺสติ เตนาคิ โทโส ฯ

- ✕ รุโน แปลว่า ร้องไห้แล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก รุทฺ ชาติ ในความร้องไห้, ต ปัจจัย ชาติมี
 ทฺ เป็นที่สวดอยู่หน้า แปลง ต เป็น หฺน แล้วลบที่สวดธาตุ ฯ
- ✕ ปมฺชฺช แปลว่า ประมาทแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก ป บทหน้า, มทฺ ชาติ ในความประมาท,
 ตฺนาหิ ปัจจัย แปลง ตฺนาหิ ปัจจัย เป็น ย เอา ย กับที่สวดธาตุ เป็น ชฺช ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะมาดังนี้

- ๕ ก. **หิตํ กโรตติ หิตกฺกโร**
(ผู้ใด) ย่อมทำ ซึ่งประโยชน์เกื้อกูล เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้ทำซึ่งประโยชน์เกื้อกูล,
อ ปัจจย, กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ฯ
- ๕ ข. **ทุสฺสติ เตนาคิ โทโส**
(ชน) ย่อมประทุษร้าย (ด้วยกิเลส) นั้น เหตุนั้น (กิเลสนั้น) ชื่อว่า เป็นเหตุประทุษร้าย
(แห่งชน), ณ ปัจจย, กัตตุรูป กรณสาธนะ ฯ

๖. อะไร ชื่อว่า ตปฺปฺริสสมาส ฯ และ ตปฺปฺริสสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
ปตฺตจิวโร เป็นสมาสอะไร ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

- ๕ นามศัพท์มี อ วิภัติเป็นต้นในที่สุด ทานย่อเข้าด้วยบทเบี่ยงปลาย ชื่อว่า ตปฺปฺริสสมาส ฯ
- ๕ ตปฺปฺริสสมาสนั้น มี ๖ อย่าง คือ ทุติยาตปฺปฺริโส, ตติยาตปฺปฺริโส, จตุตถิตปฺปฺริโส,
ปญฺจमितปฺปฺริโส, ฉกฺขจิตปฺปฺริโส, สตฺตमितปฺปฺริโส ฯ
- ๕ ปตฺตจิวโร เป็นสมาหารทวันทวสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
ปตฺโต จ จิวรญจ ปตฺตจิวโร ฯ

๗. ในชาตาทิตฺตํ มีปัจจยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
ปจฺฉิม, คุณวา ลงปัจจยอะไร ฯ ในตฺตํทิตฺตํไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

- ๕ ในชาตาทิตฺตํ มีปัจจย ๓ ตัว คือ อิม อีย กีย ฯ
- ๕ ปจฺฉิม ลง อิม ปัจจย, ในชาตาทิตฺตํ ฯ วิเคราะห์ว่า
ปจฺฉา ชาโต ปจฺฉิม ฯ
- ๕ คุณวา ลง วนฺตฺ ปัจจย, ในตฺตํทิตฺตํไหน ฯ วิเคราะห์ว่า
คุโน อสฺส อตฺถิติ คุณวา ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ทศวรรษที่ ๖

พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๗๐

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้
อักขระที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว คือ..... ๘ ตัวนี้ ชื่อ สระ,
..... ๓๓ ตัวนี้ ชื่อพยัญชนะ ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ อักขระที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ ๘ ตัวนี้ ชื่อสระ,
ก ข ค ฌ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฎ ฏ ท ฒ ณ, ต ถ ท ฐ ฬ, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห ฬ อ
๓๓ ตัวนี้ ชื่อพยัญชนะ ฯ

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้
ก. วิทูน+อคค์	สนธิเป็น.....	ฯ
ข. ยสฺส+อินฺทริยานิ	สนธิเป็น.....	ฯ
ค. ตฺยาค	ตัดบทเป็น.....	ฯ
ฌ. ปจฺจตฺตยเณว	ตัดบทเป็น.....	ฯ
ง. สญฺโณโค	แบ่งเป็น ๒ คือ.....	ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. วิทูน+อคค์ เป็น วิทูนคค์ ฯ
- ✕ ข. ยสฺส+อินฺทริยานิ เป็น ยสฺสินฺทริยานิ ฯ
- ✕ ค. ตฺยาค ตัดบทเป็น เต+อคค์ ฯ
- ✕ ฌ. ปจฺจตฺตยเณว ตัดบทเป็น ปจฺจตฺต+เณว ฯ
- ✕ ง. สญฺโณโค แบ่งเป็น ๒ คือ
    ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่าง ๑
    ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกันอย่าง ๑ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
- ก. คุณนาม แบ่งออกเป็นกี่ชั้น ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ข. นปฺงสกลิงค์ มีการันต์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ค. ศัพท์เหล่านี้ คือ ต, เอกจ, อมฺ เป็นศัพท์นามประเภทไหน ฯ

ฅ. สเจ, วีย เป็นนิบาตบออะไร ๙

ง. ฉพพิสติ, เอกุณปญญาส แปลว่าอะไร ๙

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

✕ ก. คุณนามแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเสส ๑ อติวิเสส ๑ ๙

✕ ข. นปุงสกลิงค์ มีการันต์ ๓ คือ อ อี อุ ๙

✕ ค. ต เป็นปริสสัพพนาม และเป็นนิยมวิเสสนสัพพนาม ๙

เอกจุจ, อมุ เป็นอนิยมวิเสสนสัพพนาม ๙

✕ ฅ. สเจ เป็นนิบาตบอปริกัป ๙

วีย เป็นนิบาตบออุปมาอุปไมย ๙

✕ ง. ฉพพิสติ แปลว่า ๒๖ ๙

เอกุณปญญาส แปลว่า ๔๙ ๙

๔. อะไรจัดเป็นวาก ๙ แบ่งเป็นเท่าไร ๙ อะไรบ้าง ๙

จงเขียนวิภัติหมวดสัทตมี เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดู ๙

✕ กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วณะ บุรุษ ชาติ (ปัจจัย) จัดเป็นวาก ๙

✕ (วากนั้น) แบ่งเป็น ๕ คือ กัตตุวาก ๑ กัมมวาก ๑ ภาววาก ๑ เหตุกัตตุวาก ๑ เหตุกัมมวาก ๑ ๙

✕ ได้เขียนวิภัติหมวดสัทตมี เฉพาะฝ่ายปรัสสบท ดังนี้

สตุตมี (ปรัสสบท)

	เอก.	พหุ.
ป.	เออยย	เออยุ้ย
ม.	เออยยาสี	เออยยาส
อุ.	เออยยามิ	เออยยาม

๕. กิริยาภิตก คือ ตินุณ, ปคคยห แปลว่าอย่างไร ๙ สำเร็จรูปมาจากอะไร ๙

จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสัทนะมาด้วย ๙

ก. หิต กโรตติ หิตกโร ๙

ข. สรติ เอตายาติ สติ ๙

✕ ตินุณ แปลว่า ข้ามแล้ว ๙ สำเร็จรูปมาจาก ตรุ ชาติ ในความข้าม, ต ปัจจัย ชาติมี รุ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ฦณ แล้วลบที่สุดชาติ (อิ อาคม) ๙

- ✎ **ปกคฺยห** แปลว่า ประคองแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **ป** บทหน้า, **คหฺ** ธาตุ ในความประคอง, **ตฺนาทิ** ปัจจัย คือ **ตฺน** **ตฺวา** **ตฺวาน** อุปสัคอยู่หน้าแปลงปัจจัยทั้ง ๓ เป็น **ย** ธาตุมี **หฺ** เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง **ย** กับที่สุดธาตุเป็น **ยหฺ** ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะมาดังนี้

- ✎ ก. **หิตํ กโรตฺติ หิตกฺโร**
(ผู้ใด) ย่อมทำ ซึ่งประโยชน์เกื้อกูล เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้ทำซึ่งประโยชน์เกื้อกูล, **อ** ปัจจัย, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ฯ
- ✎ ข. **สฺรติ เอตายาติ สติ**
(ชน) ย่อมระลึก (ด้วยธรรมชาติ) นั้น เหตุนั้น (ธรรมชาตินั้น) ชื่อว่า เป็นเหตุระลึก (แห่งชน), **ติ** ปัจจัย, กัตตุรูป กรณสาธนะ ฯ

๖. อะไรชื่อตัมปรัสสมาส ฯ ตัมปรัสสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
ราชปุตโต เป็นสมาสอะไร ฯ จงเขียนวิเคราะห์มาดู ฯ

- ✎ นามศัพท์มี **อ** วิภัติเป็นต้นในที่สุด ท่านย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลาย ชื่อตัมปรัสสมาส ฯ
- ✎ ตัมปรัสสมาสนั้น มี ๖ อย่าง คือ **ทฺติยาตปฺริโส**, **ตติยาตปฺริโส**, **จตุตฺถิตปฺริโส**, **ปณฺจมีตปฺริโส**, **ฉกฺขจฺjitปฺริโส**, **สตุตฺถิมิตปฺริโส** ฯ
- ✎ **ราชปุตโต** เป็นฉกฺขจฺjitตัมปรัสสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
รณฺโณ ปุตโต ราชปุตโต ฯ

๗. ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
กจฺจายโน, โภคี ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

- ✎ ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ **ตร** **ตม** **อฺยิสฺส** **ก** **อฺย** **อฺฏฺฐ** ฯ
- ✎ **กจฺจายโน** ลง **ณายน** ปัจจัย, ในโคตตตัทธิต ฯ วิเคราะห์ว่า
กจฺจ **สฺส** **อปจฺจํ** **กจฺจายโน** ฯ
- ✎ **โภคี** ลง **อฺ** ปัจจัย, ในตทสสฺตถิตัทธิต ฯ วิเคราะห์ว่า
โภโค **อสฺส** **อตฺถิติ** **โภคี** ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๑

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

“อักขระที่เหลือนอกจากสระมี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อ.....
แปลว่า..... มี.....ตัว แบ่งเป็น.....พวก คือ.....” ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✎ “อักขระที่เหลือนอกจากสระ มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อพยัญชนะ แปลว่าทำเนื้อความ
ให้ปรากฏ มี ๓๓ ตัว แบ่งเป็น ๒ พวก คือ วรรณ ๑ อวรรณ ๑” ๑

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ์เท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ อถขวสุส ตัดและต่ออย่างไร ๑

✎ ในสระสนธิได้สนธิกิริโยปกรณ์ ๗ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ วิกาโร ๑ ปกติ ๑ ทีโฆ
๑ รสุส ๑ ๑

✎ อถขวสุส ตัดบทเป็น อถโ+อสุส ถ้า โอ อยู่หน้า มีสระอยู่เบื้องหลัง เอา โอ เป็น ว
สนธิเป็น อถขวสุส ๑

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามศัพท์ แบ่งเป็นเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์เท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

ค. ศัพท์เหล่านี้ คือ ตุมห, ย, ก็ เป็นสัพพนามประเภทไหน ๑

ฌ. อุทุธ, ตคฺช เป็นนิบาตบอกอะไร ๑

ง. ปกติสังขยา กับ ปุณฺณสังขยา ต่างกันอย่างไร ๑

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

✎ ก. นามศัพท์ แบ่งเป็น ๓ อย่าง คือ นามนาม ๑ คุณนาม ๑ สัพพนาม ๑ ๑

✎ ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี อุ อู ๑

✎ ค. **ตุมห** เป็นปรัสสัพพนาม ๑

ย, ก็ เป็นอนิยมวิเสสนสัพพนาม ๑

✎ ฌ. **อุทุธ** เป็นนิบาตบอกที่ ๑

ตคฺช เป็นนิบาตบอกความเตือน ๑

- ๘ ง. ปกติสังขยา กับ ปุณฺณสังขยา ต่างกันอย่างไร คือ
 ปกติสังขยา นับโดยปกติเป็นต้นว่า หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า สำหรับนับนามนามให้รู้ว่ามีประมาณเท่าใด,
 ส่วน ปุณฺณสังขยา สำหรับนับนามนามที่เติมในทีนั้น ๆ คือนับเป็นชั้น ๆ เป็นต้นว่า
 ที่หนึ่ง ที่สอง ที่สาม ที่สี่ ที่ห้า ฯ

๕. ในอาขยาตแบ่งกาลที่เป็นประธานไว้เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ จะรู้จักกาลได้ต้องหมายรู้ด้วยอะไร ฯ จงเขียนวิภัตติหมวดอักษัตตนิ เฉพาะฝ่ายปรัสสพทมาดู ฯ

- ๘ ในอาขยาตนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๓ กาล คือ
 กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะข้างหน้า เรียกว่า ปัจจุบันกาล ๑
 กาลที่ล่วงแล้ว เรียกว่า อดีตกาล ๑
 กาลที่ยังไม่มาถึง เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ฯ
- ๘ จะรู้จักกาลได้ต้องหมายรู้ด้วยวิภัตติทั้ง ๘ หมวด ฯ
- ๘ ได้เขียนวิภัตติหมวดอักษัตตนิ เฉพาะฝ่ายปรัสสพท มาดังนี้

อหฺขตฺตนิ (ปรัสสพท)

	เอก.	พหู.
ป.	อิ	อุ
ม.	โอ	ตุ
อุ.	อี	มฺหา

๕. ปัจจัยในกริยาภิตก แบ่งเป็นกี่พวก ฯ อะไรบ้าง ฯ ปัจจัยไหนบอกถึงอะไร ฯ กตฺตา ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูปและสาธนะอะไร ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

- ๘ ปัจจัยในกริยาภิตก แบ่งเป็น ๓ พวก คือ
 กิตปัจจัย อย่างนี้ อนฺต ตวฺนฺตฺ ตาวิ
 กิจปัจจัย อย่างนี้ อนฺนํ ตพฺพ
 กิตกิจปัจจัย อย่างนี้ มานฺ ต ตฺวนฺ ตฺวา ตฺวาน
- ๘ (ปัจจัยในกริยาภิตก ทั้ง ๓ พวกนั้น)
 อนฺต มานฺ บอกปัจจุบันกาล
 ตวฺนฺตฺ ตาวิ ต ตฺวนฺ ตฺวา ตฺวาน บอกอดีตกาล
 อนฺนํ ตพฺพ บอกความจำเป็น ฯ
- ๘ กตฺตา ลง ตฺ ปัจจัย, เป็นกัตตฺรูป กัตตฺสาธนะ ฯ
 วิเคราะห์ว่า กโรตีติ กตฺตา ฯ

หรือเป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสึละ ฯ
วิเคราะห์ว่า กโรติ สีเลนาติ กตฺตา ฯ

๖. อะไรชื่อกัมมธารยสมาส ฯ และกัมมธารยสมาสนั้นมีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
ทิพฺพจกฺขุ เป็นสมาสอะไร ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

- ✎ นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธานคือเป็นนามนาม บทหนึ่งเป็นวิเศษนะคือเป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ทำนยอเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อกัมมธารยสมาส ฯ
- ✎ กัมมธารยสมาสนั้น มี ๖ อย่าง คือ วิเศษนบุพฺพปโต, วิเศษนุตฺตรปโต, วิเศษโนภยปโต, วิเศษโนปมปโต, สมฺภาวนบุพฺพปโต, อวธารณบุพฺพปโต ฯ
- ✎ ทิพฺพจกฺขุ เป็นอุปมาบุพฺพปท-วิเศษโนปมปท กัมมธารยสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า ทิพฺพํ อิว จกฺขุ ทิพฺพจกฺขุ ฯ

๗. ในตทสสัตถิตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
คุณฺวา, พนฺธนียํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตทถิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

- ✎ ในตทสสัตถิตถิต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ วิ, ส, สึ, อิก, อี, ร, วนฺตุ, มนฺตุ, ณ ฯ
- ✎ คุณฺวา ลง วนฺตุ ปัจจัย, ในตทสสัตถิตถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
คุโณ อสฺส อตฺถิติ คุณฺวา ฯ
- ✎ พนฺธนียํ ลง อีย ปัจจัย, ในฐานตทถิต ฯ วิเคราะห์ว่า
พนฺธฺนสฺส จานํ พนฺธนียํ ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๒

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักขระ มี ๖ คือ..... ๑
ข. อักขระ ๗ ตัวนี้ คือ..... เกิดที่ฟัน เรียกว่า..... ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ๑ ก. ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักขระ มี ๖ คือ

กณฺโฐ	คอ ๑
तालु	เพดาน ๑
मूत्रा	ศีรษะก็ว่า ปุ่มเหงือกก็ว่า ๑
तन्तो	ฟัน ๑
ओष्ठो	ริมฝีปาก ๑
नासिका	จมูก ๑ ๑

- ๑ ข. อักขระ ๗ ตัวนี้ คือ ต ถ ท ธ น, ล ส เกิดที่ฟัน เรียกว่า **ทนต์ชา** ๑

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. จิรฺ+ปวาลี สันธิเป็น..... ๑
ข. พหุ+อาพาโร สันธิเป็น..... ๑
ค. ตาสาหํ ตัดบทเป็น..... ๑
ฌ. สาธูติ ตัดบทเป็น..... ๑
ง. พยัญชนะอาคม มี ๘ ตัว คือ..... ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ๑ ก. จิรฺ+ปวาลี สันธิเป็น **จิรมฺปวาลี** ๑
๑ ข. พหุ+อาพาโร สันธิเป็น **พหฺวพาโร** ๑
๑ ค. ตาสาหํ ตัดบทเป็น **ตาสํ+อหํ** ๑
๑ ฌ. สาธูติ ตัดบทเป็น **สาธฺ+อติ** ๑
๑ ง. พยัญชนะอาคม มี ๘ ตัว คือ **ย ว ม ท น ต ร พ** ๑

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามเช่นไร จัดเป็นอสาธณนาม ฯ
- ข. คำพูดในบาลีภาษาจัดเป็นวจนะไว้เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ค. ปุณณสังขยา ใช้สำหรับนับนามนามอย่างไร ฯ
- ฌ. ตุมห ศัพท์ จัดเป็นสัพพนามชนิดไหน ฯ ใช้สำหรับแทนชื่อใคร ฯ
- ง. ดาวเทว, อุทาหุ เป็นนิบาตบอกอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. นามที่ไม่ทั่วไปแก่สิ่งอื่นเหมือนคำว่า **ทิมารุ** กุมารชื่อว่าทิมารุ เป็นต้น จัดเป็นอสาธณนาม ฯ
- ✕ ข. คำพูดในบาลีภาษาจัดเป็นวจนะไว้ ๒ คือ
เอกวจน์ คำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว ๑
พหุวจน์ คำพูดสำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียว คือตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป ๑ ฯ
- ✕ ค. ปุณณสังขยา ใช้สำหรับนับนามนามที่เต็มในที่นั้น ๆ คือนับเป็นชั้น ๆ เป็นต้นว่า ที่หนึ่ง ที่สอง ที่สาม ที่สี่ ที่ห้า ฯ
- ✕ ฌ. **ตุมห** ศัพท์ จัดเป็นสัพพนามชนิดปริสสัพพนาม ใช้สำหรับแทนชื่อคนที่ผู้พูด ๆ กับคนใด สำหรับแทนชื่อคนนั้น เช่น คำในภาษาของเราว่า ท่าน เจ้า สุ เอ็ง มึง ฯ
- ✕ ง. **ดาวเทว** เป็นนิบาตบอกปริจเฉท ฯ
อุทาหุ เป็นนิบาตบอกความถาม ฯ

๔. กิริยาศัพท์ใด ชื่อเหตุกัตตุวาจก ฯ มีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร ฯ และในเหตุกัตตุวาจกนี้ ลงปัจจัยอะไรบ้าง ฯ

- ✕ กิริยาศัพท์ใด กล่าวผู้ให้ให้คนอื่นทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของผู้ให้ให้ผู้อื่นทำนั้น กิริยาศัพท์นั้น ชื่อเหตุกัตตุวาจก ฯ มีอุทาหรณ์ว่า **สามิโก สุทํ โอทนํ ปาเจติ** นายยังพ่อครัวให้หุงอยู่ซึ่งข้าวสุก ฯ
- ✕ ในเหตุกัตตุวาจกนี้ ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ **เณ ฌย ฌาเป ฌาปย** ตัวใดตัวหนึ่ง ฯ

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่ากัตตุสาธนะ ฯ และกัตตุสาธนะนั้นท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ฯ จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะมาด้วย

- ก. **ทุกุเขน รกขียตฺติ ทุรกฺขํ** ฯ
- ข. **อวสนฺติ เอตฺถาติ อวาโส** ฯ

๕ ศัพท์ใดเป็นชื่อของผู้ทำ คือผู้ประกอบกิจยานั้น เป็นต้นว่า **กุมภกาโร** ผู้ทำซึ่งหม้อ ศัพท์นั้นชื่อว่ากัตตุสาธนะ ๕

๖ กัตตุสาธนะนั้นท่านบัญญัติให้แปลว่า “ผู้...”, ถ้างลงในอรรถคือดัสสึละ แปลว่า “ผู้...โดยปกติ”^๑ ๕

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะ มาดังนี้

๗ ก. **ทุกฺเขน รกฺขียตฺติ ทฺรฺกฺขํ**

(จิตฺโต) อันเขารักษาได้โดยยาก เหตุนั้น (จิตฺตํ) ชื่อว่า อันเขารักษาได้โดยยาก, **ทฺรฺกฺขํ** ปัจจัย, เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ๕

๘ ข. **อวสฺนฺติ เอตฺถาติ อวาโส**

(ภิกฺษุ ท.) ย่อมอาศัยอยู่ (ในประเทศ) นั้น เหตุนั้น (ประเทศํ) ชื่อว่า เป็นที่อาศัยอยู่ (แห่งภิกฺษุ ท.), **อว** ปัจจัย เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ๕

๖. อะไร ชื่อว่า ทวันทสมาส ๕ มีเท่าไร ๕ อะไรบ้าง ๕

อนฺโตปาสาทํ, อาคตสมฺโณ (อาราโม) เป็นสมาสอะไร ๕ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาด้วย ๕

๑ นามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า ทวันทสมาส ๕

๒ (ทวันทสมาสนั้น) มี ๒ อย่าง คือ **สมหาโร ๑ อสมหาโร ๑** ๕

๓ **อนฺโตปาสาทํ** เป็นนิปาตปุพฺพกะ อัပ္ยยิภาวสมาส ๕ วิเคราะห์ว่า
ปาสาทสฺส อนฺโต อนฺโตปาสาทํ ๕

๔ **อาคตสมฺโณ (อาราโม)** เป็นหุตียาพหฺพพิหิสมาส ๕ วิเคราะห์ว่า
อาคตา สมณํ ยํ โส อาคตสมฺโณ (อาราโม) ๕

๗. ในชาตาติตฺทิตฺต มีปัจจัยเท่าไร ๕ อะไรบ้าง ๕

ปฺริโม, ชนตา, โกสฺสํ ลงปัจจัยอะไร ๕ ในตฺทิตฺตไหน ๕ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาด้วย ๕

๑ ในชาตาติตฺทิตฺต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ **อิม อีย กีย** ๕

๒ **ปฺริโม** ลง **อิม** ปัจจัย, ในชาตาติตฺทิตฺต ๕ วิเคราะห์ว่า
ปฺเร ชาโต ปฺริโม ๕

๓ **ชนตา** ลง **ตา** ปัจจัย, ในสมุหตฺทิตฺต ๕ วิเคราะห์ว่า
ชนานํ สมฺโห ชนตา ๕

^๑ นอกจากนี้ ยังมีสมาสรูป ดัสสึละสาธนะ เพิ่มเข้ามาบ้าง แปลว่า “ผู้มี...เป็นปกติ” ๕

✎ โกลลล์ ลง ญย ปัจจัย, ในภาวดีทิต ๙ วิเคราะห์ว่า
กุลลสฺส ภาโว โกลลล์ ๙

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๒

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. กรรมที่ทำอักขระ มี..... คือ..... ๖
- ข. พยัญชนะที่มีเสียงไม่ก้อง เรียกว่า..... ได้แก่ พยัญชนะ..... ๖

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ๔ ก. กรรมที่ทำอักขระมี ๔ คือ
    ชีวหามชฌัม ท้ามกลางลิ้น ๑
    ชีวโหปคัม ถัดปลายลิ้นเข้ามา ๑
    ชีวหคัม ปลายลิ้น ๑
    สกกฺขจัน ฐานของตน ๑ ๖
- ๔ ข. พยัญชนะที่มีเสียงไม่ก้อง เรียกว่า อโฆสะ ได้แก่ พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕
    คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ และ ส ๖

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. สทฺฐา+อิธิ สนธิเป็น..... ๖
- ข. ปจฺจตฺตํ+เอว สนธิเป็น..... ๖
- ค. เอตทโวจ ตัดบทเป็น..... ๖
- ฌ. อิจฺเจวํ ตัดบทเป็น..... ๖
- ง. ในพยัญชนะสนธิ สณฺโณโค มี ๒ อย่าง คือ..... ๖

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ๔ ก. สทฺฐา+อิธิ เป็น สทฺฐิธ ๖
- ๔ ข. ปจฺจตฺตํ+เอว เป็น ปจฺจตฺตณฺเณว ๖
- ๔ ค. เอตทโวจ ตัดบทเป็น เอตํ+อโวจ ๖
- ๔ ฌ. อิจฺเจวํ ตัดบทเป็น อิติ+เอวํ ๖
- ๔ ง. ในพยัญชนะสนธิ สณฺโณโค มี ๒ อย่าง คือ
    ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่าง ๑
    ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกันอย่าง ๑ ๖

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามศัพท์นั้น แบ่งเป็นเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
- ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์เท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
- ค. ปกติสังขยาตั้งแต่ไหนถึงไหน เป็นเอกวจนะอิตถิลิงค์อย่างเดียว ๆ
- ฌ. วิเศษนศัพท์นาม แบ่งเป็นเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
- ง. อุปเพว นาม, อมฺโห เป็นนิบาตบอกอะไร ๆ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✗ ก. นามศัพท์นั้น แบ่งเป็น ๓ คือ นามนาม ๑ คุณนาม ๑ สัพพนาม ๑ ๆ
- ✗ ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี อุ ฌ ๆ
- ✗ ค. ปกติสังขยาตั้งแต่ **เอณวิสติ** ถึง **อฏฺฐนวุติ** เป็นเอกวจนะ อิตถิลิงค์อย่างเดียว ๆ
- ✗ ฌ. วิเศษนศัพท์นาม แบ่งเป็น ๒ คือ อนิยม ๑ นิยม ๑ ๆ
- ✗ ง. **อุปเพว นาม** เป็นนิบาตบอกปริกัป ๆ
อมฺโห เป็นนิบาตบอกอาลปนะ ๆ

๔. วิภัติหมวดกาลาติปัตติ บอกกาลอะไร ๆ แปลว่าอย่างไร ๆ

จงเขียนวิภัติหมวดปัญจมี เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดู ๆ

- ✗ วิภัติหมวดกาลาติปัตติ บอกอนาคตกาลแห่งอดีต ๆ แปลว่า จัก...แล้ว, ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า จักได้...แล้ว ๆ
- ✗ ได้เขียนวิภัติหมวดปัญจมี เฉพาะฝ่ายปรัสสบท มาดังนี้

ปัญจมี (ปรัสสบท)

	เอก.	พหู.
ป.	ตุ	อนฺตุ
ม.	หิ	ถ
อุ.	มิ	ม

๕. กิตกัจจปัจจัยในกิริยากิตก คือปัจจัยอะไรบ้าง ๆ ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร ๆ

จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย ๆ

- ก. ทาตพฺพนฺติ เทยฺยํ ๆ
- ข. กโรติ เตนาคิ กรณํ ๆ

- ✗ กิตกัจจปัจจัย ในกิริยากิตก คือ **มาน ต ตฺวณ ตฺวา ตฺวาน** ๆ

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. อักษรเบื่องต้น.....ตัว ตั้งแต่ อ จนถึง..... ชื่อ..... ฯ
- ข. ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ..... เรียกว่า..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ☒ ก. อักษรเบื่องต้น ๘ ตัว ตั้งแต่ อ จนถึง โ อ ชื่อ สระ ฯ
- ☒ ข. ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ พันและริมฝีปาก เรียกว่า ทนฺโตฏฐโซ ฯ

๒. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณฺเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ข. โนเหตุ, เอตทโวจ เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ☒ ก. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณฺ ๔ อย่าง คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ ฯ
- ☒ ข. โนเหตุ เป็นโลปสระสนธิ, ตัดบทเป็น โนหิ+เอตํ ลบสระหน้า คือ อิ ที่สุดแห่งศัพท์ โนหิ เสีย สนธิเป็น โนเหตุ ฯ
- เอตทโวจ เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ ตัดเป็น เอตํ+อโวจ ถ้าสระอยู่เบื้องปลาย แปลง นิคคหิตเป็น ท ต่อเป็น เอตทโวจ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามที่แสดงลักษณะของนามนาม แบ่งเป็นกี่ชั้น ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ข. ศัพท์มนโคณะ ซึ่งมีวิธีแจกแปลกอยู่ ๕ วิภคตินั้น คือ เป็นอย่างไร ฯ
- ค. เอกุณวิสติ จนถึง อฏฺฐนวุติ เป็นวจนะและลึงค์อะไร ฯ
- ฌ. สัพพนามเป็นชื่อสำหรับใช้แทนอะไร ฯ
- ง. สมุปติ, กจฺจิ แปลว่าอย่างไร ฯ เป็นนิบาตบอกอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ☒ ก. นามที่แสดงลักษณะของนามนาม แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเสส ๑ อติวิเสส ๑ ฯ

- ✕ ข. ศัพท์มโนคณะ ซึ่งมีวิธีแจกแปลกอยู่ ๕ วิภัตตินั้น คือ **นา** กับ **สุมา** เป็น **อา**, **ส** ทั้ง ๒ เป็น **โอ**, **สฺมิ** เป็น **อิ**, แล้วลง **ส** อาคม เป็น **สา** เป็น **โส** เป็น **สิ** ฯ
- ✕ ค. **เอภวนวิสติ** จนถึง **อภฺจนวฺติ** เป็นเอกวจนะและอิตถิลิงค์อย่างเดียว ฯ
- ✕ ฉ. สัพพนามเป็นชื่อสำหรับใช้แทนนามนามที่ออกชื่อมาแล้ว เพื่อจะไม่ให้ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งไม่เพราะเหตุ ฯ
- ✕ ง. **สมฺปติ** แปลว่า บัดเดี๋ยวนี้, เป็นนิบาตบอกกาล ฯ
กจฺจิ แปลว่า แลหรือ, เป็นนิบาตความถาม ฯ

๔. กาลาติปตฺติ บอกกาลอะไร ฯ แปลว่าอย่างไร ฯ ถ้ามี **อ** อยู่หน้า แปลว่าอย่างไร ฯ จงยกอุทาหรณ์พร้อมทั้งแปลมาให้ดูด้วย ฯ

- ✕ **กาลาติปตฺติ** บอกอนาคตกาลแห่งอดีต ฯ แปลว่า “จัก...แล้ว” ถ้ามี **อ** อยู่หน้า แปลว่า “จักได้...แล้ว” ฯ อุทาหรณ์ **โส เจ ยานํ ลภิสฺสา, อคฺจฺจิสฺสา** แปลว่า ถ้าว่า เขาก็จักได้แล้วซึ่งยานไชรฺร, (เขา) จักได้ไปแล้ว ฯ

๕. กิริยาภิตฺก คือ ปมฺชช, ตินฺนโณ แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัย มาด้วย ฯ

- ก. **ทมิตพฺโพติ ทมฺโม** ฯ
- ข. **คจฺฉนฺติ เอตฺถาติ คติ** ฯ
- ค. **ปาริ คจฺฉติ สีเลนาคิ ปารคฺ** ฯ

- ✕ **ปมฺชช** แปลว่า ประมาทแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **ป** บทหน้า, **มทฺ** ชาติ ในความประมาท, แปลง **ตฺนาทิ** ปัจจัย, เป็น **ย** ชาติมี **ท** เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง **ย** กับที่สุดชาติเป็น **ชช** ฯ

- ✕ **ตินฺนโณ** แปลว่า ข้ามแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **ตรฺ** ชาติ ในความข้าม, **ต** ปัจจัย, ชาติมี **ร** เป็นที่สุด อยู่หน้า แปลง **ต** เป็น **ณณ** แล้วลบที่สุดชาติ ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัย มาดังนี้

- ✕ ก. **ทมิตพฺโพติ ทมฺโม**
(ผู้ใด) อันเขา พึงทราบได้ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า อันเขาพึงทราบได้, เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, **ณฺย** ปัจจัย ฯ
- ✕ ข. **คจฺฉนฺติ เอตฺถาติ คติ**
(ชน ท.) ย่อมไป (ในภูมิ) นั้น เหตุนั้น (ภูมินั้น) ชื่อว่า เป็นที่ไป (แห่ง ชน ท.), เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ, **ติ** ปัจจัย ฯ

๕ ค. ปาริ คจฺจนฺติ สีเลนาติ ปารคฺ

(ผู้ใด) ย่อมถึง ซึ่งฝั่ง โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้หนึ่ง) ชื่อว่า ผู้ถึงซึ่งฝั่งโดยปกติ,
เป็นกัตตุรูป กัตตุสารณะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ, รุ ปัจจย ๒

๖. สมาสในบาลีภาษาว่าโดยกิจ มีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ อนฺธวโร (ปุริโส), วีตราโค (ภิกขุ),
พหินคร เป็นสมาสอะไร ๑ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดูด้วย ๑

๕ สมาสในบาลีภาษาว่าโดยกิจ มี ๒ อย่าง คือ

สมาสที่ท่านลบวิภัตติเสียแล้ว เรียกว่า **ลุตฺตสมาส**,
สมาสที่ท่านยังมิได้ลบวิภัตติ เรียกว่า **อลุตฺตสมาส** ๒

๕ **อนฺธวโร (ปุริโส)** เป็นวิเศษโนภยบท กัมมชารยสมาส ๒ วิเคราะห์ว่า
อนฺธโร จ วโร จ อนฺธวโร (ปุริโส) ๒

๕ **วีตราโค (ภิกขุ)** เป็นปัญจมีพหุพพิหสมาส ๒ วิเคราะห์ว่า
วีโต ราโค ยสฺมา โส วีตราโค (ภิกขุ) ๒

๕ **พหินคร** เป็นนิปาตปพพกะ อัပ္พยิภาวสมาส ๒ วิเคราะห์ว่า
นฺครสฺส พหิ พหินคร ๒

๗. ในตทสสัดถิตทิต มีปัจจัยเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

เตชสี, กายิก, เอกาทสี ลงปัจจัยอะไร ๑ ในตทิตไหน ๑ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดูด้วย ๑

๕ ในตทสสัดถิตทิต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ **วี ส สี อิก อี ร วนฺตุ มนฺตุ ณ** ๒

๕ **เตชสี** ลง **สี** ปัจจัย, ในตทสสัดถิตทิต ๒ วิเคราะห์ว่า
เตโช อสฺส อตฺถิติ เตชสี ๒

๕ **กายิก** ลง **ณิก** ปัจจัย, ในตรตยาทิตทิต ๒ วิเคราะห์ว่า
กาเยน กตํ กมฺมํ กายิกํ
กาเย วตฺตตฺติติ กายิกํ ๒

๕ **เอกาทสี** ลง **อี** ปัจจัย, ในปรณตทิต ๒ วิเคราะห์ว่า
เอกาทสนฺหนํ ปฺรณํ เอกาทสี ๒

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๓

-----

๑. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. อักษรวิธี ว่าด้วยอะไร ฯ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
ข. พยัญชนะไหนบ้าง เรียกว่าอวรรค ฯ เพราะเหตุไรจึงเรียกชื่อนั้น ๆ

ได้ตอบคำถามดังต่อไปนี้

- ๙ ก. อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร แบ่งเป็น ๒ คือ
สมัญญาภิธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็นสระและพยัญชนะ พร้อมทั้งฐานกรณ์ ๑
สนธิ ต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน ๑ ฯ
- ๙ ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ ย ร ล ว ส ห พ อ เรียกว่า อวรรค ฯ
(อวรรค) เพราะไม่เป็นพวกเป็นหมู่กันตามฐานกรณ์ที่เกิด จึงเรียกชื่อนั้น ๆ

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. จตุตาโร+อิเม	สนธิเป็น.....	ฯ
ข. ตาส+อห	สนธิเป็น.....	ฯ
ค. สเมตายสุมา	ดัตบทเป็น.....	ฯ
ฅ. ยถายิ	ดัตบทเป็น.....	ฯ
ง. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกครอง ๕ คือ.....		ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ๙ ก. จตุตาโร+อิเม สนธิเป็น จตุตาโรเม ฯ
- ๙ ข. ตาส+อห สนธิเป็น ตาสาห ฯ
- ๙ ค. สเมตายสุมา ดัตบทเป็น สเมต+ายสุมา ฯ
- ๙ ฅ. ยถายิ ดัตบทเป็น ยถา+อิ ฯ
- ๙ ง. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกครอง ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑
สญโณโค ๑ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. คำพูดในบาลีภาษา จัดเป็นวจนะไว้เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ข. นปฺงสกลิงค์ มีการันต์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ค. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสังขยา ฯ แบ่งเป็นอะไรบ้าง ฯ

ฅ. กตร, อมฺห จัดเป็นสัพพนามชนิดไหน ฯ

ง. กถ, อิว แปลว่าอย่างไร ฯ เป็นนิบาตบอกอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

๕ ก. คำพูดในบาลีภาษา จัดเป็น ๒ วจนะ คือ

เอกวจนํ คำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว ๑

พหุวจนํ คำพูดสำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียว คือ ตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป ๑ ฯ

๕ ข. นปฺงสกลิงค์ มีการันต์ ๓ คือ อ อิ อุ ฯ

๕ ค. ศัพท์ที่เป็นเครื่องหมายกำหนดนับนามนาม ชื่อว่าสังขยา ฯ

(สังขยานั้น) แบ่งเป็น ๒ คือ ปกติสังขยาอย่าง ๑ ปุณฺณสังขยาอย่าง ๑ ฯ

๕ ฉ. กตร จัดเป็นวิเศษนสัพพนาม ฯ

อมฺห จัดเป็นปฺริสสัพพนาม ฯ

๕ ง. กถ แปลว่า อย่างไร, เป็นนิบาตบอกความถาม ฯ

กถ แปลว่า ด้วยประการใด, เป็นนิบาตบอกประการ ฯ

อิว แปลว่า เพียงดัง, เป็นนิบาตบอกอุปมาอุปไมย ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. ในอาขยาดนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานไว้เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ข. กิริยาศัพท์ใด ชื่อกัตตุวาจก ฯ และกัตตุวาจกนี้ ลงปัจจัยอะไรบ้าง ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

๕ ก. ในอาขยาดนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๓ กาล คือ

กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะข้างหน้า เรียกว่า ปัจจุบนกาล ๑

กาลที่ล่วงแล้ว เรียกว่า อดีตกาล ๑

กาลที่ยังไม่มาถึง เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ฯ

๕ ข. กิริยาศัพท์ใดกล่าวผู้ทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของผู้ทำนั่นเอง กิริยาศัพท์นั้น ชื่อว่า กัตตุวาจก ฯ

กัตตุวาจกนี้ ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ญ ณา นา ณหา โอ เณ ฌย ฯ

๕. กิตปัจจัย ในกิริยาภิตก คือปัจจัยอะไรบ้าง ฯ ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร ฯ

จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย

ก. ฌมฺมํ จรติ สีเลนาคิ ฌมฺมจาริ ฯ

ข. วินนติ เตนาคิ วินโย ฯ

✕ กิตปัจจัยในกริยาภิกตฺก คือ **อนฺต ตวฺนฺตฺ ตาวิ** ฯ

✕ **อนฺต** บอกปัจจุบันกาล ฯ

ตวฺนฺตฺ ตาวิ บอกอดีตกาล ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาดังนี้

✕ ก. **ธมฺมํ จรติ สีเลนาติ ธมฺมจารี**

(ผู้ใด) ย่อมประพฤติ ซึ่งธรรมโดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้ประพฤติซึ่งธรรมโดยปกติ, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ, **ณิ** ปัจจัย ฯ

✕ ข. **วิเนติ เตนาติ วินโย**

(บัณฑิต) ย่อมแนะนำ ด้วยอุบายนั้น เหตุนั้น (อุบายนั้น) ชื่อว่า เป็นเครื่องแนะนำ (ของบัณฑิต), เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ, **อ** ปัจจัย ฯ

๖. อะไร ชื่อว่าอัพยयीภาวสมาส ฯ และอัพยयीภาวสมาสนั้นมีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. **ขตุติโย (อหํ) อิติ มาโน ขตุติยมาโน** ฯ

ข. **ทรสฺส อภาโว นิทุทรํ** ฯ

✕ สมาสที่มีอุปสัคหรือนิบาตอยู่ข้างหน้า ชื่อว่า อัพยयीภาวสมาส ฯ

✕ อัพยयीภาวสมาสนั้น มี ๒ อย่าง คือ **อุปสคฺคปฺพโก ๑ นิปาตปฺพโก ๑** ฯ

ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

✕ ก. **ขตุติโย (อหํ) อิติ มาโน ขตุติยมาโน** เป็นสัมภาวนบุพพท กัมมธารยสมาส ฯ

✕ ข. **ทรสฺส อภาโว นิทุทรํ** เป็นอุปสคฺคปฺพกะ อัพยयीภาวสมาส ฯ

๗. ในตรัตยาภิตัทธิตและฐานัตถิต มีปัจจัยอย่างละเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

สงฺฆิกํ, ทสฺสนิโย ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ

✕ ในตรัตยาภิตัทธิต มีปัจจัย ๑ ตัว คือ **ณิก** ฯ

✕ ในฐานัตถิต มีปัจจัย ๑ ตัว คือ **ฮิย** ฯ

✕ **สงฺฆิกํ** ลง **ณิก** ปัจจัย, ในตรัตยาภิตัทธิต ฯ

✕ **ทสฺสนิโย** ลง **ฮิย** ปัจจัย, ในฐานัตถิต ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๔

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. วจีวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น.....ส่วน คือ..... ๑
ข. กรรมที่ทำอักขระ มี..... คือ..... ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ ก. วจีวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ นาม ๑ อพยยศัพท์ ๑ สมาส ๑ ตัทธิธ ๑
อาชยต ๑ กิตก์ ๑ ๕

✕ ข. กรรมที่ทำอักขระ มี ๔ คือ

ชีวหามชฌ์	ท่ามกลางล้น ๑
ชีวโหปคัค	ถัดปลายาล้นเข้ามา ๑
ชีวหคัค	ปลายล้น ๑
สกฎจัน	ฐานของตน ๑ ๕

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. อภินนุหุ+อติ สนธิเป็น..... ๑
ข. อคฺติ+อาคาร์ สนธิเป็น..... ๑
ค. เอตทโวจ ตัดบทเป็น..... ๑
ฌ. สาธฺติ ตัดบทเป็น..... ๑
ง. สญฺโฆโค แบ่งเป็น ๒ คือ..... ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ ก. อภินนุหุ+อติ สนธิเป็น อภินนุหุติ ๕

✕ ข. อคฺติ+อาคาร์ สนธิเป็น อคฺยาคาร์ ๕

✕ ค. เอตทโวจ ตัดบทเป็น เอต+อโวจ ๕

✕ ฌ. สาธฺติ ตัดบทเป็น สาธ+อติ ๕

✕ ง. สญฺโฆโค แบ่งเป็น ๒ คือ

ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่าง ๑

ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกันอย่าง ๑ ๕

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามศัพท์นั้น แบ่งเป็นกี่อย่าง ๆ อะไรบ้าง ๆ
- ข. วิภัตินามนั้น มีกี่ตัว ๆ แบ่งเป็นอย่างไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
- ค. ปกติสังขยา ตั้งแต่ไหนถึงไหน เป็นเอกวจนะอิตถิลิงค์อย่างเดียว ๆ
- ฌ. วิเสสนศัพท์นามแบ่งเป็นเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
- ง. นิบาตนั้น สำหรับใช้อย่างไร ๆ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ก. นามศัพท์นั้น แบ่งเป็น ๓ คือ นามนาม ๑ คุณนาม ๑ สัพพนาม ๑ ๆ
- ข. วิภัตินามนั้น มี ๑๔ ตัว แบ่งเป็นเอกวจนะ ๗ พหุวจนะ ๗ ดังนี้ ๆ

	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปจมา ที่ ๑	ลี	โย
ทุตียา ที่ ๒	อ	โย
ตตียา ที่ ๓	หา	หิ
จตุตถิ ที่ ๔	ส	ห
ปญจมี ที่ ๕	สุมา	หิ
ฉฎฐิ ที่ ๖	ส	ห
สตุตมี ที่ ๗	สุมี	สุ

- ค. ปกติสังขยา ตั้งแต่ เอกุณวิสติ ถึง อฏฺฐนวุติ เป็นเอกวจนะอิตถิลิงค์อย่างเดียว ๆ
- ฌ. วิเสสนศัพท์นาม แบ่งเป็น ๒ คือ อนิยม ๑ นิยม ๑ ๆ
- ง. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กิริยาศัพท์บ้าง บอกอาลปนะ กาล ที่ ปริเณท อุปไมย ปฏิเสธ ความไต่ยินเล้าลือ ความปรักป ความถาม ความรับ ความเตือน เป็นต้น ๆ

๔. วาจก คืออะไร ๆ แบ่งเป็นกี่อย่าง ๆ อะไรบ้าง ๆ และกุลบุตรจะกำหนดวาจกได้แม่นยำต้องอาศัยอะไรเป็นเครื่องกำหนด ๆ

- วาจก คือ กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วยวิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ คือกล่าวบทที่เป็นประธานของกิริยา ๆ
- (วาจกนั้น) แบ่งเป็น ๕ อย่าง คือ กัตตฺวาจก ๑ กัมมวาจก ๑ ภาววาจก ๑ เหตุกัตตฺวาจก ๑ เหตุกัมมวาจก ๑ ๆ
- กุลบุตรจะกำหนดวาจกได้แม่นยำต้องอาศัยปัจจัยเป็นเครื่องกำหนด ๆ

๕. กิริยาภิตก คือ คุตโต, ปคฺคยห แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ
จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย

- ก. เนตพฺพนฺติ เนยฺย ฯ
ข. สรติ เอตายาติ สติ ฯ
ค. กุชฺฌติ สีเลนาคิ โภธโน ฯ

✎ **คุตโต** แปลว่า อันเขาคุ้มครองแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **คฺป** ชาติ ในความคุ้มครอง,
ต ปัจจัย, ชาติมี **ป** เป็นที่สุด เอาที่สุดชาติเป็น **ต** ลง **สิ** ปฐมวิภัติ ปุงลิงค์ ฯ

✎ **ปคฺคยห** แปลว่า ประคองแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **ป** บทหน้า, **คห** ชาติ ในความประคอง,
ตฺนาหิ ปัจจัย คือ **ตฺน** **ตฺวา** **ตฺวาน**, ชาติมี **ห** เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง **ย** กับที่สุด
ชาติ เป็น **ยห** ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาดังนี้

- ✎ ก. **เนตพฺพนฺติ เนยฺย**
(สิ่งใด) อันเขาพึงนำไป เหตุนั้น (สิ่งนั้น) ชื่อว่าอันเขาพึงนำไป,
เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, **ณฺย** ปัจจัย ฯ
- ✎ ข. **สรติ เอตายาติ สติ**
(ชน) ย่อมระลึก (ด้วยธรรมชาติ) นั้น เหตุนั้น (ธรรมชาตินั้น) ชื่อว่าเป็นเหตุระลึก
(แห่งชน), เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ, **ติ** ปัจจัย ฯ
- ✎ ค. **กุชฺฌติ สีเลนาคิ โภธโน**
(ผู้ใด) ย่อมโกรธ โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าผู้โกรธโดยปกติ,
เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสึละ, **ย** ปัจจัย ฯ

๖. อะไร ชื่อว่าวันทวสมาส ฯ และวันทวสมาสนั้นมีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
สมจุเณร (จิตต์), พนฺธนมฺตฺโต (สตฺโต) เป็นสมาสอะไร ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาด้วย ฯ

- ✎ นามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าวันทวสมาส ฯ
- ✎ วันทวสมาส นั้น มี ๒ อย่าง คือ **สมาหาโร ๑ อสมาหาโร ๑** ฯ
- ✎ **สมจุเณร (จิตต์)** เป็นสหบุพพบท พหุพพิทิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
สท มจุเณเรน ยํ วตฺตตฺติติ สมจุเณร (จิตต์) ฯ
- พนฺธนมฺตฺโต (สตฺโต)** เป็นปัญจมีตปฺปริสสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
พนฺธนา มฺตฺโต พนฺธนมฺตฺโต (สตฺโต) ฯ

๗. ในราชาศัพท์ทิตและปฺรณตฺทิต มีปัจจัยอย่างละเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
 ๘. มาคโร, เตชสี ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺทิตไหน ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดูด้วย ฯ

- ✎ ในราชาศัพท์ทิต มีปัจจัย ๑ ตัว คือ ฦ ฯ
- ✎ ในปฺรณตฺทิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตย ฦ ฦ ม อี ฯ
- ✎ มาคโร ลง ฦ ปัจจัย, ในราชาศัพท์ทิต ฯ วิเคราะห์ว่า
                   มคเช ชาโต มาคโร,
                   มคเช วสตีติ มาคโร,
                   มคเช อีสฺสโร มาคโร ฯ
- ✎ เตชสี ลง สี ปัจจัย, ในตฺทิตทิตทิต ฯ วิเคราะห์ว่า
                   เตโช อีสฺส อตฺถิติ เตชสี ฯ

 ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

-----

๑. อักษรที่เหลือจากสระชื่ออะไร ฯ แปลว่าอย่างไร ฯ มีเท่าไร ฯ แบ่งเป็นกี่พวก ฯ อะไรบ้าง ฯ

- ✍ อักษรที่เหลือจากสระ ชื่อพยัญชนะ ฯ
(พยัญชนะ) แปลว่า ทำเนื่อความให้ปรากฏ ฯ
(พยัญชนะ) มี ๓๓ ตัว ฯ
(พยัญชนะ) แบ่งเป็น ๒ พวก คือ วรรค ๑ อวรรค ๑ ฯ

๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
วิทูนคฺคํ, อภินนฺทฺนฺติ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

- ✍ ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑
สญฺญโค ๑ ฯ
- ✍ วิทูนคฺคํ ตัดเป็น วิทูนฺ+อคฺคํ เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง ลบนิคคหิตซึ่งอยู่หน้า
ได้บ้าง ต่อเป็น วิทูนคฺคํ ฯ
- ✍ อภินนฺทฺนฺติ ตัดเป็น อภินนฺทฺ+อติ นิคคหิตอยู่หน้า ลบสระเบื้องปลายได้บ้าง หรือนิคคหิต
อยู่หน้า ลบสระเบื้องปลาย แปลงนิคคหิตเป็น น ต่อเป็น อภินนฺทฺนฺติ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. อะไรจัดเป็นนามนาม ฯ
- ข. อะไรเรียกว่าการันต์ ฯ
- ค. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสังขยา ฯ
- ฅ. เอต, สัพพ จัดเป็นศัพท์นามชนิดไหน ฯ
- ง. ปัจจัยนั้นลงที่ไหน ฯ เป็นเครื่องหมายอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✍ ก. นามที่เป็นชื่อของคน สัตว์ ที่ สิ่งของ จัดเป็นนามนาม ฯ
- ✍ ข. สระที่สุตแห่งศัพท์ เรียกว่าการันต์ ฯ
- ✍ ค. ศัพท์ที่เป็นเครื่องหมายกำหนดนับนามนาม ชื่อว่าสังขยา ฯ
- ✍ ฅ. เอต เป็นนิยมวิเสสนศัพท์นาม ฯ
สัพพ เป็นอนิยมวิเสสนศัพท์นาม ฯ

- ๘ ง. ปัจจัยนั้น ลงท้ายนามศัพท์ เป็นเครื่องหมายวิภัติปัจจัย, ลงท้ายธาตุ เป็นเครื่องหมายกิริยาปัจจัย ฯ

๔. ในอาขยาตนั้น ทานแบ่งกาลที่เป็นประธานและแบ่งกาลให้ละเอียดไว้อย่างไรบ้าง ฯ

- ๘ ในอาขยาตนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๓ กาล คือ

กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะข้างหน้า	เรียกว่า ปัจจุบันกาล ๑
กาลที่ล่วงแล้ว	เรียกว่า อดีตกาล ๑
กาลที่ยังไม่มาถึง	เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ฯ
- ๘ กาลทั้ง ๓ นั้น ทานแบ่งให้ละเอียดออกอีก ดังนี้

ปัจจุบันกาล จัดเป็น ๓ คือ ปัจจุบันแท้ ๑ ปัจจุบันใกล้เคียงอดีต ๑ ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต ๑ ฯ

อดีตกาล จัดเป็น ๓ คือ ล่วงแล้วไม่มีกำหนด ๑ ล่วงแล้ววานนี้ ๑ ล่วงแล้ววันนี้ ๑ ฯ

อนาคตกาล จัดเป็น ๒ คือ อนาคตของปัจจุบัน ๑ อนาคตของอดีต ๑ ฯ

๕. ในกิริยาภิกถ์ แบ่งกาลไว้เท่าไร ฯ อะไรได้บ้าง ฯ

กมฺมกาโร ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูปและสถานะอะไร ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

- ๘ ในกิริยาภิกถ์ แบ่งกาลที่เป็นประธานไว้ ๒ คือ ปัจจุบันกาล ๑ อดีตกาล ๑ ฯ
- ๘ กาลทั้ง ๒ นั้น แบ่งให้ละเอียดออกอีกดังนี้

ปัจจุบันกาล จัดเป็น ๒ คือ ปัจจุบันแท้ ๑ ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต ๑ ฯ

อดีตกาล จัดเป็น ๒ คือ ล่วงแล้ว ๑ ล่วงแล้วเสร็จ ๑ ฯ
- ๘ กมฺมกาโร ลง ณ ปัจจัย, เป็นกัตตุรูป กัตตุสถานะ ฯ วิเคราะห์ว่า

กมฺมํ กรโถติ กมฺมกาโร ฯ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าอัยยิภาวสมาส ฯ และอัยยิภาวสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ปจฺจาทตฺ, อชฺฌตตฺ จัดเป็นอย่างไร ฯ

- ๘ สมาสที่มีอุปสัคหรือนิบาตอยู่ข้างหน้า ชื่อว่าอัยยิภาวสมาส ฯ
- ๘ อัยยิภาวสมาสนั้น มี ๒ อย่าง คือ อุปสคฺคปฺพทโก ๑ นิปาตปฺพทโก ๑ ฯ
- ๘ ปจฺจาทตฺ เป็นนิปาตปฺพทกะ ฯ
- ๘ อชฺฌตตฺ เป็นอุปสคฺคปฺพทกะ ฯ

๗. ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ สาธุณิก, เมธาวิ, ปณฺจโม แปลว่าอย่างไร ฯ

ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ

- ๘ ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อียสฺสก อีย อิกฺข ฯ

- ✎ **สาธุณโก** แปลว่า ผู้ฆ่าซึ่งนกเป็นอยู่, ลง **ณิก** ปัจจัย, ในตรัตยาทีตัทธิต ฯ
- ✎ **เมธาวิ** แปลว่า มีเมธา (มีปัญญา), ลง **วิ** ปัจจัย, ในตทัสสัดถิตัทธิต ฯ
- ✎ **ปญจโม** แปลว่า ที่ ๕, ลง **ม** ปัจจัย, ในปุณณัตตัทธิต ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

“อักขระที่เหลือนอกจากสระ มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อ..... แปลว่า..... มี.....ตัว แบ่งเป็น.....พวก คือ..... ។

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✍ “อักขระที่เหลือนอกจากสระ มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อพยัญชนะ แปลว่าทำเนื้อความ ให้ปรากฏ มี ๓๓ ตัว แบ่งเป็น ๒ พวก คือ วรรณ ๑ อวรรณ ๑” ។

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. สเมต+อายสุมา	สนธิเป็น.....	ฯ
ข. พนฺธุสฺส+อิว	สนธิเป็น.....	ฯ
ค. ตฺยาหํ	ดัตถเป็น.....	ฯ
ฌ. อิจฺเจวํ	ดัตถเป็น.....	ฯ
ง. พยัญชนะอาคม ๘ ตัว คือ.....		ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✍ ก. สเมต+อายสุมา สนธิเป็น สเมตตายสุมา ฯ

✍ ข. พนฺธุสฺส+อิว สนธิเป็น พนฺธุสฺสเสว ฯ

✍ ค. ตฺยาหํ ดัตถเป็น เต+อหํ ฯ

✍ ฌ. อิจฺเจวํ ดัตถเป็น อิติ+เอวํ ฯ

✍ ง. พยัญชนะอาคม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามทั้ง ๓ นั้น ต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง ។

ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์เท่าไร ។ อะไรบ้าง ។

ค. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสังขยา ។

ฌ. สัพพนาม แบ่งเป็นเท่าไร ។ อะไรบ้าง ។

ง. อุทฺธํ, ยนฺนุน แปลว่าอย่างไร ។ เป็นนิบาตบอกอะไร ។

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✖ ก. นามทั้ง ๓ นั้น ต้องประกอบด้วย ลิงค์ วจนะ วิภัติ ฯ
- ✖ ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี อุ ฤ ฯ
- ✖ ค. ศัพท์ที่เป็นเครื่องหมายกำหนดนับนามนาม ชื่อสังขยา ฯ
- ✖ ง. สัพพนาม แบ่งเป็น ๒ คือ ปุริสสัพพนาม ๑ วิเศษนสัพพนาม ๑ ฯ
- ✖ จ. **อุทฺธ** แปลว่า เบื้องบน, เป็นนิบาตบอกที่ ฯ
ยหนฺน แปลว่า กระไรหนอ, เป็นนิบาตบอกปริกัป ฯ

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. บุรุษในอาชยาด มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ข. กิริยาศัพท์ใด ชื่อเหตุกัตตฺวจาก ฯ และมีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✖ ก. บุรุษในอาชยาด มี ๓ คือ ปฐมบุรุษ ๑ มัธยมบุรุษ ๑ อุตตมบุรุษ ๑ ฯ
- ✖ ข. กิริยาศัพท์ใดกล่าวผู้ใช้ให้คนอื่นทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของผู้ใช้ให้คนอื่นทำนั้น กิริยาศัพท์นั้น ชื่อเหตุกัตตฺวจาก ฯ มีอุทาหรณ์ว่า **สามิโก สุทํ โอทนํ ปาเจติ** นาย ยัง (หรือใช้)พ่อครัว ให้หุงอยู่ ซึ่งข้าวสุก ฯ

๕. กิริยากิตก์ คือ วตฺตพฺพํ, รุณฺโณ แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย

- ก. สุขฺเขน ภริยตีติ สุขโร ฯ
- ข. หิตํ กโรตีติ หิตกฺกโร ฯ
- ค. ทุสฺสตี เตนาติ โทโส ฯ

- ✖ **วตฺตพฺพํ** แปลว่า อันเขาพึงกล่าว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **วท** ชาติ ในความกล่าว, **ตพ** ปัจจัย, เอา **ท** เป็น ต ฯ
- ✖ **รุณฺโณ** แปลว่า ร้องไห้แล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **รท** ชาติ ในความร้องไห้, **ต** ปัจจัย, ชาติมี **ท** เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง **ต** เป็น **น** แล้วลบที่สุดธาตุ ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาดังนี้

- ✖ ก. **สุขฺเขน ภริยตีติ สุขโร**
(ผู้ใด) อันเขาเลี้ยงได้ โดยง่าย เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าอันเขาเลี้ยงได้โดยง่าย, เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, **ข** ปัจจัย ฯ

- ๕ ข. **หิตํ กโรตฺติ หิตกฺกโร**
(ผู้ใด) ย่อมทำ ซึ่งประโยชน์เกื้อกูล เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าผู้ทำซึ่งประโยชน์เกื้อกูล,
เป็นกัตตุรูป กัมมสาธนะ, อ ปัจจัย ฯ
- ๕ ค. **ทุสฺสติ เตนาติ โทโส**
(ชน) ย่อมประทุษร้าย (ด้วยกิเลส) นั้น เหตุนั้น (กิเลสนั้น) ชื่อว่าเป็นเหตุประทุษร้าย
(แห่งชน), เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ, ณ ปัจจัย ฯ

๖. อะไรชื่อว่าสมาส ฯ สมานั้น ว่าโดยกิจและโดยชื่อ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

- ๕ นามศัพท์ ตั้งแต่ ๒ ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อสมาส ฯ
- ๕ สมาสว่าโดยกิจ มี ๒ อย่าง คือ
สมาสที่ท่านลบวิภัติเสียแล้ว เรียกว่า **ลุตฺตสมาโส**,
สมาสที่ท่านยังมิได้ลบวิภัติ เรียกว่า **อลุตฺตสมาโส** ฯ
- ๕ สมาสว่าโดยชื่อ มี ๖ อย่าง คือ **กมุทธาโร, ทิคุ, ตปฺปฺริโส, ทวนฺทโว, อพฺยयीภาโว, พหฺพพิทฺธิ** ฯ

๗. ในชาตาติตฺตฺติและสังขยาตฺตฺติ มีปัจจัยอย่างละเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
จกฺขุมา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺตฺติไหน ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดูด้วย ฯ

- ๕ ในชาตาติตฺตฺติ มีปัจจัย ๓ ตัว คือ **อิม อีย กีย** ฯ
- ๕ ในสังขยาตฺตฺติ มีปัจจัย ๑ ตัว คือ **ก** ฯ
- ๕ **จกฺขุมา** ลง **มฺหฺตุ** ปัจจัย, ในตฺตฺติสํสฺตฺติตฺตฺติ ฯ วิเคราะห์ว่า
จกฺขุ อสฺส อตฺถิติ จกฺขุมา ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๕

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

“อักขระที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว คือ..... ๘ ตัวนี้ ชื่อสระ ฯ
..... ๓๓ ตัวนี้ ชื่อพยัญชนะ” ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ “อักขระที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ ฐ เอ โอ ๘ ตัวนี้ ชื่อสระ ฯ

✕ ก ข ค ฌ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฎ ฐ ท ฒ ณ, ต ถ ท ฐ น, ป ผ พ ภา ม, ย ร ล ว ส ห ฬ อ
๓๓ ตัวนี้ ชื่อพยัญชนะ” ฯ

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. จตุตถาโร+อิเม สนธิเป็น..... ฯ

ข. เอตฺ+อโวจ สนธิเป็น..... ฯ

ค. อถขวุสส ตัดบทเป็น..... ฯ

ฌ. อิธปฺปโมทติ ตัดบทเป็น..... ฯ

ง. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกรณ์ ๕ คือ ..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ ก. จตุตถาโร+อิเม สนธิเป็น จตุตถาโรเม ฯ

✕ ข. เอตฺ+อโวจ สนธิเป็น เอตทโวจ ฯ

✕ ค. อถขวุสส ตัดบทเป็น อถโข+อสุส ฯ

✕ ฌ. อิธปฺปโมทติ ตัดบทเป็น อิธ+ปโมทติ ฯ

✕ ง. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑
สญฺโฆโค ๑ ฯ

๓. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสังขยา ฯ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

จงแจก จตุ ศัพท์ (เฉพาะอิตถิลิงค์) ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ฯ

✕ ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม ชื่อสังขยา ฯ

✕ (สังขยานั้น) แบ่งเป็น ๒ คือ ปกติสังขยาอย่าง ๑ ปุณฺณสังขยาอย่าง ๑ ฯ

✕ ได้แจก จตุ ศัพท์ (เฉพาะอิตถิลิงค์) ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดังนี้

	พหู.
ป.	จตสฺโส
ท.	จตสฺโส
ต.	จตุหิ
จ.	จตสฺสนฺ
ปญ.	จตุหิ
ฉ.	จตสฺสนฺ
ส.	จตุสฺ

๔. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าอาขยาต ฯ ในอาขยาตนั้นท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง ฯ
จงเขียนวิภัตติหมวดภวิสสันติ เฉพาะฝ่ายปรัสสพทมาดู ฯ

- ✎ ศัพท์กล่าวกริยา คือความทำ เป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด ชื่อว่าอาขยาต ฯ
- ✎ ในอาขยาตนั้น ท่านประกอบด้วย วิภัตติ กาล บท วชนะ บุรุษ ชาติ วาจก ปัจจัย ฯ
- ✎ ได้เขียนวิภัตติหมวดภวิสสันติ เฉพาะฝ่ายปรัสสพทมาดังนี้

ปรัสสพท		
	เอก.	พหู.
ป.	สฺสติ	สฺสนฺติ
ม.	สฺสสิ	สฺสถ
อุ.	สฺสามิ	สฺสาม

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่ากัมมสาธนะ ฯ และกัมมสาธนะนั้น ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ฯ
กิริยาภิกถ์ คือ ชินฺโณ, อารุหฺ แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

- ✎ ผู้ทำ ฯ ซึ่งสิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้น เป็นต้นว่า **ปิโย** เป็นที่รัก, **โรโส** วิสัยเป็นที่ยินดี ก็ดี ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งของที่เขาทำ เป็นต้นว่า **กิจจํ** กรรมอันเขาพึงทำ, **ทานํ** สิ่งของอันเขาพึงให้ ก็ดี ชื่อว่ากัมมสาธนะ ฯ
- ✎ กัมมสาธนะนั้น ท่านบัญญัติให้แปลอย่างนี้ คือ
ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นที่.....”
ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา.....” ฯ
- ✎ **ชินฺโณ** แปลว่า แก่แล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **ชิรุ** ชาติ ในความคร่ำคร่า, **ต** ปัจจัย, ชาติผู้มี **รุ** เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง **ต** เป็น **ณฺณ** แล้วลบที่สุดธาตุ ลง **สิ** ปฐมวิภัตติ ฯ

- ✎ **อารยห** แปลว่า ขึ้นแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **อา** บทหน้า, **รุห** ธาตุ ในความขึ้น, **ตุนา** ติ ปัจจัย คือ **ตุน ตฺวา ตฺวาน** มีอุปสัคอยู่หน้า แปลงปัจจัยทั้ง ๓ เป็น **ย** ธาตุมี **ห** เป็นที่สัคอยู่หน้า แปลง **ย** กับที่สัคธาตุเป็น **ยห** ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ ฯ
 ข. ตโย โลกา ติโลกํ ฯ
 ค. พนฺธนา มุตฺโต พนฺธนมุตฺโต ฯ
 ฉ. ภตฺตสฺส ปจฺฉา ปจฺฉาภตฺตํ ฯ
 ง. สนฺตํ จิตฺตํ ยสฺส โส สนฺตจิตฺโต (ภิกขุ) ฯ

- ✎ ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

- ✎ ก. **พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ** เป็นอวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ฯ
 ✎ ข. **ตโย โลกา ติโลกํ** เป็นสมาหารทikusสมาส ฯ
 ✎ ค. **พนฺธนา มุตฺโต พนฺธนมุตฺโต** เป็นปัญจมีตปฺปริสสมาส ฯ
 ✎ ฉ. **ภตฺตสฺส ปจฺฉา ปจฺฉาภตฺตํ** เป็นนิปาตบุพพกะ อัพยียภาวสมาส ฯ
 ✎ ง. **สนฺตํ จิตฺตํ ยสฺส โส สนฺตจิตฺโต (ภิกขุ)** เป็นฉนฺฐีพหุพพิหิสสมาส ฯ

๗. ในเสฏฐัตถิตีและอัพยัตถิตี มีปัจจัยอย่างละเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ปญฺญวาท ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺถิตีไหน ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาด้วย ฯ

- ✎ ในเสฏฐัตถิตี มีปัจจัย ๕ ตัว คือ **ตร ตม อียิสฺส ก อีย อิกฺข** ฯ
 ✎ ในอัพยัตถิตี มีปัจจัย ๒ ตัว คือ **ถา ถิ** ฯ
 ✎ **ปญฺญวาท** ลง **วณฺต** ปัจจัย, ในตฺถิสสัถิตีตฺถิตี ฯ วิเคราะห์ว่า
ปญฺญํ อสฺส อตฺถิตี ปญฺญวาท ฯ

 ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

-----

๑. อะไรชื่อว่าพยัญชนะ ฯ พยัญชนะวรรคมีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

✕ อักขระที่เหลือจากสระนั้น ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อว่าพยัญชนะ ฯ

✕ พยัญชนะวรรค มี ๒๕ ตัว คือ

ก ข ค ฌ ง เรียกว่า ก วรรค

จ ฉ ช ฌ ญ เรียกว่า จ วรรค

ฎ ฐ ฑ ฒ ณ เรียกว่า ฎ วรรค

ด ถ ท ธ น เรียกว่า ด วรรค

ป ผ พ ภ ม เรียกว่า ป วรรค ฯ

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. จตุหิ+อปาเยหิ สนธิเป็น..... ฯ

ข. ตัม+นิพพุตัม สนธิเป็น..... ฯ

ค. จกฺขวาปาถํ ตັดบทเป็น..... ฯ

ฌ. อิธ+ปโมทติ ตັดบทเป็น..... ฯ

ง. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริยาประกอบ ๔ คือ..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ ก. จตุหิ+อปาเยหิ สนธิเป็น จตุหปาเยหิ ฯ

✕ ข. ตัม+นิพพุตัม สนธิเป็น ตณฺนิพพุตัม ฯ

✕ ค. จกฺขวาปาถํ ตັดบทเป็น จกฺข+อปาถํ ฯ

✕ ฌ. อิธ+ปโมทติ ตັดบทเป็น อิธ+ปโมทติ ฯ

✕ ง. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริยาประกอบ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คุณนามแบ่งเป็นกี่ชั้น ฯ อะไรบ้าง ฯ

ข. นปฺงสกลิงค์ มีการันต์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ค. ปกติสังขยา ตั้งแต่ไหนถึงไหน เป็นเอกวจนะอิตถิลิงค์อย่างเดียว ฯ

ฌ. กตม, ตุมห จัดเป็นสัพพนามชนิดไหน ฯ

ง. ติโร, หนุท แปลว่าอย่างไร ฯ เป็นนิบาตบอกอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. คุณนามแบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเสส ๑ อติวิเสส ๑ ฯ
- ✕ ข. นปฺงสกลิงค์ มีการันต์ ๓ คือ อ อิ อุ ฯ
- ✕ ค. ปกติสังขยา ตั้งแต่ **เอภฺนวิสฺติ** ถึง **อภฺจนวฺติ** เป็นเอกวจนะอิตถิลิงค์อย่างเดียว ฯ
- ✕ ฉ. **กตม** เป็นอนิยมวิเสสนสัพพนาม ฯ
ตุมห เป็นปฺริสสัพพนาม ฯ
- ✕ ง. **ติโร** แปลว่า ภายนอก, เป็นนิบาตบอกที่ ฯ
หนฺท แปลว่า เอาเถิด, เป็นนิบาตบอกความเตือน ฯ

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. วิภัตติหมวดอักษัตตนิ บอกกาลอะไร ฯ แปลว่าอย่างไร ฯ
- ข. กิริยาศัพท์ใด ชื่อเหตุกัมมวาก ฯ และมีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. วิภัตติหมวดอักษัตตนิ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้ ฯ แปลว่าแล้ว, ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า ได้...แล้ว ฯ
- ✕ ข. กิริยาศัพท์ใด กล่าวสิ่งที่เขาใช้ให้บุคคลทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของสิ่งนั้น กิริยาศัพท์นั้น ชื่อเหตุกัมมวาก ฯ มีอุทาหรณ์ว่า **สามิเกน สุเทน โอทโน ปาจาปิยเต** ข้าสูกอันนาย ใช้พ่อครัว ให้หุงอยู่ ฯ

๕. กิริยาภิตก คือ ภินโน, ปมชฺช แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย

- ก. ปาริ คจฺฉติ สีเลนาติ ปารคฺค ฯ
- ข. ครหิตพฺพนฺติ คารยหํ ฯ
- ค. วินนฺติ เตนนฺติ วินโย ฯ

- ✕ **ภินโน** แปลว่า แดกแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **ภิท** ชาติ ในความแดก, **ต** ปัจจัย, ชาติมี **ท** เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง **ต** เป็น **นฺ** แล้วลบที่สุดธาตุ ลง **สิ** ปฐมวิภัตติ ฯ
- ✕ **ปมชฺช** แปลว่า ประมาทแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **ป** บทหน้า, **มท** ชาติ ในความประมาท, **ตฺนาทิ** ปัจจัย คือ **ตฺน** **ตฺวา** **ตฺวาน**, อุปสัคอยู่หน้า แปลงปัจจัยทั้ง ๓ เป็น **ย** ชาติ มี **ท** เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง **ย** กับที่สุดธาตุ เป็น **ชฺช** ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาดังนี้

- ๕ ก. **ปาริ คจจติ สีเลนาติ ปารคฺ**
(ผู้ใด) ย่อมถึง ซึ่งฝั่ง โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้หนึ่ง) ชื่อว่าผู้ถึงซึ่งฝั่งโดยปกติ,
เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ, รุ ปัจจย ฯ
- ๕ ข. **ครหิตพพุนติ คารยหิ**
(กรรมใด) อันเขาพึงติเตียน เหตุนั้น (กรรมนั้น) ชื่อว่าอันเขาพึงติเตียน,
เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, ญ ปัจจย ฯ
- ๕ ค. **วิเนติ เตนาติ วินโย**
(บัณฑิต) ย่อมแนะนำ (ด้วยอุบาย) นั้น เหตุนั้น (อุบายนั้น) ชื่อว่าเป็นเครื่องแนะนำ
(ของบัณฑิต), เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ, อ ปัจจย ฯ

๖. อะไรชื่อว่าวันทวสมาส ฯ และวันทวสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
ปุตตจิวรี, สมณพราหมณา จัดเป็นอย่างไร ฯ

- ๕ นามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าวันทวสมาส ฯ
- ๕ วันทวสมาสนั้น มี ๒ อย่าง คือ **สมาหาโร ๑ อสมาหาโร ๑** ฯ
- ๕ **ปุตตจิวรี** จัดเป็นสมาหาโร ฯ
- ๕ **สมณพราหมณา** จัดเป็นอสมาหาโร ฯ

๗. ในปกติตัทธิตและวิภาคตัทธิต มีปัจจัยอย่างละเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
สากฏิกโก ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาด้วย ฯ

- ๕ ในปกติตัทธิต มีปัจจัย ๑ ตัว คือ **มย** ฯ
- ๕ ในวิภาคตัทธิต มีปัจจัย ๒ ตัว คือ **ธา โส** ฯ
- ๕ **สากฏิกโก** ลง **ณิก** ปัจจัย, ในตรตยาตัทธิต ฯ วิเคราะห์ว่า
สกณฺเณ จรตฺติติ สากฏิกโก ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๖

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ในสระ ๘ ตัวนั้น สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ..... ชื่อ..... ๑
สระอีก ๕ ตัว อื่นจากนั้น คือ..... ชื่อ..... ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ในสระ ๘ ตัวนั้น สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อรัสสะ มีเสียงสั้น เหมือนคำว่า
อติ ครุ ฯ
- ✕ สระอีก ๕ ตัว อื่นจากนั้น คือ อา อี อุ เอ โอ ชื่อทีฆะ มีเสียงยาว เหมือนคำว่า ภาติ ฐ
เสโท เป็นต้น ฯ

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. เม+อัย สนิเป็น..... ๑
ข. ปจุตต+เอา สนิเป็น..... ๑
ค. ตาสาห์ ตัดบทเป็น..... ๑
ฅ. สพุภิเรว ตัดบทเป็น..... ๑
ง. ในสระสนธิ โลโป ที่ต้น มี ๒ คือ ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. เม+อัย สนิเป็น มุยาย ฯ
- ✕ ข. ปจุตต+เอา สนิเป็น ปจุตตญเอา ฯ
- ✕ ค. ตาสาห์ ตัดบทเป็น ตาส+อห์ ฯ
- ✕ ฅ. สพุภิเรว ตัดบทเป็น สพุภิ+เอา ฯ
- ✕ ง. ในสระสนธิ โลโป ที่ต้น มี ๒ คือ ลบสระหน้า ๑ ลบสระหลัง ๑ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. อะไรจัดเป็นนามนาม ฯ
- ข. สัพพนามเป็นชื่อสำหรับใช้แทนอะไร ฯ
- ค. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสังขยา ฯ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ฅ. เอต, อมฺห จัดเป็นสัพพนามชนิดไหน ฯ

ง. เสว, อิว แปลว่าอย่างไร ฯ เป็นนิบาตบอกอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. นามที่เป็นชื่อของคน สัตว์ ที่ สิ่งของ เป็นนามนาม ฯ
- ✕ ข. สัพพนาม เป็นชื่อสำหรับใช้แทนนามนาม ที่ออกชื่อมาแล้ว เพื่อจะไม่ให้ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งไม่เพราะหู ฯ
- ✕ ค. ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม ชื่อสังขยา ฯ
(สังขยานั้น) แบ่งเป็น ๒ คือ ปกติสังขยา ๑ ปุณฺณสังขยา ๑ ฯ
- ✕ ฅ. เอต เป็นนิยมวิเสสนสัพพนาม ฯ
อมฺห เป็นปฺริสสัพพนาม ฯ
- ✕ ง. เสว แปลว่า วันพรุ่ง, เป็นนิบาตบอกกาล ฯ
อิว แปลว่า เพียงดัง, เป็นนิบาตบอกอุปมาอุปไมย ฯ

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. ในอาขยาต แบ่งกาลที่เป็นประธานไว้เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ข. กิริยาศัพท์ใด ชื่อเหตุกัตตุวาก ฯ และมีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. ในอาขยาตนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๓ กาล คือ
กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะข้างหน้า เรียกว่า ปัจจุบันกาล ๑
กาลที่ล่วงแล้ว เรียกว่า อดีตกาล ๑
กาลที่ยังไม่มาถึง เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ฯ
- ✕ ข. กิริยาศัพท์ใด กล่าวผู้ใช้ให้คนอื่นทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของผู้ใช้ให้คนอื่นทำนั้น
กิริยาศัพท์นั้น ชื่อเหตุกัตตุวาก ฯ มีอุทาหรณ์ว่า สามิโก สฺมฺ โอทฺหนํ ปาเจติ นาย ยัง
(หรือใช้)พ่อครัว ให้หุงอยู่ ซึ่งข้าวสุก ฯ

๕. ต ปัจจัย ในกิริยาภิตก เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ทุ และ หุ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น
อะไรได้บ้าง ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบอย่างละ ๑ ตัว ฯ

จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย

ก. สุเขน ภริยํตีติ สฺมฺโร ฯ

ข. ธาเรตีติ ธาตา ฯ

๔. ต ปัจจัย ในกิริยาภิตก เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ท และ ห เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ดังนี้

ธาตุมี ท เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น หน แล้วลบที่สุดธาตุ ตัวอย่าง จนโน อันเขามุ่งแล้ว, จท ธาตุ ในความปิด ฯ

ธาตุมี ห เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น หุ แล้วลบที่สุดธาตุ ตัวอย่าง รุหุ โกงอกแล้ว, รุห ธาตุ ในความงอก ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาดังนี้

๕. ก. สุขเขน ภริยตีติ สุขโร

(ผู้ใด) อันเขาเลี้ยงได้ โดยง่าย เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าอันเขาเลี้ยงได้โดยง่าย, เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, ข ปัจจัย ฯ

๖. ข. ธาเรตีติ ธาตา

(ผู้ใด) ย่อมทรงไว้ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าผู้ทรงไว้, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ, ต ปัจจัย ฯ

๖. อะไรชื่อว่าตปฺปฐิสมาส ฯ และตปฺปฐิสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
ราชปุตฺโต, สงขารทุกขํ จัดเป็นอย่างไร ฯ

๗. นามศัพท์มี อ วิภัติเป็นต้นในที่สุด ท่านย่อเข้าด้วยบทเบื่องปลาย ชื่อตปฺปฐิสมาส ฯ
๘. ตปฺปฐิสมาสนั้น มี ๖ อย่าง คือ ทุตฺติยาตปฺปฐิส, ตตฺติยาตปฺปฐิส, จตฺตตฺติยาตปฺปฐิส, ปญฺจมีตปฺปฐิส, ฉฏฐีตปฺปฐิส, สตฺตตฺติยาตปฺปฐิส ฯ
๙. ราชปุตฺโต เป็นฉฏฐีตปฺปฐิสมาส ฯ
๑๐. สงขารทุกขํ เป็นสตฺตตฺติยาตปฺปฐิสมาส ฯ

๗. ในพหุลตฺติยิตและเสฏฐตฺติยิต มีปัจจัยอย่างละเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
โกติ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺติยิตไหน ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาด้วย ฯ

๑. ในพหุลตฺติยิต มีปัจจัย ๑ ตัว คือ อาล ฯ
๒. ในเสฏฐตฺติยิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อธิสฺส ก อธิ อธิ ฯ
๓. โกติ ลง อ ปัจจัย, ในตฺติยิตไหน ฯ วิเคราะห์ว่า
โกโค อสฺส อตฺตติ โกติ ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๖๗

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่า..... ที่มีเสียงไม่ก้อง เรียกว่า.....,
พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ.....และ..... ๑๑ ตัวนี้ เป็นอโฆสระ ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่า โฆสระ, ที่มีเสียงไม่ก้อง เรียกว่า อโฆสระ,
- ✕ พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ และ ส ๑๑ ตัวนี้ เป็นอโฆสระ ฯ

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. กิณฺหุ+อิม่า	สนธิเป็น.....	ฯ
ข. ปฏิสณฺหารวุตฺติ+อสุส	สนธิเป็น.....	ฯ
ค. เอตทโวจ	ตัดบทเป็น.....	ฯ
ฌ. ตถริว	ตัดบทเป็น.....	ฯ
ง. ในสระสนธิ ที่ฌ เป็น ๒ คือ.....		ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. กิณฺหุ+อิม่า   สนธิเป็น กิณฺหุมา ฯ
- ✕ ข. ปฏิสณฺหารวุตฺติ+อสุส   สนธิเป็น ปฏิสณฺหารวุตฺยสุส ฯ
- ✕ ค. เอตทโวจ   ตัดบทเป็น เอตฺ+อโวจ ฯ
- ✕ ฌ. ตถริว   ตัดบทเป็น ตถา+เอว ฯ
- ✕ ง. ในสระสนธิ ที่ฌ เป็น ๒ คือ ที่มะสระหน้า ๑ ที่มะสระหลัง ๑ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. คำพูดในบาลีภาษาจัดเป็นวจนะไว้เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ข. นามทั้ง ๓ นั้น ต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง ฯ
- ค. ปกติสังขยา ตั้งแต่ เอกุณวิสติ ถึง อฏฺฐตฺตีสติ แจกตามแบบอะไร ฯ
- ฌ. เอก สัพพนาม แจกได้กี่วจนะ ฯ เหมือนอะไร ฯ
- ง. ทิวา, ยาวเทว แปลว่าอย่างไร ฯ เป็นนิบาตบอกอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

ก. คำพูดในบาลีภาษาจัดเป็นวจนะ ๒ คือ

เอกวจนํ คำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว ๑

พหุวจนํ คำพูดสำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียว คือตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป ๑ ๒

ข. นามทั้ง ๓ นั้น ต้องประกอบด้วย ลิงค์ วจนะ วิภัติ ๒

ค. ปกติสังขยา ตั้งแต่ **เอภวนวิสติ** ถึง **อภุจตุตฺติสฺสตี** แจกตามแบบ อี การ์นต์ ในอิตถิลิงค์ (รตฺติ) เฉพาะฝ่ายเอกวจนะ ๒

ฅ. เอก สัพพนาม แจกได้ทั้ง ๒ วจนะ ๒ เหมือน ย ศัพท์ ในสัพพนาม ๒

ง. ทิวา แปลว่า วัน, เป็นนิบาตบอกกาล ๒

ยาวเทว แปลว่า เพียงใดนั้นเทียว, เป็นนิบาตบอกปริจเฉท ๒

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. ธาตุเหล่าใด เรียกว่าสกัมมธาตุและอกัมมธาตุ ๒

ข. กิริยาศัพท์ใด ชื่อเหตุกัตตฺวาจก ๒ และมีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร ๒

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

ก. ธาตุเหล่าใดเรียกหากรรม ธาตุเหล่านั้นเรียกว่า สกัมมธาตุ ธาตุมีกรรม ๒

ธาตุเหล่าใดไม่ต้องเรียกหากรรม คือสิ่งอันบุคคลพึงทำ ธาตุเหล่านั้นเรียกว่า อกัมมธาตุ ธาตุไม่มีกรรม ๒

ข. กิริยาศัพท์ใดกล่าวผู้ใช้ให้คนอื่นทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของผู้ใช้ให้คนอื่นทำนั้น กิริยาศัพท์นั้น ชื่อว่าเหตุกัตตฺวาจก ๒ มีอุทาหรณ์ว่า สามโก สุทํ โอทนํ ปาเจติ นาย ยัง(หรือใช้)พ่อครัว ให้หุงอยู่ ซึ่งข้าวสุก ๒

๕. กิริยาภิตก คือ หนูโจ, อภิรมม แปลว่าอย่างไร ๒ สำเร็จรูปมาจากอะไร ๒

จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย

ก. สุเขน ภริยตีติ สุขโร ๒

ข. กุชฌติ สีเลนาติ โกรโณ ๒

ค. ปรมํ ภวติ เอตสฺมาติ ปภโว ๒

หนูโจ แปลว่า ร่าเริงแล้ว ๒ สำเร็จรูปมาจาก หสฺ ธาตุ ในความหัวเราะ, ต ปัจจัย, ธาตุมี สฺ เป็นที่สวดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ฏฺ แล้วลบที่สวดธาตุ ๒

- ✎ อภิรุมม แปลว่า ยินดียิ่งแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก อภิ บทหน้า, รุม ธาตุ ในความยินดี, **ตฺนาทิ** ปัจจัย คือ **ตฺน ตฺวา ตฺวาน** มีอุปสัคอยู่หน้าแปลงปัจจัยทั้ง ๓ เป็น **ย**, ธาตุ **มิ มุ** เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง **ย** กับที่สุดธาตุ เป็น **มฺม** ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาดังนี้

- ✎ ก. **สุเขน ภริยิตฺติ สุภโร**
(ผู้ใด) อันเขาเลี้ยงได้โดยง่าย เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าอันเขาเลี้ยงได้โดยง่าย,
เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, **ข** ปัจจัย ฯ
- ✎ ข. **กฺขุณฺณติ สีเลนาติ โภโร**
(ผู้ใด) ย่อมโกรธ โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าผู้โกรธโดยปกติ,
เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในตัสสึละ, **ยุ** ปัจจัย ฯ
- ✎ ค. **ปจฺมํ ภวติ เอตสฺมาติ ปกฺว**
(แม่น้ำ) ย่อมเกิดก่อน (แต่ประเทศ) นั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่าเป็นแดนเกิดก่อน
(แห่งแม่น้ำ), เป็นกัตตุรูป อปาทานสาธนะ, **อ** ปัจจัย ฯ

๖. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่ากัมมธารยสมาส ฯ และกัมมธารยสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
ปณฺญาปาสาโท, ขตฺติยมาโน จัดเป็นอย่างไรหน ฯ

- ✎ นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัตติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธานคือเป็นนามนาม
บทหนึ่งเป็นวิเศษนะคือเป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ท่าน
ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า กัมมธารยสมาส ฯ
- ✎ กัมมธารยสมาสนั้น มี ๖ อย่าง คือ วิเศษนบุพพบท, วิเศษนุตตรบท, วิเศษโนภยบท,
วิเศษโนปมบท, สัมภาวนบุพพบท, อวธารณบุพพบท ฯ
- ✎ **ปณฺญาปาสาโท** จัดเป็นวิเศษโนปมบท ฯ
- ✎ **ขตฺติยมาโน** จัดเป็นสัมภาวนบุพพบท ฯ

๗. ในชาตาติตฺตทิตฺตและสมุหตฺตทิตฺต มีปัจจัยอย่างละเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
สงฺฆิกํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺตทิตฺตไหน ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาด้วย ฯ

- ✎ ในชาตาติตฺตทิตฺต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ **อิม อีย กิย** ฯ
- ✎ ในสมุหตฺตทิตฺต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ **กณฺ ณ ตา** ฯ
- ✎ **สงฺฆิกํ** ลง **ณิก** ปัจจัย, ในตรัตยาติตฺตทิตฺต ฯ วิเคราะห์ว่า
สงฺฆสฺส สนฺตํ สงฺฆิกํ ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๗

-----

๑. อะไรชื่อว่าพยัญชนะ ฯ พยัญชนะวรรคมีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

✕ อักขระที่เหลือจากสระนั้น ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อว่าพยัญชนะ ฯ

✕ พยัญชนะวรรค มี ๒๕ ตัว คือ

ก ข ค ฌ ง เรียกว่า ก วรรค

จ ฉ ช ฌ ญ เรียกว่า จ วรรค

ฎ ฐ ฑ ฒ ณ เรียกว่า ฎ วรรค

ด ถ ท ธ น เรียกว่า ด วรรค

ป ผ พ ภ ม เรียกว่า ป วรรค ฯ

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. กิสุ+อิธ สนธิเป็น..... ฯ

ข. วิทูนฺ+อคคํ สนธิเป็น..... ฯ

ค. เอวฺสา ตัดบทเป็น..... ฯ

ฌ. ตฺยาคํ ตัดบทเป็น..... ฯ

ง. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ ๔ คือ ..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

✕ ก. กิสุ+อิธ สนธิเป็น กิสุธ ฯ

✕ ข. วิทูนฺ+อคคํ สนธิเป็น วิทูนคคํ ฯ

✕ ค. เอวฺสา ตัดบทเป็น เอวฺ+อสฺสา ฯ

✕ ฌ. ตฺยาคํ ตัดบทเป็น เต+อหํ ฯ

✕ ง. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. อะไรจัดเป็นนามนาม ฯ

ข. ปุลงฺลิคฺ มีการันต์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ค. ปกติสังขยา ตั้งแต่ไหนถึงไหน เป็นเอกวจนะ อิตถิลิงค์อย่างเดียว ฯ

ฌ. วิเสสนศัพท์นาม แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ง. ศัพท์เช่นไร เรียกว่าอพยยศัพท์ ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. นามที่เป็นชื่อของคน สัตว์ ที่ สิ่งของ จัดเป็นนามนาม ฯ
- ✕ ข. ปุ่่งลิ่งค์ มีกัรันต์ ๕ คือ อ อิ อี อุ ฌ ฃ
- ✕ ค. ปกตีสงขยตังแต่ เอกุณวิสติ ถึง อฏฺฐนวุติ เป็นเอกวจนะ อิตถิลิงค้อย่างเดียว ฯ
- ✕ ฉ. วิเสสนสัพพนาม แบ่งเป็น ๒ คือ อนิยม ๑ นิยม ๑ ฯ
- ✕ ง. ศัพท้อีกจำพวทหนึ่งจะแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้คงรูปอยู่เป็นอย่างเดียว ศัพทเหล่านี้ เรียกว่าอัพยยศัพท์ ฯ

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ศัพทเช่นไร ชื่อว่าอาขยาด ฯ
- ข. ในอาขยาดนั้น ท่านแบ่งบทเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. ศัพทกล่าวกริยา คือ ความทำ เป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด ชื่อว่าอาขยาด ฯ
- ✕ ข. ในอาขยาดนั้นแบ่งบทเป็น ๒ คือ ปรัสสบท บทเพื่อผู้อื่น ๑ อัตตโนบท บทเพื่อตน ๑ ฯ

๕. กิริยาภิตก คือ วจนีย, ชินฺโน แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย

- ก. นิสฺสาย นํ วสตีติ นิสฺสโย ฯ
- ข. มลฺลยติ เอตยาติ มติ ฯ
- ค. วทตีติ วตฺตา ฯ

- ✕ วจนีย แปลว่า (อันเขา) ฟังกล่าว ฯ สำเร็จรูปมาจาก วจฺ ชาติ ในความกล่าว, อนีย ปัจจัย, ลง สิ ปฐมาวิภัติ สำเร็จรูปเป็น วจนีย ฯ
- ✕ ชินฺโน แปลว่า แก่แล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก ชิรฺ ชาติ ในความคร่ำคร่า, ต ปัจจัย ชาติมี รุ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ฌ แล้วลบที่สุดธาตุ ลง สิ ปฐมาวิภัติ สำเร็จรูปเป็น ชินฺโน ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาดังนี้

- ✕ ก. นิสฺสาย นํ วสตีติ นิสฺสโย
(ศิษย์) อาศัยซึ่งอาจารย์นั้นอยู่ เหตุนั้น (อาจารย์นั้น) ชื่อว่าเป็นที่อาศัยอยู่ (ของศิษย์), เป็นกัตตุรูป กัมมสาธนะ, อ ปัจจัย ฯ

๔ ข. มณฺเฑติ เอตายาติ มติ

(ชน) ย่อมรู้ ด้วยปัญญานั้น เหตุนั้น (ปัญญานั้น) ชื่อว่าเป็นเหตุรู้ (แห่งชน), เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ, ตี ปัจจัย ฯ

๔ ค. วทตฺติ วตุตา

(ผู้ใด) ย่อมกล่าว เหตุนั้น (ผู้ใด) ชื่อว่าผู้กล่าว, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ, ตุ ปัจจัย ฯ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าอัพยयीภาวสมาส ฯ อัพยयीภาวสमाสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ พุทฺธรตนํ, ปจฺจกตฺตํ เป็นสมาสอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

๔ สมาสที่มีอุปสัคหรือนิบาตอยู่ข้างหน้า ชื่อว่าอัพยयीภาวสมาส ฯ

๔ อัพยयीภาวสमाสนั้น มี ๒ อย่าง คือ อุปสัคคบุพฺพโก ๑ นิปาตบุพฺพโก ๑ ฯ

๔ พุทฺธรตนํ เป็นอวธารณบุพฺพท กัมมธารยสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า พุทฺธโร เอว รตนํ พุทฺธรตนํ ฯ

๔ ปจฺจกตฺตํ เป็นนิปาตบุพฺพกะ อัพยयीภาวสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า ภตฺตสฺส ปจฺจกตฺตํ ปจฺจกตฺตํ ฯ

๗. ในเสฏฐัตถิตีและปุรณัตถิตี มีปัจจัยอย่างละเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ เมธาวิ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในัตถิตีไหน ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดูด้วย ฯ

๔ ในเสฏฐัตถิตี มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อียสฺส ก อีย อิกฺข ฯ

๔ ในปุรณัตถิตี มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตีย ถ ฐ ม อี ฯ

๔ เมธาวิ ลง วิ ปัจจัย, ในตทสฺสตถิตัตถิตี ฯ วิเคราะห์ว่า เมธา อสฺส อตฺถิตี เมธาวิ ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. บาลีไวยากรณ์ แบ่งเป็น.....ภาค คือ..... ๑
ข. สระมีมาตราเบา.....ตัว คือ..... ชื่อว่ารัสสะ ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✗ ก. บาลีไวยากรณ์ แบ่งเป็น ๔ ภาค คือ อักษรวิธี ๑ วจวิภาค ๑ วากยสัมพันธ์ ๑
ฉันทลักษณ์ ๑ ๕
✗ ข. สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อ อิ อุ ชื่อว่ารัสสะ ๕

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. จตุตถาโร+อิเม สนธิเป็น..... ๑
ข. พนธุสสุ+อิว สนธิเป็น..... ๑
ค. สเมตายสุมา ตัดบทเป็น..... ๑
ฌ. สาธุติ ตัดบทเป็น..... ๑
ง. พยัญชนะอาคม มี ๘ ตัว คือ ๑

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ✗ ก. จตุตถาโร+อิเม สนธิเป็น จตุตถาโรเม ๕
✗ ข. พนธุสสุ+อิว สนธิเป็น พนธุสสุเสว ๕
✗ ค. สเมตายสุมา ตัดบทเป็น สเมต+อายสุมา ๕
✗ ฌ. สาธุติ ตัดบทเป็น สาธุ+อิติ ๕
✗ ง. พยัญชนะอาคม มี ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ ๕

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. อะไรจัดเป็นนามนาม ๕ แบ่งออกเป็นเท่าไร ๕ อะไรบ้าง ๕
ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์เท่าไร ๕ อะไรบ้าง ๕
ค. ปกติสังขยา กับ ปุณฺณสังขยา ต่างกันอย่างไร ๕
ฌ. อมฺห และ เอกจฺจ เป็นสัพพนามประเภทไหน ๕
ง. อุปริ, เสยฺยถา แปลว่าอย่างไร ๕ เป็นนิบาตบอกอะไร ๕

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. นามที่เป็นชื่อของคน สัตว์ ที่ สิ่งของ จัดเป็นนามนาม ฯ
(นามนามนี้) แบ่งออกเป็น ๒ คือ สาธารณนาม ๑ อสาธารณนาม ๑ ฯ
- ✕ ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี อุ อู ฯ
- ✕ ค. ปกติสังขยา กับ ปุณฺณสังขยา ต่างกันอย่างไร คือ
ปกติสังขยานั้น นับโดยปกติ เป็นต้นว่า หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า สำหรับนับนามนาม
ให้รู้ว่ามีประมาณเท่าไร
ส่วนปุณฺณสังขยานั้น สำหรับนับนามนาม ที่เต็มในที่นั้น ๆ คือนับเป็นชั้น ๆ
เป็นต้นว่า ที่หนึ่ง ที่สอง ที่สาม ที่สี่ ที่ห้า ฯ
- ✕ ฉ. อมฺห เป็นปริสัทพนาม ฯ
เอกจฺจ เป็นอนิยมวิเสสนสัทพนาม ฯ
- ✕ ง. อฺปร แปลว่า เบื้องบน, เป็นนิบาตบอกที่ ฯ
เสยฺยถา แปลว่า ฉันท, เป็นนิบาตบอกอุปมาอุปไมย ฯ

๔. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าอาขยาต ฯ ในอาขยาตนั้นท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง ฯ
จงเขียนวิภัตติหมวดอักษัตตนิ เฉพาะฝ่ายปรัสสพทมาดู ฯ

- ✕ ศัพท์กล่าวกริยา คือความทำ เป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พุด คิด ชื่อว่า
อาขยาต ฯ
- ✕ ในอาขยาตนั้น ท่านประกอบด้วย วิภัตติ กาล บท วชนะ บุรุษ ชาติ วาจก ปัจจัย ฯ
- ✕ ได้เขียนวิภัตติหมวดอักษัตตนิ เฉพาะฝ่ายปรัสสพทมาดังนี้

ปรัสสพท		
	เอก.	พหู.
ป.	อิ	อุ
ม.	โอ	ตุ
อุ.	อี	มฺหา

๕. กิริยาภิตก์ คือ โภชนีย, อารทฺธ แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ
จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย

- ก. ปาปํ กรโธติ สีเลนาติ ปาปการี ฯ
- ข. ครหิตพฺพนฺติ คารยฺหํ ฯ
- ค. กรโธติ เตนาติ กรณํ ฯ

- ✎ **โกชนีย** แปลว่า (อันเขา) พึงกิน ฯ สำเร็จรูปมาจาก **ภุช** ชาติ ในความกิน, **อนีย** ปัจจัย พกฺทฺธิ อฺ เป็น โอ ลง **สิ** ปฐมวิภัติติ สำเร็จรูปเป็น **โกชนีย** ฯ
- ✎ **อารทุโร** แปลว่า (อันเขา) ปราศแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก **อา** บทหน้า, **รฏ** ชาติ ในความเริ่ม, **ต** ปัจจัย ชาติมี **ภ** เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง **ต** เป็น **ทุ** แล้วลบที่สุด ชาติ ลง **สิ** ปฐมวิภัติติ สำเร็จรูปเป็น **อารทุโร** ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาดังนี้

- ✎ ก. **ปาป โกรติ สีเลนาติ ปาปการิ**
(ผู้ใด) ย่อมทำ ซึ่งบาป โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าผู้ทำซึ่งบาปโดยปกติ, เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ, **ณิ** ปัจจัย ฯ
- ✎ ข. **ครหิตพฺพนฺติ คารยหิ**
(กรรมใด) อันเขาพึงติเตียน เหตุนั้น (กรรมนั้น) ชื่อว่าอันเขาพึงติเตียน, เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, **ณฺย** ปัจจัย ฯ
- ✎ ค. **กโรติ เตนาติ กรณิ**
(เขา) ย่อมทำ ด้วยสิ่งนั้น เหตุนั้น (สิ่งนั้น) ชื่อว่าเป็นเครื่องทำ (แห่งเขา), เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ, **ยุ** ปัจจัย ฯ

๖. **สมาสเช่นไร** ชื่อว่าวันทวสมาส ฯ และวันทวสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ **สนฺตจิตฺโต (ภิกฺขุ)** เป็นสมาสอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

- ✎ นามศัพท์ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าวันทวสมาส ฯ
- ✎ วันทวสมาสนั้น มี ๒ อย่าง คือ **สมาหาโร, อสมาหาโร** ฯ
- ✎ **สนฺตจิตฺโต (ภิกฺขุ)** เป็นฉนฺฐีพหุพหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
สนฺต จิตฺตํ ยสฺส โส สนฺตจิตฺโต (ภิกฺขุ) ฯ

๗. **ในปุณณัตถิตีและอัพยยัตถิตี มีปัจจัยอย่างละเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ** **โกคิ** ลงปัจจัยอะไร ฯ ในัตถิตีไหน ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดูด้วย ฯ

- ✎ ในปุณณัตถิตี มีปัจจัย ๕ ตัว คือ **ติย ถ จ ม อี** ฯ
- ✎ ในอัพยยัตถิตี มีปัจจัย ๒ ตัว คือ **ถา ถิ** ฯ
- ✎ **โกคิ** ลง **อี** ปัจจัย, ในตทสสัตถิตีททิต ฯ วิเคราะห์ว่า
โกโค อสฺส อตฺถิติ โกคิ ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา-เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๘

-----

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักขระ มี..... คือ..... ฯ
- ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ..... เรียกว่าอวรรค เพราะ..... ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ๕ ก. ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักขระ มี ๖ คือ

กณฺโฐ	คอ ๑
तालु	เพดาน ๑
मूत्रा	ศีรษะก็ว่า ปุ่มเหงือกก็ว่า ๑
तन्तो	ฟัน ๑
ओष्ठो	ริมฝีปาก ๑
नासिका	จมูก ๑ ฯ

- ๕ ข. พยัญชนะ ๘ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห พ อ เรียกว่าอวรรค เพราะไม่เป็นพวกเป็นหมู่กันตามฐานกรณ์ที่เกิด ฯ

๒. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ในสระสนธิ อาเทโส มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ข. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกรณ์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ๕ ก. ในสระสนธิ อาเทโส มี ๒ คือ แปลงสระเบื้องต้นหน้า ๑ แปลงสระเบื้องต้นหลัง ๑ ฯ
- ๕ ข. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ สยुโธโค ๑ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามศัพท์นั้น แบ่งออกเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ข. นปฺงสกลิงค์ มีการันต์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ค. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสังขยา ฯ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
- ฅ. สัพพนามคืออะไร ฯ
- ง. ปาโต, อปฺเปว นาม แปลว่าอย่างไร ฯ เป็นนิบาตบอกอะไร ฯ

ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ✕ ก. นามศัพท์นั้น แบ่งออกเป็น ๓ คือ นามนาม ๑ คุณนาม ๑ สัพพนาม ๑ ฯ
- ✕ ข. นปฺงสกลิงค์ มีการันต์ ๓ คือ อ อิ อุ ฯ
- ✕ ค. ศัพท์ที่เป็นเครื่องหมายกำหนดนับนามนาม ชื่อสังขยา ฯ
(สังขยานั้น) แบ่งเป็น ๒ คือ ปกติสังขยา ๑ ปุณฺณสังขยา ๑ ฯ
- ✕ ง. สัพพนาม คือชื่อสำหรับใช้แทนนามนามที่ออกชื่อมาแล้ว เพื่อจะไม่ให้ซ้ำๆ ซากๆ
ซึ่งไม่เพราะเหตุ ฯ
- ✕ จ. ปาโต แปลว่า เข้า, เป็นนิบาตบอกกาล ฯ
อูปเปว นาม แปลว่า ชื่อแม่ไหน, เป็นนิบาตบอกปริกัป ฯ

๔. บุรุษในอาขยาด มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

จงเขียนวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะฝ่ายปรัสนบพมาดูล ฯ

- ✕ บุรุษในอาขยาด มี ๓ คือ ประณมบุรุษ ๑ มัธยมบุรุษ ๑ อุตตมบุรุษ ๑ ฯ
- ✕ ได้เขียนวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะฝ่ายปรัสนบพมาดูลดังนี้

ปรัสนบพ		
	เอก.	พหู.
ป.	ตุ	อนตุ
ม.	หิ	ถ
อุ.	มิ	ม

๕. กิริยาภิตก คือ ตฤจ, อารพภ แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาด้วย

- ก. สฺเชน ภริยตีติ สฺภโร ฯ
- ข. ขานาตีติ ฅาตา ฯ
- ค. อวสนฺติ เอตฺถาติ อวาโส ฯ

- ✕ ตฤจ แปลว่า ยินดีแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก ตฺส ชาติ ในความยินดี, ต ปัจจัย ชาติมี
ส เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ฏฺจ ลง สิ ปฐมวิภัตติ สำเร็จรูปเป็น ตฤจ ฯ
- ✕ อารพภ แปลว่า ประรภแล้ว ฯ สำเร็จรูปมาจาก อา บทหน้า, รภ ชาติ ในความเริ่ม, ตฺนาหิ
ปัจจัย คือ ตฺน ตฺวา ตฺวาน อุปสัคอยู่หน้า แปลงปัจจัยทั้ง ๓ เป็น ย ชาติมี ภ
เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น พภ สำเร็จรูปเป็น อารพภ ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยมาดังนี้

- ๕ ก. **สุเขน ภริยตีติ สุภโร**
(ผู้ใด) อันเขาเลี้ยงได้ โดยง่าย เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าอันเขาเลี้ยงได้โดยง่าย,
เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ, ข ปัจจัย ฯ
- ๕ ข. **ชานาตีติ ฌาตา**
(ผู้ใด) ย่อมรู้ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าผู้รู้,
เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ, ตุ ปัจจัย ฯ
- ๕ ข. **อวสนติ เอตุถาติ อวาโส**
(ภิกษุ ท.) ย่อมอาศัยอยู่ ในประเทศนี้ เหตุนั้น (ประเทศนี้) ชื่อว่าเป็นที่อาศัยอยู่
(แห่งภิกษุ ท.), เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ, ณ ปัจจัย ฯ

๖. **สมาสเช่นไร เรียกว่าลุตตสมาสและอลุตตสมาส ฯ**

พจนมุตโต (สตโต), สมณปฏิญญา เป็นสมาสอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

- ๕ **สมาส**ที่ทํานลบวิภัติเสียแล้ว เรียกว่า “**ลุตตสมาส**”,
สมาสที่ทํานยังมิได้ลบวิภัติ เรียกว่า “**อลุตตสมาส**” ฯ
- ๕ **พจนมุตโต (สตโต)** เป็นฉัฐวิพหูพหิสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
พจนนา มุตโต พจนมุตโต (สตโต) ฯ
- ๕ **สมณปฏิญญา** เป็นสัมภาวนบุพพท กัมมธารยสมาส ฯ วิเคราะห์ว่า
สมเณ (อห) อิติ ปฏิญญา สมณปฏิญญา ฯ

๗. **ในชาตาทิตัทธิตและวิภาคัตัทธิต มีปัจจัยอย่างละเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ**

สาकुณโก ลงปัจจัยอะไร ฯ ในัตัทธิตไหน ฯ จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดูด้วย ฯ

- ๕ ในชาตาทิตัทธิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ **อิม อีย กีย** ฯ
- ๕ ในวิภาคัตัทธิต มีปัจจัย ๒ ตัว คือ **ธา โส** ฯ
- ๕ **สาकुณโก** ลง **ณิก** ปัจจัย, ในตรตยาทิตัทธิต ฯ วิเคราะห์ว่า
สกุเณ หนตฺวา ชิวตีติ สาकुณโก ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ศัพท์วิเคราะห์และแบบแจก ที่เคยออกข้อสอบแล้ว (สนธิ, นามศัพท์, อาชยาต, นามกิตก์, กิริยากิตก์, สมาส, ตัทธิต)

*****

๑. สนธิ

กโตปกาโร.....	25, 124
กินุมา	242
ก็สุธ	30, 182, 246
ครุเมสสติ	34
จกขวาปาถ	236
จตุททสี	159
จตุหปาเยหิ	6, 236
จตุตาริฏฐานานิ	44
จตุตาโรเม	25, 124, 168, 197, 220, 233, 249
จาตุททสี	44, 88
จิรมปวาสี	38, 210
จุภยั	182
ฉพายตน์	34, 49, 177
ตถริว	242
ตณฺนิพฺพุตํ	38, 78, 236
ตมห์	38
ตสฺมาติห	34, 107
ตาสาหิ	10, 114, 184, 200, 210, 220, 239
ตฺยาหิ	25, 204, 230, 246
ธมฺมญฺจเร	38, 97, 143, 192, 200
โนเหตํ	121, 148, 168, 194, 200, 217
ปจฺจตฺตณฺเภา	38, 63, 70, 204, 214, 239
ปฏิสณฺจารวฺตฺยสฺส	242
ปโรสทสฺสํ	74, 99
ปฺลฺลิจฺจํ	38
พนฺธสฺเสว	230, 249

พหุวาจาโอ.....	210
พทุธานสาสน์.....	154, 175
มยุราย์	200, 239
ยถายิทั	34, 74, 99, 103, 220
ยสสินทุรียานิ	53, 204
วิทูนคั.....	10, 66, 204, 227, 246
วุทธิกขติ	34, 103
สณโณโค.....	38
สณจิติ	38
สทุธิธ	30, 84, 182, 214
สพภิเรว.....	34, 179, 239
สเมตยสุม.....	2, 220, 230, 249
สลลกขณา	38
สสีลว.....	74
สาธูติ	197, 210, 223, 249
สัคโต.....	63
สัคโท.....	63
สฺหุซุ	34
สฺหุฏฺจิติ.....	34
อคฺยาคาริ.....	17, 92, 190, 197, 223
อตตทตฺโถ	34, 97
อถขวสส.....	207, 233
อภินนฺทฺนติ	78, 192, 223, 227
อริยสจฺจานทสฺสนํ	10, 57, 184
อํสิโร	88
อิจฺเจว.....	2, 88, 99, 118, 214, 230
อิโตนายติ	34, 78, 179
อิธปโปมฺทติ	25, 44, 84, 150, 173, 187, 194, 233, 236
เอกมิทาทํ	92
เอตทโวจ	38, 84, 92, 107, 146, 187, 197, 214, 217, 223, 233, 242
เอวํโซ	38

เอวณฺหิ	38
เอวํส	14, 60
เอวํสา	21, 246
เอโสวจฺชฎานผโล	44

๒. แจกนามศัพท์

กณฺญา (นางสาวน้อย).....	184
กุล (ตระกูล).....	175
ขตฺตฺย (กษัตริย์)	150
ครุ (ครู).....	190
จตุ ศัพท์ (เฉพาะอิติลึงค์)	17, 154, 164, 233
ติ ศัพท์ (เฉพาะอิติลึงค์)	14
ปิตุ ศัพท์	45, 161
พฺรหฺม ศัพท์.....	39
ภควนฺตุ ศัพท์	10, 166
มาตุ ศัพท์.....	21
ย ศัพท์ (เฉพาะอิติลึงค์).....	7
ราช ศัพท์	31, 104
เสฏฺฐี (เศรษฐี)	168
อาจฺรีย (อาจารย์).....	124
อิม ศัพท์ ในอิติลึงค์	49
เอต ศัพท์ ในอิติลึงค์.....	26

๓. วิภัติอาขยาต

กาลาติปฺตฺติ	105
กาลาติปฺตฺติ (ปรสฺสพํ)	4, 125, 184
กาลาติปฺตฺติ (อตุตฺตโนปํ).....	15
คณฺหาติ	54
จิรายติ	35, 61, 193
ชาคโรติ.....	54
ชานาติ	80

ชีคีสติ	35, 61, 193
ชีฆจณติ	35, 61, 193
ชีนาติ	54
ทัพพติ	54
ปณจมี (ปรัสสปปทำ)	11, 138, 162, 201, 215, 253
ปณจมี (อตุตโนปทำ)	19
ปโรกขา (ปรัสสปปทำ)	7, 50
ปโรกขา (อตุตโนปทำ)	26
ปุตติยติ	35, 61, 193
พุชฌติ	85
พุกุขติ	35, 61, 192
ภวติ	54
ภวิสสนติ (ปรัสสปปทำ)	144, 234
ภวิสสนติ (อตุตโนปทำ)	27
มฺญจติ	54
ลกขยติ	54
ลกเขติ	54
วตตมานา (ปรัสสปปทำ)	3
วตตมานา (อตุตโนปทำ)	15, 46
สตุตมี (ปรัสสปปทำ)	11, 205
สตุตมี (อตุตโนปทำ)	19
สุณนติ	54
หิยตุตนี (ปรัสสปปทำ)	7
หิยตุตนี (อตุตโนปทำ)	22
อชชตุตนี (ปรัสสปปทำ)	4, 135, 148, 195, 208, 250
อชชตุตนี (อตุตโนปทำ)	26
อิกุขติ	54

๔. วิเคราะห์นามกิตก์

กตฺตา	50, 94, 208
กมฺมกาโร	228

กรณี	31, 155, 178, 216, 251
การีย	40, 72
โกธโน.....	8, 76, 225, 244
คติ	28, 32, 58, 138, 218
คมน	16
การยห	238, 251
ฉาตา.....	40, 254
ทมโม.....	51, 218
ทกกร	8, 19, 97
ทรทข	61, 135, 178, 199, 212
เทยย	108, 216
โทโส.....	23, 68, 202, 232
ธมมจาร	46, 72, 97, 132, 155, 222
ธมมวาท	4, 23, 32, 94, 105, 141
ธาตา.....	241
นายโก	89, 160
นริ	72
นิสสโย	46, 64, 247
เนยย	225
ปฐสมุททา	54
ปภโว.....	27, 62, 75, 86, 244
ปาปการ	251
ปารค.....	36, 58, 89, 176, 188, 219, 238
ภิกข.....	68, 108
โกชน.....	27, 138, 160
มติ	54, 248
วตต.....	55, 248
วาโ.....	46
วิญญ.....	64, 115, 198
วินโย	19, 86, 135, 222, 238
สติ	27, 81, 151, 195, 206, 225

สมปตติ	76
สยน์	19, 68, 132, 195
สยมฏ.....	4, 61, 86
สัณณนา.....	40, 51, 115
สาวโก	101, 193
สิกขา.....	23, 115, 141, 188
สุภโร.....	23, 36, 101, 105, 231, 241, 244, 254
หิตกโร	27, 202, 206, 232
อวาโส.....	16, 23, 36, 65, 81, 105, 151, 176, 212, 254
อุทธิ	58, 80
อุรโค	8

๕. วิเคราะห์กิริยาภิตก

กณนตี	28
กรณย์	23, 76
กริยมาโน.....	23, 55
กุกุโธ.....	195
กุกุมาโน.....	55
คุดโต	225
จนโน	86, 241
ชินโน.....	141, 191, 234, 247
ดิณโน.....	51, 76, 144, 205, 218
ตุฏโธ.....	81, 141, 191, 253
นิกขมม	28, 167
ปกุกนโต.....	162, 185
ปคคยห.....	206, 225
ปมชช	51, 81, 144, 201, 218, 237
ปหาย	149
พุกุโธ	151
ภินโน.....	237
ภุกชมาโน.....	55

ภุชชียมาน	55
ภุตตวา	185
ภุตตาวินี	28
ภุตโต	23, 167
โภชนีย	180, 251
รฺนโน	180, 201, 231
รฺหุโ	32, 162, 241
ลทฺโ	40, 151
วจนีย	36, 195, 247
วตตพพ	231
วทมาน	55
วฺจจมาน	28, 55
สฺนต	23
สฺตวา	23, 86
หฺนุโ	149, 243
อจฺนิต	46
อภิขณฺโ	46
อภิรมม	244
อารทฺโ	251
อารพภ	40, 185, 253
อารุย	28, 235
อุปฺปช	32, 36

๖. วิเคราะห์สมาส

กตทณฺทกมฺโม (สฺสโส)	51
กตปฺนโ (ปฺริโส)	47, 123, 142
ขตฺติยมาน	23, 81, 120, 222, 244
ชีณาสโว	94
คณฺธมาลาทิตฺถา	5
คามคโ (ปฺริโส)	162
จตุทฺทิส	20, 123, 151, 185

จตุรทิสา.....	188, 191
จนทิมสุริยา.....	126, 130
จนทิมสุริโย.....	16
ฉดตปาณิ.....	72
ฉินนหตุโธ (ปุริโส).....	180
ชิตินุทริโย (สมโณ).....	51
ฌาณจกขุ.....	136, 188
จิตสิริ.....	16
ติโรปพพตํ	16
ติโลกํ.....	199, 235
ทินนสุงโก (ราชา).....	47
ทิพพจกขุ.....	180, 209, 216
ธมมจกกํ.....	101, 106
นรโวโร	72
นรสีโห.....	28
นิทุทธถํ	55, 62, 81, 101, 106, 132, 144, 222
ปจณามตตํ.....	12, 152, 169, 180, 185, 228, 235, 248
ปณจินุทริยํ.....	132, 191
ปณณปาโขโต	8, 81, 120
ปณณปาสาโท	155, 244
ปฏิวาตํ	40
ปตตจิวริ.....	132, 142, 149, 174, 202, 238
ปริจเณโท	136
ปวตตติปปวธมมจกโก	55
พนธนมุตโต.....	152, 235
พนธนมุตโต (สตโต).....	86, 136, 225, 254
พหิณครํ.....	142, 219
พหุนทิกโก	62
พทุทธธนํ	12, 65, 120, 141, 155, 185, 235, 248
พุรหมสฺสโร (ภควา).....	32
มหาธานี.....	36

มหาปุริโส	90
ยถาภูตญาน	20, 59, 69
ยาวชีโว	32, 188
ราชปุตุโต	16, 141, 206, 241
รูกขสาขา	162
วีตราโค	8, 20, 160
วีตราโค (ภิกขุ)	136, 147, 185, 219
สงขปนโว	20
สงขปนุทริ	16, 20
สงขารทุกข	241
สญชาตสเวโค	98
สญชาตสเวโค (ชน)	132
สตตวิเสโส	90
สตตสญญา	120, 183
สทุธาน	72, 132, 160
สนตจิตโต	196
สนตจิตโต (ภิกขุ)	152, 235, 251
สปุตุโต (ปิตา)	69
สปปุริโส	5
สพพรตติโสภณ (จณโท)	28, 109
สมจณโร (จิตต)	51, 86, 139, 189, 225
สมณปฏิญญา	76, 254
สมณพราหมณา	86, 139, 149, 174, 183, 238
สมณวิปัสสน	12, 126, 130, 160
สราชิกา	65, 72
สราชิกา (ปริสา)	28, 101
สสารทุกข	139, 180, 183
สิตสมญจ	36
สิตสมญจ (จณ)	139
สุณณวณโณ	59, 94
อคยาหิต (พราหมณ)	76

อชฌตฺตัม	76, 169, 228
อนริโย	32, 160
อนฺโตปาสาทัม	72, 144, 160, 193, 212
อนฺธวธิโร	151, 216
อนฺธวธิโร (ปุริโส)	219
อปฺตตโก	28, 136, 180, 185
อปฺปฏิกุคฺคโล	47
อปฺราหฺมโณ	68
อสโม	106
อสิหตฺโต	23
อสิหตฺโต (โยโธ)	183
อสุสโร	32, 68, 188
อาคตสมโณ (อาราโม)	81, 109, 139, 147, 212
อาคนฺตุกภตฺตัม	24
อาหิตคฺคิ (ปุราหฺมโณ)	40
อุปนครํ	24, 183
เอกปฺคฺคโล	24, 68
เอกรตฺติวาโส	98
เอกรตฺติวาโส (ชโน)	28

๗. วิเคราะห์ศัพท์

กจฺจายโน	206
กตฺติโก	65
กถํ	126
กายิกํ	29, 199, 219
กาสาวํ	16, 94, 174
โกสลลํ	13, 136, 178, 186, 193, 213
คามตา	41, 90
คฺคณฺวา	52, 62, 98, 202, 209
จกฺขุมา	9, 77, 186, 232
จตฺตฺโต	149

ฉกฺโฆ	33, 73, 160, 167
ชนตา	65, 102, 149, 212
ชฺติมา	189
เชกฺโฆ	130
ตถา	126
ตปสี	87
ติกั	73, 183
เตชสี	183, 219, 226
เตลิกั	40
ทณฺฑิตฺตํ	52
ทยาสุ	37, 90
ทสฺสนีโย	87, 94, 167, 222
ทฺวาทสี	136
ทฺวิธา	139, 156
โทวาริกอ	101, 106
นาวิกอ	9, 142, 144, 193
ปจฺฉิมอ	5, 174, 202
ปญฺจิมอ	229
ปญฺจวา	5, 136, 163
ปณฺฑิตจํ	20
ปณฺฑิตชาตียอ	82
ปณฺฑิตตโร	130
ปทโส	24
ปฺญณฺวา	59, 145, 169, 235
ปฺตติมอ	77
ปฺริมอ	41, 133, 183, 212
ปฺชณียอ	36, 139, 169, 185
ปฺริสฺสํ	69, 189
พนฺธณียํ	160, 209, 216
ภาคิเนยฺยอ	98
โกตึ	196, 206, 241, 251

มชฉโม	165
มรุโร	106, 109
มนุสสุตติ	73
มาคโธ	13, 87, 162, 189, 226
มานุสโก.....	56, 69, 196
มานุโส.....	47
มายาวี	90
มายุโร	29
มฤตา.....	37, 152
เมธาวิ.....	16, 165, 174, 191, 229, 248
ยถา	126
ราชคหโก.....	20, 152, 165, 176
รามณียกั	59
เวยุยากรโณ.....	82
สงุณิกั.....	47, 62, 178, 222, 244
สติมา	139, 149
สตตโม	152
สพพถา.....	126
สหายดา.....	147
สากฎโก.....	65, 238
สากุณโก	56, 132, 229, 254
สากุยปุตติโก.....	62, 101
สามณณั.....	28, 144
สามณโร	162
สีดาลุ.....	52, 82
สุชี	142, 178, 216
สุเมธโส.....	94, 133, 156
เสยโย.....	130
โสวณณมยั	33, 59, 199
โสหชชั.....	47
อทุเณยโย.....	109

อภิชฎาลู.....	106
อโยมย์.....	24, 77, 142, 160, 169, 216
อายสุมา.....	28, 69, 167
อิตุถ์	126
เอกาทสี่.....	219